

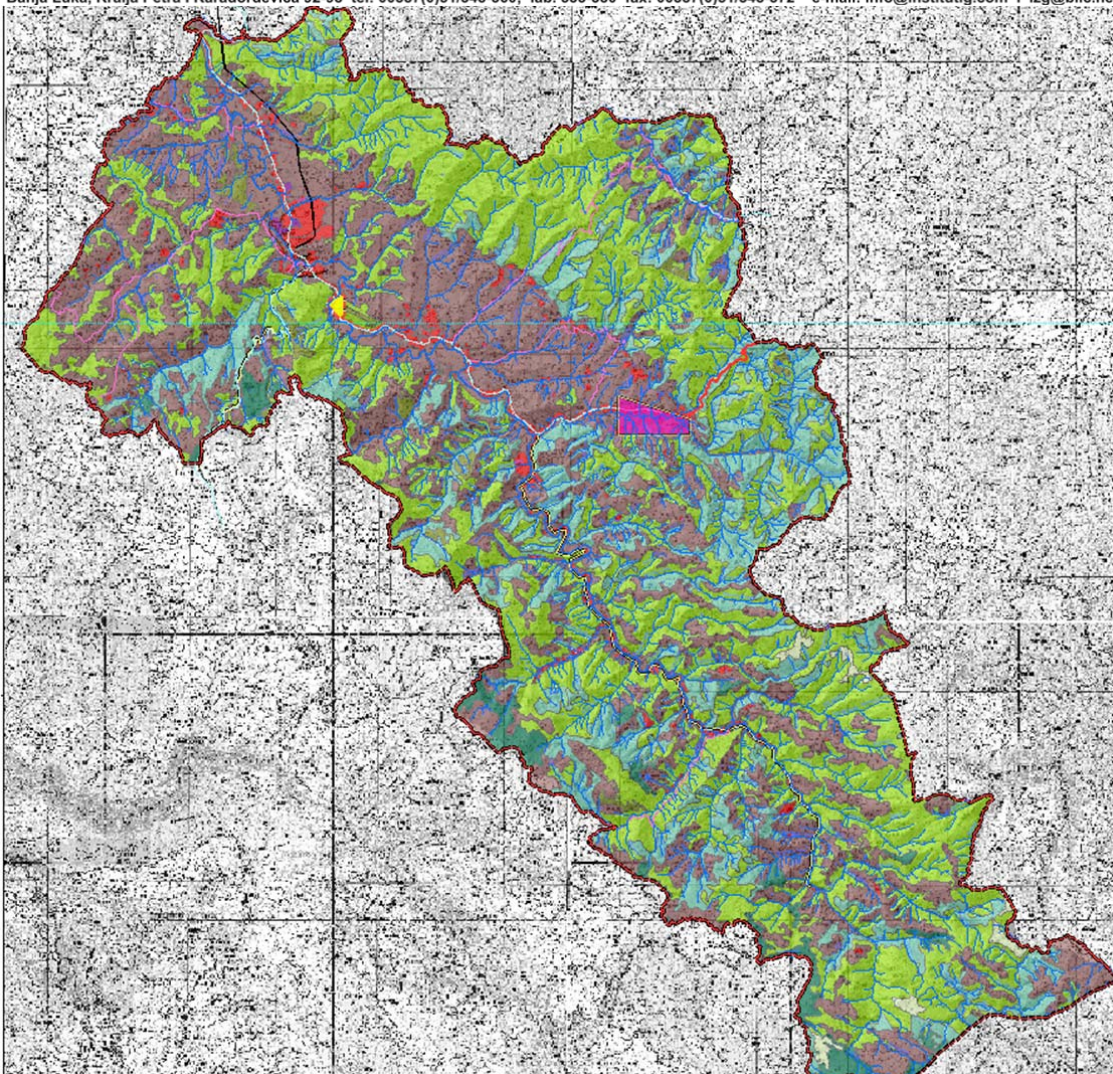
Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karadorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ КОТОР ВАРОШ 2009-2030 (Документациона основа)

Бањалука, фебруар 2014. г.

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

ПРЕДМЕТ: ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ КОТОР ВАРОШ 2009-2030

ИНВЕСТИТОР : ОПШТИНА КОТОР ВАРОШ

ВРСТА ДОКУМЕНТА: ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ

НОСИЛАЦ ПРИПРЕМЕ: ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ И СТАМБЕНО- КОМУНАЛНЕ ПОСЛОВЕ ОПШТИНЕ КОТОР ВАРОШ

НОСИЛАЦ ИЗРАДЕ : "ИНСТИТУТ ЗА ГРАЂЕВИНАРСТВО – ИГ", д.о.о. , БАЊА ЛУКА

УЧЕСНИЦИ У ИЗРАДИ :

ГОРДАНА ЈЕВТИЋ, дипл.прост.планер
БОРИС БАЏА, дипл.инж.арх.
МАРКО КНЕЖЕВИЋ, дипл.прост.планер
ДИЈАНА МИЛАНОВИЋ, дипл.прост.планер
ВЕСНА ЈЕГДИЋ,дипл.прост.планер
Мр ПЕТАР БЕГОВИЋ, дипл.инж.геол.
АЛЕКСАНДРА ЈАСНИЋ, дипл.инж.саоб.
ЖЕЉКА СТОЈАНОВИЋ, дипл.инж.пољ.
МИРЈАНА МАРЧЕТИЋ, дипл.инж.грађ.
БОШКО МИЈАТОВИЋ, дипл.инж.ел.
ДРАГАН АНТУНОВИЋ, дипл.инж.маш.
МИРОСЛАВ МАРКОВИЋ, дипл.инж.шум.
БОЈАНА ИВИЋ,дипл.инж.шум.
МИЛЕНКО ПЛИВЧЕВИЋ, дипл.инж.звр. и жо.
НАТАША ЗЕЛЕНИКА, дипл.екон.
СЛОБОДАН ГАРАЧА, дипл.инж.геод.
НЕДА БОРОЈЕВИЋ, дипл.правник

ДИРЕКТОР

мр СЛОБОДАН СТАНАРЕВИЋ, дипл.инж.грађ.

САДРЖАЈ

A.	ПРИПРЕМА	21
A.I.	ОРГАНИЗАЦИОНА ПРИПРЕМА	22
A.I.1.	Радни тим за припрему плана.....	22
A.I.2.	Носилац израде плана.....	25
A.I.3.	Радни тим за израду плана	25
A.I.4.	Савјет плана.....	25
A.I.5.	Организација сарадње са институцијама, јавним предузећима, привредном комором и другим правним и физичким лицима	26
A.I.6.	Стручна расправа о преднацрту и приједлогу плана	26
A.I.7.	Јавни увид	26
A.I.8.	Процедура усвајања фаза плана.....	26
A.I.9.	Примјењена методологија	27
A.I.10.	Подлоге за израду плана.....	29
A.I.11.	Анализа претходног документа просторног уређења.....	29
A.I.12.	Извод из Просторног плана Републике Српске до 2015.године	31
A.I.13.	Информациони основ	32
Б.	ОЦЈЕНА СТАЊА ИЗГРАЂЕНОСТИ И ФУНКЦИОНИСАЊА ПРОСТОРА	37
Б.1.	ПРОСТОР И СТАНОВНИШТВО	37
Б.1.1.	Територија	37
Б.1.1.1.	Граница.....	37
Б.1.1.2.	Структура површина по намјени	38
Б.1.2.	Становништво	42
Б.1.2.1.	Демографски развој	42
Б.1.2.2.	Природно и механичко кретање становништва	48
Б.1.2.3.	Старосна и полна структура становништва.....	49
Б.1.3.	Систем насеља (мрежа, функције, хијерархија)	52
Б.1.4.	Природни ресурси.....	60
Б.1.4.1.	Тло	60
Б.1.4.1.1.	Геоморфолошке карактеристике терена	60
Б.1.4.1.2.	Савремени егзогени процеси и појаве.....	65
Б.1.4.1.3.	Категоризација терена по повољности за градњу	65
Б.1.4.1.4.	Хидрогеолошке карактеристике терена	65
Б.1.4.1.5.	Сеизмолошке карактеристике	66
Б.1.4.2.	Воде	68
Б.1.4.2.1.	Површинске воде и хидроенергетски потенцијал	68
Б.1.4.2.2.	Подземне воде	69
Б.1.4.2.3.	Квалитет вода	72
Б.1.4.2.3.1.	Квалитет површинске воде.....	72
Б.1.4.2.3.2.	Квалитет подземне воде	72
Б.1.4.2.4.	Ерозије и бујице	72
Б.1.4.3.	Климатске карактеристике	72
Б.1.4.4.	Пољопривредно земљиште	73
Б.1.4.4.1.	Педолошке карактеристике терена	73
Б.1.4.4.2.	Постојеће коришћење земљишта	75
Б.1.4.5.	Шуме и шумско земљиште	78
Б.1.4.6.	Енергетски потенцијали	93
Б.1.4.7.	Ловна и риболовна подручја	94
Б.1.5.	Антропогени ресурси	96

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

Б.ИИ. ИЗГРАЂЕНОСТ И ФУНКЦИОНИСАЊЕ ПРОСТОРА	97
Б.ИИ.1. Стамбени фонд	97
Б.ИИ.2. Привреда	99
Б.ИИ.2.1.1. Пољопривреда	101
Б.ИИ.2.1.2. Шумарство	103
Б.ИИ.2.1.3. Лов и риболов	104
Б.ИИ.2.2. Индустрија, рударство и енергетика	104
Б.ИИ.2.2.1. Индустрија	104
Б.ИИ.2.2.2. Енергетика	104
Б.ИИ.2.2.3. Саобраћај.....	105
Б.ИИ.2.2.4. Телекомуникације.....	106
Б.ИИ.2.3. Грађевинарство	106
Б.ИИ.2.4. Водопривреда	106
Б.ИИ.2.5. Трговина, угоститељство, занатство и туризам	107
Б.ИИ.2.5.1. Туризам.....	107
Б.ИИ.2.6. Остале привредне дјелатности	107
Б.ИИ.2.7. Просторна организација привреде	108
Б.ИИ.3. Непривреда (друштвене дјелатности)	108
Б.ИИ.3.1. Образовање и наука	108
Б.ИИ.3.1.1. Предшколско образовање и васпитање	108
Б.ИИ.3.1.2. Основно образовање	109
Б.ИИ.3.1.3. Средњошколско образовање	110
Б.ИИ.3.2. Култура	110
Б.ИИ.3.3. Здравство	111
Б.ИИ.3.4. Социјално старање	112
Б.ИИ.3.5. Комуналне дјелатности.....	113
Б.ИИ.3.5.1. Пијаца	114
Б.ИИ.3.6. Управа, финансијске и сличне дјелатности.....	114
Б.ИИ.3.7. Спорт.....	114
Б.ИИ.3.8. Вјерски објекти	115
Б.ИИ.3.9. Остале друштвене службе и дјелатности.....	115
Б.ИИ.4. Инфраструктура	116
Б.ИИ.4.1. Саобраћај	116
Б.ИИ.4.2. Енергетска инфраструктура	121
Б.ИИ.4.3. Хидротехника	123
Б.ИИ.4.3.1. Водоснабдјевање	123
Б.ИИ.4.3.2. Канализација	124
Б.ИИ.4.4. Телекомуникациона инфраструктура	125
Б.ИИ.4.5. Комунална инфраструктура	125
Б.ИИИ. ПОСЕБНА ПОДРУЧЈА	125
Б.ИИИ.1. Заштићени простори (природни, антропогени, еколошки)	125
Б.ИИИ.1.1. Природне вриједности	125
Б.ИИИ.1.2. Културно – историјска добра	126
Б.ИИИИ. СТАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	127
Б.ИИИИ.1. Воде, тло и ваздух	127
Б.ИИИИ.2. Заштита од елементарних непогода и техничких опасности и ратних дејстава.....	134
Б.ИИИИИ. СИНТЕЗНА SWOT АНАЛИЗА	135
В. ПРОБЛЕМИ РАЗВОЈА И УРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРА	138
В.И. ПРОСТОР И СТАНОВНИШТВО	139

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

V.I.1. Територија	139
V.I.2. Становништво	139
V.I.3. Систем насеља (мрежа, функције, хијерархија)	139
V.II. РАЗВОЈНИ ПОТЕНЦИЈАЛИ	139
V.II.1. Природни ресурси	139
V.II.1.1. Пољопривредно земљиште	140
V.II.1.2. Шумско земљиште и шуме	140
V.II.1.3. Минералне сировине	140
V.II.1.4. Енергетски потенцијали	140
V.II.1.5. Ловна и риболовна подручја	140
V.II.2. Антропогени ресурси	141
V.II.2.1. Изграђени фондови и функције	141
V.III. ИЗГРАЂЕНОСТ И ФУНКЦИОНИСАЊЕ ПРОСТОРА	141
V.III.1. Стамбени фонд	141
V.III.2. Привреда	141
V.III.3. Непривреда	141
V.III.3.1. Образовање и наука	141
V.III.3.1.1. Основно образовање	141
V.III.3.1.2. Средњошколско образовање	141
V.III.3.2. Култура	142
V.III.3.2.1. Вјерски објекти	142
V.III.3.3. Здравство	142
V.III.3.4. Социјално старање	142
V.III.3.5. Комуналне дјелатности	142
V.III.3.6. Управа, финансијске и сличне дјелатности	142
V.III.4. Инфраструктура	143
V.III.4.1. Саобраћајна инфраструктура	143
V.III.4.2. Енергетска инфраструктура	143
V.III.4.2.1. Електроенергетика	143
V.III.4.2.2. Термоенергетика	144
V.III.4.3. Хидротехничка инфраструктура	144
V.III.4.4. Телекомуникациона инфраструктура	145
V.III.4.5. Комунална инфраструктура	145
V.IV. ПОСЕБНА ПОДРУЧЈА	145
V.IV.1. Заштићени простори	145
V.V. ЖИВОТНА СРЕДИНА	145
Г. ЦИЉЕВИ	146
Г.И. ПРОСТОР И СТАНОВНИШТВО	148
Г.И.1. Становништво	148
Г.И.2. Систем насеља (мрежа, функције, хијерархија)	148
Г.ИИ. РАЗВОЈНИ ПОТЕНЦИЈАЛИ	150
Г.ИИ.1. Природни ресурси	150
Г.ИИ.1.1. Пољопривредно земљиште	150
Г.ИИ.1.2. Шуме и шумско земљиште	150
Г.ИИ.1.3. Грађевинско земљиште	151
Г.ИИ.1.4. Минералне сировине	152
Г.ИИ.1.5. Енергетски потенцијали	152
Г.ИИ.1.6. Ловна и риболовна подручја	153

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karadorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

Г.ИИ.2. Антропогени ресурси	153
Г.ИИ.2.1. Изграђени фондови и функције.....	153
Г.ИИИ. ИЗГРАЂЕНОСТ И ФУНКЦИОНИСАЊЕ ПРОСТОРА	154
Г.ИИИ.1. Стамбени фонд	154
Г.ИИИ.2. Привреда	154
Г.ИИИ.3. Непривреда	155
Г.ИИИ.3.1. Образовање и наука	155
Г.ИИИ.3.1.1. Предшколско образовање и васпитање	155
Г.ИИИ.3.1.2. Основно образовање	156
Г.ИИИ.3.1.3. Средњошколско образовање	156
Г.ИИИ.3.2. Култура	156
Г.ИИИ.3.3. Вјерски објекти	156
Г.ИИИ.3.4. Здравство	156
Г.ИИИ.3.5. Социјално старање	157
Г.ИИИ.3.6. Комуналне дјелатности.....	157
Г.ИИИ.3.7. Управа, финансијске и сличне дјелатности.....	157
Г.ИИИ.3.8. Спорт.....	157
Г.ИИИ.4. Инфраструктура	157
Г.ИИИ.4.1. Саобраћај	157
Г.ИИИ.4.2. Енергетска инфраструктура	158
Г.ИИИ.4.2.1. Електроенергетика	158
Г.ИИИ.4.2.2. Термоенергетика	158
Г.ИИИ.4.3. Хидротехничка инфраструктура.....	159
Г.ИИИ.4.3.1. Водоснабдјевање	159
Г.ИИИ.4.3.2. Канализација	160
Г.ИИИ.4.4. Телекомуникациона инфраструктура.....	160
Г.ИИИ.4.5. Комунална инфраструктура.....	160
Г.ИИИИ. ПОСЕБНА ПОДРУЧЈА	161
Г.ИИИИ.1. Заштићени простори.....	161
Г.ИИИИ.1.1. Природна добра	161
Г.ИИИИ.1.2. Културно – историјска добра	161
Г.ИИИИ.2. Угрожена подручја	162
Г.ИИИИИ. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	162
Г.ИИИИИ.1. Воде, тло, ваздух, отпад.....	162
Г.ИИИИИ.2. Заштита од елементарних непогода и техничких опасности и ратних дејстава.....	165
Д. ПРОГРАМ И КОНЦЕПЦИЈА РАЗВОЈА.....	166
Д.И. СТРАТЕШКА ЛИНИЈА РАЗВОЈА	167
Д.ИИ. ОРГАНИЗАЦИЈА ПРОСТОРА	168
Д.ИИИ. ПРИРОДНИ УСЛОВИ И РЕСУРСИ.....	169
Д.ИИИИ. СТАНОВНИШТВО	169
Д.ИИИИИ. МРЕЖА НАСЕЉА	169
Д.ИИИИИИ. СТАНОВАЊЕ.....	170
Д.ИИИИИИИ. ПРИВРЕДНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ.....	170

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karadorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

Д.VIII.	НЕПРИВРЕДНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ.....	170
Д.IX.	ИНФРАСТРУКТУРА.....	170
Д.X.	ЖИВОТНА СРЕДИНА.....	171

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karadordevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

ГРАФИЧКИ ПРИЛОЗИ

размјера

а) Карте стања

1. Територија, границе, погранични појас и административно-територијална подјела.....	1: 50 000
2. Извод из Просторног плана Републике Српске до 2015.....	1: 50 000
3. Карта инжењерско-геолошких карактеристика.....	1: 50 000
4. Карта хидрогеолошких карактеристика.....	1: 50 000
5. Карта минералних сировина.....	1: 50 000
6. Сеизмичка карта.....	1: 50 000
7. Геолошка карта.....	1: 50 000
8. Попљопривредно земљиште.....	1: 50 000
9. Шуме и шумско земљиште.....	1: 50 000
9.1 Карта реалне шумске вегетације	1: 50 000
10. Воде и водно земљиште.....	1: 50 000
11. Карта грађевинског земљишта.....	1: 50 000
12. Мрежа насеља.....	1: 50 000
13. Становништво.....	1: 50 000
14. Непривреда (друштвене дјелатности)	1: 50 000
15. Просторна организација привреде.....	1: 50 000
16. Инфраструктурни системи.....	1: 50 000
17. Карта заштићених простора-Животна средина- извори нарушавања.....	1: 50 000
18. Карта заштићених простора-Културно -историјско наслеђе.....	1: 50 000
19. Намјена простора – стање.....	1: 50 000

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karadordevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

ОПШТА ДОКУМЕНТАЦИЈА

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karadordevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karadorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

РЕПУБЛИКА СРПСКА

МИНИСТАРСТВО ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ,
ГРАЂЕВИНАРСТВО И ЕКОЛОГИЈУ

Министар за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске, на основу члана 120. став 5. Закона о уређењу простора („Службени гласник Републике Српске“, бр. 84/02 – пречишћени текст) и рјешења о испуњености услова за израду просторно - планске документације број **4169/2010** од **12.05.2010.** године, **издаје**

ЛИЦЕНЦУ

ИНСТИТУТ ЗА ГРАЂЕВИНАРСТВО „ИГ“ ДОО Бања Лука испуњава услове за израду просторних, урбанистичких и регулационих планова и урбанистичких пројеката.

Ова лиценца важи од 12.05.2010. године до 12.05.2014. године. Провјера испуњености услова за израду просторно-планске документације, утврђених овом лиценцом, вршиће се у складу са одредбама Закона о уређењу простора.

Број регистра: **4169/2010**

Бања Лука, **12.05.2010.** године

Фатима Зиснбеговић, дипл. инж. арх.

РЕПУБЛИКА СРПСКА

Министарство за просторно уређење грађевинарство и екологију

Бања Лука, Трг Републике Српске бр. 1

Број: 4169/2010
Датум: 12.05.2010.године

Министар за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске, на основу члана 119. став 1. Закона о уређењу простора („Службени гласник Републике Српске“, број 84/02 – пречишћени текст и 112/06) и члана 82. став 2. Закона о републичкој управи („Службени гласник Републике Српске“, број 118/08), д о н о с и

Р Ј Е Ш Е Њ Е

о испуњености услова за израду просторно-планске документације

1. Утврђује се да **ИНСТИТУТ ЗА ГРАЂЕВИНАРСТВО „ИГ“ ДОО Бања Лука** испуњава услове за израду просторних, урбанистичких и регулационих планова и урбанистичких пројеката.
2. Ставља се ван снаге рјешење о испуњености услова за израду просторно - планске документације и лиценца број 2890/06 од 09.12.2006.године.
3. Ово рјешење подлијеже ревизији након истека рока од четири године од дана доношења рјешења. Провјера испуњености услова за израду техничке документације вршиће се у складу са Законом о уређењу простора
4. Ово рјешење објавиће се у Службеном гласнику Републике Српске.

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

ИНСТИТУТ ЗА ГРАЂЕВИНАРСТВО „ИГ“ ДОО Бања Лука обратило се овом Министарству захтјевом за доношење рјешења о испуњености услова за израду техничке документације.

Након увида у приложену документацију, а на основу члана 119. и 124. Закона о уређењу простора и Правилника о поступку и начину доношења рјешења о испуњености услова за рад предузећа и других правних лица у области израде просторно-планске документације, техничке документације и грађења, одлучено је као у диспозитиву овог рјешења.

Ово рјешење је коначно у управном поступку, те против њега није допуштена жалба, али се може покренути управни спор подношењем тужбе Оркужном суду у Бања Луци, у року од 30 дана од дана пријема овог рјешења. Тужба се у два истоветна примјерка таксирана са износом од 200 КМ судске таксе предаје суду непосредно или му се шаље поштом, а може се изјавити и на записник код надлежног суда или ма ког другог редовног суда.

Уз тужбу се прилаже ово рјешење у оригиналу или предлогу.

Доставити:

1. Предузећу
2. а/а

М. П. МИНИСТАР

Др. Милош Петровић, дипл. инж. арх.

РЕПУБЛИКА СРПСКА
МИНИСТАРСТВО ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ,
ГРАЂЕВИНАРСТВО И ЕКОЛОГИЈУ

На основу члана 35. Закона о уређењу простора и грађењу
("Службени гласник Републике Српске", број 55/10) министар за
просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске
д о н и о ј е

Р Ј Е Ш Е Њ Е

Утврђује се да је ГОРДАНА (Драгољуб) ЈЕВТИЋ, дипл.просторни планер
(Име, очево име и презиме, занимање)
рођен-а 30.06.1980. године у Београду
(Датум) (Мјесто)
испунио-ла услове прописане Законом о уређењу простора и грађењу
("Службени гласник Републике Српске", број 55/10) и стекао - ла
овлашћење за израду просторно планске документације .

(Врста овлашћења)

Број регистра: 9238/10
Број протокола: 15-361-815/10
Бања Лука, 30.новембар 2010. године

МИНИСТАР

Фатима Фетибеговић
Фатима Фетибеговић, дипл.инж.арх.

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karadordevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

РЕПУБЛИКА СРПСКА ВЛАДА МИНИСТАРСТВО ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ, ГРАЂЕВИНАРСТВО И ЕКОЛОГИЈУ

На основу члана 8. Закона о уређењу простора и грађењу („Службени гласник Републике Српске“, број 40/13) и члана 8. Правилника о условима за издавање и одузимање лиценци учесника у грађењу („Службени гласник Републике Српске“, број 70/13) министар за просторно уређење, грађевинарство и екологију издаје

ЛИЦЕНЦУ

Утврђује се да је Борис (Петар) Баца, дипл.инж.арх.
(Име, очево име и презиме, занимање)
1708973382701 рођен-а 17.08.1973. године у Београду
(ЈМБГ) (Датум) (Мјесто)

испунио-ла услове прописане Законом о уређењу простора и грађењу и Правилником о условима за издавање и одузимање лиценци учесника у грађењу и стекао/ла лиценцу за:

израду докумената просторног уређења.

Ставља се ван снаге рјешење број 8298/09 од 25.05.2009. године.

Број лиценце: ФЛ-0425/14
Број протокола: 15.02-361-1112/13
Бања Лука, 06.02.2014. године

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karadordevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

РЕПУБЛИКА СРПСКА
ВЛАДА
МИНИСТАРСТВО ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ,
ГРАЂЕВИНАРСТВО И ЕКОЛОГИЈУ

На основу члана 8. Закона о уређењу простора и грађењу („Службени гласник Републике Српске“, број 40/13) и члана 8. Правилника о условима за издавање и одузимање лиценци учесника у грађењу („Службени гласник Републике Српске“, број 70/13) министар за просторно уређење, грађевинарство и екологију издаје

ЛИЦЕНЦУ

Утврђује се да је Бошко (Јован) Мијатовић, дипл.инж.ел.
(Име, очено име и презиме, занимање)
2405979330097 рођен-а 24.05.1979. године у Загребу
(ЈМБГ) (Датум) (Мјесто)

испунио-ла услове прописане Законом о уређењу простора и грађењу и Правилником о условима за издавање и одузимање лиценци учесника у грађењу и стекао/ла лиценцу за:

израду докумената просторног уређења.

Ставља се ван снаге рјешење број 10 080/12 од 27.01.2012. године.

Број лиценце: ФЛ-0417/14
Број протокола: 15.02-361-1101/13
Бања Лука, 06.02.2014. године

РЕПУБЛИКА СРПСКА
МИНИСТАРСТВО ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ,
ГРАЂЕВИНАРСТВО И ЕКОЛОГИЈУ

На основу члана 35. Закона о уређењу простора и грађењу
("Службени гласник Републике Српске", број 55/10) министар за
просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске
д о н и о ј е

Р Ј Е Ш Е Њ Е

Утврђује се да је АЛЕКСАНДРА (Слободан) ЈАСНИЋ, дипл. инж. саобраћаја
(Име, очево име и презиме, занимање)
рођен-а 17.09.1979. године у Смедереву
(Датум) (Мјесто)
испунио-ла услове прописане Законом о уређењу простора и грађењу
("Службени гласник Републике Српске", број 55/10) и стекао - ла
овлашћење за израду просторно – планске документације.

(Врста овлашћења)

Број регистра: 10 077/12
Број протокола: 15.03-361-737/11
Бања Лука, 27. јануар 2012.године

РЕПУБЛИКА СРПСКА МИНИСТАРСТВО ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ, ГРАЂЕВИНАРСТВО И ЕКОЛОГИЈУ

На основу члана 35. Закона о уређењу простора и грађењу ("Службени гласник Републике Српске", број 55/10) министар за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске д о н и о ј е

Р Ј Е Ш Е Њ Е

Утврђује се да је Бојана (Стојан) Ивић, дипл. инж. шум.
(Име, очево име и презиме, занимање)
1812982107103 рођен-а 18.12.1982. године у Јајце
(ЈМБГ) (Датум) (Мјесто)
испунио-ла услове прописане Законом о уређењу простора и грађењу
("Службени гласник Републике Српске", број 55/10) и стекао-ла
овлашћење за израду просторно-планске документације.

(Врста овлашћења)

Број регистра: 10 477/12
Број протокола: 15.02-361-544/12
Бања Лука, 09.08.2012. године

РЕПУБЛИКА СРПСКА
МИНИСТАРСТВО ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ,
ГРАЂЕВИНАРСТВО И ЕКОЛОГИЈУ

На основу члана 35. Закона о уређењу простора и грађењу ("Службени гласник Републике Српске", број 55/10) министар за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске **д о н и о ј е**

Р Ј Е Ш Е Њ Е

Утврђује се да је БРАНКО (Петар) ИВАНКОВИЋ, дипл.инж.геолог.

(Име, очево име и презиме, занимање)

рођен-а 11.08.1981. године у Ливну

(Датум)

(Мјесто)

испунио-ла услове прописане Законом о уређењу простора и грађењу

("Службени гласник Републике Српске", број 55/10) и стекао - ла

овлашћење за израду просторно-планске документације.

(Врста овлашћења)

Број регистра: 9461/11

Број протокола: 15-361-115/11

Бања Лука, 09.03. 2011. године

МИНИСТАР
Среденка Голић
Среденка Голић

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karadordevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
IB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karadordevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

РЕПУБЛИКА СРПСКА ВЛАДА МИНИСТАРСТВО ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ, ГРАЂЕВИНАРСТВО И ЕКОЛОГИЈУ

На основу члана 8. Закона о уређењу простора и грађењу („Службени гласник Републике Српске“, број 40/13) и члана 8. Правилника о условима за издавање и одузимање лиценци учесника у грађењу („Службени гласник Републике Српске“, број 70/13) министар за просторно уређење, грађевинарство и екологију издаје

ЛИЦЕНЦУ

Утврђује се да је Драган (Душан) Тадић, дипл.инж.маш.
(Име, очево име и презиме, занимање)
1609967100046 рођен-а 16.09.1967. године у Бањој Луци
(ЈМБГ) (Датум) (Мјесто)

испунио-ла услове прописане Законом о уређењу простора и грађењу и Правилником о условима за издавање и одузимање лиценци учесника у грађењу и стекао/ла лиценцу за:

израду докумената просторног уређења.

Ставља се ван снаге рјешење број 9506/11 од 21.03.2011. године.

Број лиценце: ФЛ-0414/14
Број протокола: 15.02-361-1108/13
Бања Лука, 06.02.2014. године

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karadordevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

A. ПРИПРЕМА

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karadordevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

A.I. ОРГАНИЗАЦИОНА ПРИПРЕМА

A.I.1. Одлука о изради плана

У складу са Законом о уређењу простора, изради просторног плана приступило се на основу одлуке Скупштине општине Котор Варош бр. 01-022-98/09 донесеној на сједници одржаној дана 20.07.2009 године. Носилац припреме Плана је Начелник општине, Одјељење за просторно уређење и стамбено-комуналне послове.

Одлуком о приступању изради просторног плана Општине Котор Варош 2009 – 2030. год. дефинисан је обухват плана површине 560,00 km², односно обухваћена је административна територија општине Котор Варош.

На основу члана 55. Закона о уређењу простора (Сл.гл. РС 84/02, 14/03, 112/06, 53/07) и члана 29. став 2 Статута Општине Котор Варош (Сл.Гласник општине Котор Варош број 11/05 и 11/07), Скупштина Општине Котор Варош је на сједници одржаној дана: 20.07.2009. год. доноси

ОДЛУКУ О ПРИСТУПАЊУ ИЗРАДИ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Члан 1.

Приступа се изради просторног плана Општине Котор-Варош(у даљем тексту : план).

Члан 2.

Садржај Плана треба да одговара одредбама Закона о уређењу простора (члан 42.) и Правилника о садржају планова (чл. 4-16 и 26-32).

Члан 3.

Простор за који ће се изградити план идентичан је са подручјем Општине Котор-Варош.

Члан 4.

Плански период је период од 2009. до 2030. године

Члан 5.

Носилац припреме Плана је Административна служба Општине Котор-Варош – одјељење надлежно за послове просторног уређења.
Носилац израде Плана одредиће се по Закону о јавним набавкама БиХ.

Члан 6.

Рок за израду преднацрта Плана је седам мјесеци од закључења уговора о изради Плана и испуњења услова који буду одређени тим уговором.

Члан 7.

Нацрт Плана утврдиће носилац припреме и начелник Општине и ставити на јавни увид и стручну расправу.

Јавни увид и стручна расправа о нацрту Плана трајаће 30 дана ради изјашњавања и подношења писмених примједби на нацрт Плана.

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karadordevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

Члан 8.

Средства за израду Плана обезбиједиће Општина Котор-Варош.

Члан 9.

За праћење послова и активности око израде Плана Скупштина општине именоване Савјет за израду просторно-планске документације.

Члан 10.

Ова одлука ступа на снагу осмог дана по објављивању у Службеном гласнику Општине Котор-Варош.

Број.:01-022-98/09
Датум 20.07.2009.год.
Котор Варош

ПРЕДСЈЕДНИК
СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ
Енис Божичковић, дипл. педагог

A.1.2. Носилац израде плана

Носилац израде Плана бира се у складу са прописима о јавним набавкама. Носилац израде Просторног плана општине Котор Варош је д.о.о. „Институт за грађевинарство – ИГ“ Бањалука.

A.1.3. Радни тим за израду плана

На изради просторног плана ангажован је мултидисциплинаран радни тим са заступљеним свим стручним профелима неопходним за рјешавање проблема просторног развоја општине Котор Варош:

Просторно планирање:

- ГОРДАНА ЈЕВТИЋ, дипл. прост. планер
- МАРКО КНЕЖЕВИЋ, дипл. прост. планер
- ДИЈАНА МИЛАНОВИЋ, дипл. прост. планер
- ВЕСНА ЈЕГДИЋ, дипл. прост. планер
- БОРИС БАЏА, дипл. инж. арх.

Геодезија:

- СЛОБОДАН ГАРАЧА, дипл. инж. геод.

Геологија:

- ПЕТАР БЕГОВИЋ, дипл. инж. геол.

Саобраћај:

- АЛЕКСАНДРА ЈАСНИЋ, дипл. инж. грађ.

Хидротехника:

- МИРЈАНА МАРЧЕТИЋ, дипл. инж. грађ.

Електроенергетика и телекомуникације:

- БОШКО МИЈАТОВИЋ, дипл. инж. ел.

Термоенергетика:

- ДРАГАН АНТУНОВИЋ, дипл. инж. маш.

Систем зелених површина:

- МИРОСЛАВ МАРКОВИЋ, дипл. инж. шум.
- БОЈАНА ИВИЋ, дипл. инж. шум.

Заштита животне средине:

- МИЛЕНКО ПЛИВЧЕВИЋ, дипл. инж. жнр. жо.

Привредне дјелатности:

- НАТАША ЗЕЛЕНИКА, дипл. ецц

Смјернице за провођење плана

- НЕДА БОРОЈЕВИЋ, дипл. правник

A.1.4. Савјет плана

Одлуком скупштине општине Котор Варош бр. 01-022-29/13 именован је Савјет за праћење израде Плана:

1. Зељковић Марко, координатор
2. Божичковић Ениса
3. Стојановић Бранислав

4. Томић Илија
5. Бунјић Емина
6. Захировић Сенад,
7. Шебић Горан
8. Купрешак Вања
9. Поповић Миланко
10. Поповић Горан
11. Пачавра Стојан
12. Кнежевић Војин
13. Костић Данијела
14. Кузмић др Милорад
15. Драгољевић Владимир,
16. Жупљанин Сњежана,
17. Курушић Никола,
18. Јанковић Мирослав,
19. Гламочак Милијана
20. Маљак Зора,
21. Кушљић Бојан,
22. Шубара Слађана
23. Тривуновић Младен,
24. Чупић Раденко,
25. Алагић Сенад,
26. Марчинковић Ивица,
27. Петровић Миодраг,
28. Поповић Миливоје

У току израде Плана, а у складу са Законом о уређењу простора и грађењу (Сл.Гл. 55/10) одржане су сједнице Савјета и спроведене стручне расправе приликом разматрања и утврђивања преднацрта, нацрта и приједлога Плана.

A.I.5. Организација сарадње са институцијама, јавним предузећима, привредном комором и другим правним и физичким лицима

У складу са чланом 32. Закона о уређењу простора одјељење за просторно уређење и стамбено-комуналне послове општине Котор Варош обратило се дописом друштвеним, културним, образовним, привредним и другим субјектима и организацијама за доставу података, захтјева и програма развоја у појединим областима. Као одговор на овај захтјев пристигли су дописи институција и комуналних предузећа који су узети у обзир као програмски елементи за израду Плана.

A.I.6. Стручна расправа о преднацрту и приједлогу плана

Стручна расправа о Преднацрту Плана одржана је (02.04.2013.) године у просторијама општине Котор Варош. Након обављеног јавног увида извршене су измјене и допуне на основу пристиглих примједби те је текстуални и графички дио плана достављен Носиоцу припреме Плана на даљу процедуру – разматрање на сједници Савјета Плана и утврђивање Нацрта (Приједлога) Плана.

A.I.7. Јавни увид

Јавни увид у Нацрт просторног плана „Општине Котор Варош 2009-2030“ у трајању од 60 дана обављен је у периоду од (01.08.2013) до (30.09.2013.) године.

A.I.8. Процедура усвајања фаза плана

У складу са чланом 32, став 4, Закона о уређењу простора Републике Српске («Службени гласник Републике Српске», број: 55/10), прибављена су (мишљења) сагласности (организација) надлежних институција:

- Министарство индустрије, енергетике и рударства,
- Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде,
- Министарство просвјете и културе,
- Министарство саобраћаја и веза,
- Министарство трговине и туризма,
- Министарство здравља и социјалне заштите,
- Подручна привредна комора Бања Лука,
- Жељезнице РС
- Републичка управа за геодетске и имовинско правне послове, Бања Лука,
- Републички завод за геолошка истраживања,
- Електропријенос БиХ.

У складу са чланом 41. Закона о уређењу простора Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију издало је САГЛАСНОСТ 15.02-363-27/14 од 04.07.2014.године којим се даје сагласност на приједлог Просторног плана општине Котор Варош 2009-2030.године.

A.1.9. Примјењена методологија

Закон о просторном уређењу дефинише просторне и урбанистичке планове као дугорочне и стратешке планске документе којима се утврђују основни циљеви, правци и инструменти развоја у простору. Методолошки приступ у изради Плана прилагођен је захтјевима и потребама који се постављају пред документ оваквог карактера. Из наведеног проистиче потреба да План у оквиру дефинисања смјерница за развој општине треба да буде довољно флексибилан и да обезбиједи континуитет у процесу планирања.

Тежња у изради Плана је да се обезбиједи довољна флексибилност према плановима нижег реда тако да се њиховом израдом, приликом које се остварује детаљнији увид у погодности одређене локације, адекватније одговара на захтјеве које друштвена ситуација поставља а да се при том не наруше основни принципи и концепт Плана.

У јуну 2011. године извршена је валоризација терена и почело се са прикупљањем података и израдом аналитичко документационе основе, којом се утврдило постојеће стање различитих тематских области. Утврђено постојеће стање је дало претпоставке за даље планирање развоја општине и утврђивање планских решења. У утврђивању планских решења учествовало је и грађанство у фази Нацрта Плана.

Методологија израде геолошке фазе у просторно планској документацији

Имајући у виду да су Просторни планови стратешки документи њима се утврђују геолошке карактеристике у оквиру стања на предметном подручју и дају се основне смјернице за просторно планирање са посебним освртом на ресурсе минералних сировина и могућност искоришћавања истих.

Категоризација терена према стабилности представља саставни дио инжењерскогеолошке валоризације подручја обухвата. Посебна пажња поклања се даљим геолошким истраживањима на територији општине за коју се ради просторни план.

Геолошка фаза је дефинисана Правилником о садржају планова (Службени гласник Републике Српске бр.7/03). Ова фаза се у правилу састоји од инжењерскогеолошких, хидрогеолошких и сеизмолошких карактеристика, а важан сегмент просторног плана који је везан за геологију су и минералне сировине.

Просторно планска документација се ради на основу Основних геолошких истраживања и детаљних геолошких истраживања изведених прије или у току израде просторног плана. Ниво истражних радова је дефинисан Законом о геолошким истраживањима (Службени гласник Републике Српске бр.51/04 и 75/10).

Припрема и израда геолошке фазе у планској документацији састоји се од сљедећег:

1. Анализе постојеће геолошке документације о предметном простору,
2. Израде базне инжењерскогеолошке и хидрогеолошке карте на основу доступних података,
3. Геолошко рекогносцирање терена, гдје се врши допуна претходно припремљене карте,

4. Izrada finalne inženjerskegeološke, hidrogeološke i seizmološke karte kao priloga prostornog plana te pratećeg teksta koji definiše sve inženjerskegeološke, hidrogeološke i seizmološke karakteristike predmetnog područja,

5. Na osnovu predhodnih analiza daju se smjernice za dalja geološka istraživanja i izradu ostale tehničke dokumentacije, te neophodni uslovi koji se trebaју ispuniti u skladu sa setom zakona vezanim za ovu oblast.

Inženjerskegeološka, hidrogeološka, seizmološka i karta mineralnih sirovina predstavljaju osnove za dalje planiranje prostora u skladu sa geološkim uslovima na terenu.

1. Analiza postojeće geološke dokumentacije o predmetnom prostoru:

Predmetni prostor opštine Kotor Varoš je dosad bio predmet Osnovnih geoloških istraživanja, regionalnih istraživanja koja su sprovedena u toku izrade Osnovne geološke karte kao i predmet detaljnih geoloških istraživanja različitih mineralnih sirovina (mangan, ugalj, krečnjak, podzemna voda i ostalo).

Kao prva faza izrade pristupilo se prikupljanju, selekciji i analizi predhodno izvedenih geoloških istraživanja koja imaju značaj sa aspekta izrade prostornog plana.

Na osnovu rezultata rezultata ovih istraživanja pratiće se osnovni princip metodologije geoloških istraživanja o postepenom približavanju informacijama o terenu.

2. Izrada baze inženjerskegeološke karte na osnovu dostupnih podataka:

Nakon analize dostupne dokumentacije izvršitiće se obrada raspoloživih podataka, prikupljenih u prvom koraku. Ova karta će biti osnov za sledeći korak geološkog rekonosiranja terena opštine Kotor Varoš.

3. Geološko rekonosiranje

Geološko rekonosiranje terena će biti najvažniji korak u okviru geološke faze u planskom dokumentu. Ista se sastoji od utvrđivanja маршрута na osnovu prethodno pripremljene baze karte sa obilježjenim karakterističnim tačkama, te inženjerskegeološkog i hidrogeološkog rekonosiranja terena prema definisanom planu rekonosiranja na означеним karakterističnim tačkama.

4. Izrada finalnih grafičkih priloga

По завршетку теренских истраживања извршиће се компилација прикупљених података према врсти и међусобним односима, те на основу тога, финална инжењерскегеолошка, хидрогеолошка, сеизмолошка карта као и карта минералних сировина. Поред карата израдиће се и текстуални дио плана који представља једну врсту тумача за карате.

Картографски приказ са пратећим текстом служиће као основ за правилно (стратешко) планирање тј. даљу разраду просторног плана.

5. Izrada smjernica za nastavaк geoloških istraživanja

У овом дијелу се дају смјернице за даља геолошка истраживања, као и законски акти који се морају поштовати приликом извођења истих.

Овакав приступ у просторном планирању омогућава максимално прилагођавање planskog рјешења предметном простору те максимално искоришћавање минералних сировина. Минералне сировине за које тренутно не постоји економска оправданост експлоатације се

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net
такође наводе у оквиру минералних сировина јер оне представљају минерални потенцијал. На тај начин се омогућава чување ресурса за вријеме кад ће те минералне сировине имати већу оправданост за експлоатацију.

A.I.10. Подлоге за израду плана

Основна подлога за израду Просторног плана Општине дефинисана Правилником о садржају, начину израде и доношења докумената просторног уређења (Сл.Гл. 59/11) јесте топографска карта у размјери 1:50000.

A.I.11. Анализа претходног документа просторног уређења

Нацрт Просторног плана Општине Котор Варош донесен је за плански период од 1986.–2005. године. Општи циљеви овог плана су:

- складнији материјални и друштвени развој општине уз бржи развој подручја општине изван центра, а нарочито села,
- остваривање вишег нивоа привредне развијености, који ће се заснивати на кориштењу сопствених сировина, минералних сировина исто тако и шумских и пољопривредних потенцијала,
- рационално кориштење земљишта, при чему треба дати посебан приоритет развоју пољопривреде и шумарства,
- јачање материјалне основе удруженог рада;
- ријешавање проблема запошљавања;
- подизање животног стандарда и задовољавање економских, социјалних и других потреба становништва
- у подручјима која неће бити захваћена процесом урбанизације потребно је обезбедити мере за интензивирање пољопривредне производње, било индивидуалне или друштвене,
- функционална диференцијација и специјализација центара општине, секундарних општинских центара и центара заједнице села,
- сва насеља која спадају у одређену категорију центара треба да буду опремљена одговарајућом врстом и количином техничке инфраструктуре и објеката урбане опреме,
- развој друштвених делатности усмерити у складу са полицентричним системом насеља,
- мреже саобраћајница, а посебно средства јавног саобраћаја, треба међусобно да повежу све центре,
- да се на бази равномерног развоја општине планира развој локалне мреже путева,
- да се јавни превоз на подручју Општине организује као самостални систем. Концепција јавног превоза треба да полази од оптималне мреже линија и ефикасног задовољења потреба путовања становништва, оптималан број возила,
- истражити, утврдити, извршити резервацију и ефикасну заштиту изворишта воде и њихових сливних подручја,
- посебну пажњу посветити решењима на подручју ван општинског центра,
- планском организацијом простора остварити услове за бољу економичност водоводних и канализационих система и ефикаснију заштиту вода,
- побољшати рад комуналних и других служби,
- даљи развој експлоатације главних ресурса овог подручја – боксита и камена,
- нове инвестиционе пројекте експлоатације минералних сировина заснивати на опсежним и темељитим cost-benefit анализама свих економских, социјалних и еколошких последица,

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

- обезбедити заштиту лежишта минералних сировина, а у току и након експлоатације извршити рекултивацију деградираних површина,
- утврдити режим кориштења и заштите шума, побољшати структуру шумског земљишта конверзијом деградираних шума у квалитетне шуме,
- утврдити шумске просторе који представљају амбијенталне вредности који ће као резервати природе служити културним, спортско – рекреационим, туристичким и другим наменама,
- обезбедити чување и заштиту створених и природних вредности,
- створити услове за потпуније кориштење стамбеног фонда,

У пројекцији броја становника очекивало се да ће општина Котор Варош 2006. год. имати 44.510 становника, градски центар 10.045 становника, а ванградско подручје 34.465 становника. Број домаћинства би до краја планског периода на нивоу општине износио 10 856, а на нивоу општинског центра 5.289.

Град Котор Варош је центар општине и једино насеље са градским карактеристикама. Он је и центар зоне коју чине три зонална подручја Котор Варош, Забрђе и Вагани. Зонално подручје Котор Варош је формирано од постојећег урбаног подручја Котор Варош и територије насељених мјеста из непосредног окружења града.

Планом је утврђена величина урбаног подручја до 2005:

Котор Варош	Популациона величина			Територијална величина у ha		
	Урбано подручје центра	Изван центра остала насеља	Зонално и подручје	Урбано подручје центра	Изван центра остала насеља	Зонално и подручје
	10.000	4.419	14.919	600	135	6.210,6

За утврђивање територијалне величине урбаног подручја коришћени су слиједећи параметри:

- 60m²/ст. за колективно становање
- 150m²/ст. бруто површине за индивидуално становање.

Планом се наводи да грађевинска парцела индивидуалног становања има површину од 400 до 600 m², а да се грађевинска парцела за колективну стамбену зграду утврђује регулационим планом.

Од грађевинског земљишта за потребе рада и друштвеног стандарда дефинисано је:

- 300m²/ раднику у индустријској зони,
- 2-3 ha за индустријски комплекс у зоналном центру,
- 3-5 ha за друштвено-опслужни центар у зоналном центру,
- 3-5 ha за спортско-рекреациони центар у зоналном центру.

Од осталих површина у урбаном подручју дефинисане су: пољопривредне површине према природним условима, шумске површине према затеченом стању и условима формирања урбаног подручја, водне површине према природним условима, површине специјалне намјене према потребама.

У градском подручју планиран је развој друштвено-политичких, друштвено-опслужних, трговачких, саобраћајних, образовних, здравствених и спортско-рекреационих функција.

Полицентрични систем насеља би се састојао од општинског центра (Котор Варош), центра зоне (Шипраге, Масловаре, Врбањци), центра зоналних подручја (Крушево Брдо, Грабовица, Ободник, Липље, Забрђе, Вагани).

Основу привредног развоја ће чинити индустрија која ће омогућити пораст услужних делатности, као што су трговина, угоститељство, сервиси. Поред индустрије већи значај за будући развој општине имаће развој пољопривреде. У области саобраћаја, планом се предвиђа релативно велико повећање површина под саобраћајем и то у склопу диференцијације, категоризације, доградње и модернизације мреже саобраћајница са допуним неопходним пратећим садржајем, објектима и површинама. Укупно повећање износи 172, 8 ha, тако да је укупна потребна површина око 240 ha. У плану саобраћајне мреже и уопште саобраћаја, извршено је усклађивање са динамиком привредног развоја, планираном инфраструктуром и бројчаним развојем становништва, те планираним полицентричним развојем општине. Неопходно је извршити модернизацију регионалног пута за Кнежево, а значајна је и прекатегоризација и изградња локалног пута за Крушево Брдо и Теслић у пут регионалног значаја, као и реализација локланих веза у правцу Имљана, Кика и Бабановца. Да би путни правац М-4 у планском периоду функционисао у складу са потребама људи и простора, неопходно је извршити реконструкцију и модернизацију дионице од Масловара дон Прибинића и изградити обилазницу око града Котор-Варша.

A.I.12. Извод из Просторног плана Републике Српске до 2015.године

Према планираној регионализацији републике Српске, општина Котор Варош припада Бањалучкој мезорегији. Налази се на терцијарној осовини развоја Републике Српске до 2015, на правцу Бања Лука-Челинац-Котор Варош-Теслић.

Општина Котор Варош би до краја планског периода Просторног плана Републике Српске, односно до 2015. године требала имати 20.991 становника. У области становања је предвиђено до краја планског периода изградити 1.133 нове стамбене јединице.

Сви центри општина морају имати центре културе, обезбијеђене минималне просторне услове и запослене аниматоре и промотере културе. Сваки центар културе мора имати најмање једну универзалну салу примјерену потребама становништва.

Ради задовољења потреба становништва за спортом предлаже се:

- Сви центри општина у Републици српској треба да имају спортске центре величине 5 до 25 ha. Територијално и популационо највећи градови могу имати и по два таква центра. Центри имају комплексну структуру, тј.садрже разне врсте спортских објеката. За развој тих центара обезбјеђује се довољан простор, а центри се развијају етапно.
- Сви центри општина треба да имају градски стадион са фудбалским тереном и атлетским бориштима, помоћним тереном и пратећим објектима. Опремљеност стадиона и величина гледалишта треба да су примјерени материјалним могућностима и потребама.
- Објекти за мале спортове треба градити у дисперзији заједно са парковским и другим зеленим површинама.

У трећој фази развоја саобраћајне инфраструктуре као приоритетан пројекат планиран је почетак изградње брзог пута Бања Лука-Челинац-Котор Варош-Ободник.

На основу спроведених активности на побољшању снабдијевања водом у Републици Српској утврђена су главна изворишта за водоснабдијевање до краја планираног периода. За подручје општине Котор Варош дефинисана је подземна вода Бијело Поље и водоток Врбања.

Развој туризма би у овом периоду требало да се одвија у оквиру осам дефинисаних туристичких зона. Туристичка подручја треба отвари сукцесивно-етапно и то као комплексна подручја. Општина Котор-Варош припада Кнежевској-Борјанској зони. Развој туристичких подручја треба ускладити са инересима аутохтоне популације.

На подручју општине Котор Варош као заштићени екосистем дефинисани су:

- Борје као регионални парк,
- Слив ријеке Врбања и рекреационе зоне на подручју општине као рекреациони, културни, научни, образовни, пејзажни и други заштићени природни предјели.

Историјска грађевина и споменик са привремене листе на територији општине Котор Варош су:

- Жупна црква рођења БДМ и жупни пасторални центар
- Чепак-Котор Варош-Гробљанска капела
- Јакотина-Соколине-филијална црква цв. Илије Пророка
- Орахова-Врбањци-филијална црква
- Плитска-Врбањци-филијална црква
- Рујевица-Врбањци-филијална црква
- Соколине-жупна црква узнесења БДМ и жупна кућа
- Забрђе-гробљански капена на гробљу Спасово
- Забрђе-филијална црква св. Леополда Б. Мандића и вјеронаучна дворана

Градитељске цијелине са привремене листе на територији општине Котор Варош су:

- Остаци старог града и утврда (Хрвојев град)-стари град Котор
- Жупна црква рођење БДМ и жупни пасторални центар
- Билице филијална црква и гробље
- Дуратовци гробљанска капела цв. Анте Падованског и гробље
- Врбањци гробљанска капела и гробље
- Врбањци жупна црква св. Фрање асискога и жупни пасторални центар.

Градитељска цијелина проглашена националним спомеником на територији општине Котор Варош је:

- Некропола са стећцима Трзан и турбета у Вечићима, градитељска цијелина.

A.1.13. Информациони основ

Преглед документације:

- Просторни план Републике Српске до 2015. године,
- Просторни план Општине Котор Варош 1986-2005. године,
- Стратегија развој општине Котор Варош 2005-2015.године,
- Статистички билтени, Републички завод за статистику РС, Бањалука, 1999 – 2006. године,
- Локални еколошки акциони план општине Котор Варош (LEAP), децембар 2009,
- Становништво БиХ – Народносни састав по насељима, Државни завод за статистику Републике Хрватске, Загреб, 1995. године,
- Пројекције развоја становништва Републике Српске 1996 -2015. године, Урбанистички завод Републике Српске, Бањалука 1997. године
- Шумско – привредна основа,
- Стратегија управљања чврстим отпадом БиХ, 2002,
- Стратегија развоја енергетике Републике Српске до 2030.године,

Осим прикупљене документационе основе, кориштене су детаљне информације из стручних организација из области инфраструктуре, геодезије, привреде, шумарства, статистике, као и подаци из општинских одјељења.

Закони, прописи, општинске одлуке

- Закон о уређењу простора и грађењу („Службени гласник РС“ број 55/10);

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

- Закон о уређењу простора и грађењу („Службени гласник РС“ број 40/13);
- Закон о пољопривредном земљишту („Службени гласник РС“ број 93/06);
- Закон о измјенама и допунама Закона о пољопривредном земљишту („Службени гласник РС“ број 86/07, 14/10 и 5/12);
- Закон о шумама („Службени гласник РС“ број 75/08);
- Закон о измјенама и допунама Закона шумама („Службени гласник РС“ број 60/13);
- Закон о ловству („Службени гласник РС“ број 60/09);
- Закон о измјенама и допунама Закона о ловству („Службени гласник РС“ број 50/13);
- Закон о електричној енергији - Пречишћен текст, („Службени гласник РС“ број 8/08);
- Закон о измјенама и допунама Закона о електричној енергији („Службени гласник РС“ број 34/09, 92/09 и 1/11)
- Закон о телекомуникацијама, („Службени гласник РС“ број 19/96);
- Закон о измјенама и допунама Закона о телекомуникацијама („Службени гласник РС“ број 64/06)
- Закон о комуникацијама БиХ („Службени гласник БиХ“ број 31/03);
- Закон о измјенама и допунама Закона о комуникацијама БиХ („Службени гласник БиХ“ број 75/06, 32/10, 98/12)
- Закон о поштанским услугама („Службени гласник РС“ број 30/10);
- Закон о заштити од нејонизујућих зрачења, („Службени гласник РС“ број 2/05)
- Закона о рударству („Службени гласник РС“ број 59/12);
- Закон о концесијама („Службени гласник РС“ број 59/13);
- Закон о водама („Службени гласник РС“ број 50/06);
- Закон о измјенама и допунама Закона о водама („Службени гласник РС“ број 92/09 и 121/12);
- Закон о геолошким истраживањима („Службени гласник РС“ број 51/04);
- Закон о измјенама и допунама Закона о геолошким истраживањима („Службени гласник РС“ број 75/10)
- Закон о заштити животне средине („Службени гласник РС“ број 71/12)
- Закон о заштити природе - Пречишћен текст („Службени гласник РС“ број 113/08);
- Закон о управљању отпадом („Службени гласник РС“ број 53/02);
- Закон о измјенама и допунама Закона о управљању отпадом („Службени гласник РС“ број 65/08);
- Закон о геолошким истраживањима („Службени гласник РС“ број 51/04);
- Закон о измјенама и допунама Закона о геолошким истраживањима („Службени гласник РС“ број 75/10)
- Закон о заштити животне средине („Службени гласник РС“ број 71/12)
- Закон о заштити природе - Пречишћен текст („Службени гласник РС“ број 113/08);
- Закон о управљању отпадом („Службени гласник РС“ број 53/02);
- Закон о измјенама и допунама Закона о управљању отпадом („Службени гласник РС“ број 65/08);
- Закон о заштити ваздуха („Службени гласник РС“ број 124/11);
- Закон о јавним путевима – Пречишћен текст („Службени гласник РС“ број 16/10);
- Закон о основама безбједности саобраћаја на путевима у Босни и Херцеговини („Службени гласник БиХ“ број 6/06);
- Закон о измјенама и допунама Закона о основама безбједности саобраћаја на путевима у Босни и Херцеговини („Службени гласник БиХ“ број 75/06, 44/07, 84/09 и 62/10);
- Закон о културним добрима („Службени гласник РС“ број 11/95);

- Закон о измјенама и допунама Закона о културним добрима („Службени гласник РС“ број 103/08);
- Закон о грађевинском земљишту, (Сл. Гл. РС 112/06);
- Збирка закона из стамбене и комуналне области, Сарајево 1974;
- Правилник о садржају планова („Службени гласник РС“ број 59/11);
- Правилник о техничким нормативима за темељење грађевинских објеката („Службени лист СФРЈ“ број 15/90);
- Правилник о привременим техничким прописима за грађење у сеизмичким подручјима („Службени лист СФРЈ“ број 39/64);
- Правилник о техничким нормативима за изградњу објеката високоградње у сеизмичким подручјима („Службени лист СФРЈ“ број 31/81)
- Правилник о измјенама и допунама Правилника о техничким нормативима за изградњу објеката високоградње у сеизмичким подручјима („Службени лист СФРЈ“ број 49/82,29/83, 21/88, 52/90)
- Правилник о класификацији и категоризацији резерви минералних ресурса и вођењу евиденције о њима („Службени гласник РС“ број 99/08);
- Правилник о изворима нејонизујућег зрачења од посебног интереса, („Службени гласник РС“ број 112/05);
- Правилник о заштити од електромагнетских поља до 300GHz, („Службени гласник РС“ број 112/05);
- Правилник о измјенама и допунама Правилника о заштити од електромагнетских поља до 300 GHz („Службени гласник РС“ број 40/07);
- Правилник о зонама безбједности надземних електроенергетских водова надземног напона од 110 kV до 400 kV, („Службени гласник РС“ број 32/08);
- Правилнику о мјерама заштите, начину одређивања и одржавања зона и појасева санитарне заштите подручја на којима се налазе изворишта, као и водних објеката и вода намјењени људској употреби“ („Службени гласник РС“ број 7/03);
- Правилник о условима испуштања отпадних вода у јавну канализацију („Службени гласник РС“ број 44/01);
- Правилник о третману и одводни отпадних вода за подручја градова и насеља гдје нема јавне канализације („Службени гласник РС“ број 68/01)
- Правилник о мониторингу квалитета ваздуха („Службени гласник РС“ број 39/05);
- Правилник о мониторингу емисија загађујућих материја у ваздух („Службени гласник РС“ број 39/05);
- Правилник о граничним вриједностима квалитета ваздуха („Службени гласник РС“ број 39/05);
- Правилник о категоријама отпада са Каталогом („Службени гласник РС“ број 39/05);
- Правилник о садржају и начину доношења одлуке о изградњи објеката и уређењу простора („Службени гласник РС“ број 69/05);
- Правилник о начину успостављања и управљања информативним системом за заштиту природе и систему праћења („Службени гласник РС“ број 85/05);
- Правилник о основним условима које јавни путеви, њихови елементи и објекти на њима морају испуњавати са аспекта безбједности саобраћаја („Службени гласник БиХ“ број 16/07);
- Правилник о мјерама заштите, начину одређивања и одржавања зона и појасева санитарне заштите, подручја на којима се налазе изворишта, као и водних објеката и вода намјењених људској употреби („Службени гласник РС“ број 7/03);
- Уредба о класификацији вода и категоризацији водотока („Службени гласник РС“ број 42/01);

- Уредба о граничним вриједностима емисије загађујућих материја у ваздух („Службени гласник РС“ број 39/05);
- Уредба о пројектима за које се спроводи процјена утицаја на животну средину и критеријумима за одлучивање о обавези спровођења и обиму процјене утицаја на животну средину („Службени гласник РС“ број 7/06);
- Уредба о постројењима која могу бити изграђена и пуштена у рад само ако имају еколошку дозволу („Службени гласник РС“ број 7/06);
- Упутство о садржају студије утицаја на животну средину („Службени гласник РС“ број 118/05);
- Акциони план заштите животне средине у БиХ;

Просторно-планска документација

- Просторни план Републике Српске до 2015., Урбанистички завод а. д. Републике Српске, Бањалука, Бањалука, 1996.
- Просторни план општине Котор Варош, 1986-2005., Урбанистички завод Бања Лука, 1988.

Планови и програми развоја, стратегије, извјештаји и анализе

- Стратегија развоја општине Котор Варош за период 2005-2015 године,
- Економска политика за 2006. годину, Влада Републике Српске, Бањалука, децембар 2006
- Пројекције развоја становништва Републике Српске 1996 -2015. године, Урбанистички завод Републике Српске, Бањалука 1997. године
- Демографска статистика бр. 8,9,10,11,12, Републички завод за статистику, Бања Лука, 2005 – 2009

Општа урбанистичка документација

- Пиха Б. Просторно планирање, Новинска установа, Службени лист СФРЈ, Београд 1973.
- Тошић Д. , Просторно – функцијски односи и везе у нодалној регији Ужице, докторски рад, Београд, 1999
- Археолошки лексикон Босне и Херцеговине, Сарајево, 1971.год.

Геологија

- Беговић П, 2009: Хидрогеолошке подлоге у просторном планирању на примјеру Општине Лакташи у Републици Српској, Магистарска теза, фондовски материјал Рударско-геолошког факултета, Београд;
- Група аутора, 1988: Упуство за израду основне инжењерскогеолошке карте СФРЈ, Савезни геолошки завод, Београд
- Група аутора, 1969: ОГК лист Бања Лука, карта и тумач, Савезни геолошки завод, Београд
- Група аутора, 1975: ОГК лист Јајце, карта и тумач, Савезни геолошки завод, Београд
- Група аутора, 1974: ОГК лист Теслић, карта и тумач, Савезни геолошки завод, Београд
- Група аутора, 1980, Хидрогеолошка карта СФРЈ, 1:500 000, Савезни геолошки завода
- Група аутора, Карта водоводних објеката, 1:50000
- Група аутора, 2011: Минералне сировине Републике Српске, Монографија
- Мијовић Д, 2003: Методологија хидрогеолошких истраживања у просторном планирању и управљање подземним водама, докторска дисертација, фондовска литература РГФ Београд
- Фондовски подаци Министарства индустрије, енергетике и рударства РС и Геолошког завода Републике Српске и предузећа Ибис-инжењеринг д.о.о.

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karadordevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karadordevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

Б. ОЦЈЕНА СТАЊА ИЗГРАЂЕНОСТИ И ФУНКЦИОНИСАЊА ПРОСТОРА

Б.І. ПРОСТОР И СТАНОВНИШТВО

Б.І.1. Територија

Б.І.1.1. Граница

Општина Котор Варош смјештена је у централном дијелу Босне и Херцеговине и припада југозападном дијелу Бањалучке регије. Заузима површину од 560 km². Обухват плана граничи се са Федерацијом Босне и Херцеговине, односно општином Травник са јужне стране. У Републици Српској општина се граничи на истоку са општином Теслић, на сјевру са општином Челинац, и на западу општином Кнежево. Укупна дужина границе износи 178,854 km.

Планиметријски облик општине је издужен у правцу југоисток-сјеверозапад у дужини од 47 km, док ширина варира од 5-18 km. Формирана је у сливу ријеке Врбање.

Математичко географски положај је 10° 42` 16" и 17° 15` 22" источне географске дужине и 44° 20` 00" и 44° 41` 17" сјеверне географске ширине. Простор претежно припада брдско планинском рејону окружен планинским масивима Узломац на сјевероистоку (врх Прдељица 1002 м.н.в.), Борја на истоку (врх Руђавица 1078 м.н.в.), Влашићем на југу (Љута Грета 1739 м.н.в.) и обронцима Чемернице на западу (врхови од 1000-1350 м.н.в.). Терен се на подручју општине подиже од сјеверозапада (220 м.н.в) ка југоистоку (1385 м.н.в.) припадајући сливовима више ријека уз доминацију слива ријеке Врбање. Ријечни слив Врбање, као водопривредни и енергетски потенцијал представља окосницу развоја овог подручја. Дужина ријеке Врбање је 92.8 km кроз територију општине протиче у дужини од 55 km.

У морфометријском погледу на подручју Општине могу се издвојити следеће цијелине : равни терени са 5% нагиба, углавном распрострањени у ријечним долинама, брежуљкасти терени на нижим надморским висинама нагиба до 20%, гдије су распрострањени пашњаци и ливаде и брдско-планински терени са нагибом већим од 20% на вишим надморским висинама (преко 400 м.н.в.).

У геолошком смислу, у изворишној зони ријеке Врбање (реон Крушево-Брдо-Шипраге-Грабовица), доминирају карбонатне форме јурско-кредине старости представљене масивним и банковитим, ријетко лапоровитим кречњацима.

Једна од важнијих саобраћајница која пролази кроз општину је магистрални пут М-4 Бања Лука – Добој, који повезује општину са бањалучком и добојском регијом. Кроз општину пролазе и регионални путеви R-413 Котор Варош - Кнежево, R-440 Ободник – Крушево Брдо и локални путеви Котор Варош - Вагани, Зеленика - Горње Липље.

Према Просторном плану Републике Српске Општина припада мезорегији Бања Луке, са осталим центрима ове регије : Градишка, Језеро, Кнежево, Лакташи, Мркоњић Град, Петровац, Прњавор, Рибник, Србац, Источни Дрвар, Купрес, Челинац, Шипово. Према Уредби о насељеним мјестима која чине подручје јединице локалне самоуправе (Сл.Гл. 04/10) општина Котор Варош има 43 насељених мјеста организованих у 10 мјесних заједница: МЗ Котор Варош, МЗ Забрђе, МЗ Врбањци, МЗ Ободник, МЗ Масловаре, МЗ Грабовица, МЗ Шипраге, МЗ Крушево Брдо, МЗ Вагани и МЗ Доње Липље. Свака од мјесних заједница обухвата више насељених мјеста. Према Уредби о насељеним мјестима која чине подручје јединице локалне самоуправе (Сл.Гл. 04/10) општина Котор Варош има 43 насељена мјеста.

На подручју општине тренутно живи 20 172 становника са просјечном густином насељености од 36 становника на 1km², па тако припада најређе насељеним општинама Републике Српске. Према попису из 1991. године на данашњем подручју живјело је око 36.670 становника у 43 насељена мјеста. По процјенама за 2006. годину овде је живјело 20 217 становника.

Б.1.1.2. Структура површина по намјени

Пољопривредно земљиште

Њиве, воћњаци и ливаде заједно представљају обрадиво земљиште које обухвата 18 215 ha. Необрадиво земљиште обухвата укупно 3 311 ha и чине га пашњаци. Збир обрадивог и необрадивог представља укупно пољопривредно земљиште са површином 21 526 ha (38% укупне територије). Шуме као посебна категорија обухватају 31.762 ha, или 56,71%. Пољопривредно земљиште (обрадиво и необрадиво), у збиру са шумама дају укупно плодно земљиште у износу 53.288 ha. Неплодно земљиште обухвата 2.726 ha или 4,86% укупне

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net
територије Општине. (Подаци преузети из Извјештаја Републичке геодетске управе од 2008. године).

У циљу свеобухватније анализе овог простора, извршена је анализа површина на бази орто-фото и сателитског снимка CORINE(CLC).

Према наведеним подацима, пољопривредно земљиште обухвата обрадиве површине и пашњаке. Обрадиве површине заузимају сјеверозападни, сјеверни, централни и дјелимично сјевероисточни дио Општине. Пашњаци су просторно заступљени у централном дијелу општине и пружају се све до крајњег југа. Пашњаци заузимају површину од 9 727ha, односно 17,36 % од укупне површине Општине. Укупно обрадиво земљиште обухвата 8 670 ha или 15,48% укупне територије Општине. Укупно пољопривредно земљиште (збир обрадивог и необрадивог) обухвата 18.397 ha (32,85% укупне територије). Шуме и шумско земљиште обухватају површину од 35.300 ha или 63,03 %. Укупно плодно земљиште, односно збир пољопривредног и шумског земљишта износи 53.697 ha или 95,88 % од укупне територије Општине. Неплодно земљиште обухвата 2.303 ha или 4,11%.

Из наведених података је видљиво да укупна површина шума и свеукупног шумског земљишта на територији општине Котор Варош износи 35.300 ha, што је за 3.538 ha, више од званичних података који се воде у катастру.

Наведени биланс, засигурно јесте посљедица различитог методолошког приступа обради података али и појаве природног ширање шуме на околна пољопривредна земљишта која су услед миграција становништва престала да се обрађују. Ова појава, која се стручно назива сукцесија вегетације, је присутна готово на цијелој територији Босне и Херцеговине и треба да буде предмет посебних истраживања.

Неповољна структурна и социоекономска обилгежја породичних газдинстава прати висока уситњеност и распарчаност земљишних посједа, низак ниво коришћења савремених инпута при обради земљишта, посебно слаба опремљеност специјализованом механизацијом, ниска и неконтролисана примена агрохемикалија, мали број стоке у односу на потенцијале крмне основе и агротехничке захтеве за одржавањем органске структуре земљишта, успорена дифузија агротехничких, економских и еколошких знања у пољопривредну праксу, недовољно искоришћен потенцијал за наводњавање и опште заостајање већине руралних подручја у погледу опремљености и/или доступности готово свим елементима техничке и социјалне инфраструктуре.

Из карте Употребне вриједности Просторног плана РС до 2015. године може се закључити да на подручју општине Котор Варош пољопривредно земљиште припада највећим дијелом у II (од 5-6 бонитетне класе) и III групу земљишта (од 7-8 бонитетне класе), а најмањим дијелом је заступљена I група земљишта (2-4 бонитетне класе).

Шумска подручја

Шуме и шумска земљишта су по основу својине подијељена на шуме у својини Републике Српске и шуме у својини правних и физичких лица, па је у том смислу постављена и просторна организација. Према подацима из шумско-привредних основа за државне и приватне шуме, утврђено ја да територији општине Котор Варош шуме и шумска земљишта имају овакву структуру:

Државне: 8.002 ха
Приватне: 23.760 ха
УКУПНО: 31.760

Од укупне површине коју заузима општина Котор Варош (560 km²), према подацима наведеним у шумско-привредним основама за државне и приватне шуме, утврђено је да на шуме и шумска земљишта отпада 31.762 ha или 56,71 %, што ову општину сврстава у ред богато шумовитих општина. Важно је истаћи да просјечна шумовитост Републике Српске износи 51,7 %.

Грађевинска земљишта

Према комбинованим подацима CORINE (CLC), Google Earth-а снимка и података из катастра укупна површина грађевинског земљишта у Општини износи 2 022 ha односно 3,61 % од укупног подручја Општине, што је знатно већа заступљеност у односу на просјечну у Републици (0,8%). Претходно значи да Општина Котор Варош располаже значајнијим грађевинским потенцијалом у односу на Републику.

Одлуком је дефинисано да се изградња насеља на грађевинском земљишту обавља у складу са регулационим планом, или просторно-планском документацијом (до доношења регулационог плана) и сматра се да је у општем интересу.

Општа је оцјена да постоје резерве грађевинског земљишта у оквиру грађевинских подручја насеља и да оне представљају изузетан потенцијал који може бити стављен у функцију будућег развоја само кроз адекватну планерску, земљишну и пореску политику.

Водене површине

Површине које су ушле у укупну суму водених површина су: ријеке, потоци, канали и мочваре. Територија општине Котор Варош испресјечана је многобројним мањим водотоцима који углавном припадају сливу ријеке Врбање, која чини окосницу хидрографског система Општине. Поред ријеке Врбање, значајнији водотоци на територији Општине су ријечице и потоци Јакотина, Цврчка, Бистрица, Демичка, Крушевица, Грабовица, Килавац и њихове многобројне притоке. Значај и улога водног богатства у процесу развоја друштва одређује да се вода посматра као један од основних елемената простора. Потребне за водом су у сталном порасту, што са сталном тенденцијом деградације водотока мијења односе и услове у простору.

Синтезни приказ кориштења простора

Проведена анализа садашњег кориштења земљишта на територији Општине указује на постојање и доминацију три основне намјене у оквиру којих се врши даљња функционална диференцијација и прожимање.

Основна намјена простора по којима се врши подјела су: земљишта намјењена за пољопривреду, шумско и грађевинско земљиште. Пољопривредна подручја обухватају равничарска подручја која су најзаступљенија и најпогоднија за производњу хране. Укупна површина пољопривредног земљишта износи 21.526 ha. Према подацима из катастра у приватном власништву налази се 20.447 ha, док је у државном власништву 25.687 ha. Општина Котор Варош са 56,71% шума спада у општине које су богате у односу на шумовитост општина у Републици Српској, која износи 51,7 %. Шуме којима газдују друштвене шумско-привредне организације заузимају површину од 23.760 ha, док 8.002 ha шума је у приватном власништву¹.

Грађевинско подручје прожима цијелу територију. Грађевинско подручје подразумијева површине намјењене становању, девастиране површине на којима се у већем броју налазе

¹ Према подацима из катастра ЈП "Шуме РС"

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net
шљункаре, а поред шљункара евидентирани су и дивље депоније, затим гробља, индустријске зоне: као производни погони мањих површина.

Приликом одређивања биланса коришћења површина кориштени су различити методолошки приступи, што условљава и одређене разлике у погледу учешћа површина различитих категорија земљишта у укупној површини општине.

Подаци који су кориштени су добијени од Републичке управе за геодетске и имовинско – правне послове, затим обрадом аеро орто – фото снимка и као трећи извор података – обрада дигиталног картографског материјала из пројекта који је радила European Environment Agency (Европска агенција за животну средину) под називом CORINE land cover.

Свака од ових метода има одређене карактеристике, па тако катастарске податке карактерише највећа детаљност, али им је недостатак неажурност. Подаци «CORINE» пројекта су најопштији и потичу из 2006. године. Аеро орто – фото снимци су најажурнији од свих извора података. Разлике између ових података су последица различитих методолошких приступа у издвајању појединих категорија земљишта (површина), као и нивоа детаљности (разматрања).

Тачно утврђену границу општине смо добили из Републичке управе за геодетске и имовинско правне послове, по којој површина општине Котор Варош износи 560 km². Векторизацијом и усклађивањем сателитских снимка (CORINE Land Cover BiH 2006 и аеро орто-фото снимка), као и директним реконгосцирањем терена, а затим обрадом савременим картографским алатима (ArcGIS, Autodesk Map, GPS, и др.) добијени су различити подаци о начину коришћења земљишта у односу на податке из катастра. Површина општине која је кориштена код ове методе је 560 km².

Табела бр.1. Структура коришћења земљишта на подручју општине Котор Варош (подаци катастра из 2010. год.) – ha

Пољопривредно земљиште	Шумско земљиште	Неплодно и земљиште посебне намене	УКУПНО
21.526	31.762	2.726	56.014

Табела бр.2. Структура коришћења земљишта на подручју општине Котор Варош (подаци катастра из 2010. год.) – %

Пољопривредно земљиште	Шумско земљиште	Неплодно и земљиште посебне намене	УКУПНО
38,43	56,71	4,86	100

Према подацима из катастра из 2010. год. може се закључити да у Општини Котор Варош пољопривредно земљиште учествује са 38,43 %, шуме учествују са 56,71 %, затим остала неплодна земљишта чине 4,86% укупне површине Општине.

Када се упореде подаци добијени комбиновањем орто-фото снимка и података из CORINE у односу на податке из катастра уочавају се разлике, односно промјене у коришћењу земљишта на територији Општине. Пољопривредне површине су заступљене у мањем проценту у односу на податке из катастра, док су површине под шумом заступљене у већем проценту. Приликом коришћења података добијених на основу орто-фото снимка и података из CORINE издвојено је грађевинско земљиште, а остала неплодна земљишта су остала у истој категорији. Међутим за потребе упоређивања података грађевинско земљиште ће бити урачунато у земљишта посебне намене, тако да у односу на податке из катастра површина овог земљишта се знатно повећала.

Табела бр.3. Структура коришћења земљишта на подручју општине Котор Варош (комбиновани Google Earth и CORINE из 2006.год.) – ha

Пољопривредно земљиште	Шумско земљиште	Неплодно и земљиште посебне намене	УКУПНО
18.397	35.300	2.303	56.000

Табела бр.4. Структура коришћења земљишта на подручју општине Котор Варош (комбиновани подаци Google Earth и CORINE из 2006.год.) – %

Пољопривредно земљиште	Шумско земљиште	Неплодно и земљиште посебне намене	УКУПНО
32,85	63,03	4,11	100

Најреалнији подаци су засигурно они добијени комбиновањем орто – фото снимка и CORINE, јер је очигледно да шумско земљиште у стварности заузима знатно већу површину, него ону коју показују подаци из катастра. Осим шумског земљишта, неплодно земљиште и земљиште посебне намене заузима много већу површину, јер подразумева између осталог и грађевинско земљиште. Све ово указује да различити извори података условљавају постојање разлика у погледу учешћа површина различитих категорија земљишта.

Б.1.2. Становништво

Б.1.2.1. Демографски развој

Демографски развој становништва на територији општине Котор Варош разматран је у периоду од 1971 – 2011. године. За период после 1991. године кориштене су пројекције преузете из Републичког Завода за статистику РС и Просторног плана Републике Српске, јер после 1991. године попис становништва није вршен у Републици Српској, односно Босни и Херцеговини.

На нивоу општине Котор Варош развој становништва посматран је у два периода, први од 1971. – 1991. године, када су пописи вршени сваких 10 година и други од 1991. – 2011. године, када се углавном користе пројекције уместо пописа. У првом периоду број становника се повећао са 32.832 на 36.853, односно по стопи од 8,41 ‰, у другом периоду број укупног становништва се смањило за 16 636 становника.

Табела бр.5. Кретање броја становника општине Котор Варош за период 1971.-1981. године

Редни број	Назив насеља	1971. година	1981. година	Промена	Стопа ‰
	Општина	32.832	35.713	2.881	8,41
	Градско насеље	3.746	5.423	1.677	36,58

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

	Остала насеља	29.086	30.290	1.204	4,05
1.	Баштина	523	604	81	14,37
2.	Билице	572	523	-49	-8,95
3.	Бољанићи	333	359	26	7,51
4.	Борци Доњи	-	-	-	-
5.	Борци Горњи	1336	1177	-159	-12,65
6.	Ђорковићи	-	-	-	-
7.	Дуратовци	259	291	32	11,64
8.	Гарићи	984	1.301	317	27,75
9.	Грабовица	1.216	1.072	-144	-12,59
10.	Хадровци	497	582	85	15,76
11.	Хрвађани	959	737	-222	-26,18
12.	Јакотина	884	866	-18	-2,06
13.	Котор Варош	3.746	5.423	1.677	36,58
14.	Крушево Брдо I	1.380	1.371	-9	-0,65
15.	Крушево Брдо II	-	-	-	-
16.	Липље	1.058	1.013	-45	-4,34
17.	Маљева	921	695	-226	-27,97
18.	Масловаре	2.011	2.206	-195	-9,25
19.	Ободник	832	891	59	6,85
20.	Орахова	1.401	1.620	219	14,50
21.	Паливук	-	-	-	-
22.	Плитска	405	591	186	37,35
23.	Подбрђе	715	733	18	2,49
24.	Подосоје	243	201	-42	-18,92
25.	Постоје	-	-	-	-
26.	Присочка	1.546	1.668	122	7,59
27.	Радохова	799	687	-112	-16,42
28.	Равне	369	414	45	11,49
29.	Селачка	-	-	-	-
30.	Соколине	384	482	98	22,63
31.	Стопан	407	381	-26	-6,60
32.	Шибови	664	730	66	9,47
33.	Шипраге	822	1.183	361	36,01
34.	Товладић	383	377	-6	-1,58
35.	Вагани	501	493	-8	-1,61
36.	Варјаче	306	231	-75	-27,93
37.	Вечићи	1.685	1.805	120	6,88
38.	Вишевице	318	322	4	1,25
39.	Вранић	405	311	-94	-26,26
40.	Врбањци	2.503	2.967	464	16,96
41.	Забрђе	881	1.011	130	13,74
42.	Засеље	584	395	-189	-38,63

Извор : Републички завод за статистику, Бања Лука

Међупописни период од 1971. до 1981. године је период у коме целокупна општина бележи пораст броја становника по стопи од 8,41 ‰, односно број становника се повећао за 2.881 становника. Град Котор Варош бележи пораст у броју становника по стопи од 36,58 ‰, а становништво се са 3.746 повећало на 5.423. Остали дио Општине, односно сеоска насеља бележе такође пораст у броју становника, односно број становника се повећао са 29.086 на 30.290, по стопи од 4,05 ‰. Од 41 сеоских насеља, 17 има негативан пораст становништва, док остала сеоска насеља имају позитиван предзнак у порасту броја становника.

Овакве промене проузрокован су социо – економском трансформацијом општине, односно процесима индустријализације, урбанизације и деаграризације који су били карактеристични

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net
за ове просторе у периоду од 1971. до 1991. године, а који су за последицу имали повећање броја становника у градским насељима и пад броја становника у сеоским насељима.

Табела бр.6. Кретање броја становника општине Котор Варош за период 1981.-1991. године.

Редни број	Назив насеља	1981. година	1991. година	Промена	Стопа %/∞
	Општина	35.713	36.853	1.140	3,14
	Градско насеље	5.423	7.411	1.988	5,48
	Остала насеља	30.290	29.442	-848	-2,34
1.	Баштина	604	453	-151	-28,57
2.	Билице	523	506	-17	-3,30
3.	Бољанићи	359	266	-93	-29,76
4.	Борци Доњи	-	419	0	0
5.	Борци Горњи	1.177	462	-715	-87,25
6.	Ђорковићи	-	175	0	0
7.	Дуратовићи	291	502	211	53,21
8.	Гарићи	1.301	1.341	40	3,03
9.	Грабовица	1.072	887	-185	-18,89
10.	Хадровци	582	613	31	5,19
11.	Хрвађани	737	745	8	1,08
12.	Јакотина	866	694	-172	-22,05
13.	Котор Варош	5.423	7.411	1.988	30,98
14.	Крушево Брдо I	1.371	398	-973	-110,0
15.	Крушево Брдо II	-	399	0	0
16.	Липље	1.013	744	-269	-30,62
17.	Маљева	695	595	-100	-15,50
18.	Масловаре	2.206	2.284	78	3,47
19.	Ободник	891	842	-49	-5,65
20.	Орахова	1.620	1.612	-8	-0,49
21.	Паливук	-	391	0	0
22.	Плитска	591	663	72	11,48
23.	Подбрђе	733	775	42	5,57
24.	Подосоје	201	159	-42	-23,33
25.	Постоје	-	403	0	0
26.	Присочка	1.668	1.423	-245	-15,85
27.	Радохова	687	700	13	1,87
28.	Равне	414	443	29	6,77
29.	Селачка	-	303	0	0
30.	Соколине	482	504	22	4,46
31.	Стопан	381	346	-35	-9,63
32.	Шибови	730	671	-59	-8,42
33.	Шипраге	1.183	952	-231	-21,64
34.	Товладић	377	341	-36	-10,03
35.	Вагани	493	370	-123	-28,50
36.	Варјаче	231	217	-14	-6,25
37.	Вечићи	1.805	1.744	-61	-3,44
38.	Вишевице	322	372	50	14,41
39.	Вранић	311	277	-34	-11,56
40.	Врбањци	2.967	2.975	8	0,27
41.	Забрђе	1.011	1.154	143	13,21

42.	Засеље	395	322	-73	-20,36
-----	--------	-----	-----	-----	--------

Извор : Републички завод за статистику, Бања Лука

У другом међупописном периоду од 1981. до 1991. године тренд раста броја становника се задржао. У односу на претходни период стопа раста на нивоу општине се смањила и износи - 3,14 ‰. Број становника се са 32.832 повећао на 36.853, односно општина се повећала за 4 021 становника. Градско насеље Котор Варош у овом периоду имало је мању стопу (5,48 ‰) у односу на претходни пописни период (36,58 ‰), становништво се са 5.423 повећало на 7.411 становника.

Број сеоских насеља са негативним предзнаком се у овом периоду повећао, односно 22 сеоска насеља има негативан предзнак у порасту броја становника.

У другом посматраном периоду од 1991. год. до 2011. године дошло је до смањења у броју становника. За овај период кориштени су различити извори о броју становника, односно о процени броја становника, тако да су и разлике у порасту броја становника у складу са извором података. Промене у броју и структури становништва које су се одвијале у неколико последњих година настале су као последица грађанског рата, који се десио у периоду од 1991. – 1996. године. Прилив и одлив становништва подразумевају са једне стране асимилацију становништва у датим просторним, економским и друштвеним оквирима, јер досељено становништво са собом доноси своје обичаје и културу, васпитање, традицију, образовање, морал и етику, а са друге стране за последицу имају промене у старосној, економској, полној и другим структурама што директно утиче, између осталог, на привреду и даљи развој општине. Промјене у броју и структури становништва имају за последицу различите услове становања и нивое опремљености на појединим локацијама, а смањење и укидање ових разлика, безусловно мора бити један од најбитнијих циљева будућег развоја.

Према подацима Републичког завода за статистику, односно према процени броја становника у Општини, која се заснива на концепту укупног становништва долази се до закључка да је дошло до повећања у броју становника у периоду од 1996. до 2006. године.

Табела бр.7.Процена броја становника за године 1996., 2001., 2006. и 2011. годину.

	Бр.ста. 1996.год.	Бр.ста. 2001.год.	Бр.ста. 2006.год.	Бр.ста. 2011.год.
Општина Котор Варош	16.129	19.741	20.217	20.665

Извор: Републички завод за статистику, Бања Лука

Уколико се узме у обзир податак о процени броја становника у земљи, Урбанистичког завода РС, из Просторног плана Републике Српске онда се долази до закључка да се број становника у периоду после 1991. године у општини Котор Варош смањило.

Табела бр.8. Број становника према попису из 1991. године и процена броја становника за 2011.г.

	Бр.ста. 1991.год.	Бр.ста. 2011.год.
Општина Котор Варош	36.853	20.665

Извор: Републички завод за статистику, Бања Лука

Број домаћинстава у Општини је био у сталном порасту од 1971. године, па се до 1991. број домаћинстава повећао за 4.526. Социо – економски развој општине утицао је на природно и

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

механичко кретање становништва што је за последицу имало промјене у структури и броју домаћинстава. Повећање броја домаћинстава резултат је формирања нових домаћинстава која су настала раслојавањем великих породица.

На нивоу Општине просечна величина домаћинства смањена је са 8,17 члана у 1971. години на 4,32 чланова у 1991. години.

Просечна величина домаћинства имала је тенденцију сталног опадања и била је као таква карактеристична и за градско и за сеоско подручје Општине. Просечна величина домаћинства на градском подручју износила је 1971. године 4,23 чланова, док је 1991. године просечна величина домаћинства била 4,32 чланова. На сеоском подручју просечна величина домаћинства је имала пад, са 9,29 члана у 1971. години на 4,50 у 1991. години. У наредном периоду може се очекивати даље смањивање просечне величине домаћинства и на сеоском и на градском подручју.

На градском подручју пораст броја домаћинстава имао је тенденцију благог повећања 1981. године у односу на 1971. годину. Процес повећања броја домаћинстава настављен је и у 1991. години са тенденцијом наглог повећања. Односно број домаћинстава се до 1981. године повећавао, на нивоу градског насеља за 484 домаћинства, док се до 1991. године повећао за 632 домаћинства.

Број домаћинстава на сеоском подручју имао је тенденцију повећања 1981. године у односу на 1971. годину. Процес повећања броја домаћинстава настављен је и у 1991. години. До 1981. године број домаћинстава се повећао за 1826, а до 1991. године у односу на 1981. такође долази до повећања за 1 584 домаћинства.

Табела бр.9. Кретање броја домаћинстава општине Котор Варош за период 1971.-1991. године.

Редни број	Назив насеља	Бр. дом. 1971.год	Бр. дом. 1981.год	Бр. дом. 1991.год
	Општина	4.014	6.324	8.540
	Градско насеље	885	1.369	2.001
	Остала насеља	3.129	4.955	6.539
1.	Баштина	85	105	96
2.	Билице	87	82	90
3.	Бољанићи	56	58	57
4.	Борци Доњи	-	-	98
5.	Борци Горњи	220	213	102
6.	Ђорковићи	-	-	34
7.	Дуратовци	43	51	103
8.	Гарићи	181	255	303
9.	Грабовица	189	206	219
10.	Хадровци	82	110	131
11.	Хрваћани	142	139	162
12.	Јакотина	130	144	136
13.	Котор Варош	885	1.369	2.001
14.	Крушево Брдо I	252	218	66
15.	Крушево Брдо II	-	-	100
16.	Липље	185	211	203
17.	Маљева	142	149	142
18.	Масловаре	356	444	621
19.	Ново Село	42	47	-
20.	Ободник	84	99	207
21.	Орахова	234	282	345
22.	Паливук	-	-	84

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

23.	Плитска	63	77	108
24.	Подбрђе	122	131	162
25.	Подосоје	43	46	51
26.	Постоје	-	-	89
27.	Присочка	197	256	272
28.	Радохова	138	110	139
29.	Растик	42	44	-
30.	Равне	69	87	118
31.	Селачка	-	-	67
32.	Соколине	71	74	97
33.	Стаза	101	96	-
34.	Стопан	75	72	78
35.	Шибови	65	87	145
36.	Шипраге	139	242	234
37.	Товладић	61	67	80
38.	Вагани	70	81	80
39.	Варјаче	50	41	44
40.	Вечићи	123	194	392
41.	Вишевице	51	49	62
42.	Вранић	91	72	63
43.	Врбањци	-	-	660
44.	Забрђе	-	-	231
45.	Засеље	-	-	68

Извор : Републички завод за статистику, Бања Лука

Табела бр.10. Процјена броја становника за 2011. годину по насељеним мјестима.

Мјесне заједнице	Насеља	Број становника 2011. године
Забрђе	Вранић	84
	Подосоје	91
	Товладић	171
	Шибови	103
	Забрђе	658
Котор Варош	Подбрђе	267
	Билице	39
	Баштина	53
	Котор Варош	7.387
	Дуратовци	49
	Равне	164
	Соколине	39
Вагани	Јакотина	71
	Вишевице	14
	Бољанићи	105
	Хадровци	116
	Засеље	210
Врбањци	Вагани	187
	Варјаче	110
	Постоје	54
	Вечићи	630
	Хрваћани	199
	Плитска	135
	Врбањци	1.976

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

Масловаре	Борци Горњи	36	3.378
	Масловаре	2.745	
	Гарићи	597	
Доње Липље	Доње Липље	404	404
Ободник	Ободник	533	926
	Борци Доњи	80	
	Орахова	313	
Грабовица	Грабовица	842	1.079
	Маљева	237	
Шипраге	Стопан	21	1.203
	Радохова	135	
	Шипраге	811	
	Селачка	10	
	Присочка	155	
	Ђорковићи	69	
Паливук	2		
Крушево Брдо	Крушево Брдо 1	120	270
	Крушево Брдо 2	115	
	Глуха Буковица	35	
УКУПНО	ОПШТИНА КОТОР ВАРОШ	20.172	

На основу процјене броја становника за 2011. годину, општина Котор Варош броји 20.172 становника.

Б.1.2.2. Природно и механичко кретање становништва

У послератном периоду вриједности природног прираштаја константно опадају, а од 2001. године мењају предзнак, тако да су од позитивних вредности постале углавном негативне. Овакво стање природног прираштаја није на задовољавајућем нивоу, јер долази до смањења удела младе популације у укупном становништву, која би у даљој будућности чинила радни контингент и била носиоц даљег развоја општине.

Табела бр. 11. Природно кретање броја становника општине Котор Варош за период 1996.-2010. године.

Година	Живорођени	Умрли	Природни прираштај
1969.	1.171	256	915
1970.	1.076	267	809
1971.	1.095	216	879
1972.	1.146	266	880
1977.	871	214	657
1979.	802	178	624
1980.	769	208	561
1981.	820	178	642
1989.	628	217	411
1990.	659	178	481
1991.	669	266	403
1996.	293	134	159
1997.	271	121	150
1998.	291	137	154

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-0000438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

1999.	321	157	164
2000.	334	183	151
2001.	258	176	82
2002.	278	186	92
2003.	238	145	93
2004.	196	154	42
2005.	202	219	-17
2006.	179	145	34
2007.	167	187	-20
2008.	178	188	-10
2009.	194	169	25
2010	186	143	43

Извор : Републички завод за статистику, Бања Лука

Миграциона кретања становништва, поред природног кретања, чине значајан фактор у укупном кретању становништва и његовом размештају у простору. Унутрашње миграције становништва на територији општине Котор Варош су приказане на основу податка о броју и структури особа које су мијењале пребивалиште унутар граница Републике Српске (међу-општинске), као и кретања између Републике Српске и ФБиХ (међуентитетске), Републике Српске и Брчко Дистрикта у посматраном периоду.

Табела бр.12. Унутрашња миграциона кретања у општини Котор Варош, период 2007 – 2011. год.

Општина Котор Варош	Број досељених у општину Котор Варош				Број одсељених из општине Котор Варош				Миграциони салдо
	Укупно	Из Федерације БиХ	Из Брчко Дистрикта	Из других општина	Укупно	У Федерацију БиХ	У Брчко Дистрикт	У друге општине	
2007.	112	44	1	67	209	76	2	131	-97
2008.	99	49	1	49	176	63	-	113	-77
2009.	87	32	-	55	168	62	-	106	-81
2010.	111	45	1	65	158	43	6	109	-47
2011.	87	32	1	54	138	40	-	98	-51

Извор: Статистички годишњак Републике Српске

На основу приказаних података може се закључити, да је већи број одсељеног становништва у односу на број досељених становника у општини Котор Варош, односно општина има негативан миграциони салдо.

Када се подаци о миграционим кретањима из 2007., 2008 и 2009. године упореде са вриједностима природног прираштаја за исте године долази се до закључка да је тих година дошло до пада у броју становника у општини Котор Варош.

Б.1.2.3. Старосна и полна структура становништва

Старосна и полна структура становништва, односно промене у овим структурама анализирани су кроз велике старосне групе, у периоду од двадесет година, односно у периоду у коме су извршена три пописна периода. Велике старосне групе су : категорија младог становништва од 0-14, радно способно становништво од 15-64 и категорија старог становништва од 65 и више година. Двадесетогодишњи период у оквиру кога су вршене анализе је период од 1971 – 1991. године.

Старосна група становништва од 0-14 година, са учешћем од 43,06 % 1971. године бележи стално и убрзано апсолутно и релативно смањење, тако да 1991. године учествује са 27,1% у укупном становништву општине. Последица оваквог смањења ове категорије становништва је интензивно смањивање наталитета на подручју општине.

Табела бр.13.Старосна и полна структура становништва у периоду 1971. – 1991.године. општине Котор Варош.

Година	Полна структура	Старосне групе у %			
		Укупно	0 – 14	15 – 64	> 65
1971.		100	43,06	54,33	2,61
	М	50,37	23,08	25,83	1,46
	Ж	49,48	21,00	28,48	1,15
1981.		100	35,58	60,71	3,53
	М	50,98	18,33	30,77	1,78
	Ж	49,02	17,25	29,94	1,75
1991.		100	27,14	66,11	6,75
	М	51,47	13,96	34,54	2,97
	Ж	48,53	13,18	31,57	3,78

Извор : Републички завод за статистику, Бања Лука

Категорија радно способног становништва, у доби од 15-64 године започиње свој апсолутни и релативни пораст, са учешћем у укупном становништву 1991. године од 66,1 %, чији се даљи пораст може очекивати у наредном периоду.

Најстарија категорија становништва општине (65 и више година) са учешћем од 2,6% у укупном становништву 1971. године бележи стално апсолутно и релативно повећање. Природни процес старења становништва и продужавањем просечног трајања живота, ова старосна група ће стално повећавати своје учешће у укупном становништву Општине. У 1991. години ова категорија је учествовала са 6,7% у укупном становништву.

Како би се утврдио просторни размјештај основних функција за задовољење основних потреба становништва и утврдили капацитети јавља се потреба за утврђивањем одређених континената становништва. Посебно су значајна деца испод 5 година, деца од 5 до 14 година и радни континент становништва (15-64).

Интензивни пад наталитета условио је смањење учешћа деце испод 5 година у укупном становништву Општине са 15,5% у 1971.год. на 8,5% у 1991. години. Овај добни континент становништва је релативно бројнији на сеоском(6,7%) него на градском подручју (1,8%) у 1991. години. До 1991. године учешће деце до 5 година се постепено смањивало на сеоском подручју, док је на градском подручју расло.

Школскообразовни континент деце од 6 до 14 година такође је апсолутно и релативно смањен, са 27,44% у 1971.години на 18,61% у 1991.години. Дјеца овог узраста бројнија су у сеоском подручју (14, 67%)него на урбаном подручју Општине (3,94%) у 1991.години.

Радни континент становништва повећан је са 54,5% у 1971.години на 66,9% у 1991.години, при чему је концентрација радно способног становништва је већа на сеоском подручју (52,81%) него на градском подручју (13,29%).

Најизраженије разлике у старосној структури између становништва на градском и сеоском подручју Општине у 1991. години су код категорије младог становништва (0 – 15) која је у становништву града учествовала са 1,8%, а у становништву на сеоском подручју 6,7% и код најстарије категорије становништва (више од 65 година) са учешћем у укупном становништву на градском подручју од 1,04%, а на сеоском са 5,72%.

Старосна структура становништва кроз посматране периоде указује на процес старења становништва, односно број становника до 15 година се смањује, а број становника преко 65 и између 15 и 65 година се повећао.

Промене у старосној структури утичу и на промене у структури становништва према радној способности. Предрадни контингент се константно смањује, а радни и пострадни повећава, што у планском периоду може претпоставити одлив радно способног становништва, као последицу старења становништва.

Полна структура становништва Општине није знатно измењена у двадесетогодишњем периоду, између пописа из 1971. и 1991. године. Број женског становништва из 1971. године (49,48%) и мушког исте године (50,37%) је углавном остао исти и до 1991. Удио женског становништва у укупном износио је 48,53%, док је удио мушког становништва у укупном износио 51,47% исте године.

У радној активној доби мушко становништво је имало незнатно већи удио у укупном становништву у односу на женско становништво. Интересантно је поменути да је однос радно способног мушког и женског становништва имао приближно једнаку вредност у посматраном периоду.

Бројније женско становништво најстарије добне групе највећим делом је резултат дужег просечног живота жена, у односу на мушкарце.

Б.1.3. Систем насеља (мрежа, функције, хијерархија)

Основну јединицу у просторној организацији општине чини насељено мјесто. За евиденцију земљишног фонда и начина његовог кориштења, територија се дијели на катастарске општине, а за потребе статистике на статистичке и пописне кругове. Насеље представља основни облик људског присуства (егзистирања) у простору. Резултат је људског дјеловања и најупечатљивији облик људске трансформације природне средине. Насељска структура дефинисана је мрежом насељених места и системом насеља. Мрежа насељених мјеста представља скуп свих насељених мјеста на подручју општине, са њиховим размештајем и положајем у простору и међусобним односима и везама у том простору. Систем насеља представља вертикално функционално повезивање центара насељених мјеста по њиховим улогама у систему насеља, који се изграђује и успоставља у складу са социо – економским развојем и просторним уређењем подручја општине.

На територији општине Котор Варош постоји укупно 43 насељена мјеста која су као таква дефинисана по Закону о територијалној организацији РС и службено се воде у државној статистици Републике Српске.

Табела бр.14: Насељена мјеста у општини Котор Варош

1.	Баштина	23.	Маљева
2.	Билице	24.	Масловаре
3.	Бољанићи	25.	Ободник
4.	Борци Горњи	26.	Орахова
5.	Борци Доњи	27.	Паливук
6.	Вагани	28.	Плитска
7.	Варјаче	29.	Подбрђе
8.	Вечићи	30.	Подосоје
9.	Вишевице	31.	Постоје

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

10.	Вранић	32.	Присочка
11.	Врбањци	33.	Равне
12.	Гарићи	34.	Радохова
13.	Грабовица	35.	Селачка
14.	Глуха Буковица	36.	Соколине
15.	Дуратовци	37.	Стопа
16.	Забрђе	38.	Товладић
17.	Засеље	39.	Ђорковићи
18.	Јакотина	40.	Хадровци
19.	Котор Варош	42.	Хрваћани
20.	Крушево Брдо I	42.	Шибови
21.	Крушево Брдо II	43.	Шипраге
22.	Липље		

Према Мацурином критеријуму насељено мјесто Масловаре је 1981. године испуњавало критеријум за градско насеље. Према подацима из пописа 1981. године, насеља Борци, Дабовци, Гарићи, Грабовица, Хадровци, Хрваћани, Липље, Маљева, Ободник, Орахова, Подбрђе, Присочка, Радохова, Шипраге, Вечићи, Врбањци и Забрђе су испуњавали Мацурин критеријум за мјешовита насеља. Насељено мјесто Врбањци су испунили критеријум за градско насеље према подацима из 1991. године.

Урбана концентрација становништва и функција у општинском центру и различити инфраструктурни развој појединих дијелова општине, условљен, прије свега, географским факторима, довели су до изразитих разлика у демографској величини насеља. Демографска величина насеља до 1991. године се мјењала и у складу са процесима урбанизације и деаграризације, који су утицали на кретање становништва на релацијама село – град, или ка насељима са минимумом урбаних садржаја у односу на село и на тај начин мењали величину насеља.

Демографски развој становништва на територији општине Котор Варош разматран је у периоду од 1971. – 1991. године, када су пописи вршени сваких 10 година. За период после 1991. године кориштене су пројекције преузете из Републичког Завода за статистику РС и Просторног плана Републике Српске, јер после 1991. године попис становништва није вршен у Републици Српској, односно Босни и Херцеговини.

У првом периоду број становника се повећао са 32.832 на 36.853, односно по стопи од 8,41‰, у другом периоду, 1991-2011. број укупног становништва се смањио за 16.680 становника.

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

Табела бр.15: Кретање броја становника општине Котор Варош за период 1971.-1991. год.

Редни број	Назив насеља	1971. година	1981. година	1991. године
	Општина	32.832	35.713	36.853
	Градско насеље	3.746	5.423	7.411
	Остала насеља	29.086	30.290	29.442
1.	Баштина	523	604	453
2.	Билице	572	523	506
3.	Бољанићи	333	359	266
4.	Борци Доњи	-	-	419
5.	Борци Горњи	1.336	1.177	462
6.	Ђорковићи	-	-	175
7.	Дуратовци	259	291	502
8.	Гарићи	984	1.301	1.341
9.	Грабовица	1.216	1.072	887
10.	Хадровци	497	582	613
11.	Хрвађани	959	737	745
12.	Јакотина	884	866	694
13.	Котор Варош	3.746	5.423	7.411
14.	Крушево Брдо I	1.380	1.371	398
15.	Крушево Брдо II	-	-	399
16.	Липље	1.058	1.013	744
17.	Маљева	921	695	595
18.	Масловаре	2.011	2.206	2.284
19.	Ободник	832	891	842
20.	Орахова	1.401	1.620	1.612
21.	Паливук	-	-	391
22.	Плитска	405	591	663
23.	Подбрђе	715	733	775
24.	Подосоје	243	201	159
25.	Постоје	-	-	403
26.	Присочка	1.546	1.668	1.423
27.	Радохова	799	687	700
28.	Равне	369	414	443
29.	Селачка	-	-	303
30.	СокоLINE	384	482	504
31.	Стопан	407	381	346
32.	Шибови	664	730	671
33.	Шипраге	822	1.183	952
34.	Товладић	383	377	341
35.	Вагани	501	493	370
36.	Варјаче	306	231	217
37.	Вечићи	1.685	1.805	1.744
38.	Вишевице	318	322	372
39.	Вранић	405	311	277
40.	Врбањци	2.503	2.967	2.975
41.	Забрђе	881	1.011	1.154
42.	Засеље	584	395	322

Извор : Републички завод за статистику, Бања Лука

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

Према подацима Републичког завода за статистику, односно према процјени броја становника у општини, која се заснива на концепту укупног становништва долази се до закључка да је дошло до повећања у броју становника у периоду од 1996. до 2006. године.

Табела бр.16: Процјена броја становника за 1996., 2001., 2006. и 2011. годину.

	Бр.ста. 1996.год.	Бр.ста. 2001.год.	Бр.ста. 2006.год.	Бр.ста. 2011.год.
Општина Котор Варош	16.129	19.741	20.217	20.655

Извор: Просторни план Републике Српске до 2015.године, Урбанистички завод РС, Бања Лука, 2007.

Табела бр.17: Процјена броја становника по мјесним заједницама за 2011. годину

Мјесне заједнице	Насеља	Број становника 2011. године
Забрђе	Вранић	1.374
	Подосоје	
	Товладић	
	Шибови	
	Забрђе	
	Подбрђе	
Котор Варош	Билице	7.816
	Баштина	
	Котор Варош	
	Дуратовци	
	Равне	
	Соколине	
	Јакотина	
	Вишевице	
Вагани	Бољанићи	728
	Хадровци	
	Засеље	
	Вагани	
	Варјаче	
Врбањци	Постоје	2.994
	Вечићи	
	Хрваћани	
	Плитска	
	Врбањци	
Масловаре	Борци Горњи	3.378
	Масловаре	
	Гарићи	
Доње Липље	Доње Липље	404
Ободник	Ободник	926
	Борци Доњи	
	Орахова	
Грабовица	Грабовица	1.079
	Маљева	
Шипраге	Стопан	1.203

	Радохова	
	Шипраге	
	Селачка	
	Присочка	
	Ђорковићи	
	Паливук	
Крушево Брдо	Крушево Брдо 1	270
	Крушево Брдо 2	
	Глуха Буковица	
УКУПНО	ОПШТИНА КОТОР ВАРОШ	20.172

Анализом периода од 1991. до 2011. године, десиле су се значајне демографске промјене на нивоу општине, у смислу да се број становника у том периоду смањило за 16.680.

У насељској структури општине Котор Варош у периоду од 1971 – 1991. године доминирала су мала насеља. Малих насеља је било 18 што је чинило 42,2% насеља општине. Насеља са преко 1.000 становника бројало је осам насеља и до 1991. године број становника се повећао за 4.406. Средње мала насеља су до краја посматраног периода повећала број са шест на једанаест. Средње велика насеља су се смањила до краја посматраног периода за четири.

Број становника се у малим насељима повећао, односно број становника се са 3.812 повећао на 5.684. У средње малим насељима се број становника повећао са 3.559 (10,8%) на 13.394 (36,3%). Смањење у броју становника биљежи једино категорија средње већих насеља, која су смањена за 14,39%, односно са 23,76% на 9,37% становника.

На посматраном подручју формирана је мрежа насеља мале густине настањености (7,7 насеља / 100 km²), што је испод републичког просјека (11,15 насеља на 100 km²), што указује на малу концентрацију становништва. Густина насељености подручја општине износи 36,90 ст/km².

Просечна величина насеља у Републици Српској износи 523 становника, а у насељима посматраног подручја 480 становника, што указује на то да је уситњеност насеља и мала густина мреже насеља.

Канцеларије Европске комисије за статистику (EUROSTAT), при ESPON-у (Европска мрежа за посматрање просторног планирања), установила је Номенклатуру територијалних јединица за статистику (NUTS) чија је сврха у њеној употреби за прикупљање, побољшање, хармонизацију регионалних статистика земаља чланица ЕУ, за социо - економску анализу региона, за дефинисање регионалне политике ЕУ, за приступ фондовима, програмима, пројектима ЕУ за подршку регионалном развоју.

У оквиру NUTS система разликују се три регионална (NUTS 1, NUTS 2 и NUTS 3) и два локална нивоа (LAU 1 и LAU 2).

Критеријуми су постојање функционалног урбаног подручја и густина насељености која би требала бити изнад просјека ентитета. Један од индикатора је и ниво људске интервенције који се одређује на основу коришћења земљишта на ентитетском нивоу.

За РС би вриједности критеријума за урбани утицај изгледале на сљедећи начин:

- Густина насељености изнад 51,09 ст/km²,
- Постојање функционалног урбаног подручја (17.500 становника, 0,5% националне популације).

Вриједности критеријума за ниво људске интервенције за РС изгледа овако:

- Велика људска интервенција – удио «вјештачких површина» изнад просјека РС (око 3,5%),
- Средња људска интервенција - удио пољопривредног земљишта изнад просјека РС (око 50,5%),
- Мала људска интервенција - удио осталог земљишта (шумска, водна, неплодна) изнад просјека РС (око 46%).

Сљедећа табела даје вриједности ових индикатора за општину Котор Варош:

Табела бр.18: Урбана и рурална типологија Општине Котор Варош

Вриједности индикатора за 2011. год. за урбано – руралну типологију за Општину Котор Варош				
Густина насељености (ст/км ²)	Функционално урбано подручје	Удео вјештачких површина (%)	Удео пољопривредног земљишта (%)	Удео осталих земљишта (%)
36,90	Не	3,61	38,43	57,60

На основу вриједности из табеле може се закључити да подручје општине Котор Варош карактерише низак урбани утицај и мала људска интервенција у простору.

За систем насеља Општине може се рећи да је неразвијен и моноцентричан са изразитом доминацијом града Котор Варош као општинског и урбаног центра. Општина Котор Варош је територијално организована у катастарске општине и мјесне заједнице. Мјесних заједница има 10 и то су: МЗ Котор Варош, МЗ Забрђе, МЗ Врбањци, МЗ Ободник, МЗ Масловаре, МЗ Грабовица, МЗ Шипраге, МЗ Крушево Брдо, МЗ Вагани и МЗ Доње Липље.

За утврђивање садашњег стања мреже насеља односно система центара кориштено је више индикатора и то:

- Планска рјешења из претходне просторно – планске документације и историјски фактор,
- Постојећа опремљеност насеља техничком и друштвеном инфраструктуром (јавне службе),
- Физичко – географске карактеристике простора,
- Постојећа саобраћајна мрежа, удаљеност од центара, доступност садржаја,
- Број становника,
- Морфологија насеља и густина изграђености насеља,
- Степен економско – социјалне трансформације насеља (број запослених у непољопривредним дјелатностима).

На основу Одлуке о изградњи објеката и уређењу простора на подручју општине Котор Варош, до доношења нове просторно планске документације, утврђена је мрежа насеља, у складу са Просторним планом и одредбама Одлуке и то:

1. Општински центар Котор Варош
2. Секундарни мјесни центар: Забрђе са Подбрђем; Врбањци; Ободник; Масловаре и Шипраге
3. Локални центар: Вагани; Липље; Крушево Брдо; Грабовица;
4. Те насељена мјеста утврђена статутом Општине Котор Варош.

На основу обиласка терена, утврђивања концентрације и размјештаја јавних служби, броја становника, саобраћајне повезаности дата је мрежа насеља (табела бр. 6), која ће се у планском периоду развијати и унапредити поједина насеља.

Градско насеље Котор Варош је општински центар и насеље највишег ранга у хијерархији центара. Центар заједнице села чине насеља: Врбањци, Масловаре и Шипраге. Сва остала насеља су примарна сеоска насеља.

Табела бр.19: Просторне цјелине на подручју Општине Котор Варош

Зона општинског центра	Центар заједнице села	Насеља у саставу	Површина Зоне (km ²)	Број становника	Густина насељености (st/km ²)
Котор Варош	Котор Варош	Котор Варош, Баштине, Билице, Дуратовци, Равне, Соколине, Хадровци, Бољанићи, Вишевице, Јакотине, Варјаче, Вагани, Засеље, Забрђе, Подбрђе, Товладић, Шибови, Вранић, Подосоје	143	9.919	69,36
	Врбањци	Врбањци, Плитска, Хрваћани, Гарићи, Вечићи, Постоје	81,92	3.608	44,04
	Масловаре	Масловаре, Ободник, Борци Доњи, Борци Горњи, Орахова, Липље	121,59	4.094	33,67
	Шипраге	Шипраге, Грабовица, Стопан, Селачка, Радохова, Ћорковићи, Присочка, Паливук, Крушево Брдо I, Крушево Брдо II, Глуха Буковица, Маљева	214,28	2.552	11,90

Котор Варош, као општинско средиште, директно и индиректно врши демографски, социо-економски, функционални и физиономски преображај насеља општине:

- демографски преображај насеља одвија се услед слабо развијене и недовољно квалитетне инфраструктурне мреже, што смањује доступност сеоских насеља општинском центру и њихову међусобну повезаност. То условљава и неразвијеност јавно-социјалне инфраструктуре у тим подручјима, а индиректно и миграције, односно депопулацију и демографску уситњеност ових насеља. С друге стране, шире се урбани утицаји из општинског центра на њасеља из непосредног окружења, која постају одредишта миграната (услед недостатка простора и недовољно развијене јавно-социјалне, комуналне и техничко-стамбене инфраструктуре у општинском центру). Тако долази до демографског пражњења једног дијела општине, и мање или веће поларизације у општинском центру и његовом окружењу.
- социо-економски преображај насеља општине темељен је на динамичним промјенама у природном кретању, тј. у просторној и социјалној редистрибуцији становништва из сеоских у градска насеља, и из неразвијених у боље развијена подручја и у иностранство, те из примарних у секундарне и терцијарне дјелатности. Социо-економска трансформација изражена је смањењем учешћа пољопривредног у укупном и активном становништву, и повећањем броја домаћинстава непољопривредних и мјешовитих извора прихода.
- функционални преображај територије општине и диверзификација функција насеља одвија се у условима запошљавања становништва у непољопривредним

дјелатностима и постепеног развоја и нешто дисперзнијег распореда објеката јавно-социјалне инфраструктуре у сеоским подручјима.

- физиономски преображај темељи се на степену развијености спољних-централних функција (карактеристичних за урбана насеља). Поред општинског центра који припада типу градских насеља, одређен степен развијености спољних-централних функција има већина приградских насеља, поједини центри заједнице села и већи локални центри (који према распореду објеката јавно-социјалне инфраструктуре конкуришу центрима заједнице села, али немају њихово гравитационо подручје, већ задовољавају потребе матичног насеља). Поларизација у општинском центру и његовом окружењу иницира дневне миграције на релацији приградска насеља - општински центар, туристички центар, и формирање урбане агломерације са елементима дневног урбаног система.

По типу, насеља се могу подијелити на сеоска и градска. На територији општине, насеље Котор Варош је једино градско насеље. Котор Варош је пол концентрације становништва и економских активности у општини, под чијим се директним и индиректним утицајима врши демографски, функционални, социоекономски и физиономски преображај околних насеља. Сва остала насеља у општини су сеоског типа.

Већину сеоских насеља карактерише разбијеност, мала густина изграђености, слаба комунална опремљеност, слаба опремљеност објектима јавне инфраструктуре. У морфолошком погледу насеља се могу подијелити на насеља разбијеног типа, полузбијеног и збијеног типа. Насеља разбијеног типа се састоје од по неколико засеока, међусобно удаљена 0,6 – 2 km. Просторно се засеоци пружају уз саобраћајнице, односно локалне категорисане и некатегорисане путеве. Разбијеном типу насеља припадају: Подосоје, Присочка, Вагани, Дуратовци, Ободник, Грабовица, Крушево Брдо.

Прелазном, полузбијеном типу насеља припада 7 насеља. Карактерише их постојање засеока, чија је међусобна удаљеност мања него код разбијеног типа насеља и просторно се пружају уз саобраћајнице, као и насеља разбијеног типа. Полузбијеном типу припадају: Товладић, Шибови, Бољанићи, Засеље, Хадровци, Масловаре, Гарићи.

Збијеном типу припадају насеља: Забрђе, Равне, Врбањци, Котор Варош, Постоје, Вечићи, Маљева, Шипраге. Ова насеља се линеарно пружају дуж главних саобраћајница.

Насеље Котор Варош, односно његов изграђени дио, се линеарно шири дуж главних саобраћајница. Физичке структуре града, индивидуално, вишепородично становање, индустријска зона, зона рекреације, зоне јавних садржаја концентрисане су дуж магистралног пута М-4 Бања Лука – Добој и регионалних путева Котор Варош – Крушево Брдо, Котор Варош – Кнежево. Ови путни правци чине осовину развоја града.

Б.1.3.1. Урбанизација

Како би се сагледао процес урбанизације у општини Котор Варош потребно је размотрити демографску, функционалну и физиономску компоненту урбанизације. Демографску компоненту је могуће сагледати кроз стопу урбанизације која представља удио градског становништва у укупном становништву општине. Кроз период од 1971.-1991. године стопа урбанизације општине Котор Варош се повећала за 11,83 %. Према процјенама тренутна стопа урбанизације у општини износи 38 %, што значи да се број становника у градском центру константно повећава.

Б.1.4. Природни ресурси

Б.1.4.1. Тло

Б.1.4.1.1. Геоморфолошке карактеристике терена

Геоморфолошке карактеристике терена су последица геолошке грађе терена и геоморфолошких процеса који су учествовали у стварању истог. Имајући у виду геолошку разноликост на територији општине Котор Варош као и интензивну тектонику, не предметној територији су заступљени разноврсни геоморфолошки процеси.

Предметно подручје карактерише брдско планински тип рељефа са израженим благим рељефним формама као и дијелови терена са оштрим рељефним формама.

Највиша надморска висина на територији општине Котор Варош, је у зони јужног дијела општине (Љута Грета) и износи 1.739 м.н.в. док је најнижа тачка на сјверозападном дијелу општине и износи 220 м.н.в.

Од геоморфолошких процеса на предметом простору заступљени су флувијални, делувијални, колувијални и карстни геоморфолошки процеси.

Флувијални процес настаје као последица сталних површинских токова. Од флувијалних облика на територији општине су најзаступљенији алувијони водотока као акумулациони облик а мањим дијелом и ријечне терасе које представљају фосилне дијелове корита већих водотока. За подручје општине Котор Варош карактеристична је алувијална долина ријеке Врбање као и терасе које су издвојене као доња, средња и горња тераса.

Делувијални геоморфолошки процес настаје као последица дифузних повремених токова. Делувијални застори као акумулациони облик овог процеса се јављају у нижим, благо нагнутим дијеловима падина. На територији општине Котор Варош ови процеси немају већи значај. Пролувијални геоморфолошки процеси настају у зонама распрострањења повремених линијских токова и најчешће дјелују заједно са делувијалним процесом. Овим процесом настају плавинске лепезе.

Колувијални геоморфолошки процес настаје у зонама већих нагиба гдје под дејством гравитације долази до одламања већих количина стјеновитог материјала а као главни облик који настаје овим процесом јавља се сипар.

Карстни геоморфолошки процес заступљен је у развићу карбонатних стијена које чине значајан дио општине Котор Варош. Међутим на територији општине Котор Варош развијен је мерокарст који карактерише постојање само једног дијела карстних облика и то извора, врела, вртача и сл.

Геолошке карактеристике терена

Геолошки састав и грађа терена

На територији Општине Котор Варош у геолошком и литолошком погледу карактеристична је литолошка разноврсност. Геолошке карактеристике терена су обрађене на основу ОГК лист Бања Лука, Јајце и Теслић, те на основу остале доступне литературе те геолошког рекогносцирања и картирања терена изведеног у току израде просторног плана.

Најстарије стијене откривене на површини терена на предметом подручју су тријаско-јурске старости.

Мезозојик је поред горе наведених стијена тријско-јурске старости и стијенама дијабаз-ројне формације, затим магматским комплексом стијена, као и карбонатним комплексом и флишним седиментима јуре и креде.

Неоген је представљен миоценским седиментима који су заступљени у сјеверном дијелу општине Котор Варош.

Током квартара образовани алувијални, терасни, пролувијални и делувијално-пролувијални седименти као и сипари.

Приказ литолошких чланова просторно је дефинисан на инжењерскогеолошкој и хидрогеолошкој карти у прилогу плана, а описује се у наставку.

МЕЗОЗОИК

Као што је у уводу стијене мезозојске старости су уједно и најстарије на територији општине Котор Варош. Мезозоик је посебно добро развијен у смислу распрострањења кредних и јурских седимената а знатно мање тријаских.

ЈУРА-ТРИЈАС

Рожнаци, грауваке и глинци (Т,Ј)

Ова јединица има велико распрострањење у сјевероисточном дијелу обухвата. Одликују се хетерогеним литолошким саставом у коме преовлађују разнобојни рожнаци, а подређено се јављају кречњаци, грауваке, глинци и ситнозрни пјешчари.

ЈУРА

Јурски седименти су веома распрострањени на територији општине Котор Варош. У јури се вршила искључиво карбонатна седиментација. Таложени су разноврни кречњаци и ситнозрни до крупнозрни доломити.

Дијабаз-ројна формација (Ј)

Ова формација је заступљена у сјеверо-источном дијелу територије општине Котор Варош. Представљена је комплексом стијена и нерашчлањеним елементима који чине дијабаз-ројну формацију.

Спилити (ββab)

Спилити се срећу у јурској магматско – седиментној формацији, а срећемо их у источним дијеловима обухвата. Јављају се у виду мањих или већих излива који су обично конкордантно уложени у грауваке и глинце. Најбитнији састојци су албит и аугит, а поред аугита, или умјесто њега, могу доћи клорит, амфибол и калцит.

Псеудостратификовани лерзолити и перидотити (□)

Простиру се на источном дијелу обухвата. Издвојени су унутар ултрамафитских маса. Битни минерали су оливин, енстатит и диопсид, а подређено се јављају серпентин, талк, амфибол, карбонати, кварц, магнетит и лимонит.

Дијабази (ββ)

Појављују се у сјеверном дијелу обухвата. Углавном су сивозеленкасти, рјеђе љубичасти. Масивне су и хомогене текстуре, а структура им је порфирска, порфирско – офитска или офитска. Величина зрна је мања од 0,7 mm.

Јурско – кредни кластични седименти(Ј,К)

Распрострањени су на широком простору, углавном југозападно од ријеке Врбање. Овај комплекс је врло хетерогеног литолошког састава. Јављају се калкарени, пјешчари, пјесковити и лапоровити микрити, лапорци, алевролити и глинци, а карактеристично је наизмјенично смјењивање грубозрнијих и финозрнијих седимената.

Пјешчарско – лапоровити пакет (1Ј,К)

Овај пакет је нарочито добро откривен у кориту ријеке Врбање. Најзаступљенији су плочасти и слојевити ситнозрни до крупнозрни компактни пјешчари тамносиве боје, са добро израженом градационом слојевитишћу. Значајно се појављују плочасти до слојевити лапоровити и пјесковити микрити сиве боје и добро усложени ситнозрни калкарени. Подређено се јављају листаста тамносива глинци. Дебљина овог пакета је 200-300 m.

Лапоровито – пјешчарско – калкаренитски пакет (2Ј,К)

Овај пакет углавном заузима подручје југозападно од ријеке Врбање. Врло је разноврстан и у његов литолошки састав улазе: танкоплочасти до слојевити сиви лапорци, плочасти сиви и мркоцрвени лапоровити микрити, листаста сиви лапорци, плочасти до банковити тамносиви калкарени, плочасти до слојевити пјешчари и ријетко бречоконгломерати.

Аренитско – лапоровито – карбонатни пакет (3Ј,К)

Састоји се од слојевитих и банковитих арениа, у којима мјестимично имају знатно учешће лапораца и подређених слојевитих лапоровитих микрита, те ријетких интраспарита и рудита.

Аренитски пакет (4Ј,К)

То су банковити и слојевити арениа чије је учешће и до 90% укупног пакета, а подређено се јављају лапорци и веома ријетко лапоровити микрити.

Алб-ценоман (К1,2)

Ове наслаге су издвојене на крајњем сјеверозападном дијелу општине Котор Варош. Алб-ценомански кречњаци су добро усложени до банковити, а боја им варира од сиве преко сиво-смеђе, свијетлосмеђе до жућкасте. Најзаступљенији су: интраспарити, интрабиоспарити, пелинтрабиоспарити, биоспарити, интрабиопелспарити и пелспарити. Нешто подређенији су: микрити, пелбиомикрити, биомикрити, доломитични микрити и сличне стијене. Дебљина ових наслага је око 500 m.

Горња креда (2К)

Издвојена је на самом сјеверу обухвата. То је слојевита серија лапоровитих микрита, лапораца и подређено арениа који долазе трансресивно преко различитих чланова магматск – седиментне формације.

Аренитско-рудиски пакет (1К22+3)

Овај пакет лежи преко четвртог пакета јурско-кредног флиша и то трансресивно. Претежно је грађен од карбонатних арениа и кречњачко-ројначких рудиста са улошцима лапора.

Карбонатно – лапоровити пакет (2K22+3)

Негдје се јављају преко претходног а негдје преко старије флишне серије. Овај пакет почиње танкослојевитим лапоровитим микритима или слојевитим микроспаритима преко којих долазе црвени масивни лапоровити микрити у којима се мјестимично примјеђују кластити различитих стијена. Овдје долазе и банковити до масивни и пјесковити интраспарити и рјеђе банковито-масивни лапоровити микрити. Доњи и средњи дио пакета се мјестимично одликује интензивним подводним клижењем.

Карбонатно – лапоровито – рудитски пакет (3K22+3)

Изграђују га углавном пијескови, интрамикрити, биоинтрамикрити и лапоровити микрити, а подређени су карбонатни аренити, рудити олистострамског типа, калкрудити и лапорци.

Конгломератско – калкаренитско – лапоровити пакет (2K23)

У састав ове јединице улазе бречоконгломерати, калкаренити, лапоровити микрити, лапорци, пјешчари и бречасте кречњаџи. Конгломерати су најчешће састављени од валутица рудистних кречњака сиве и ружичасто-бијеле боје, различитих величина, а везани су глиновито – карбонатном супстанцом. Калкаренити су углавном сиве боје, а величина кречњачких фрагмената варира од 0,5 до 3,0 mm. Лапоровити микрити су сиво-плаве или црвенкасте боје. Добро су услојени у слојеве дебљине 5 – 20 cm. Лапорци бојом варирају и појављују се сиви, плавичасти, црвенкасти или смеђи. Цијепају се на танке лиске. Пјешчари су обично уложени у конгломерате.

НЕОГЕН

Неогени седименти су распрострањени у сјеверном дијелу општине Котор Варош око самог насељеног мјеста и представљају которварошки неогени басен. Миоцен је заступљен у два пакета: лапоровити пакет и конгломератски пакет.

Лапоровити пакет (1M1+2)

У литолошки састав ове јединице улазе: базални конгломерати, лапори, лапорци, лапоровити кречњаџи, глине, пјешчари и два слоја угља. Базални дио чине конгломерати, брече, пјешчари, лапори и глине. Први угљени хоризонт развијен је неуједначено у зависности од палеорељефа, а састоји се од чистог угља просјечне дебљине 1,90 m, затим од угљевитих глина, тракастих лапоровитих кречњака и лапора. Други угљени хоризонт обухвата угљени слој просјечне дебљине 1,86 m са прослојцима угљевитог шкриљца и угљевите глине. Глиновито – лапоровито – пјесковити хоризонт представља непосредну кровину другог угљеног слоја. Састоји се од лапора, глина, лапоровитих кречњака и пјешчара.

Конгломератски пакет (2M1+2)

Овај дио слатководних наслага одликује се великом фацијелном разновршношћу. Обухвата такозвану „шарену“ серију и конгломератски хоризонт, која се састоји из три хоризонта. Доњи, „шарени“ хоризонт, састављен је од глина и лапора мркожуте и сиво-зелене боје са доста конкреција CaCO₃, пјешчара, конгломерата и рјеђе бреча. Средњи „шарени“ хоризонт састављен је од разнобојних глина и лапора богатих конкрецијама CaCO₃, затим пјешчара и конгломерата. Горњи „шарени“ хоризонт је у литолошком погледу сличан доњем, с тим што садржи и лапоровите кречњаке. Конгломератски хоризонт представља завршни члан слатководних наслага, а изграђују га углавном кластични седименти – конгломерати, пјешчари и брече у алтернацији са слојевима лапора и глина. Укупна дебљина конгломератског пакета је око 450 m.

КВАРТАР

Пролувијум (pr)

Пролувијални наноси су изграђени од несортираних угластих и слабо заобљених комада кречњака, доломита и кластичних стијена помјешаних са пијеском и глином.

Пролувијум – алувијум (pr+al)

Настаје заједничким дјеловањем пролувијалног и алувијалног процеса и представљен је пијесковима и глинама са одломцима матичних стијена а то су најчешће лапори и кречњаци.

Делувијално-пролувијални седименти (dpr)

Ови седиметни настају у процесу површинског дифузног и линијског спирања. Овим процесом настају делувијално-пролувијалне лепезе које су грађене од суглине и супијеска са слабозаобљеним комадима кречњака, доломита и кластичних стијена.

Алувијум (al)

Гранулометријски састав је разноврстан у зависности од мјеста акумулације и удаљености од примарних стијена. Мјестимично је изграђен од крупних валутака кречњака, доломита и кластичних седимената, а мјестимично од материјала fine гранулације. Дебљина наноса је редовно знатно већа од 5 m.

Сипари (s)

Налазе се у подручју стрмих кречњака, рјеђе доломита. Састав сипара зависи искључиво од литолошког састава залеђа, а састављени су од ивичастих и незаобљених комада кречњака, који су понекад измјешани са црвеницом. Гранулација одговара висинском положају и креће се од ситнозрних фрагмената до метарских блокова.

Инжењерско – геолошке карактеристике терена

На основу инжењерскогеолошких карактеристика све стијене на територији општине Котор Варош су подјељене на :

1. Невезане стијене у које су сврстани алувијални седименти, сипари и пролувијално-алувијални наноси. Ове стијене се карактеришу разноврсним гранулометријским и петрографским саставом а претежно кречњачки. То су добро консолидовани седименти, добро водопропусни са високим нивоом подземних вода.
2. Полуvezане стијене у које су сврстани делувијуми и пролувијуми. Ово су стијене и формације које су повезане slabим кохезионим силама. Одликују се неједнаким степеном консолидације. У природним условима ово су стабилне стијене.
3. Слабоокамењене стијене у које су сврстане миоценске наслагае, као и јурски и јурско-кредни седименти су највише представљени микритима, аренитима, флишевицама, бречачама, конгломератима и сличним стијенским комплексима. Карбонатне стијене су углавном подложне процесима карстификације. Могуће нестабилности у површинској кори распадања. У оквиру неогених седимената могуће се у појаве клизања.
4. Окамењене стијене у које спадају масивни кредни аренити, затим магматске стијене и то дијабази, спилити, перидотити као и седименти дијабаз-ројне формације и тријаско-јурски ројнаци, граувакни пјешчари и слично. Ово су стијене које су површински испуцале и стабилне су у природним условима. Добро носиве стијене.

Имајући у виду све горе наведене инжењерскогеолошке карактеристике територије општине Котор Варош, може се рећи да су оне повољне и да се само у зони распрострањења неогених седимената могу очекивати нестабилности.

Б.1.4.1.2. Савремени егзогени процеси и појаве

Од савремених егзогених геолошких процеса и појава нарочито су значајни вертикална и хоризонтална ерозија те клижење тла.

Нестабилни терени су лоцирани на основу геолошких карактеристика терена и падова стијенских маса. На овом нивоу истражености као нестабилни терени, код који могу у необезбјеђеним условима доћи до нестабилности окарактерисани су у дијелу гдје су заступљене неогени седименти.

На територији општине Котор Варош констатовано је неколико значајнијих клизишта који су нанесени на инжењерско-геолошкој карти.

Поред процеса клизања евидентирани су и дијелови терена са мањим процесима јаружања који немају већи значај и нису ограничавајући фактор у коришћењу простора.

На основу анализе свих геолошких фактора издвојене су три рејона и то:

- повољан у природним условима добро носив и стабилан терен
- условно повољан у природним условима могуће нестабилности или је изражен висок ниво подземних вода
- неповољан терен гдје постоје могућности за развој савремених инжењерскогеолошких процеса. Усјеке је неопходно обезбједити на одговарајући начин.

Б.1.4.1.3. Категоризација терена по повољности за градњу

Категорисање терена по повољности за градњу извршена је на основу инжењерскогеолошких карактеристика, могућег развоја геолошких процеса, рељефа, хидрографије, геолошког састава, грађе терена. Категоризација терена по повољности дата је на графичком прилогу бр.03.Инжењерско-геолошка карта.

Б.1.4.1.4. Хидрогеолошке карактеристике терена

Приликом хидрогеолошког рејонирања општине Котор Варош узети су у обзир литолошки састав картираних јединица, тектонски склоп терена, геоморфолошке карактеристике, типови издани и њихово распрострањење, затим њихова издашност, услови прихрањивања и дренажања подземних вода.

На основу наведених чинилаца на истражном простору издвојени су сљедећи типови издани:

- збијени, тј. интергрануларни тип издани;
- карстни тип издани;
- пукотински тип издани;
- хидрогеолошки комплекс, пукотинска порозност и дјелимично условно "безводни" дијелови терена.

Збијени тј. интергрануларни тип издани формиран је у кварталним седиментима. Према водопрпусности овај тип издани је подјељен у три категорије и то:

- добра: алувиј и сипари
- средња: пролувијално-алувијални седименти
- лоша: делувијално-пролувијални седименти и пролувијум

Са аспекта коришћења подземних вода најзначајнији су шљунковити и пјесковити седименти који могу да акумулирају значајне количине подземних вода. Ово је поготово карактеристично за кварталне седименте који су везани за ријеку Врбању (алувион и ријечна тераса). У овим седиментима је формиран збијенти тип издани са слободним нивоом издани. Смјер кретања подземних вода зависи од нивоа воде у површинским токовима, тако да у периоду високих вода ријека "храни" издан, док у периоду ниских вода издан "храни" ријеку. Прихрањивање издани се врши на рачун инфилтрације атмосферских талога, те прихрањивањем из ријеке или других издани. Дренирање се обавља вјештачки преко бунара или других водозахватних објеката, као истицањем вода у ријеку.

Карстни тип издани је формиран у кречњацима у крајењем западном дијелу општине Котор Варош. Овај тип издани има значај обзиром да се преко њега дренира одређен број извора који се користе у систему водоснабдијевања. Изворир Соколине се налази у овом тип издани и он је кориштен у систему водоснабдијевања Котор Вароши. Издашност извора је од 2-4 л/с у периоду хидролошког минимума док је издашност и до 20 л/с у периоду хидролошког максимума.

Пукотински тип издани је формиран у магматским сијенама које карактерише средња водопрпусност и које су имају ограничено распрострањење на општини Котор Варош као и у оквиру тријско-јурских седимената које карактерише лоша водопрпусност. Овдје се прије свега мисли на серпентините и даците. Пукотински тип издани је формиран и у карбонском комплексу теригених стијена (пјешчари, кварцне брече, конгломерати)

Хидрогеолошки комплекс са претежно пукотинском порозношћу и дјелимично условно "безводни" дијелови терена представља највећи дио територије општине Котор Варош и заступљен је у миоценским седименти као и у флишолоким седиментима тријаса и јуре, као и у оквиру дијабаз-рогне формације. Ови седименти су и хидрогеолошки изолатори, али је и у њима могуће формирање мањих количина подземних вода које се могу локално користити за водоснабдијевање. На ово указује и појава већег броја мањих извора (до 1 л/с) који карактеришу ову област.

Зоне санитарне заштите изворишта

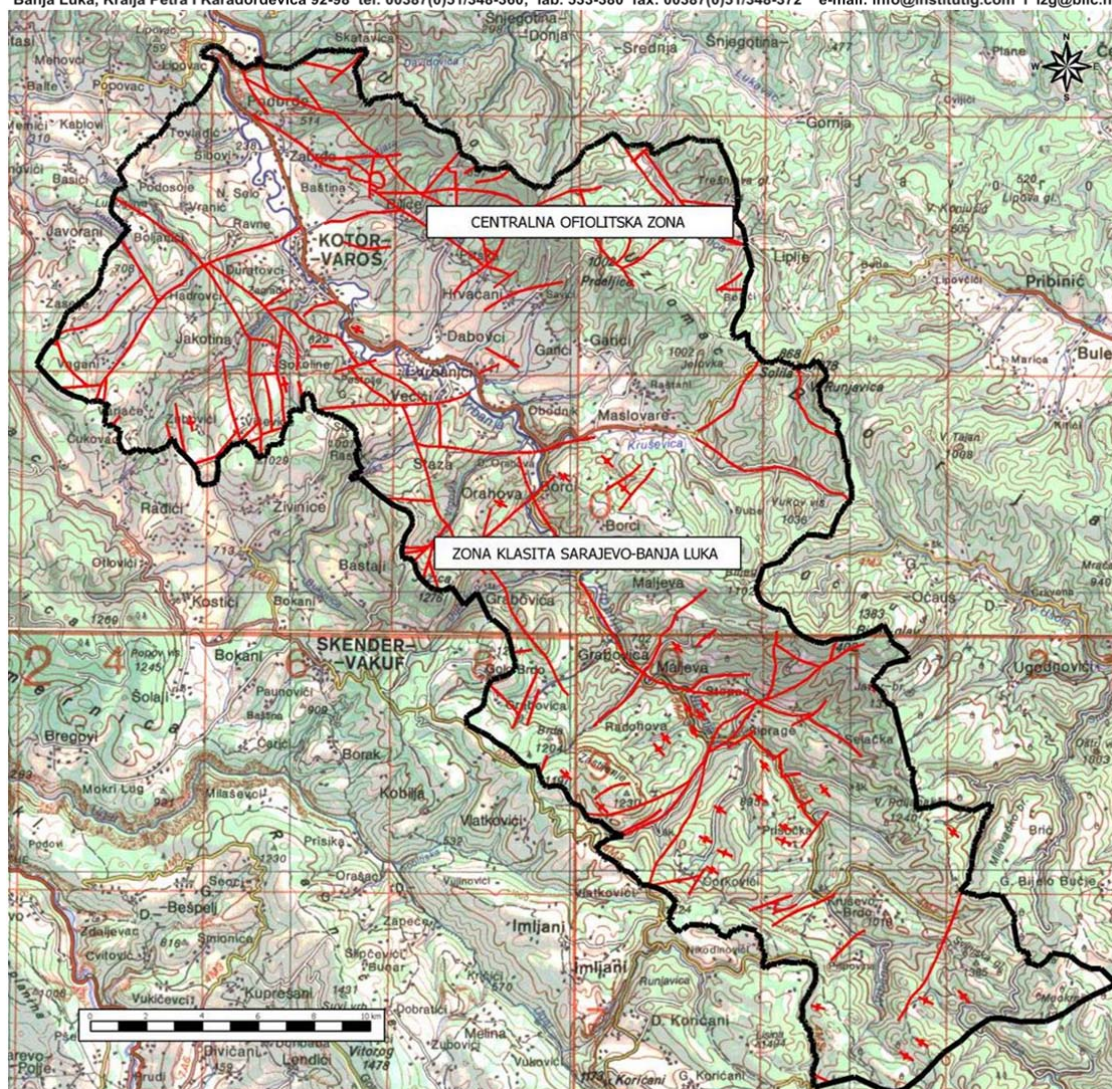
На територији општине Котор Варош тренутно су урађене зоне санитарне заштите изворишта "Бијело Поље" које се користи за водоснабдијевање Котор Вароши и границе зона санитарне заштите су приказане у тексту који се односи на минералне сировине (Б.ІІІ.4)

Б.І.4.1.5. Сеизмолошке карактеристике

Према подацима карата из Правилника о техничким мјерама и условима за грађење у сеизмичким подручјима, општина Котор Варош се налази у зони максималног очекиваног интензитета потреса 8° MSK-64.

Са аспекта сеизмологије велики значај има тектоника која је детаљно и описана. Подручје општине Котор Варош, према ауторима ОГК лист Јаце, Теслић и Бања Лука, припадаја контактної зони између двије велике геотектонске јединице и то централне офиолитске зоне унутрашњих динарида и прелазне зоне палеозојских шкриљаца и мезозојских кречњака (слика).

Слика 01. Тектонска карта општине Котор Варош

Зона кластита Сарајево-Бања Лука, јединица јурско-кредних кластита обухвата јужни и централни дио општине Котор Варош. Степен убраности је велики а према сјеверу се повећава тако да није могуће реконструисати наборе.

Централна офиолитска зона заузима сјеверни дио општине Котор Варош у зони масива Узломац. У овој јединици постоје двије врсте расједа, старији чине уздужне расједе, реверсни и скоро паралелни са површином навлачења а млађи попречни и дијагонални расједи.

Варешко-Немилска расједна зона је најмаркатнији расједни облик на територији општине Котор Варош а значајан је зато што раздваја ове двије тектонске јединице.

Б.1.4.2. Воде

Б.1.4.2.1. Површинске воде и хидроенергетски потенцијал

Најзначајнији водоток, који већим дијелом свога тока у дужини од 55 km (од 92,8 km укупне дужине) протиче кроз територију општине Котор Варош је ријека Врбања. Изворишна зона Врбање је у реону Крушевог Брда. Висинска разлика извор-ушће у ријеку Врбас је 1297 м што даје просјечни пад око 14%. Средњи годишњи проток на ушћу у Врбас је око 16 m³/c а укупни енергетски потенцијал је око 40 MW (довољно за производњу 310 GWh/год. електричне енергије). Површина слива ријеке Врбање је 285 km² од које већина припада територији општине Котор Варош. Потребно је нагласити да не постоје континуирана хидролошка мјерења протицаја и водостоја ријеке на територији Општине. На основу података Сектора за хидрологију Републичког хидрометеоролошког завода постојала су мјерења карактеристичних мјесечних и годишњих протицаја ријеке као и годишњи преглед водостаја на два мјерна мјеста у Доњем Ободнику и Котор Варошу. Мјерења водостаја водомјерном летвом у Котор Варошу обављена су далеке 1924. године и имају историјски значај. На основу ових мјерења минимални водостај ријеке измјерен је 17.02.1924. године и износио је 28 центиметара а највећи водостај је утврђен 25.06.1924. године у износу од 210 центиметара. Што се тиче мјерења протицаја она су обављена у два периода, односно у периоду 1976. до 1977. године и од 1980. до 1987. године на хидролошкој станици у Доњем Ободнику. У наведеним периодима екстремне вриједности протицаја су: најмањи протицај NQ= 0,44 m³/s, средњи протицај SQ=7,65 m³/s и највећи протицај, регистрован у 1981. години VQ=150 m³/s.

Горњи ток Врбање (МЗ Крушево Брдо и Шипраге) карактерише велики број притока од којих су најзначајније Килавац, Крушевица, Лопача, Трновац, Црквеница, Стопанска ријека (десне притоке), Чуднић, Ковачевића поток, Ђорковића поток, Демичка ријека и Садика (лијеве притоке). У свом горњем току ријека Врбања прима већи број притока које формирају хидрографску мрежу која је у плану неправилно разграната.

Посебна особеност овог дијела тока Врбање је велики број извора и изворишних зона (већином контактни извори), који формирају кратке и повремене водотоке, често бујичног карактера, са израженим ерозионим дејством (линијска ерозија). Врло мали број ових извора је каптиран. Њихов број као и основни подаци (положај, тип извора, издашност) нису познати. Због тога је неопходно израдити катастар свих извора читавог горњег тока Врбање како би се дошло до података о њиховом просторном размјештају, основним подацима о режиму као и условима коришћења и њихове заштите.

У реону Крушевог Брда према Шипрагама евидентне су појаве експлоатације шуме, што доводи до појаве повремених замућења како појединих притока (поток Килавац и Ђорковића поток сасвојим притокама) тако и вода ријеке Врбање.

У горњем току Врбање изграђена је и МХЕ "Дивич" са водозахватом и са изграђеним рибогојилиштем. Свакако да и овај објекат треба бити под надзором надлежних органа у смислу кориштења воде у складу са правилником о кориштењу вода (обезбијеђење еколошког минимума воде).

На подручју Грабовице, Ободника и Врбањаца ријека Врбања прима више притока од којих су најзначајније: Гариште ријека, Грабовичка ријека, Дубока, Вигошта, Цврцка, Дубоковац (лијеве притоке) и Бурачка ријека, Маљевска ријека, Голубић, Крушевица са својим притокама, Језерка, Хрваћанска ријека и Босанка (десне притоке).

На подручју МЗ Котор Варош и Забрђе ријека Врбања прима сљедеће притоке: Слатинска ријека и Свињара (десне притоке) и Јакотина, Марића поток, Ђера и Крчевина (лијеве притоке).

Б.1.4.2.2. Подземне воде

Подземне воде се акумулирају у стијенским масама у оквиру раније дефинисаних издани подземних вода. Углавном се ради о слободном нивоу подземних вода који је у директној функцији од падавина. Даља истраживања и евентуална експлоатација овог ресурса морају да буду у складу са Законом о геолошким истраживањима и Закону о концесијама Републике Српске.

Територија општине Котор Варош према тренутном степену хидрогеолошке истражености слаба у подручје релативно сиромашо подземним водама. Већи дио територије чине стијене са слабоизраженом пукотинском или карстно-пукотинском порозности.

Значајније количине подземних вода су акумулиране у алувијалним седиментима ријеке Врбање.

ИЗВОРИШТЕ БЈЕЛО ПОЉЕ. Извориште Бијело поље се користи за водоснабдијевање Котор Вароши. За предметно извориште је урађен програм зона санитарне заштите као и Елаборат о резервама који је саставни дио програма. На основу истраживања спроведених за потребе одређивања зона санитарне заштите утврђене су Ц₁ резерве од 30 l/s. Квалитет подземних вода изворишта Бијело поље је приказан у табели у наставку.

Табела 20: Физичко-хемијске особине изворишта воде Бијело поље (Новаковић, 2011)

Назив и ознака хемијске супстанције - Параметри	Нађена вредност
Мирис	без
Боја °Цо-Пт скале	без
Мутноћа НТУ јединице	0.00
пХ вредност	7.22
Утрошак КМнО ₄ мг/л	1.27
Остатак испарења на 105°Ц мг/л	264,5
Електро проводљивост µС/цм на 20 °Ц	407
Амонијак НХ ₃ мг/л	0.00
Бикарбонати ХЦО ₃ мг/л	258,6
Хлориди Цл мг/л	4,96
Сулфати СО ₄ мг/л	2,2
Калцијум Ца мг/л	81,12
Магнезијум Мг мг/л	3,65
Гвожђе Фе мг/л	0,00
Манган Мн мг/л	0,00
Нитрати НО ₃ - мг/л	11,50
Нитрити НО ₂ - мг/л	0,00

Зоне санитарне заштите изворишта Бијело поље су приказане на графичким прилозима.

ИЗВОРИШТЕ СОКОЛИНЕ. Извориште Соколине се налази око 3,5 км од Котор Вароши и ово извориште се прво користило за потребе водоснабдијевања Котор Вароши. На предметној локацији се налази каптирани извор ком издашност осцилира од 4 л/с у периоду хидролошког минимума до 20 л/с у периоду хидролошког максимума.

У периоду високих вода долази до замућења подземних вода тако да се тада овај извор ставља ван функције. Физичко-хемијска анализа са овог извора није била доступна у периоду израде овог планског документа.

Зоне санитарне заштите за ово извориште нису урађене, те је неопходно да се исте ураде у складу са Правилником о мјерама заштите, начину одређивања и одржавања зона и појасева санитарне заштите, подручја на којима се налаза изворишта, као и водних објеката и вода намјењених људској употреби (Службени гласник РС 07/03).

У прилогу се налази физичко-хемијска и микробиолошка анализа воде узета из система за водоснабдијевање Котор Вароши.

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karadordevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

	REPUBLIKA SRPSKA JAVNA ZDRAVSTVENA USTANOVA INSTITUT ZA JAVNO ZDRAVSTVO 78000 Banja Luka, Jovana Dučića 1 Tel: 051/232-420 Faks: 051/216-510, 215-751 E-mail: info@phi.rs.ba Web: www.phi.rs.ba	 ISO 9001:2008	 BAS EN ISO/IEC 17025 LI-40-01
IZVJEŠTAJ O ISPITIVANJU			O086

Identifikacioni broj uzorka	8203/V
Datum prijema uzorka	02.11.2012.
Datum izdavanja izvještaja	09.11.2012.

PODNOŠILAC ZAHTJEVA:		
Naziv	"BOBAS" KOTOR VAROŠ	
Adresa:	CARA DUŠANA bb, KOTOR VAROŠ	
Tel:		
Broj i datum podnošenja zahtjeva:	UGOVOR	
PODACI O VLASNIKU UZORKA (ako je različito)		
Naziv:	Adresa:	Telefon:

PODACI O UZORKU:	
Naziv uzorka:	VODA ZA PIĆE
Proizvođač/adresa:	CENTRALNI VODOVOD
Mjesto uzorkovanja:	
Datum uzorkovanja:	02.11.2012.
Uzorkovanje izvršio:	HES DOM ZDRAVLJA KOTOR VAROŠ
Napomene:	

- ◆ Metode akreditovane prema BAS EN ISO/IEC 17025:2006; LI-40-01 u prilogu
- Sistem menadžmenta kvalitetom u saglasnosti sa ISO 9001:2008

Izvještaj o ispitivanju sadrži ukupno 4 stranica. Sastavne dijelove izvještaja čine sljedeći rezultati ispitivanja:

1. Rezultati fizičkih, fizičko- hemijskih i hemijskih ispitivanja (1)
2. Rezultati mikrobioloških ispitivanja (1)
3. Stručno mišljenje (1)

Dokument se može reprodukovati i umnožavati isključivo u cjelosti. Nije dozvoljena upotreba u reklamne svrhe. Žalba na ovaj izvještaj prima se u roku od pet (5) dana od dana dobijanja izvještaja

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karadordevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

	REPUBLIKA SRPSKA JAVNA ZDRAVSTVENA USTANOVA INSTITUT ZA JAVNO ZDRAVSTVO 78000 Banja Luka, Jovana Dučića 1 Tel: 051/232-420 Faks: 051/216-510, 215-751 E-mail: info@phi.rs.ba Web: www.phi.rs.ba	 ISO 9001:2008
STRUČNO MIŠLJENJE		O090

Datum: 08.11.2012.

Broj (mišljenja): 04/V/4520/12

Na osnovu dobijenih rezultata ispitivanja uzorka vode, identifikacioni br. 8203/V i stručnog razmatranja, utvrđeno je da je posmatrani uzorak sa aspekta ispitivanih fizičko-hemijskih i mikrobioloških parametara

HIGIJENSKI ISPRAVAN

prema propisima Zakona o hrani (Službeni glasnik BiH br. 50/04.) i Zakona o hrani (Službeni glasnik Republike Srpske br. 49/09) kao i člana 51. stav 5. Zakona o vodama ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 10/98), a u vezi s Pravilnikom o higijenskoj ispravnosti vode za piće (Sl. Glasnik RS br. 40/03).

Dokument se može reprodukovati i umnožavati isključivo u cjelosti. Ne smije se upotrebljavati u reklamne svrhe.
• Sistem menadžmenta kvalitetom u saglasnosti sa ISO 9001:2008

Б.1.4.2.3. Квалитет вода

Б.1.4.2.3.1. Квалитет површинске воде

На територији општине Котор Варош не постоји континуирани систем контроле и праћења квалитета вода у водотоцима, а самим тим и адекватна статистичка база података. Снабдијевање водом са градског водовода је ипак под некаквим надзором, па се може рећи да је вода бактериолошки исправна, док је снабдијевање водом са свих осталих објеката несигурно, јер вода није ни под каквим надзором.

У укупном току Врбање постоје више изражених утицаја на хемијски режим, који нарочито долазе до изражаја у градској зони. Од ових утицаја битно је поменути проблем излијевања фекалне канализације у сеоским срединама, отпадне воде града (фекалне и индустријске), појаве експлоатације ријечног наноса у кориту и водном земљишту, утицаји од дрвопрерађивачке и пољопривредне производње и одлагање отпада. У смислу сагледавања значаја заштите Врбање и очувања и унапређења хемијског режима овог водног тијела посебно треба нагласити зону тока у којој се налази извориште за водоснабдијевање града. Испуштање отпадних вода прерађивачких капацитета, занатских радњи и одлагање комуналног отпада у близини изворишта и дуж ријечних токова изазива загађење воде. На подручју општине су изграђени дрвопрерађивачки капацитети (пилане у непосредној близини водотока, прехрамбени капацитети, аутопраонице и занатске радње). У кругу бивше фабрике "Пролекс" није ријешен пречистач индустријских отпадних вода, јер се исте директно испуштају у ријеку Врбању.

Б.1.4.2.3.2. Квалитет подземне воде

За потребе израде просторног плана није вршена контрола квалитета подземних вода. Имајући у виду да се локални извори користе за водоснабдијевање без претходног третмана закључује се да је квалитет подземних вода на високом нивоу. Потенцијални загађивачи се везују за равничарске и ниже дијелове општине тако да се подземне воде природно штите од потенцијалних загађивача.

Б.1.4.2.4. Ерозије и бујице

На основу постојеће карте коришћења земљишта се може закључити да је већи део општине Котор Варош пошумљен. Такво стање је констатовано и приликом обиласка терена. Поред шума, у мањој мјери постоје и други типови вегетације (пашњаци, ливаде, ниско растиње, воћњаци итд.). Голети на подручју општине има врло мало. С друге стране, пољопривредно земљиште је релативно мало заступљено.

Постојеће стање на подручју општине Котор Варош погодује интензивном развоју ерозионих процеса. Велика подручја под шумом пружају заштиту земљишту од дејства ерозионих агенаса. Имајући у виду постојеће геоморфолошке карактеристике терена и врло стрме рељефне форме, са великим ерозионим потенцијалом, шумски покривач игра веома значајну улогу у одржавању равнотеже ерозионих фактора и ублажавању интензитета ерозионих процеса.

Б.1.4.3. Климатске карактеристике

Подручје Општине Котор Варош одликује се у предјелима до 700 м надморске висине умјерено-континенталном климом са специфичностима наглих промјена под утицајем планинске климе и климе панонског базена. Остали дијелови подручја имају планинску климу, која представља варијанту континенталне климе. Средње мјесечне температуре крећу се од – 1,3° С (јануар) до 20,2° С (јули, август) док средња годишња температура износи 10,5° С. У слиједећој табели дат је приказ средњих мјесечних и годишњих температура ваздуха са Метеоролошке станице Котор Варош (226 м.н.м) у периоду 1971.-1973. године.

Табела 21. Преглед просјечних вриједности температура зрака на Метеоролошкој станици Котор Варош за период 1971.-1974. Године

Год.	МЈЕСЕЦИ												Просј по год.
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
1971	0,9	1,5	3,1	12,0	16,3	17,9	20,7	20,5	12,9	8,7	5,2	1,2	10,0
1972	-8	4,3	7,9	11,6	15,6	18,6	20,0	17,9	12,9	8,4	6,0	0,7	10,3
1973	-0,4	2,1	3,7	8,2	16,7	18,3	20,1	18,5	16,1	9,4	3,7	0,9	9,8
1974	0,8	3,7	5,9	10,2	15,8	18,1	19,9	18,8	13,6	9,4	5,3	0,6	10,2

Презентоване вриједности температуре зрака показују нормалну расподелу по мјесецима са израженим максимумом у љетним мјесецима (шести, седми и осми мјесец) и минимумом у зимским мјесецима (дванаести, први и други мјесец). Од осталих расположивих метеоролошких података, добијених од стране Републичког хидрометеоролошког завода из Бањалуке, битно је нагласити и податке о мјесечним количинама падавина. Према овом извору, Метеоролошка станица Котор Варош, која је радила у периоду 1955.-1984. године, је забиљежила слиједеће вриједности количина падавина у mm, и то: 1971. године 834 mm; 1972. године 1.107 mm; 1973. године 989 и 1974. године 1.357 mm.

Имајући у виду чињеницу да организованих осматрања климатских елемената нема од престанка рада Метеоролошке станице (1984. године) неопходно је иницирати активности на обнављању станице и успостави неопходних мјерења и осматрања.

Б.1.4.4. Пољопривредно земљиште

Б.1.4.4.1. Педолошке карактеристике терена

Пољопривредно земљиште заузима површину од 21.526 ha, што чини око 38 % од укупне територије општине Котор Варош.

Земљиште (тло) настаје сложеним физичко-хемијским и биолошким процесима. Површински растресит слој земље, продуктивно тло, је елемент физичко географске средине и оно настаје узајамним дјеловањем климе, геолошког састава, рељефа, хидролошких карактеристика, вегетације и активности човјека.

На подручју општине Котор Варош у погледу педолошких карактеристика заступљена су највећим дијелом (око 60%) дистрични камбисоли, затим еутрични камбисол, вертисол и флувисол.

Дистрични камбисоли—најраспрострањенији тип земљишта у простору општине, дистрично кисело смеђе тло и еутрични камбисол-еутрично смеђе тло су смеђа тла која карактерише појава камбичног хоризонта непосредно испод хумусног хоризонта.

Ово су земљишта дубља од 50 cm. Површински хумусно-акумулативни хоризонт је плитак и не прелази 10 cm. Карактеристичан процес код настајања ових земљишта је аргилосинтеза, процес распадања примарних минерала и синтеза глине.

Реакција земљишта је кисела, слабо је снабђено хранљивим материјама, то је изразито шумско-пашњачко станиште и само у случају ако је дубоко и на заравњеним површинама користи се за пољопривредну производњу.

Еутрични камбисол - спада у најпроизводнија шумска тла. Супстрати из којих ово тло настаје су врло богата базама и углавном матични супстрат одређује његов карактер.

Степен засићености базама је већи од 50% а pH вриједности су изнад 5.5 што значи да ово тло има неутралну до алкалну реакцију. На мањим нагибима спадају у IB, а на већим у B категорију употребне вриједности земљишта.

Ово су земљишта лоше плодности и релативно повољних физичких својстава, слабо је хумозан и сиромашан у базама те приступачним облицима фосфора и калијума. За ова тла се може рећи да су најзначајнијашумска тла, а ако се користе у пољопривреди потребно их је обилно гнојити са НПК. На овим земљиштима са успјехом се може развити сточарска и биљна производња стандардног квалитета уз претходну правилну примјену агромелиоративних и агротехничких мјера. Ограничења ових земљишта углавном се свде на њихову изражену водопропусност, односно слабу ретенциону способност за воду.

Флувисоли - алувијална тла или рецентни ријечни наноси су формирани у долинама ријека и то су наша најбоља тла и јављају се у плавним зонама свих ријека. Имају добру природну плодност, већ код одлагања материјала. За ова земљишта важи да се слојеви смјењују неправилно у великом броју комбинација па се за њих не може дати типичан приказ профила. Број слојева, њихов гранулометријски састав и њихове узајамне комбинације могу бити неограничено велике.

Физичка и хемијска својства као и текстура земљишта зависи од броја слојева, њихове дебљине, гранулометријског састава те хемијског и минералног састава. У гранулометријском саставу доминирају текстурне класе у слојевима од пјескуша до иловача. Количина хумуса у флувисолима је углавном малена и не прелази 1-2% а у пјесковитим варијантама је испод 1%.

Ово су најугроженија тла и то како од физичког уништења тако и од загађења комуналним и индустријским отпадом. Сви већи градови код нас су се развили у долинама ријека и на тај начин трајно је искључено из пољопривреде на хиљаде хектара овога тла. Алувијално тло је пожељно наводњавати, нарочито скелетна која се јављају уз корита ријека и у горњем току.

Уз примјену наводњавања и фертилизације као и одбрану од поплава ова земљишта су погодна за гајење поврћа и најразличитијих култура.

Смонице (вертисоли) распрострањени су на глиновитим подлогама, са хумусним хоризонтом до 40 см. Црне су боје, имају неповољна хидрофизичка својства и веома кратак моменат обраде. Сврставају се у плодна тла. Доминантна су на брдовито-брежуљкастим теренима, гдје су заступљени у комбинацији са лапорцима и магнетитом. Због својих својстава највише се користе у пољопривреди.

Употребна вриједност земљишта

Из карте Употребне вриједности Просторног плана РС до 2015. године може се закључити да на подручју општине Котор Варош пољопривредно земљиште припада највећим дијелом у II (од 5-6 бонитетне класе) и III групу земљишта (од 7-8 бонитетне класе), а најмањим дијелом је заступљена I група земљишта (2-4 бонитетне класе).

Површина земљишта намјењених искључиво пољопривреди (II до IV) категорија су земљишта која захтијевају планску заштиту. Овдје треба раздвојити земљишта ове класе на равном терену а са нерегулисаним водним режимом у равничарском дијелу општине, која се одговарајућим агротехничким мјерама могу превести у II категорију, од земљишта којима нагиб предиспонира овај разред и која се могу користити као ливаде, или као шумске површине.

Прве четири категорије су погодне за интензивну производњу, првенствено ораничну док су остале категорије непогодне и служе углавном за ливаде и пашњаке.

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net
Бонитетне категорије од пете до осме категорије се налазе углавном на нагибима већим од 20%. У осму категорију бонитета улазе еродирани површине на већим стрминама, неплодне површине и остала земљишта која нису интересантна за пољопривредну производњу.

Детаљнији подаци о бонитетним карактеристикама пољопривредног земљишта не могу се приказати без увида у карте употребне вриједности пољ. земљишта.

Б.1.4.4.2. Постојеће коришћење земљишта

Општина Котор Варош располаже са 560 km² (56.014 ha). Удио пољопривредних површина у односу на укупну површину територије износи 38 %.

Рељеф општине је брдско-планински са надморском висином у распону од 220 m на сјеверозападном дијелу до 1739 мнв на југоисточном дијелу општине.

Разлика у надморској висини условљава различите гране пољопривреде.

У структури пољопривредног земљишта највише има ораница 9.831 ha (45,82%), затим ливаде 7.306 ha (33,84%), пашњаци 3.311 ha (15,35%), док најмањи дио заузимају воћњаци 1.078 ha (4,99%)

И поред значајнијих климатских промјена у посљедњем периоду, оваква клима је повољна за различите гране пољопривреде као што су ратарство, сточарство и воћарство. Долази до појаве честих високих осцилација температуре у кратком временском периоду што има за посљедицу слабије напредовање биљака, већу могућност паразитарних и сличних обољења биљака. Изражен негативан утицај температурне осцилације имају у прољеће у вријеме интензивног цвјетања воћа.

Вјетрови нису чести на овоме подручју у вријеме вегетације. Међутим, понекад начине знатну штету пољопривредним културама, а поготово стрним житарицама гдје долази до полигегања културе а тиме и до знатног умањења приноса. Најдоминантнији је сјеверац а знатно мање долази до појаве југозападних и сјеверозападних вјетрова.

Количина падавина је у просјеку 1176 мм/м² и исте су добро распоређене у току вегетационог периода. Неповољан фактор је појава честих касних прољетних и раних јесењих мразева. У воћарској производњи највећи утицај на смањење рода имају јаки мразеви почетком априла, те ниске температуре у фебруару мјесецу. На принос воћа велики утицај могу имати тропске врућине на парцелама које нису наводњаване.

Табела бр.22 Структура укупне земљишне површине

Општина Котор Варош (ha)	Пољопривредно земљиште (ha)					Шумско земљиште (ha)	Остало (ha)
	укупно	ораница	ливаде	пашњаци	воћњаци		
56.014	21.526	9.831	7306	3311	1078	32.699	1789
100%	38,00%	45,82%	33,84%	15,35%	4,99%	56,72%	6,11%

Извор: преузет из Изјештаја Републичке геодетске управе од 2008.год.

У структури обрадивог земљишта оранице заузимају највећи дио површина 45,82% што значи да је ратарска производња доста заступљена. Воћарство је слабо заступљено, свега 4,99% обрадивих површина је под воћњацима.

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

У структури необрадивог пољопривредног земљишта пашњаци заузимају 3.311 ha, а под необрадивим пољопривредним земљиштем подразумевају се површине које нису погодне за интензивну пољопривредну производњу.

Велики дио површина је под ливадама и пашњацима што представља добру претпоставку за развој интензивне сточарске производње.

Доминирање појединих категорија пољопривредног земљишта уједно је и показатељ развијености појединих подручја, односно у којим подручјима се треба интензивирати и унаприједити производња хране.

По свјетским стандардима да би се задовољиле потребе становништва дозвољени минимум пољопривредног земљишта је 0,4 ha по становнику а обрадивог земљишта 0,17 ha.

Са аспекта власничке структуре 28.977 ha или 51,74% је у приватном власништву, док се у државно власништву налази 27.037 ha или 48,26 %. Највећи дио пољопривредног земљишта је у приватном власништву, док је шумско земљиште највећим дијелом државно власништво. Ограничавајући фактор развоја пољопривреде је уситњеност парцела (просјечна величина посједа је 3 ha).

Табела бр.23 Приказ власничке структуре коришћења земљишта

Власништво	Укупна површина у ha	Назив катастарске културе					
		Оранице	Воњаци	Ливаде	Пашњаци	Шумско	Неплодно
Privatno	28.977	9.465	1.028	7011	2.943	8.091	439
Државно	27.037	366	50	295	368	24.608	1.350
Укупно		9.831	1.078	7.306	3.311	32.699	1.789
		Укупно пољопривредног 21.526 ha					
УКУПНО	56.014	9.831	1.078	7.306	3.311	32.699	1.789

С обзиром на заступљеност пољопривредних, планинских и шумских површина подручје општине Котор Варош има предуслове за развој пољопривредне производње (сточарство, воћарство, пчеларство и узгој љековитог биља) и мљекарске индустрије. На посједима пољопривредних произвођача у погледу заступљености житарица најзаступљенији је кукуруз. Од осталих култура које су заступљене на засијаним површинама слиједе пшеница и јечам, затим крмно биље.

Што се тиче производње поврћа на овом подручју, присутна је разноврсност а обухвата многе врсте повртларских култура од којих предњачи кромпир.

Од воћарских култура најзаступљенија врста воћа је шљива, а потом слиједе јабуке и крушке. То уједно представља једну од смјерница даљег развоја пољопривреде овог краја.

Табела бр.24. Површине према начину кориштења на подручју општине Котор Варош

Год.	Оранице и баште	Засијане површине					Угари и необрађене оранице
		Укупно	Жита	Инд. биље	Поврће	Крмно биље	
2006	9.418	2.036	1.276	2	152	606	7.379
2007	9.467	2.274	1.478	2	178	616	7.191

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

2008	9.477	873	266	-	10	597	8.604
2009	9.469	1.182	635	2	60	485	8.287
2010	9.469	1.150	465	-	51	634	8.319

Табела бр.25 Површина и производња ратарских култура на подручју општине Котор

Год.	Пшеница		Кукуруз		Јечам		Кромпир	
	Производња тона	Принос (t/ha)	Производња тона	Принос (t/ha)	Производња тона	Принос (t/ha)	Производња тона	Принос (t/ha)
2006	648	4,0	7.004	7,0	80	4,0	250	10,0
2007	437	2,7	1.158	1,0	140	2,0	500	10,0
2008	158	4,5	1.207	7,5	60	4,0	40	10,0
2009	119	3,0	2.507	5,0	80	3,0	300	20,0
2010	71	2,3	1.450	3,8	48	2,4	96	8,0

Подаци из статистичког годишњака 2010. Републички завод за статистику РС, Бања Лука,

Табела бр.26 Производња воћа на подручју општине Котор

Год.	Јабuka		Крушка		Шљива		Вишња	
	Производња тона	Принос по стаблу, kg	Производња тона	Принос по стаблу, kg	Производња тона	Принос по стаблу, kg	Производња тона	Принос по стаблу, kg
2006	710	50,0	121	10,0	1.612	10,0	9	17,0
2007	810	50,0	700	50,0	3.337	20,0	7	15,0
2008	981	69,9	360	30,0	5.100	30,0	13	25,0
2009	284	20,2	180	15,0	1.700	10,0	5	10,0
2010	375	25,0	390	30,0	8.501	50,0	3	5,0

Подаци из статистичког годишњака 2010. Републички завод за статистику РС, Бања Лука,

Из предочених података се види да су површине на којима су засијане пољопривредне културе знатно мање од укупне површине у приватном посједу, што показује да има доста необрађених површина. Ораничне површине у приватном власништву нису у потпуности искориштене.

Становништво треба и користи земљиште у свом свакодневном животу и раду и том приликом свјесно или несвјесно загађује и трајно деградира пољопривредно земљиште. У загађиваче пољопривредног земљишта спадају:

- становници и домаћинства у локалној заједници,
- пољопривредни произвођачи у локалној заједници,
- производни и занатско - услужни капацитети у локалној заједници,
- окружење.

Деградацијом пољопривредно земљиште трајно мијења своју првобитну намјену и престаје бити у функцији пољопривредне производње. Најочитији примјер је промјена намјене

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net
пољопривредног земљишта у грађевинско земљиште. То може изазвати значајне вишеструке еколошке штете на подручју Општине:

- трајни губитак најквалитетнијег пољопривредног земљишта које ће послужити као грађевинско земљиште,
- деградација и загађење пољопривредног земљишта

Као што је напријед наведено, пољопривредна производња је углавном организована у приватном сектору а карактерише је уситњеност посједа, производња за властите потребе и непостојање индустријских капацитета за примарну прераду и даљу финализацију.

Б.1.4.5. Шуме и шумско земљиште

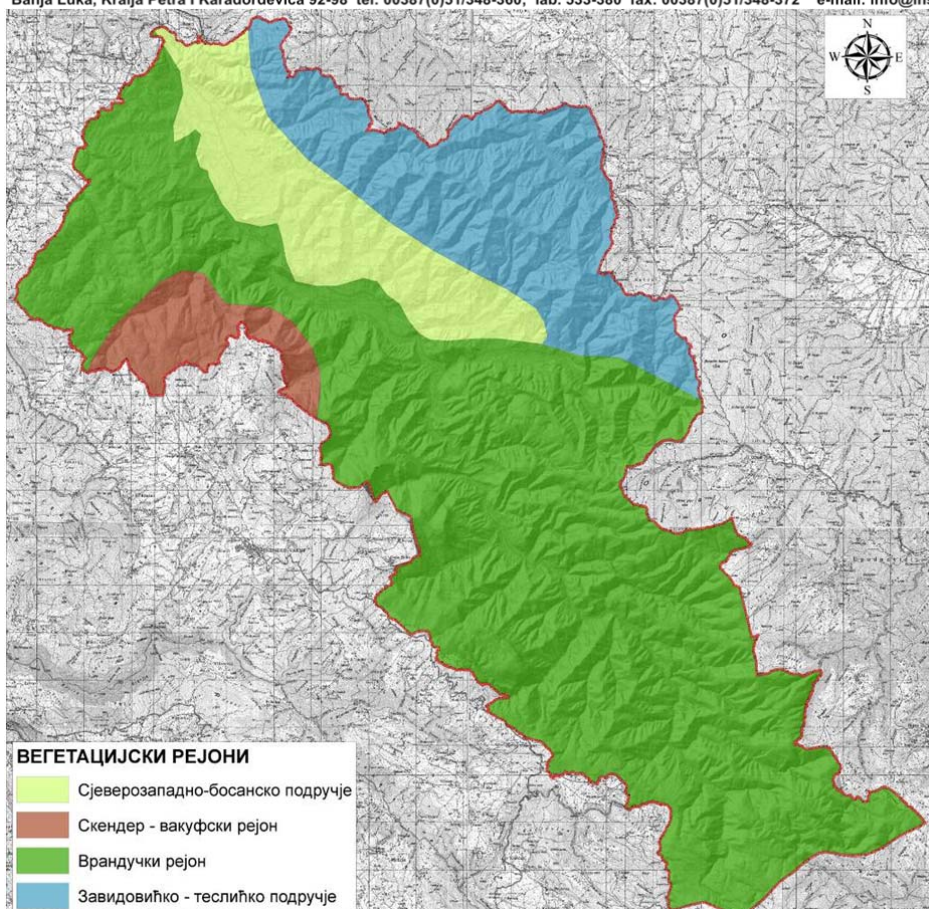
Шуме и шумско земљиште су добра од општег интереса те уживају посебну заштиту државе и користе се под условима и на начин који су прописани Законом о шумама.

1. Функције шума

Покрај привредних функција шума, које се огледају у производњи дрвета и других шумских производа као и ловне дивљачи, од непроцјењивог значаја су општекорисне функције шума у које спадају: очување биодиверзитета, заштита земљишта, заштита вода и климе, производња кисеоника, везивање угљеника из атмосфере, туризам, рекреација, естетска улога шума, итд.

2. Еколошко-вегетацијски услови подручја

Према Еколошко-вегетацијској рејонизацији Босне и Херцеговине (Стефановић В., Беус В., Бурлица Ч., Диздаревић Х., Вукореп И., Сарајево 1983. год.), ово шумскопривредно подручје припада припанонској области (11%) и области унутрашњих динарида (89%).

Заступљеност горе наведених вегетацијских подручја, на територији општине Котор Варош, условили су појаву великог броја различитих вегетацијских типова што свакако довољно говори о богатом биодиверзитету овог краја.

О орографском смислу ово подручје припада брдско – планинском појасу, чија надморска висина се креће од 230 до 1.300 метара. Рељеф овог богатог шумскопривредног подручја карактеришу оштри гребени и стрме затегнуте падине са добоким и уским долинама. Терен је највише изложен југозападу, југу и југоистоку, а мањим дијелом су заступљене сјеверне експозиције. Као резултат овакве рељефне изражености честе су појаве бујичних токова.

Педолошка слика је условљена присуством различитих матичних супстрата који имају основни утицај на особине и развој земљишта. Сходно томе, шумско земљиште општине Котор Варош се може подијелити на сљедеће:

- земљишта на кречњацима,
- земљишта на киселим силикатним стијенама,
- земљишта на силикатно-карбонатним стијенама,
- земљишта на перидотитима и серпентинитима.

Клима овог подручја је представљена међусобним сукобљавањем умјерено-континенталне и измјењене медитеранске климе. Високи планински масиви се одликују планинском климом. Средња годишња температура се креће у распону од 6,5°C до 10,3°C, док просјечна годишња количина падавина износи од 881 до 1.176 mm. Вегетациони период у планинским подручјима траје 126 дана, док у нижим подручјима износи 196 дана.

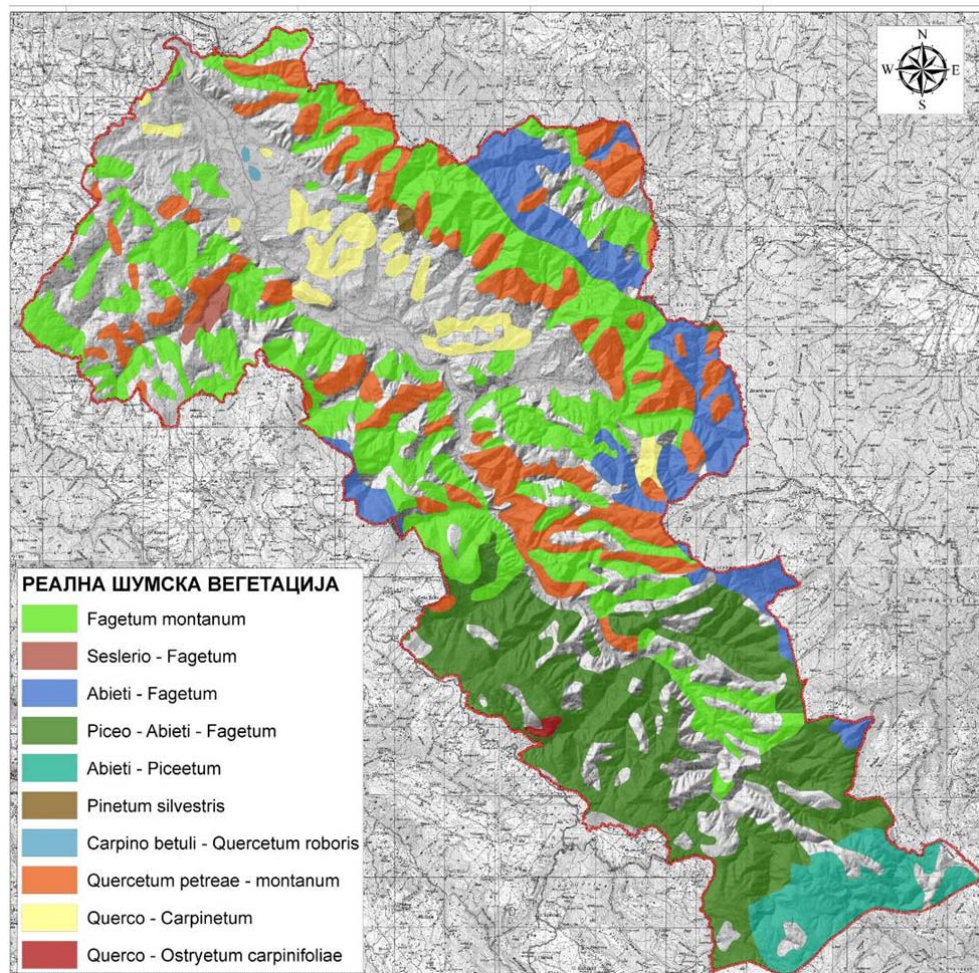
Реална шумска вегетација.

Анализом реалне шумске¹ вегетације на подручју општине, утврђен је веома велики диверзитет шумских заједница.

Наиме, највећи дио которварошког шумскопривредног подручја заузимају шуме букве и јеле са смрчом (Piceo – Abieti – Fagetum), смрча изостаје у нижим предјелима изложеним утицајима климе Панонског базена. Унутар ових шума знатне површине заузимају секундарне заједнице јеле и смрче (Abieti – Piceetum illyricum) а сасвим незнатно и шуме бијелог бора и смрче (Piceo-Pinetum illyricum), те секундарне шуме букве (Fagetum montanum illyricum).

У нижим предјелима распрострањене су претежно шуме букве (Fagetum montanum illyricum), а на топлим положајима шуме китњака и обичног граба (Quercus – Carpinetum), орографски условљене шуме китњака (Quercetum petraeae montanum).

У кањонима ријека, на стјеновитим стрмим падинама, заступљене су термофилне фитоценозе, често реликтног карактера: шуме букве и глухача (Aceri obtusati – Fagetum), шуме липе и јавора (Aceri – Tiliatum mixtum), а на нижим и најтоплијим положајима шуме бијелог граба (Carpinetum orientalis).

¹ Еколошко-вегетацијска рејонизација Босне и Херцеговине (Стефановић В., Беус В., Бурлица Ч., Диздаревић Х., Вукореп И., Сарајево 1983. год.),

Реална шумска вегетација

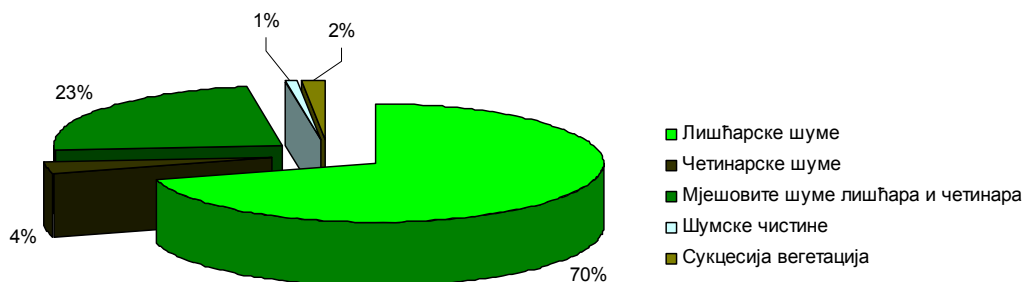
У прилог горе наведеном великом диверзитету шумских заједница, иде и чињеница да је на простору општине Котор Варош, а у оквиру ШПП Которварошког, издвојено чак 36 газдинских класа.

3. Биланси шума, шумског и осталог земљишта

Према подацима добијеним векторизацијом орто-фото снимка и сателитског снимка (CognitiveLand cover 2006), добијена је сљедећа структура шума и шумског земљишта, а исказана преко површина појединих категорија.

Табела; Биланси шума и шумског земљишта

Назив	Површина (ha)	%
Лишћарске шуме	24,793.94	70.24
Четинарске шуме	1,329.55	3.77
Мјешовите шуме лишћара и четинара	8,288.46	23.48
Шумске чистине	276.30	0.78
Сукцесија вегетација	612.44	1.73
Укупно	35,300.69	100.00

Слика, Графички приказ биланса шума и шумског земљишта

Из наведених података је видљиво да укупна површина шума и свеукупног шумског земљишта на територији општине Котор Варош износи **35 300, 69 ha**, што је за **3.238,40 ha**, више од званичних података који се воде у катастру.

Наведени биланс, засигурно јесте последица различитог методолошког приступа обради података али и појаве природног ширање шуме на околна пољопривредна земљишта која су услед миграција становништва престала да се обрађују. Ова појава, која се стручно назива сукцесија вегетације, је присутна готово на цијелој територији Босне и Херцеговине и треба да буде предмет посебних истраживања.

4. Власничка структура

У погледу власништва, шуме и шумско земљиште на територији општине Котор Варош се може подијелити на државно и приватно.

Према подацима из важећих шумскопривредних основа за државне¹ и приватне шуме², утврђено је да укупна површина шума и шумског земљишта на територији општине износи **31.762,29 ha**, од чега је у државном власништву **23.760,29** ха или **42,43%**, док површина приватних шума износи **8.002,00** ха или **14,29%** од укупне површине територије општине.

Највећи шумски комплекси су везани углавном за планинске масиве Узломца, Борја и Влашића.

Шуме у приватном власништву карактерише велика уситњеност, са лошом дрвном залихом и састојинском структуром, и то су углавном шуме изданачког поријекла.

5. Заштићене шуме и шуме са посебним режимима газдовања

У оквиру шумских екосистема, на подручју општине Котор Варош, издвојен је значајан број мањих или већих цјелина које су у складу са FSC³ стандардима сврстане у шуме са посебним режимима газдовања (шуме високе заштитне вриједности).

Укупна површина издвојених шума високе заштитне вриједности на територији општине, износи 1.329,61 ha или 2,37 % од укупне територије општине Котор Варош.

У даљем дексту даје се преглед издвојених шума високе заштитне вриједности на територији општине Котор Варош:

1. Заштитне шуме на стрмим теренима, које обухватају дијелове одјељења ГЈ"Врбања" и то: 138, 139, 187, 188, 189/1, 189/2, 190, 191, 198 и 199 на површини од 512,47 ha. Ове шуме служе за заштиту земљишта од ерозије и немају производну функцију (дат приједлог за издвајање).
2. Шуме за заштиту вода, налазе се у дијелу одјељења ГЈ"Врбања" и то: 104, 105, 106, 208 и 209 и обухватају површину од 229,37 ha. Ове шуме обезбјеђују сталност изворишта, доприносе равномјернијем протоку воде и побољшању њеног квалитета.
3. Шуме за рекреацију и туризам издојене су у слиједећим господарским јединицама и дијеловима одјељења: ГЈ"Врбања" 9/1, 9/2 и ГЈ"Кордача" 8, 9, 14, 18 и 19. Укупна површина ових шума износи 487,17 ha.
4. У ГЈ"Узломац" издвојена је парк шума површине 3,89 ha.
5. Као споменик културе издвојено је одјељење 4 у ГЈ"Кордача" површине 96,71 ha.
6. У одјељењу 73 ГЈ"Врбања" налази се гробље на површини од 15,54 ha.

Важно је истаћи да је Одлуком Владе РС (Сл.Гл.РС 30/12) на територији општине Котор Варош под заштиту стављено стабло жуте букве (*Fagus moesiaca* (K. Maly) Czecz. var. *aurea serbica* Тошић), и то у категорију споменик природе.

У оквиру шумскопривредног подручја Которварошког нема издвојених сјеменских састојина.

¹ ШПО за државне шуме је донесена за уређајни период 2009 - 2019

² ШПО за приватне шуме је донесена за уређајни период 2006 - 2015

³ Forest Stewardship Council

6. Угроженост шумских екосистема

Угроженост шумских екосистема на подручју општине Котор Варош се заснива на угрожености од биљних болести, штеточина, пожара, бесправног заузимања земљишта, бесправне сјече, климатских промјена и осталог.

6.1. Угроженост од пожара

Угроженост шума од пожара на територији општине Котор Варош, је изражена готово на цијелом подручју. Ова угроженост је већа у склопу чистих и мјешовитих четинарских шума, гдје се и дешавају највеће штете од овог фактора. Додатан проблем код ових пожара представља чињеница да је ријеч о тешко приступачним теренима. На жалост, ови пожари су углавном дјело човјека.

У осталим подручјима општине, гдје егзистирају мањи шумски комплекси, испресијецани приватним пољопривредним површинама, угроженост од пожара је такође веома изражена. Наиме, током несавјесног паљења корова на властитим парцелама, човјек изазива велики број пожара, који се веома често шири и на околне шуме. Због повољне приступачности овим локалитетима, поменути пожари углавном немају веће размјере.

Степен угрожености појаве шумских пожара се повећава у прољеће, прије и у току појаве вегетације, и посебно у лјетном периоду за вријеме лјетних жега и дуготрајнијих суша.

Сходно томе, ШГ "Врбања" Котор Варош улаже велике напоре на подизању нивоа заштите ових просторстава од пожара на већи ниво, а у складу донесеним Планом заштите шума од пожара.

6.2. Угроженост од биотичких фактора (инсекти)

Велики диверзитет шумског фонда, повећава угроженост од различитих биотичких фактора. Као највећи узрочници потенцијалних штета над шумама општине Котор Варош се могу издвојити смрчев поткорњак (*Ips typographus*) и храстов губар (*Limantia dispar*).

До данас, на подручју општине, нису забиљежени каламитети и веће штете од ових инсеката.

У циљу правовременог реаговања и заштите шума од ових штетника, шумско газдинство "Врбања", преко дијагностичко-прогнозне службе, константно врши праћење бројности истих.

Усљед појаве бесправне сјече, а затим и недовољног вођења рачуна о шумском реду при експлоатацији шума, ризик од каламитета инсеката се драстично повећава.

6.3. Угроженост од антропогеног фактора

Угроженост шума од стране човјекових активности на подручју општине Котор Варош, се огледа кроз бесправну сјечу и бесправно заузимање шумског земљишта (узурпација), те изазивање пожара, као и кроз пуштање стоке у шуме (пашарење).

6.4. Угроженост шума од дивљачи

Значајније штете од дивљачи над шумским фондом општине Котор Варош, нису забиљежене.

6.5. Угроженост шума услед климатских промјена

Очигледне климатске промјене, које се манифестују кроз екстремно високе и ниске температуре, топлотне таласе, олујне непогоде праћене градом, разорним дејством ветра, поплавама, смањење снежног покривача и масе снијега, смањење падавина или неравномјерну распоређеност падавина, повећање услова погодних за шумске пожаре, клизишта, повећање ерозије и других облика деградације земљишта, умају директан утицај и на шумске екосистеме.

Наиме, иако шуме представљају регулатор климатских услова, повећан степен климатских промјена, директно повећава угроженост шумских екосистема, који се огледа кроз сушење шума, прерано одбацивање листа, смањивање прираста, онемогућавање природног обнављања, сњеголоме и сњегоизвале, вјетроломе и вјетроизвале, избијање пожара, и др. Овако ослабљени шумски екосистеми постају рањиви и за нападе инсеката.

До данас, прецизна истраживања штета од климатских промјена насталих над шумама општине Котор Варош, нису вршена, али се засигурно може констатовати да су шумски екосистеми подложни негативном утицају овог свјетског проблема.

7. Значај шумских екосистема на смањење емисија CO₂

Спречавања климатских промјена представља актуелан проблем цијелог свијета, услед чега се константно разматрају могућности смањења емисија CO₂ у атмосферу. Јасно је да шуме представљају веома битну карику у ланцу великих потрошача CO₂.

Анализом простора општине Котор Варош, са аспекта емисије CO₂, може се констатовати задовољавајуће стање.

Наиме, доминацијом шума, затим површина обраслих сукцесијом вегетације, као и површина под природним травњацима, створена је велика количина биомасе која доприноси повећаном трошењу CO₂ а самим тим и смањењу негативних утицаја емисија угљеника на животну средину.

8. Шумарство

Шумарство представља све човјекове активности чији је циљ коришћење шумских еколошких система и располагање тим добрима у складу са његовим потребама.

9. Организација шумарства

У складу са Законом о шумама, шумама и шумским земљиштем у својини Републике Српске, у цјелини управља и газдује Министарство шумарства, пољопривреде и водопривреде, док је дио ових послова у складу са поменутиим Законом, путем посебног Уговора пренесен на ЈП „Шуме Републике Српске“.

Дио преузетих послова из Уговора, ЈП „Шуме Републике Српске“, обавља путем властитих организационих јединица (шумских газдинства).

Територија општине Котор Вароши се налази у оквиру Которварошког шумскопривредног подручја, и газдовање државним шумама на овом подручју, ЈП „Шуме Републике Српске“, врши преко ШГ „Врбања“ Котор Варош, чије је сједиште у Котор Варошу.

Шумама и шумским земљиштем у приватној својини управљају и газдују њихови власници, док стручно-техничке послове у овим шумама врши Јавно предузеће "Шуме Републике Српске".

Газдовање свеукупним шумама и шумским земљиштем на територији општине Котор варош се врши на основу Шумско-привредних основа, за државне и приватне шуме.

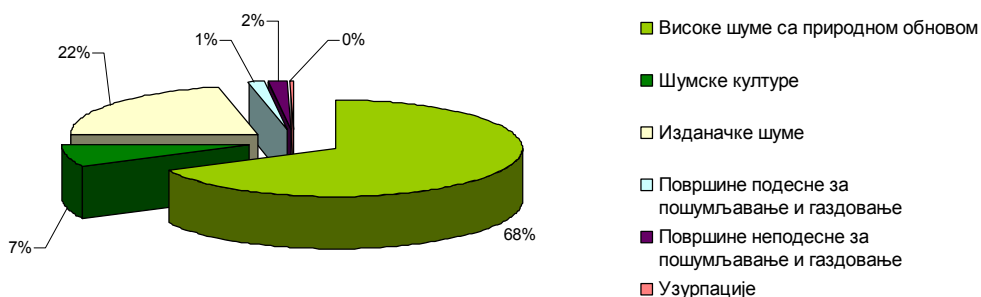
9.1. Катастар шума и шумског земљишта у државном власништву

Према подацима преузетих из важећих шумско-привредних основа за државне и приватне шуме, добијена је сљедеће структура шума и шумског земљишта, а исказана преко површина.

Табела, Преглед површина шума и шумског земљишта¹

Шира категорија шума и шумског земљишта		Државне шуме	Приватне шуме	УКУПНО Површина (ha)
		Површина (ha)	Површина (ha)	
Високе шуме са природном обновом	H	18.115,93		
	M	722,60		
	Σ	18.838,53	2824,65	21663,18
Шумске културе	H	1.726,21		
	M	8,68		
	Σ	1.734,89	543,89	2278,78
Изданачке шуме	H	2.252,09		
	M	171,58		
	Σ	2.423,67	4603,66	7027,33
Површине подесне за пошумљавање и газдовање	H	468,72		
	M	4,18		
	Σ	472,90	5,01	477,91
Површине неподесне за пошумљавање и газдовање	H	172,31		
	M	3,60		
	Σ	175,91	324,57	500,48
Укупно неспорно шумско земљиште	H	22.735,27		
	M	910,64		
	Σ	23.645,91	8001,78	31647,69
Узурпације	H	92,79		
	M	21,59		
	Σ	114,38	-	114,38
УКУПНО (ha)		23760,29	8001,78	31762,07

¹ Према подацима из Шумско привредних основа за државне и приватне шуме

Графикон, Заступљеност ширих категорија шума и шумског земљишта према површини

Из горе наведеног се јасно види веома повољна структура шума и шумског земљишта на територији општине. Наиме, видљиво је учешће од 68 % високих шума са природном обновом у свукупном шумском потенцијалу ове општине, што је веома повољан однос у погледу шумарског привређивања.

Такође, из наведених података је видљиво да у свеукупном шумском потенцијалу општине Котро Варош, приватне шуме и шумско земљиште заузимају 25,19 %.

Од горе наведене свеукупне површине шума и шумског земљишта у државном власништву, 932,23 ха или 3,92 % од укупне површине шума и шумског земљишта, се налази под минама, што значајно отежава газдовање овим природним ресурсом.

У наредној табели је дат преглед стања шумског фонда на бази дрвних залиха и прираста.

9.2. Дрвна залиха, прираст и етат у државним шумама

Табела. Преглед дрвне залихе и прираста за шумски фонд у државном власништву

КАТЕГОРИЈА ШУМА	Државне шуме			
	Дрвна залиха (m ³ /ha)	Укупна Дрвна залиха (m ³)	Годишњи прираст (m ³ /ha)	Укупан годишњи прираст -свеукупна дрвна маса- (m ³)
Високе шуме са природном обновом	330,64	5.989.850,00	7,49	135.669,00
Шумске културе	189,12	310.959,00	10,51	17.308,00
Издначке шуме	157,20	353.812,00	5,09	11.456,00
УКУПНО		6.654.621,00	-	164.433,00

Из наведених података се види да је просјечна залиха високих шума са природном обновом, на територији општине Котро Варош, готово идентична са републичким просјеком, који за државне шуме износи $327 \text{ m}^3/\text{ha}^1$. Такође, потребно је истаћи податак да је дрвна залиха у издначким шумама, на територији општине Котор Варош, знатно изнад републичког просјека, који за државне шуме износи $109,1 \text{ m}^3/\text{ha}$.

Уколико се горе наведеном дода и податак о значајном повећању дрвне залихе у односу на протекли уређајни период (залиха је 1999 године износила $291 \text{ m}^3/\text{ha}$), са сигурношћу се може констатовати потпуна опорављеност шумских ресурса на овом подручју, који су током протеклог ратног периода били изложени великом притиску социјалног и друштвено-политичког живота.

Просјечни годишњи етат у шумама општине Котор Варош, износи $65.468,00 \text{ m}^3$, масе крупног дрвета, док исти у приватним шумама износи $4.947,00 \text{ m}^3$. Структура етата је приказана у наредној табели.

Табела. Преглед годишњег етата за шуме у државном власништву (исказан у маси крупног дрвета)

КАТЕГОРИЈА ШУМА	Врста дрвећа	Државно власништво (m^3)
Високе шуме са природном обновом	четинари	17.095,00
	лишћари	75.258,00
	Укупно	92.353,00
Шумске културе	четинари	1.768,00
	лишћари	711,00
	Укупно	2.479,00
Издначке шуме	лишћари	2.405,00
	Укупно	2.405,00
УКУПНО	четинари	18.863,00
	лишћари	78.375,00
	Укупно	97.238,00

Из горе наведеног се јасно види да укупном етету на овом шумскопривредном подручју, доминирају високе шуме са природном обновом (у укупној структури етата државних шума 95%). Због тога ово подручје спада у ред шумских подручја са вишим квалитетом дрвне масе, у техничком смислу.

10. Расадничка производња

На територији општине Котор Варош нема формираних расадника за потребе производње шумског садног материјала. Саднице за пошумљавање на овом подручју се набављају из Центра за сјеменско расадничарску производњу, који је дио ЈП "Шуме РС".

¹ Стратегија развоја шумарства 2011-2021

11. Искоришћавање споредних шумских производа

Предметно подручје посједује одличне станишне услове за раст и развој великог броја неутрофилних и мезофилних, веома цијењених врста ароматичног и љековитог биља и шумског воћа, које због нерационалног приступа оваквом начину искоришћавања шума, у највећој мјери остане неискоришћено.

До сада, на овом простору није било организованог сакупљања поменутог биља од стране привредних организација, изузев појединачних случајева сеоског становништва који су сакупљену робу пласирали преко посредника, чиме је избјегнута одговарајућа контрола стручњака. Такође, негативан тренд у сакупљању љековитог биља, јесте посљедица недовољне информисаности локалног становништва.

У даљем тексту су побројане само неке врсте самониклог ароматичног и љековитог биља и шумских плодова, који се могу сакупити на предметном простору:

- *Alium ursinum* – сријемуш, цријемуш, медјеђи лук
- *Equisetum arvense* - раставић
- *Convallaria majalis* - ђурђевак
- *Juniperus communis* - клека
- *Rubus* sp. - купина
- *Urtica dioica* - коприва
- *Asperula odorata* – лазаркиња, мирисни броћ, броћика
- *Crataegus monogyna* – једносјемени глог
- *Crataegus oxyacantha* – вишесјемени глог
- *Fragaria vesca* – дивља јагода
- *Malus silvestris* – дивља јабука
- *Pirus communis* – дивља крушка
- *Polypodium vulgare* – слатка папрат, ослад
- *Primula officinalis* – јагорчевина, јаглац
- *Prunus avium* – дивља трешња
- *Prunus spinosa* – трњина, црни трн
- *Pulmonaria officinalis* – плућњак, медуника
- *Quercus petraea* – храст китњак
- *Quercus robur* – храст лужњак
- *Sambucus nigra* – зова, базга, зовика
- *Tilia* sp. – липе
- *Viola odorata* – мирисна или модра љубичица
- *Viola tricolor* – дани и ноћ, маћухица
- *Viscum album* – имела, бијела имела
- *Cornus mas* – дријен

У сљедећој табели приказани су подаци о потенцијалној количини љековитог биља која се може сакупити по јединици површине, према истраживањима Шумарског факултета у Бања Луци¹:

Ред Број	ВРСТА ЉЕКОВИТОГ БИЉА	КОЛИЧИНА (kg/ha)
1	<i>Asperula odorata</i>	0.816
2	<i>Convallaria majalis</i>	0.160

¹ Љубојевић, Марчета

3	Crataegus sp.	0.296
4	Equisetum arvense	1.710
5	Juniperus communis	2.190
6	Pulmonaria officinalis	1.272
7	Rubus sp.	12.94
8	Sambucus nigra	0.502
9	Urtica dioica	2.926
10	Viola odorata	0.166

Из свега наведеног се може констатовати богат биодиверзитет љековитог биља и шумског воћа, са значајном количином која се може сакупити на предметном простору.

У зависности од станишних услова и временских прилика, на предметном подручју се могу сакупити и слједеће, цијењене јестиве гљиве:

- Amanita caesarea - благва
- Boletus sp. - врањи
- Agaricus campester – пољски шампињон
- Lepiota procera - сунчаница
- Cartharellus cibarius - лисичарка

Значајно је нагласити да подручје општине Котор Варош обилује и великим бројем других јестивих, али на тржишту мање цијењеним врстама гљива.

На овом простору се врши организован откуп сакупљених гљива од стране локалних трговаца, који због недостатка већих привредних капацитета за откуп прераду гљива, исте пласирају најчешће на италијанско тржиште.

12. Вредновање шума

Бројне и веома различите карактеристике шума имају трајан, увјек актуелан значај за људско друштво и због тога њихова вриједност има велики значај. До сада овом вредновању није поклањана довољна пажња, што се може правдати монофункционалним приступом коришћења шума, који се огледао само кроз привредне функције.

У последње вријеме, све више је актуелан приступ коришћења шума и шумског земљишта на принципима мултифункционалности, гдје све више до изражаја долазе и непроизводне (општекорисне) вриједности шума.

Вредновање производних функција шума је врло једноставно. Наиме, множењем количине производа и тржишне цијене истих, добиће се приближна вриједност укупног производа.

Међутим, вредновање непроизводних функција шума, које се огледају кроз очување биодиверзитета, заштите земљишта, заштите вода и климе, производње кисеоника, везивање угљеника из атмосфере, туризам, рекреација, естетска улога шума, итд., је веома сложен поступак.

На бази научних искустава, сматра се да производне функције шума износе тек 10 % од укупне вриједности шума.

13. Степен шумовитости и степен задовољености

Савремени приступ оцјени квалитета животне средине све више се темељи на односу елемената који граде животну средину и броја корисника исте. Шуме заузимају веома значајно мјесто међу горе наведеним елементима, те је њихов удио на одредјеном простору веома пресудан за оцјену квалитета животне средине.

У сљедећој табели дати су параметри који показују степен шумовитости територије општине Котор Варош, као и однос површине шума и броја становника (степен задовољености).

Табела, Степен шумовитости и степен задовољености

ОПШТИНА	Површина општине (ha)	Шуме и шумско земљиште (ha)	Степен шумовитости (%)	Бр. становника	Степен задовољености (ha/ст)
КОТОР ВАРОШ	56.014,00	35.300 ¹	63.03	20173	1,75

Из наведене табеле се види да шуме и свеукупна шумска земљишта заузимају 63,03% територије општине, што је изнад просјека шумовитости Републике Српске који износи 51,7%.

Посматрано са аспекта степена задовољења, односно површини шума по становнику, може се констатовати да територија општине Котро Варош има повољан биланс, и исти је изнад препоручених европских норматива, који износе 0,30 ха/ст.

Б.1.4.7. Минералне сировине

На територији општине Котор Варош откривено је више лежишта и појава различитих минералних сировина и може се рећи да је општина богата са овим ресурсом.

Као главна минерална сировина на територији општине Котор Варош може се издвојити угаљ, манган, кречњак те подземна вода (прилог 05 карта минералних сировина).

Подаци о минералним сировинама су добијени од надлежног Министарства индустрије, енергетике и рударства, а дио података је преузет из Монографије Минералне сировине Републике Српске. Наведене резерве минералних сировина на територији општине Котор Варош су промјенљивог карактера у зависности од степена истражености и као такве их треба узети у обзир.

Манганска руда

На територији општине Котор Варош евидетирано је више налазишта манганске руде и сва налазишта се налазе у подручју Узломца а према граници са општином Челинац.

Налазиште Зовик. Налазиште Зовик се налази на око 6,6 km сјеверно од Котор Вароши а западно од пута Котор Варош-Челинац и налази се на самој граници између ове двије општине. Манганска руда се јавља у облику слојева од 0,2-1,0 m дебљине. Хемијски састав манганске руде на овом локалитету је приказан у табели како слиједи:

¹ Према подацима добијеним на бази сателитског и орто-фото снимка

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net
Табела 28. Хемијски састав манганске руде, локалите Зовик (Мијатовић, 1967, преузето из Минералне сировине Републике Српске)

Компонента	Mn	Fe	SiO ₂	P
Садржај (%)	25,72	3,79	43,50	0,03

На овом лежишту су израчунате резерве С₁ категорије и оне износе 3.500 тона, а потенцијалне резерве се процјењују на око 6.000 т (преузето из Минералне сировине Републике Српске).

Налазиште Брекиње. Ово налазиште се налази на око 7 km сјеверно од Масловара у источном дијелу општине Котор Варош. Дебљина слоја је око 0,5 m, а у табели у наставку је приказан хемијски састав манганске руде.

Табела 29. Хемијски састав манганске руде, локалите Брекиње (Мијатовић, 1967, преузето из Минералне сировине Републике Српске)

Компонента	Mn	Fe	SiO ₂	P
Садржај (%)	37,38	1,31	35,19	0,24

На овом лежишту су израчунате резерве С₁ категорије и оне износе 3.500 тона, а потенцијалне резерве се процјењују на око 6.500 т (преузето из Минералне сировине Републике Српске).

Лежиште Зеленик. Ово налазиште се налази у близини налазишта Брекиње. Дебљина слоја је око 0,5 m а у табели у наставку је приказан хемијски састав манганске руде. Према карактеристикама слично је налазишту Брекиње.

Табела 30. Хемијски састав манганске руде, локалите Зеленик (Мијатовић, 1967, преузето из Минералне сировине Републике Српске)

Компонента	Mn	Fe	SiO ₂	P
Садржај (%)	37,38	1,31	35,19	0,24

На овом лежишту су израчунате резерве А категорије и оне износе 7.000 тона (преузето из Минералне сировине Републике Српске) и ово лежиште је у потпуности оконтурено.

Налазиште Нушиновићи. Лежиште Нушиновићи се налази на око 3,7 km сјеверно до Масловара у истоименом засеоку а у близини села Гарићи. Рудно тијело има облик сочива, а квалитет руде је лошији од предходно наведених лежишта.

Табела 31. Хемијски састав манганске руде, локалите Нушиновићи (Мијатовић, 1968, преузето из Минералне сировине Републике Српске)

Компонента	Mn	Fe	SiO ₂	P
Садржај (%)	33,98	1,38	29,23	0,36

Истражним радовима ограничен је само изданачки појас а резерве су утвђене на нивоу С₁ категорије и оне износе 4.800 t, а потенцијалне резерве износе 6.000 t (Мијатовић 1968-Минералне сировине Републике Српске).

Угаљ

На територији општине Котор Варош налази се једно од значајнијих угљеносних подручја на овом дијелу Републике Српске. Которварошки угљеносни басен се налази у сливу ријеке Врбање, а између огранака планина Узломац на сјеверу, Борја на истоку и Чемернице на југу. Подаци приказани о квалитету и кванитету угља су преузети из Монографије Минералне сировине Републике Српске.

Најзначајније количине угље се налазе у зонама насеља Хрваћани и Масловаре. У зони Масловара је вршена и експлоатација угља која је престала 1950 године.

У подручју **Хрваћана** истражена је једна продуктивна површина у виду појаса дуж изданачке зоне. Урађено је 12 истражних бушотина, један поткоп и више раскопа. Утврђено је постојање два угљена слоја (А-доњи и В-горњи) (Маринковић, 1976). У I угљеној зони, угљени слој А има дебљину 1,29 m, а В 0,80 m. Међусобно су раздвојени танким прослојком угљевитог лапора. Ради се о доста нечистом угљу (пепео 32%) али задовољавајућег степена карбонизације са ГТЕ око 27.000 kJ/kg али угаљ без влаге и пепела. У II угљеној зони, просјечна дебљина је 2,76 m, а просјечна дебљина угљеног слоја је 1,86 m. Квалитет угља је слиједећи: влага 22,81%; пепео 26,06%; испарљиве материје 26,21%; сумпор 1,42%. Према подацима о квалитету произилази да је квалитет угља врло добар, са ДТЕ од 13.330 kJ/kg, односно ГТЕ од 14.461 kJ/kg, те за чист угаљ око 28.190 kJ/kg. Укупне резерве угља подручја Хрваћани категорије В+С1 износе 3.573.000 t, са стањем 1961. година.

Подручје **Масловара** има три угљене зоне. Прва угљена зона није развијена на читавом простору. Економски интересантан дио налази се на десној страни Крушевице. Дебљина јој износи у просјеку око 6 m. Економски значајан је само горњи слој који има дебљину око 1,90 m. Квалитет угља је: влага 19,95%; пепео 31,64%; волатили 23,73%; сумпор 1,86%, ДТЕ 12.996 kJ/kg; ГТЕ 14.227 kJ/kg, односно 29.387 kJ/kg чистог угља (Маринковић, 1976). Друга угљена зона садржи три танка угљена слоја. Главни угљени слој је издвојен угљевитим глинама у подинском и повлатном дијелу. Обзиром на дебеле стијене угљевитих глина, ова угљена зона се сматра ванбилансном. Трећа угљена зона се састоји од 4 угљена слоја и то: А-угљени слој просјечне дебљине 0,94 m, В-угљени слој просјечне дебљине 0,64 m, С-угљени слој који варира између 0,35 m до 1,04 m, и D-са просјечном дебљином угљеног слоја од 0,45 m. Квалитет угља ове зоне је: влага 18,49%; пепео 25,98%; волатили 26,56%; сумпор 1,40%, ДТЕ 14.193 kJ/kg; ГТЕ 15.219 kJ/kg, те чисти угаљ 27.406 kJ/kg. Резерве угља (В+С1+С2 категорије) подручја Масловара, са стањем 1960. год., износе укупно 2.982.000 t (Маринковић, 1976).

Остала подручја у которварошком угљеном басену су слабије истражена али је предпостављени резерве С₂ око 11.250.000 тона.

На основу изнесних података укупне резерве угља которварошког басена су приказане у табели како слиједи.

Табела 32. Укупне резерве угља Которварошког басена (стање 1960). (Маринковић, 1976-преузето из Минералне сировине Републике Српске).

Лежиште	Резерве (000 t)				Укупно(000 t)
	В	С ₁	Ванбилансне	С ₂	
Хрваћани	1.827	1.746	-	-	3.573
Масловаре	1.369	218	-	1.395	2.982
Остала подручја	-	-	11.250	-	11.250
Свеукупно	3.196	1.964	11.250	1.395	17.805

У току израде овог просторног плана врше се додатна детаљна геолошка истраживања угља у широј зони Масловара. Истраживања су у току тако да се још нису добили подаци о резервама угља на истражном простору који је приказан у табели у наставку.

Табела 32. Истражни простор угља на локалитету Масловаре

ТАЧКА	Y	X
А	6462000	4936350
Б	6464503	4935566
Ц	6462000	4935000
Д	6464503	4935000

Кречњак

На териториј општине Котор Варош налази се више позајмишта, појава и лежишта кречњака који се користи као грађевински технички камен.

ЛЕЖИШТЕ РУЈЕВИЦА. Лежиште Рујевица се налази у непосредној близини пута Котор Варош-Теслић око 2 km југо-источно од Котор Вароши.

У табели цц су приказне координате експлоатационог поља Рујевица.

Табела 33. Координате експлоатационог поља Рујевица

ТАЧКА	Y	X
A	6452200	4939860
Б	6452400	4939860
B	6452400	4939200
Г	6452245	4939040
Д	6451800	4939520
Ђ	6451900	4939750

Неке од карактеристика кречњака су приказани у табели у наставку.

Табела 33. Карактеристике кречњака на локалитету Рујевица

	Јединица мјере	Средња вриједност
Притисна чврстоћа	MPa	10,2
	MPa	72,5
	%	0,17
Отпорнос према хабању бушењем		17,3
Запреминска маса са порама и шупљинама	kg/m ³	2,659
Запреминска маса без пора и шупљина	kg/m ³	2,663
Коефицијент	%	0,9985
	%	0,18

Б.1.4.6. Енергетски потенцијали

Обновљиви извори енергије

Обновљивим изворима енергије се сматрају они извори енергије који се самообнављају у релативно кратком временском интервалу. Обновљивим изворима енергије се сматрају:

- Биомаса
- Енергија водних токова
- Соларна енергија
- Енергија вјетра

Основни видови кориштења обновљивих извора енергије су добијање топлотне и електричне енергије.

Биомаса

Биомаса се сматра обновљивим извором енергије. Њен извор су отпад у:

- шумартсву и

- пољопривреди.

Поред тога може настајати и као намјенски узгојена биомаса.

Отпад из шумарства се односи на одређени проценат грања које остаје у шуми након сјече, те отпад који настаје у току обраде: окорци, сјечка и пиљевина. Отпад из пољопривреде се односи на:

- остатке из пољопривредне производње као што је слама и кукурузовина,
- остаци од резидбе воћњака и
- биогаз из сточног измета.

Основни начин рационалног и економичног коришћења је брикетирање и пилетирање шумског отпада, као и производња био – гаса из биљног и анималног отпада из пољопривредне производње.

Геотермална енергија

За планирањекоришћења овог алтернативног извора енергије потребно је претходно детаљнија истражити и утврдити постојање могућности за коришћење овог вида енергије.

Соларна енергија

Кориштење сунчеве енергије је погодно за припрему топле потрошне воде у домаћинствима што би такођер требало бити предмет стимулације изградње инсталација за кориштење овог вида енергије како за породичне стамбене објекте тако и за стамбене зграде са више станова.

Осим за производњу топле воде сунчева енергија се може користити за производњу електричне енергије примјеном фотонапонских панела. Панеле би требало уграђивати на објекте већих површина (индустријске, пољопривредне). Оваква производња енергије је дистрибуирана, па не захтјева већа улагања у електроенергетску инфраструктуру.

Енергија вјетра

У свијет, као и у земљама у региону постоје примјери исплативог коришћења снаге вјетра. Да би снага вјетра добила епитет исплативог на одређеном подручју мора да испуни одређене предуслове упогледу учесталости, брзине, промјене смјера итд. Брзине вјетра неопходне зарационално и економично коришћење вјетра у енергетске сврхе износе у просјеку око 4m/s. Основни метеоролошки подаци говореда на подручју општине Котор Варош не постоји потенцијал за коришћење енергије вјетра због малих брзина вјетра и честих тишина.

Остали видови енергије

Сеоским домаћинствима би се требало помоћи стручно и финансијски да у употребу уведу што више кориштење био-гаса. Исто је могуће и за загријавање објеката у саставу пољопривредних и сточарских фарми. Кориштење био-гаса је могуће и пожељно и за загријавање пластеника који се све више развијају у овом подручју.

Б.1.4.7. Ловна и риболовна подручја

Природно-географски положај општиен Котор Варош, са веома хетерогеном структуром рељефа и вегетације, условили су стварање веома повољних услова за опстанак и развој великог броја врста дивљачи.

Наиме на територији општине егзистира готово сав ловни фонд који се може срести на територији Републике Српске, као што су мрки медвјед, дивља свиња, срнећа дивљач, вук, лисица, зец, јазавац, куна, дјелимично фазан, љештарка грлица, препелица и друга ситна дивљач. Као што се може видјети из наведеног, све важније врсте дивљачи, интересантне за ловно газдовање се налазе на овом подручју, изузев тетријеба и дивокозе.

На подручју општине регистрована су три ловачка удружења: „Узломац“ из Котор Вароша, „Јеловка“ из Масловара и „Борчићи“ из Шипрага, којима је додијељено на газдовање три ловишта установљена на територији општине од стране Владе РС.

Ловачка удружења су најмасовнија удружења грађана која броје око 600 чланова – ловаца у просјеку по око 200 чланова свако удружење,

По географским карактеристикама сва три формирана ловишта на подручју општине су брдско планинска са надморском висином од 220 m па до 1739 m. Највећи дио ловишта је покривен шумом 56,72%, затим пољопривредно земљиште 38%, водене површине 0,65% док се 4,6% односи на неловне површине. Ловишта обухватају планине Влашић, Борја, Узломац и обронке Чемернице. Шумски састав је мјешовити, бјелогоричне и црногоричне шуме. Поред ријеке Врбање која уздужно пресијеца ловишта дужине од око 47 km на два подједнака дијела, мноштво њених притока и извора ловишта чини изузетно богатим водом.

Ловишта су под утицајем умјерено-континенталне климе, утицајем планинске и климе панонског базена са средњом годишњом температуром од 10,5°C. Ловишта су богата бујном вегетацијом што чини прехранбену основу дивљачи током читаве године. Овакви природно географски услови представљају веома добру основу ловишта за станиште, бројност и квалитет аутохтоних врста дивљачи, као и повољне услове за репродукцију исте до пуног капацитета ловишта.

Капацитети ловишта за дивљач која их насељава, по сада важећим ловнопривредним основама, износи за мрког медвједа 30 комада, дивљих свиња 200 комада, срнеће дивљачи око 730 комада, зеца 2000 комада итд. Процјена је да капацитет ловишта још увијек није достигла срнећа дивљач и зечија која је и природно најугроженија, затим дивља свиња која је законом незаштићена. Због тога, корисници ловишта – ловачка удружења годишњим планом одстрела планирају мање одстрелне квоте у односу на планиране по ловној основи као дугогодишњем плану газдовања ловиштем. Тако умањене планиране квоте се углавном и изврше.

Због непрецизности прољетног пребројавања дивљачи у ловишту као основног начина утврђивања бројног стања, подаци о тренутној бројности дивљачи у ловишту су упитни. Садашњи начин газдовања ловиштима не може обезбиједити услове за пун капацитет дивљачи у ловиштима, а од ловства држава односно заједница нема неке економске користи.

Основни значај ловства је у рекреацији грађана, док привредне, економске и туристичке користи нису искориштене у односу на могућности.

Корисник ловишта има обавезу уређења ловишта, изградњом ловно узгојних и ловнотехничких објеката заштите дивљали, обезбјеђењем чувања мира у ловишту од 77 заразних болести, помоћ у елементарним непогодама и планским газдовањем дивљачи и ловиштем а све у циљу опстанка и повећања бројности до пуног капацитета и одржавање здравих и квалитетних примјерка.

Одстрелену дивљач користи ловац који је одстрели и накнаду за исту плаћа ловачком удружењу чији је члан. За штету коју наноси заштићена дивљач, корисник ловишта, Република и Општина плаћају оштећеном одштету у износу од по 30% корисник ловишта, 30% Општина и 40% Република.

Б.1.4.9. Подручја карактеристичне флоре и фауне

Флора

Према Еколошко-вегетацијској рејонизацији Босне и Херцеговине (Стефановић В., Беус В., Бурлица Ч., Диздаревић Х., Вукореп И., Сарајево 1983. год.), подручје општине припада припанонској области и области унутрашњих динарида.

Највећи дио овог подручја заузимају шуме букве и јеле са смрчом (*Piceo – Abieti – Fagetum*), смрча изостаје у нижим предјелима изложеним утицајима климе Панонског базена. Унутар ових шума знатне површине заузимају секундарне заједнице јеле и смрче (*Abieti – Piceetum illyricum*) а сасвим незнатно и шуме бијелог бора и смрче (*Piceo- Pinetum illyricum*), те секундарне шуме букве (*Fagetum montanum illyricum*).

У нижим предјелима распрострањене су претежно шуме букве (*Fagetum montanum illyricum*), а на топлим положајима шуме китњака и обичног граба (*Quercus – Carpinetum*), орографски условљене шуме китњака (*Quercetum petraeae montanum*).

У кањонима ријека, на стјеновитим стрмим падинама, заступљене су термофилне фитоценозе, често реликтног карактера: шуме букве и глухача (*Aceri obtusati – Fagetum*), шуме липе и јавора (*Aceri – Tiliatum mixtum*), а на нижим и најтоплијим положајима шуме бијелог граба (*Carpinetum orientalis*).

Покрај врста, које граде спрат дрвећа, слоју грмља и спрату приземне флоре на подручју општине егзистира изузетно велики борој пратећих врста, које су везане за поједине шумске заједнице. Набројаћемо са неке врсте: дрен (*Cornus mas*), свиба (*Cornus sanguinea*), зова (*Sambucus nigra*), док у спрату приземне флоре се могу срести сљедеће врсте: хризантема (*Chrysanthemum corymbosum*), бијела рада (*Bellis perennis*), камилица (*Chamomilla*), љубичица (*Viola odorata*), горски сиљ (*Peucedanum oreoselinum*), црвена и бијела дјетелина (*Trifolium rubens T. repens*), а поред разних врста трава сусреће се и многобројно љековито биље: кадуља или жалфија (*Salvia officinalis*), хајдучка трава (*Achillea millefolium*), маслчак (*Taraxacum officinale*), нана или мента (*Mentha piperita*), коприва (*Urtica dioica*), пелин (*Artemisia absinthium*), чичак (*Articum lappa*) и многе друге.

Угрожене врсте на подручју општине Котор Варош су: дивљи каранфил *Dianthus ponederae* (*Dianthus croaticus*), оскоруша (*Sorbus domestica*), божиговина (*Ilex aquifolium*), плускавица (*Hypericum androsaemum*).

Од ратарских култура на овом подручју се узгаја: кукуруз (*Zea mays*), пшеница (*Triticum*), зоб (*Avena sativa*) и јечам (*Hordeum sativum*), а од повртларских култура паприка, кромпир, лук, купус и парадајз.

Фауна

Подручје општине Котор Варош насељава велики број врста животиња међу којима је важно истаћи сљедеће: Медвјед, дивља свиња, вук, лисица, срна, зец, куна. Од птица: орао, јастреб, кобац, ћук, гавран, врана, дјетлић, сјеница, цревендаћ, кос и друге.

Од змија: поскок, шарка и обични сљепић, а око потка и поред ријеке насељава бјелоушка.

Б.1.5. Антропогени ресурси

Израђени фондови на територији општине Котор Варош су грађевинска земљишта у сеоским насељима и општинском центру, која заправо чине стамбене парцеле у оквиру којих се поред становања обавља и индивидуална пољопривредна производња, затим парцеле на којима се

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net
odvija privredna dijelatnost najčешће услужне dijelatnosti, devastirana zemljišta, депоније. Укупно изграђено и друго неплодно землјиште у Општини износи 3.811 ха или 6,80% од укупне територије Општине. На грађевинске парцеле отпада цца 1.930 ха, под привредним површинама ангажовано је цца 67 ха. Највеће и најинтезивније изграђено подручје је у самом општинском центру.

Б.ИИ. ИЗГРАЂЕНОСТ И ФУНКЦИОНИСАЊЕ ПРОСТОРА

Б.ИИ.1. Стамбени фонд

Становање као битан услов за егзистенцију и репродукцију људи подразумева израду стратегије дугорочног развоја становања која би обухватила многе елементе те проблематике развоја простора и насеља у контексту задовољавања стамбених потреба.

Стамбена изградња је битан елемент процеса урбанизације од битне важности за развој становништва и привреде Републике Српске. Регулација стамбене функције представља основ здравог живота.

Пројекција броја станова је условљена са три основне компоненте: природним и механичким кретањем становништва и амортизацијом стамбеног фонда. Претпоставља се да ће повратак ранијег становништва у будућности највише утицати на пораст броја становника. Али мора се узети у обзир да ће се овај сегмент становништва највећим дијелом враћати у стамбене јединице које су тренутно ненастањене, а постоје на територији општине.

Главни фактор који ће утицати на пораст броја стамбених јединица биће прије свега природно кретање становништва, као и амортизација стамбеног фонда. Треба узети и пројектовано смањење величине домаћинства у обухвату плана.

Стамбени дефицит или суфицит се може приказати мноштвом индикатора. Због недостатка других комплекснијих индикатора, за приказивање стамбеног дефицита или суфицита, користи се најједноставнији, приказан као однос броја станова и домаћинстава. Мора се напоменути да постоји недостатак поузданих информација о квантитативним и квалитетним обиљежјима станова, тј. стамбеног фонда и становништва, а последица је чињеница да је последњи попис становништва и станова вршен 1991. године и да последице тога комплетних пописа није било, па је радни тим био принуђен да се служи процјенама од којих су неке чињене прије цијеле једне деценије. Због свега тога квантитативне показатеље у овом тексту треба узети као оријентационе. Због непостојања новог пописа становништва, домаћинстава и станова, као и непотпуних података из последњег пописа 1991. год. (објављени су само резултати о броју станова по насељима) није могуће говорити о квалитативним карактеристикама стамбеног фонда (структура стамбених јединица, просјечна величина стана, опремљеност инсталацијама, старост стамбеног фонда, итд.).

Према просторном плану Републике Српске у општини Котор Варош 2005. године број станова износио је 6.250, што значи да се број станова од 1971. године повећао.

У табели бр.35 је приказан број домаћинстава, по насељима општине Котор Варош у 1971, 1981, 1991 години. Због недостатка података, радни тим није био у могућности дати број станова по насељеним мјестима за исти период.

Број домаћинстава у Општини је био у сталном порасту од 1971. године, па се до 1991. број домаћинстава повећао за 4.526. Социо – економски развој општине утицао је на природно и механичко кретање становништва што је за последицу имало промјене у структури и броју домаћинстава. Повећање броја домаћинстава резултат је формирања нових домаћинстава која су настала раслојавањем великих породица.

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

На нивоу Општине просечна величина домаћинства смањена је са 8,17 члана у 1971. години на 4,32 чланова у 1991. години.

Просечна величина домаћинства имала је тенденцију сталног опадања и била је као таква карактеристична и за градско и за сеоско подручје Општине. Просечна величина домаћинства на градском подручју износила је 1971. године 4,23 чланова, док је 1991. године просечна величина домаћинства била 4,32 чланова. На сеоском подручју просечна величина домаћинства је имала пад, са 9,29 члана у 1971. години на 4,50 у 1991. години. У наредном периоду може се очекивати даље смањивање просечне величине домаћинства и на сеоском и на градском подручју.

На градском подручју пораст броја домаћинстава имао је тенденцију благог повећања 1981. године у односу на 1971. годину. Процес повећања броја домаћинстава настављен је и у 1991. години са тенденцијом наглог повећања. Односно број домаћинстава се до 1981. године повећавао, на нивоу градског насеља за 484 домаћинства, док се до 1991. године повећао за 632 домаћинства.

Број домаћинстава на сеоском подручју имао је тенденцију повећања 1981. године у односу на 1971. годину. Процес повећања броја домаћинстава настављен је и у 1991. години. До 1981. године број домаћинстава се повећао за 1.826, а до 1991. године у односу на 1981. такође долази до повећања за 1.584 домаћинстава.

Табела бр. 34. Кретање броја домаћинстава општине Котор Варош за период 1971.-1991. године.

Редни број	Назив насеља	Бр. дом. 1971. год.	Бр. дом. 1981. год.	Бр. дом. 1991. год.
	Општина	4.014	6.324	8.540
	Градско насеље	885	1.369	2.001
	Остала насеља	3.129	4.955	6.539
1.	Баштина	85	105	96
2.	Билице	87	82	90
3.	Бољанићи	56	58	57
4.	Борци Доњи	-	-	98
5.	Борци Горњи	220	213	102
6.	Ђорковићи	-	-	34
7.	Дуратовци	43	51	103
8.	Гарићи	181	255	303
9.	Грабовица	189	206	219
10.	Хадровци	82	110	131
11.	Хрваћани	142	139	162
12.	Јакотина	130	144	136
13.	Котор Варош	885	1.369	2.001
14.	Крушево Брдо I	252	218	66
15.	Крушево Брдо II	-	-	100
16.	Липље	185	211	203
17.	Маљева	142	149	142
18.	Масловаре	356	444	621
19.	Ново Село	42	47	-
20.	Ободник	84	99	207
21.	Орахова	234	282	345
22.	Паливук	-	-	84
23.	Плитска	63	77	108
24.	Подбрђе	122	131	162
25.	Подосоје	43	46	51

26.	Постоје	-	-	89
27.	Присочка	197	256	272
28.	Радохова	138	110	139
29.	Растик	42	44	-
30.	Равне	69	87	118
31.	Селачка	-	-	67
32.	Соколине	71	74	97
33.	Стаза	101	96	-
34.	Стопан	75	72	78
35.	Шибови	65	87	145
36.	Шипраге	139	242	234
37.	Товладић	61	67	80
38.	Вагани	70	81	80
39.	Варјаче	50	41	44
40.	Вечићи	123	194	392
41.	Вишевице	51	49	62
42.	Вранић	91	72	63
43.	Врбањци	-	-	660
44.	Забрђе	-	-	231
45.	Засеље	-	-	68

Извор : Републички завод за статистику, Бања Лука

Према РЗРС општина Котор Варош 1971. године имала је укупно 4.014 домаћинства настањених у 5.475 станова, односно 1,36 домаћинства по стану.

У односу на 1971 годину, број домаћинства се до 1981. године повећао па је у 7.370 станова живело 6.324 домаћинства, односно 1, 16 домаћинства по стану.

Број станова 1991. године износио је 7.830 у њима је живјело 5.540 домаћинства. На један стан долазило је 1,41 домаћинства.Поређењем података из 1971 и 1991 године примјећује се значајан пораст стамбеног фонда, који се манифестује у виду стамбеног суфицита. Укупан број станова од 1971 повећао се за 2.355 стамбених јединица, а број домаћинства за 4.526.

Према пројекцијама броја нових станова, по општинама, 2005. године, Котор Варош је имала 1.133 нова стана.

Процењује се, да је на подручју општине у 2011.години постојало 9 000 станова.

Б.ИИ.2. Привреда

Развој привреде у пријератном периоду одликовао се наглашеном улогом индустрије коју су одржавала предузећа „Пролекс“ (кожарско-прерађивачка), ФМУ „ Јелшинград“ (метална), „Дрвопрерада“ (дрвопрерађивачка индустрија). Након рата долази до реструктурирања привреде и промјене власничке структуре у постојећим привредним субјектима. На територији општине Котор-Варош, регистровано је 269 занатско-предузетничких дјелатности, са сљедећом структуром:

Облици организовања предузећа:

Облик организовања	Број предузећа	% учешћа
Акционарска друштва	16	5,95
Друштва са ограниченом одговорношћу	50	18,60

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-0000438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karadorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

СЗР	90	33,45
СУР	46	17,10
СТР	67	24,90
Укупно	269	100%

Од акционарских друштава издвајају се:

- Комунално предузеће „Бобас“ а.д бави се производњом електричне енергије, гаса, воде. Врши дистрибуцију, сакупљање и пречишћавање воде. Запошљава укупно 35 радника.
- „Тргопром“ а.д.Котор Варош је основано 1947.од, а пререгистровано је у а.д. 20.12.2001.год.

Регистровано је за обављање дјелатности трговине на мало и велико, спољнотрговинског промета. Тренутно послује са губитком.

- „ЈПШ Шуме Републике Српске“ а.д Соколац и ШГ „Врбања“ Котор-Варош,
- „Нестро Петрол“ а.д Бања Лука, ПЈ Котор-Варош,
- „Бонел“ а.д. Бања Лука, ПЈ Котор-Варош.

Предузећа од стратешког значаја за развој општине су:

- ТО „СПОРТЕК“ производња спортске обуће које запошљава 987 радника и углавном је роба намјењена извозу,
- ГП „Акрополис“ бави се пословима вискоградње и нискоградње и запошљава 18 радника,
- „Механичке конструкције“ д.о.о. Фирма се простире на комплексу од 85.000 m².Основна дјелатност фирме је обрада метала на токарским машинама. Оно што је издваја од других је могућност производње у мањим и већим серијама на домаћем и иностраном тржишту. Фирма се стално развија, улажу се средства за побољшање производње како би се одговорило све захтјевнијем тржишту. Запошљава 50 радника који су на сталним усавршавањима и оспособљавањима,
- РП „Промекс“ д.о.о. бави се грађевинским радовима, основано је 1994 год.
- „Термо вент“ д.о.о. бави се постављањем инсталација за воду, плин, гријање, вентилацију и хлађење. Запошљава 6 радника,
- „Дермал Р“ д.о.о. основано је 2002.год., на основу дугогодишњег искуства и традиције у преради коже. Од 2007 производи се у властитој производној хали са свом потребном опремом за производњу готове обуће. Запошљава око 150 радника,
- „Грамс“ д.о.о

Највеће приходе остварује дрвопрерађивачка, кожарска, металска и грађевинска дјелатност. Највећи извозници су „ Спортек“ и „Механичке конструкције“. Што се тиче страних улагања, она су остварена највећим дијелом у производњи обуће и метала. Међу самосталним предузетницима издвајају се СЗР „ Кројачка радња Лукић“ која производи опрему за лов и риболов и СЗР „Мадам“ која се бави производњом чарапа и запошљавају укупно око 40 радника.

Подручје организовања и број запослених:

Редни бр.	ДЈЕЛАТНОСТ	Бр.предузећа	Бр.запослених
1.	Пољопривреда и шумарство	20	336
2.	Индустрија, вађење руда и камена	2	10

3.	Трговина и угоиститељство	51	521
4.	Комунална дјелатност	5	70
5.	Грађевинарство	23	153
6.	Саобраћај и складиштење	10	191
7.	Здравство, социјални рад и образовање	9	418
8.	Прерађивачка индустрија	47	1.394
9.	Остале пословне активности	47	248

Према подацима Завода за статистику број правних субјеката у Котор-Вароши у последњих 5 година имао је тренд раста у односу на 2006. год гдје се број предузећа повећао за 54 односно процентуално за 74%.

Б.И.2.1. Пољопривреда и шумарство

Основни природни ресурси општине су шуме, земљиште и слив ријеке Врбање. Ови природни ресурси значајно утичу на структуру привредних капацитета Општине.

Б.И.2.1.1. Пољопривреда

Један од најзначајнијих природних ресурса је пољопривредно земљиште. Брдско-планински рељеф општине са разликама у надморској висини и умјерено-континентална клима омогућују развој различитих грана пољопривредне производње, односно различитих пољопривредних култура. Неповољан фактор на бављење пољопривредом је појава честих касних прољетних и раних јесењих мразова. Честе и изражене осцилације температуре у кратком временском периоду имају за последицу слабије напредовање биљака, те већу могућност паразитарних и сличних обољења. Негативан утицај температурне осцилације посебно је изражен у прољеће у вријеме интензивног цвјетања воћа. Такође, на сличан начин, температурне осцилације негативно утичу и на животињски свијет. На подручју општине Котор Варош највећа површина пољопривредног земљишта је кисело или јако кисело земљиште. Ради се о земљишту релативно лоших карактеристика, с обзиром на физички састав и хемијске особине. Према подацима из катастра, у погледу бонитетних класа земљишта, преовлађују бонитети IV и V класе. Ова су земљишта тежа за обраду и траже већа улагања за поправку плодности. И поред значајнијих климатских промјена у последњем периоду, оваква клима је повољна за различите гране пољопривреде као што су ратарство, сточарство и воћарство. Највећи проценат припада произвођачима који производе за властите потребе. Ово поднебље је традиционално окренуто ка сточарству, поготово ситном (на подручју општине има око 8.000 грла оваца и 2.200 грла говеда). Свињогојство је још увек екстензивно и на подручју општине је забиљежено око 4.000 свиња. У ратарству је највише заступљен кукуруз и крмно биље са укупном површином од 1.000 ха, у воћарству преовладава шљива, јабука и крушка. Воћарство је претежно екстензивно, мада има и подизања интезивних засада. У горњем току ријеке Врбање су изграђени капацитети за узгој пастрмског меса. Већи дио обрадивог земљишта се култивисе. Углавном се ради о екстензивном бављењу пољопривредом.

Табела 35. Величина земљишних посједа по власничкој структури

Површина (ха)	Власништво број домаћинстава	
	Приватно	Јавно
0-1	631	1
1-3	1.719	1
3-5	2.865	1
5+	515	1
Укупно:	5.730	1

По категоризацији земљишта на оранице и баште отпада 11,025 ha, на воћњаке 1,168 ha, те ливаде и пашњаке 11,120 ha. Од укупног пољопривредног земљишта у I и II категорију употребне вриједности спадају она најплоднија равничарска земљишта, која захватају површину од 4,505 ha, док у остале категорије ниже употребне вриједности укупне површине од 19,808 ha.

Ово поднебље и природни положај општине су традиционално кориштени за сточарство, затим воћарство, ратарство и на крају рибарство

Бројно стање стоке за 2002. год . је износило:

- говеда 3.100 грла
- свиња 4.300 грла
- оваца 6.480 грла
- живине 6.500 ком
- кошница пчела 900 ком

У домену ратарства највише се сијало у 2002. години:

- Култура ha
- кукуруз 1.300 ha
- зоб 1.200 ha
- пшеница 790 ha
- травно дјетелинске смјесе 470 ha
- поврће 900 ha

Општина Котор Варош је традиционално воћарски крај и заузима завидно мјесто у привреди Котор Варош са великим бројем стабала шљиве, јабуке, крушке, нешто брескве и доста стабала ораха (табеларни приказ стања 2002. год):

- Култура Број стабала
- шљива 202.400
- јабука 17.580
- крушка 6.425
- трешња 13.750
- ораси 6.065

Сада су већином сва та стабла девастирана од старости и вирусом шарке шљиве (највећи кривац за уништење производње квалитетне ракије и других производа од воћа). Предјели и клима општине су изузетно погодни за воћарску производњу, али само уз обуку заинтересованих произвођача за интезивну и профитабилну производњу, путем семинара, огледа, од стране стручних служби, као н.п.р. пољопривредне савјетодавне службе.

Слив ријеке Врбање, због незагађености вода, представља једну важну компоненту у стратегији развоја општине Котор Варош. У горњем току ријеке Врбање (подручје Крушевице, Маљеве, Грабовице и Шипрага), постоје већ изграђени објекти за узгој конзумног пастрмског меса, капацитета од 84 тоне. У средњем току ријеке Врбање (подручје Товладића и Црне Ријеке), постоје два шаранска рибњака капацитета око 8 тона конзумног шаранског меса. Тренутно је пољопривредна савјетодавна служба у фази изградње још једног шаранског рибњака који би имао капацитете око 60 тона.

Просјечна површина земљишног посједа по домаћинству износи 4,02 ha, што показује да су ова домаћинства малог обима производње, а то је један од главних ограничавајућих фактора развоја пољопривреде као профитабилне производње.

Други ограничавајући фактори су: недовољна опремљеност и обученост новим технолошким видовима производње здраве, еколошки исправне хране, која се може пласирати на тржиште. Поред наведеног, велики проблем представља и све веће напуштање пољопривредног земљишта због миграција становништва.

Чист ваздух и незагађени предјели општине Котор Варош представљају један од важних ресурса Општине. Подаци прије рата показују да се на подручју општине откупљивала велика количина љековитог биља. По шумама, ливадама и пашњацима се могу наћи многе врста љекобиља: кантариона, боквице, јагорчевине, многих других љековитих трава и доста стабала липе и зове. Вргањ, лисичарке и остале јестиве гљиве представљају благо у овим крајевима. Пријератни подаци указују да се на овим подручјима откупљивала велика количина јестивих гљива, а сада добар дио тога пропада у природи. Подручја од Ободника па до Црне Ријеке и са једне и са друге стране Врбање су подручја дивље купине. Раније се откупљивало до 50 тона плодова ове биљке, а сада око 5,5 тона.

Б.И.2.1.2. Шумарство

Шумарство је несумњиво један од највећих потенцијала Општине Котор Варош. Организовано искоришћавање шума на подручју општине започело је 1920. године и од тада континуирано расте. Могућности шумарства ћемо сагледати кроз преглед површина под шумама, залихе дрвних сортимената и планиране приходе. Шумарство је обрађено у два документа из којих су преузети подаци који се наводе- Просторног плана Општине котор Варош од 1985-2005. године и Шумскопривредне основе за Которварошко шумскопривредно подручје (1999-2008.). Шуме са укупном површином од 32 699 ха покривају 56,72% укупне територије општине. Већина површина под шумом се налазе у висинској зони изнад 500 м.н.в. које су просторно распоређене по планинским масивима планина: Узломац, Борја, Влашић и Угарске Стране. Просторним планом је предвиђено да 487 ха буду заштићене шуме (ријеке Демилка и Врбања), а 70 ха рекреативне шуме (Солила, Крушевица, Преливоде-Јасен), док би све остале шуме служиле искључиво за производњу дрвне масе. Значајне површине под шумама су у приватном власништву и о њима нема најпрецизнијих података.

Пошумљене површине

Год.	Пошумљено хектара				Обрасла шумска површина	Просјечна бруто дрвна маса	Четинари
	у шуми		изван				
	лишћари	четинари	лишћари	четинари			
2008	28	81	13	-	31.070	105.213	18.936
2009	17	3	-	-	31.041	100.181	18.176
2010	53	46	-	-	31.140	89.519	26.724

Многе површине пашњака и ливада које се воде као пољопривредне, као последица ратних и економских миграција становништва, се налазе у различитим фазама обраста шумском вегетацијом. Тако да је шумовитост овог подручја у перспективи и већа. Подручје одликује разноврсност шумских заједница почев од храстово грабових, храстово букових, чистих букових, састојина букве, јеле и смрче до чистих смрчевих састојина. Од 23.760 ха шума у државној својини, на категорију високих шума отпада 18.000 ха, на категорију шумских култура 2.000 ха, 1.000 ха на шумске голети и на изданачке шуме 2.760 ха. Последица велике површине шумског земљишта је огроман број врста које сачињавају биодиверзитет ријетких размјера. Довољно је напоменути да од европских 6.000 љековитих биљних врста у БиХ расту свих 6.000, а на подручју општине Котор Варош могуће је пронаћи 5.500 љекобиљака.

У досадашњем кориштењу шума доминантну улогу има производња и кориштење дрвне масе док се осталим могућностима кориштења шума није поклањала довољна пажња. Сакупљање тзв. споредних шумских производа (љекобиље, гљиве, шумски плодови, пужеви и тд.) је неорганизовано, али на ову активност у будућности би се могао ставити акценат, јер је привлачно као вид туризма и привреде, а у ту сврху већ се организују удружења која су специјализована за овај вид привреде.

Б.ИИ.2.1.3. Лов и риболов

Ловно подручје општине је подијељено на три дијела којим газдују три ловачка удружења. Дивљач која обитава на наведеном подручју је као и у случају биљака веома богата врстама и популацијом. Постоји значајна популација различите крупне дивљачи, првенствено медвјед, вук и дивља свиња.

На ријеци Врбањи, на територији општине Котор Варош је установљено риболовно подручје које је додјељено на газдовање С.Р:Д. "Котор-Варош" Котор-Варош. Ријека Врбања је богата поточном пастрмком и младицом, као и осталим врстама бијеле рибе (шкобаљ, мрена, плотица, клен...) у чистом дијелу, док у доњем дијелу доминирају поменуте бијеле врсте риба, са мањом заступљеношћу пастрмке и младице.

Б.ИИ.2.2. Индустрија, рударство и енергетика

Б.ИИ.2.2.1. Индустрија

У послеријатном периоду ситуација је у индустријском сектору привреде доста измијењена у односу на предратни период у негативном смислу. Успорена приватизација односно прелазак на тржишни систем пословања стретешких предузећа А.Д. „Пролекс“ и А.Д. „Јелшинград“, као и дрвопрерађивачких предузећа А.Д. „Прерада дрвета“ и „Дрвопрерада“ Шипраге довела је до незапослености око 1.600 радника који су имали статус радника на „чекању“. Доласком Италијанских инвеститора Д.О.О. „Спортек“ ситуација у кожарско-прерађивачкој индустрији је данас знатно поправљена. Ова фабрика се бави производњом спортске обуће и у три погона запошљава 1.024 радника, тако да је тренутно носилац индустријског развоја општине Котор Варош. Од већих индустријских предузећа у области машинске индустрије на подручју општине Котор Варош предњачи Д.О.О. „Механичке конструкције“ које запошљава 40 радника, (бивши А.Д. „Јелшинград“) а у области прехрамбене индустрије Д.О.О. „Језерка“ (производња и прерада живинског меса). У области прераде дрвета и производње производа од дрвета може се истаћи „Фагус“ Д.О.О. који запошљава 260 радника и тренутно је водећи у овој индустријској области која се доста развила у послеријатном периоду јер општина Котор Варош обилује шумама као природним потенцијалом. У прилог томе говори и чињеница да на општини тренутно егзистира 12 активних дрвопрерађивачких предузећа.

Од рудног богатства може се споменути само мрки угљ.

Б.ИИ.2.2.2. Енергетика

Снабдијевање електричном енергијом на подручју општине Котор-Варош врши се преко 110 kW далековода, дужине 35 km, који није значајније оштећен у току ратних дејстава, те 20 kW далековода дужине 200 km, од чега је још увијек ван употребе оштећени дио дужине 24 km. Укупна дужина нисконапонске мреже је 500 km. Тренутна дужина нисконапонске мреже је 440 km, а неопходна је санација 60 km мреже, што би створило услове за повратак становништва. Од укупно 126 трансформаторских станица у предратном периоду, тренутно је у функцији 111 а 15 чека санацију.

Б.И.2.2.3. Саобраћај

Анализа стања развоја у области саобраћаја и комуникација подразумијева зависност развоја ове области од стања у окружењу и планова регионалног развоја.

Путну мрежу на подручју општине Котор-Варош чини 94 km категорисаних, 403 km некатегорисаних путева и 12 km улличних површина. Најзначајнији путни правац је магистрални пут М-4 Бања Лука – Добој на дионици Црна Ријека – Борја дужине 38 km, затим регионални пут Р-413 Котор-Варош – Кнежево на дионици до мјеста Зубовићи дужине 11 km, регионални пут Р-440 Ободник – Крушево Брдо дужине 28 km, затим локални путеви Котор Варош - Вагани дужине 12 km , Зеленика - Горње Липље дужине 5 km.

Од 509 km укупне дужине путева, асфалтирано је свега 71 km док је 438 km са туцаничким коловозним застором, што је најнижи проценат (14,8%) асфалтираних путева у односу на неасфалтиране у Републици Српској.

Анализа стања путне мреже и путних објеката по категоријама указује да су путеви вишег ранга у нешто бољем стању из разлога што трошкове одржавања сноси Дирекција за путеве Републике Српске. Дио путне мреже чије је одржавање у надлежности Општине је у лошем стању.

Пошто друмски саобраћај на подручју Општине чини основни вид транспорта робе и путника, у наредном периоду основни циљ мора бити у надоградњи постојећег система саобраћајница, по утврђеном приоритету тако да оне у будућности стварају неопходне предуслове за унутрашњи развој Општине и њено повезивање са сусједним срединама. Повезивањем територијалног подручја у ширу регију у првом реду преко добрих и функционалних саобраћајница, ствара се основни предуслов за економски развој. Изградњом путног правца Крушево Брдо – долина ријеке Биле створила би се најкраћа веза са централним дијелом БиХ, а уједно би био створен предуслов за развој јужног дијела Општине. Санацијом, модернизацијом и спајањем у цјелину постојећих сеоских путева у насељеним мјестима Слатина, Баштина, Тешићи, Билице, Плитска, Хрваћани, Савићи, Гарићи и Масловаре са поновним укључењем на магистрални пут М-4, стекли би се услови за прстенасти ток линијског саобраћаја, што би допринијело останку мјештана наведених подручја на својим имањима, уз могућност несметане дневне миграције до радних мјеста у центру, као и путовања због задовољавања основних животних потреба. Један од највећих проблема тренутно у области саобраћаја и путева на општинском територијалном подручју је недостатак градске заобилазнице. Изградњом и пуштањем у саобраћај дијела магистралног пута преко превоја Борја, фреквенција саобраћаја кроз градско подручје се вишеструко повећала, стварају се честа загушења саобраћајних токова, угрожава се безбједност грађана (у првом реду ученика), а као пратећа појава повећаног интензитета саобраћаја је и повећан проценат издувних гасова који у еколошком погледу наносе велику штету. Као резултат напред наведеног намеће се питање озбиљне потребе за изградњом градске заобилазнице која би наведене проблеме у путности ријешила. Траса будуће заобилазнице, гдје постоји заштићени путни коридор, је предвиђена на искључењу са магистралног пута М-4 поред насеља Слатина, са поновним укључењем на магистрални пут у насељу Доњи Врбањци. Следећи проблем у области саобраћаја и стања путне мреже, посебно на градском подручју, је проблем стационарног саобраћаја и паркирања возила. Тренутно нема уређених простора предвиђених за паркирање возила, што ствара проблеме због појаве паркирања на тротоарима, саобраћајницама и прилазима гаражним објектима.

Жељезнички саобраћај је наслоњен на магистрални пружни правац који се протеже кроз централни дио сусједне општине Челинац, те се све потребе обављају наведеним правцем. Тренутно нема потребе оживљавања напуштене ускотрачне пруге долином ријеке Врбање, која је ван употребе од времена затварања рудника.

Све потребе привреде и грађана за услугама у ваздушном саобраћају су наслоњене на аеродром Маховљани код Бањалуке и у перспективи је неопходно радити на увезивању линијског саобраћаја са локацијом аеродрома, тако да корисници авио - превоза имају могућност настављања путовања до коначног одређишта.

Б.И.2.2.4. Телекомуникације

Поштански саобраћај се одвија путем четири јединице поштанске мреже и то: Пошта у општинском мјесту Котор Варош и поште: масловаре, Шипраге и Врбањци, тако да је омогућена свакодневна достава поштанских пошиљки, те пружање услуга корисницима на цијелом подручју. Телефонски саобраћај је у протеклом периоду доживио нагли развој, увођењем могућности кориштења мобилне телефоније, покривањем великог дијела територије општине сигналом. Изграђена су до сада два предајника сигнала, а у току је монтажа трећег, што ће коначно ријешити проблем покривености сигналом мобилне телефоније. Фиксна телефонска мрежа је у лошијем стању, те постоји потреба за новим инвестицијама. Основицу фиксне телефоније чини АТЦ Котор-Варош, са својим подручним централама по мјесним подручјима. Неопходно је напоменути да поједина подручја као што су Вагани и Крушево Брдо до данас немају могућност кориштења услуга фиксне телефоније. У току су активности на рјешавању овог проблема у МЗ Липље.

Подручје Општине је већином брдско-планинско те је као такво неповољно за пријем и ширење РТВ сигнала на читавом подручју. Ако се анализира број и размјештај предајника за пренос РТВ сигнала, долази се до закључка да постојећи не задовољавају потребе читавог подручја општине.

Б.И.2.3. Грађевинарство

Грађевинску дјелатност обавља 23 субјекта која запошљавају око 153 радника, према Статистичком билтену за 2011 год. Најпознатија предузећа која обављају ову дјелатност су РП „Промекс“ запошљава око 30 радника „Грађус“, ГП „Акрополис“, „Корићанац“, „Фагус“, „Данпром“ и др.

Б.И.2.4. Водопривреда

Вода као природно богатство је добро од општег интереса те због тога има специфично и значајно мјесто у држави. Она је незамјењив природни и еколошки чинилац са различитим утицајима на простор и животну средину. У многим технолошким процесима она је или сировина или посредник у процесима.

Однос према води може да буде мјерило квалитета одрживог развоја неког подручја. Неопходно је проводити максималну рационализацију потрошње воде, вишеструко коришћење воде и квалитетно пречишћавање употребљених вода и њихово враћање у водоток у стању у каквом су и узете.

Један од важнијих циљева и задатака уређења слива јесте заустављање ерозије, а тиме стварање услова за развој појединих грана привреде (шумарство, пољопривреда, сточарство, енергетика).

У наредном периоду потребно је систематски радити на заштити вода водотока, при чему посебну пажњу треба посветити правилном одвођењу отпадних вода из насељених места и њиховом појединачном или заједничком третману са индустријским отпадним водама. Заштита водотока подразумјева сагледавање цијелог слива, јер једино тако се може доћи до рационалних решења.

Б.И.2.5. Трговина, угоститељство, занатство и туризам

Б.И.2.5.1. Туризам

Природни ресурси којим располаже општина Котор Варош, пружају могућности за бржи и интензивни развој зимског и љетног туризма. Подручје општине Котор Варош поседује потенцијале за развој неколико грана туризма: транзитни туризам, излетнички туризам, ловни и риболовни туризам, сеоски и еко туризам, дјечији и омладински туризам и културно-историјски туризам.

Најзначајнији простори за развој туризма и рекреације су : ријека Врбања која је погодна за развој све популарнијег флајфишинга, Водопад Скакавац, Вилењска врела, Бобас. Постоји и велики потенцијал за развој сеоског и планинског туризма. У току је изградња планинарског дома у Борцима, који представља идеалну ваздушну бању. Постоје и идеални услови за развој екстремних спортова као што су параглајдинг и планинарење, поготово на обронцима Влашића.

Доласци и ноћења туриста

Година	Доласци			Ноћења		
	домаћи	страни	укупно	домаћи	страни	укупно
2006	2.453	127	2.580	27.888	330	28.218
2007	2.127	114	2.241	27.690	665	27.690
2008	2.580	116	2.696	34.453	621	34.453
2009	2.927	227	3.154	36.422	1.222	36.422
2010	2.757	436	3.193	34.582	1.810	34.582

Један од основних задатака свакако је сачувати природу и на том плану се мора непрекидно радити, како на едуковању корисника тако и на уређењу терена погодних за све врсте туризма и спортских активности, с обавезом да се природни ресурси – туристички потенцијали приведу намјени.

Општина Котор Варош има претпоставке да користећи природне ресурсе и чисту средину развија туризам за шта је неопходно активније промовисати потенцијале за развој ове гране. Истовремено, јако је значајно пронаћи инвеститоре те се определијелити за проналазак одређених тржишних ниша (излетнички туризам, риболовни туризам, сеоски туризам, итд.).

Б.И.2.6. Остале привредне дјелатности

У остале привредне делатности спадају непроизводне делатности : као што су друштвене делатности (образовање, здравство), финансијске делатности, државна управа, активности у вези са некретнинама и остале комуналне, друштвене делатности.

Што се тиче финансијских услуга и осигуравајућих друштава, тренутно стање у овој области је на задовољавајућем нивоу. У општини постоје филијале домаћих банака које се баве банкарском дјелатношћу, штедно-кредитним пословањем, те обављањем платног промета у земљи и то:

- Поште Српске“ ПЈ Котор-Варош,
- „Бобар банка“ а.д. Бијељина ПЈ Котор-Варош,
- „НЛБ Развојна банка“ Бања Лука ПЈ Котор-Варош,
- „UniCredit bank“ Бања Лука ПЈ Котор-Варош,
- „Нуро Alpe Adria bank“ а.д. Бања Лука, ПЈ Котор-Варош,

- „Raiffeisen bank“ Сарајево, ПЈ Котор-Варош,
- „Телеком Српске“ Бања Лука, ПЈ Котор-Варош,
- „Косиг Дунав осигурање“ а.д. Бања Лука ПЈ Котор-Варош,
- „Нешковић осигурање“ а.д. Бијелина, ПЈ Котор-Варош,
- „Крајина осигурање“ а.д. Бања Лука испостава Котор-Варош.

Б.ИИ.2.7. Просторна организација привреде

Просторна организација привреде подразумева просторни распоред делатности из примарног, секундарног и терцијарног сектора, односно распоред просторних јединица привреде.

Привредни капацитети општине Котор Варош распоређени су у општинском центру и дуж магистралног пута М-4. То су углавном индустријски капацитети и предузетништво.

Табела бр.36.Просторна организација привреде

ПРИВРЕДНИ ПОГОН	НАСЕЉЕ	БРОЈ ЗАПОСЛЕНИХ
Д.О.О.“СПОРТЕК“	Котор Варош	1.012
Д.О.О.“ДЕРМАЛ Р“	Котор Варош	157
Д.О.О. „МЕХАНИЧКЕ КОНСТРУКЦИЈЕ“	Котор Варош	77
Д.О.О.“ВРБАЊА ШУМЕ“	Масловаре	74
Д.О.О.“СИМ ТЕХНИК“	Забрђе	64
Д.О.О.“ФАГУС“	Котор Варош	39

Б.ИИ.3. Непривреда (друштвене дјелатности)

На простору Општине Котор Варош постојећа просторна дистрибуција установа јавних служби зависи од величине насеља, броја становника одређеног подручја и удаљености насеља од општинског центра. Котор Варош је по свему општински центар, са задовољавајућом концентрацијом свих типова основних јавних служби. У оквиру општинског центра изражена је просторна централизација заступљених јавних служби у зони, на релативно малом простору, централног општинског језгра, гдје је груписан највећи број централних дјелатности.

Генерално стање јавних служби на територији сеоских насеља Општине Котор Варош је поприлично незадовољавајуће. Углавном су присутне основне јавне службе, али су и оне слабо опремљене. Сеоска насеља се одликују малим бројем становника и slabим економским могућностима тако да су јавне службе недовољно заступљене и у непотпуном облику.

Б.ИИ.3.1. Образовање и наука

Б.ИИ.3.1.1. Предшколско образовање и васпитање

На планском подручју евидентирана је једна установа предшколског образовања, Јавна установа дјечији вртић „Лариса Шугић“ Котор Варош.

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

ЈУ Дјечији вртић „Лариса Шугић“ је васпитно-образовна установа од посебног друштвеног интереса. Основана је Рјешењем о оснивању Скупштине општине Котор Варош, 23. Јула 1971. године. Основна дјелатност установе је предшколско образовање и васпитање, које се остварује у јаслицама за дјецу од 18 мјесеци до 3 године, и у вртићким групама за дјецу од три године до поласка у школу и продужени боравак за дјецу од 6 до 8 година. Смјештајни капацитет установе је од 120 до 150 дјеце, у зависности од узраста дјеце и броја васпитних група. Школску 2011/2012 годину уписало је 79 дјеце узраста од 18 мјесеци до 8 година старости. Сва дјеца су била распоређена у 4 узрастне групе како је приказано у слиједећој табели:

Ред. бр.	Узрастне групе	Број група	Број дјеце
1.	Јасличка група (узраст од 18 до 36 мјесеци)	1	15
2.	Средња мјешовита група (узраст од 3 до 5 година)	1	22
3.	Старија мјешовита група (узраст од 5 до 6 година)	1	26
4.	Продужени боравак (школска дјеца до 3. разреда)	1	16
УКУПНО:		4	79

У установи је запослено 15 радника, а располаже са објектом укупне површине 479 м² који је грађен намјенски за ову употребу.

Б.И.3.1.2. Основно образовање

На подручју општине Котор Варош постоји три основне школе са девет подручних школа и одјељења. Распоживог простора је укупно 9.736,55 м², а укупна површина учионичког простора је 4.542,91 м². Све три централне школе имају физкултурне сале. Једна подручна школа располаже са асфалтираним игралиштем и једна са неасфалтираним игралиштем.

Основна школа „Свети Сава“ је једна од највећих школа у Републици Српској. У школској 2010/2011 наставу је похађало 1.468 ученика, распоређених у 73 одјељења. Поред централне школе, настава се изводи још у три подручне школе и два подручна одјељења. Организација рада је изузетно сложена и тешка, а потребе ученика и опремљеност објекта различита. У централној школи у Котор Варошу настава је организована у двије смјене, док је у подручним у једној смјени. У школи је организована допунска и додатна настава.

Централна школа „Свети Сава“ школска 2011/2012 година		
Школа	Број ученика	Број одјељења
Котор Варош	975	38
ПШ Врбањци	288	16
ПШ Забрђе	123	9
ПШ Вагани	49	7
ПО Присоје	12	2
ПО Савићи	6	1

Просјечан број ученика по одјељењу је 20.

У школи је запослено 153 радника, од тога у наставном процесу 113 од којих 56 има ВШС и 21 ССС, а у управи школе 9 радника и то 6 ВСС, 1 ВШС и 2 ССС. Поред тога у школи је запослено и ваннаставно особље, укупно 31 радник.

Основну школу „Петар Петровић Његош“ у Масловарама у 2010/2011 похађало је 367 ученика разврстаних у двадесетједно одјељење. Овој централној школи припадају подручна одјељења у Ободнику, Гарићима и Липљу. У централној школи настава је деветоразредна и изводи се у двије смјене, а у свим подручним школама ученици похађају наставу од првог до петог разреда која је организована у једној смјени.

У склопу централне школе налази се и асфалтирано игралиште, као и кошаркашки и одбојкашки терени, те трибине. У свим подручним школама сем у Гарићима постоје асфалтирана игралишта.

Основну школу „Петар Кочић“ у Шипрагама је у школској 2010/2011 похађало 195 ученика распоређених у 19 одјељења. Наставни процес је организован у двије деветоразредне школе: Шипраге и Грабовица. У Матичној школи у Шипрагама настава се изводи у девет чистих одјељења, а у подручној школи у Грабовици пет чистих и два комбинована одјељења. Обе школе посједују асфалтирана игралишта.

Б.ИІ.3.1.3. Средњошколско образовање

СШЦ „Никола Тесла“ у Котор Варошу у 2011/2012 години школу је похађало 635 ученика. Ученици школе се образују са 13 образовних профила-занимања у оквиру наведених струка и то: гимназија, економски техничар, пословно-правни техничар, туристички техничар, машински техничар, пословно-правни техничар, туристички техничар, машински техничар, техничар за обраду дрвета, аутомеханичар-обрађивач метала резањем, кувар-конобар, трговац, инсталатер.

Наставни процес одвија се у једној смјени и то у свега 24 учионице и од тога 19 универзалних, 2 кабинета информатике, 1 радионица за куваре, 1 радионица за конобаре, 1 радионица за дрвну струку и 1 радионица за машинску струку.

Школа има властиту спортску дворану те наставу физичког васпитања изводи у спортској дворани и на школском игралишту. Практична настава изводи се у школи и у радионицама, као и у приватним предузећима. Школа се загријава сопственим централним гријањем на дрво. У школи је запослено 64 радника, а у наставном процесу је радило 47 наставника.

Б.ИІ.3.2. Култура

Просторним планом Републике Српске до 2015 године предвиђено је да:

- Грађани Републике Српске задовољавају своје потребе за културом на локалном нивоу.
- Република Српска води активну политику развоја културе, она одређује мјеру културног стандарда, брине о равномјерном распореду објеката, односно понуде културе, стандардима простора, организације, кадровске опремљености и техничким стандардима.
- Република Српска посебно стимулише развој оних активности културе које означавају регионални идентитет подручја.
- У периоду који слиједи стимулисаће се развој приватне иницијативе у култури.
- Република Српска стимулише задужбинарство и прима легате и завјештања за потребе развоја културе.
- Економски, технички, кадровски и на друге начине, Република Српска помаже изградњу објеката културе и дјелатност културе на локалном нивоу, у складу са потребама локалних заједница и на принципима одрживог развоја културе.

Подизање нивоа културе народа битан је услов свеукупног развоја Републике Српске. У том погледу грађанима треба понудити разне могућности избора и препустити локалним заједницама право на избор. Ипак, Република Српска води политику развоја културе и уједначавања нивоа културног развоја дијелова њене територије.

Сви центри општина требали би имати центре културе, обезбјеђене минималне просторне услове и запослене аниматоре и промотере културе. Основни задатак центра је информисање и задовољавање културних потреба грађана.

У општини Котор Варош постоји самостална установа Народна библиотека, а Раднички универзитет се трансформисао у ЈДП „Центар за културу и информисање“ Котор-Варош у оквиру кога дјелују: Радио Котор-Варош, локални лист Которварошке новине, биоскоп, СПКД „Просвјета“ и „Омладинска сцена“ – драмска секција наведеног Друштва.

Међународна регулаторна агенција за медије ЦПА је због неиспуњавања услова одузела фреквенцију которварошком радију, тако да Радио реемитује програм Радија РС, у оквиру кога емитује 4 часа сопственог програма. Тренутно у Општини Котор Варош егзистирају двије установе које се баве културом, и то:

- Народна библиотека са 25.700 књига са 3,5 радна мјеста (2 библиотекар, радник на одржавању чистоће и радног времена рачуноводственог радника), чији је број читалаца од пријератних 1.200 опао на 352 читаоца; и
- ЈДП „Центар за културу и информисање“ Котор-Варош, у чијем се саставу повремено издају Которварошке новине. У оквиру овог субјекта дјелује стални биоскоп и СПКД „Просвјета“ са рецитаторском и драмском секцијом.

Б.ИИ.3.3. Здравство

Просторним планом Републике Српске до 2015 године предвиђено је да:

- Република Српска води активну политику здравствене заштите становништва и стално је прилагођава материјалним могућностима друштва и грађана.
- У Републици Српској постоји систем јавних и приватних институција здравствене заштите.
- У наредном периоду очекује се урбани развој приватне иницијативе у сектору здравства. Односно интензивнија појава здравствених установа у приватном власништву.
- Република Српска одређује норме и стандарде организације простора и функционисање здравствених установа.
- Чини се напор да се здравствене услуге, у границама могућег, учине доступним свим грађанима Републике Српске и да се тиме, колико је могуће, уједначи распоред капацитета и услова коришћења здравствених услуга.

Најнижи ниво специјалистичке заштите су општински домови здравља, то је најраспрострањенији и грађанима најдоступнији ниво специјалистичких служби.

Реформа здравства Републике Српске која је у току подразумијева формирање система породичне медицине, што значи максималну покривеност територије Републике Српске, односно максималну доступност овог облика здравствене заштите.

Основу концепта чини један тим стручњака породичне медицине кога чине један љекар и два медицинска техничара који брину о здрављу 1.500 до 2.500 грађана. Четири до десет тимова брину о здрављу максимално 25.000 становника и ослоњени су на територијално надлежни дом здравља.

У току је изградња инфраструктуре за функционисање овог система породичне медицинске заштите, тј. изградња и формирање амбуланти са потребном опремом. На територији Републике Српске требало би да ради око 750 тимова породичне медицине.

Паралелно са овим системом отворене су могућности за развој приватне иницијативе у области здравства.

На територији општине Котор Варош постоји ЈУ Дом Здравља „Свети Пантелејмон“ чији се објекти налазе у општинском центру. Дом здравља покрива комплетну територију општине Котор Варош, а укупно је запослено 73 радника.

У кругу Дома здравља постоје три објекта гдје су смјештене амбуланте породичне медицине, СХП, лабораторија, стоматолошка служба, ХЕС, РТГ и ЦБР као и пратећи објекти, у укупној површини од 2.012 m².

У Шипрагама постоји опремљена амбуланта гдје медицински техничар долази сваки радни дан, а док доктор породичне медицине долази једном седмично. Објекат у коме се амбуланта налази не задовољава услове потребне за рад ове установе.

Редни број	Амбуланта	Површина објекта
1.	Масловаре	98 m ²
2.	Липље	96 m ²
3.	Ободник	98 m ²
4.	Грбовица	56 m ²
5.	Врбањци	55 m ²
6.	Вагани	48 m ²

Све амбуланте су у функцији. Дом здравља у свом саставу као организационе цјелине има сљедеће организационе службе, центре и амбуланте:

- Управа Дома здравља,
- Породична медицина,
- Превентивне и дјечије и опште стоматологије,
- Хигијенско-епидемиолошка заштита,
- Лабораторија (биохемијска, хематолошка и стоматолошка),
- Ренген дијагностика,
- Хитна медицинска помоћ,
- Центар за физикалну рехабилитацију у заједници,
- Амбуланте за специјалистичке консултације из педијатрије и гинекологије.

Б.ИИ.3.4. Социјално старање

Основна одређења развоја социјалног старања на нивоу Републике Српске су:

- Социјално угрожене категорије људи су предмет посебне бриге Републике Српске
- Република Српска води политику социјалне заштите, успоставља стандарде, организацију и функционисање институција социјалне заштите.
- Подржава се приватна иницијатива у развоју и изградњи објекта социјалне заштите.

Природна патологија становништва Републике Српске битно је измијењена током рата у Босни и Херцеговини, појавом већег броја инвалида и других лица којима је потребна специјална помоћ.

Република Српска је у основи већ формирала свој институционални систем заштите кога чине сљедеће институције: домови за дјецу и омладину у Бањој Луци и Кисељаку код Зворника,

домови за дјецу и омладину ометену у развоју у Чиркин Пољу код Приједора и Вишеграду, Дом за тјелесно инвалидну дјецу и омладину са очуваним менталним способностима у Дервенти, домови за пензионере и стара лица у Бањој Луци, Завод за професионалну рехабилитацију и запошљавање инвалидних лица у Доњим Младицама у општини Источна Илиџа. Постојећи капацитети објекта социјалне заштите прошириваће се и у општем смислу прилагођавати промјени социјалне патологије становништва (нпр. Планирано проширење Дома за дјецу и омладину ометену у развоју у Вишеграду и др.). У времену које слиједи, функција социјалне заштите спуштаће се све више на локални ниво, нарочито када је ријеч о већим градовима и јачим општинама. Тако се предвиђа изградња домови за старе у Бањој Луци, Бијељини и Добоју које би финансирала локална самоуправа. Истовремено се планира и увођење система отворене заштите старих, као и формирање институција за заштиту дјеце и омладине ометене у развоју, које би биле ослоњене на регионалне центре идентификоване овим планом (Бијељина и Добој).

Може се очекивати значајно повећање капацитета за бригу о дјечи предшколског узраста, који ће бити ослоњени на локалну самоуправу.

У општини Котор Варош постоји друштвена установа Центар за социјални рад. Дјеловање Центра за социјални рад остварује се реализацијом његових основних функција, а притом обавља послове из области:

- Социјалне заштите у складу са Законом о социјалној заштити,
- Дјечије заштите у складу са Законом о дјечијој заштити и
- Старатељства у складу са Породичним законом.

Према евиденцији Центра за социјални рад у стању социјалних потреба налази се око 67% становништва општине Котор Варош, што је приближно републичком просјеку, али 511 лица воде се као социјално угрожена категорија.

Б.ИИ.3.5. Комуналне дјелатности

Законом о комуналним дјелатностима (Службени гласник Републике Српске бр.11/95) као дјелатности од друштвеног интереса сматрају се:

- Производња и испорука воде
- Пречишћавање и одвођење отпадних вода
- Производња и испорука топлоте
- Испорука гаса
- Одвођење и депоновање отпадака
- Погребна дјелатност
- Димњачарска дјелатност
- Јавни превоз лица
- Чишћење јавних површина
- Одржавање, уређивање и опремање јавних зелених и рекреационих површина
- Одржавање јавних саобраћајних површина
- Одвођење атмосферских вода и других падавина и
- Јавна расвјета

Комуналне услуге на подручју општине Котор Варош обавља ОДЈП »Бобас« чији је оснивач Скупштина Општине. Основна дјелатност предузећа је производња и дистрибуција воде, прикупљање, одвоз и депоновање чврстог отпада, те прикупљање и одвод отпадних вода. Споредна дјелатност је одржавање јавне хигијене и водоинсталатерских и грађевинских радова.

На градску депонију у Дуратовцима, одлаже се комунални отпад из домаћинства и са јавних површина, отпад из јавних установа, радних организација, клаонички отпад, угинуле животиње и отпад другог поријекла.

Б.ИИ.3.5.1. Пијаца

У градском насељу постоје 2 пијаце, сточна пијаца и пијаца робе широке потрошње које су отвореног типа.

Б.ИИ.3.6. Управа, финансијске и сличне дјелатности

Од дјелатности које припадају овој групи у обухвату Плана заступљене су следеће:

- Општинска управа,
- Полицијска станица,
- Поште Српске у оквиру РЈ Бања Лука заступљене су у насељима:
Котор Варош,
Масловаре,
Шипраге,
Врбањци.
- Електродистрибуција,
- Геодетска управа,
- Пореска управа,
- ПИО,
- Црвени крст,
- Ветеринарска станица,
- Комуналне дјелатности (ЈКП АД Бобас).

Сви објекти и простори у којима су смјештене функције наведених дјелатности лоцирани су у ужем центру општине.

Општинска управа смјештена је у објекту општине у насељу Котор Варош. Од садржаја центра јавне безбједности у општини Котор Варош се налази полицијска станица, која припада ЦЈБ Бања Лука.

Послове прикупљања јавних прихода, Пореске управе Републике Српске обављају службеници једне канцеларије пореске управе у насељу Котор Варош. Канцеларије мјесних су заступљене у свим мјесним заједницама.

Б.ИИ.3.7. Спорт

Од објеката спортског карактера на територији општине Котор Варош постоји спортска дворана која се налази у кругу средњошколског центра „Никола Тесла“, заузима укупну површину од 1.741,35 m², од чега је површина саме дворане (терена) 1.273,35 m². Овај објекат поред површине дворане има и анекс на три спрата у коме се налази девет свлачионица, кабинет за плес, кафе-бар, мини теретана, канцеларије клубова. Радним данима просторије дворане (салу и свлачионице) од 8 до 14 часова користе ученици и професори средње школе за извођење настава. У термину од 14 до 23 часа одвијају се активности дворане које подразумјевају тренинге спортских клубова, као и рекреативаца повремено. Поред ове дворане постоје физкултурне сале у скопу основних школа, као и асфалтирани спортски терни.

Од спортско-рекреативних објеката отвореног типа постоји фудбалско игралиште ФК Младост у насељу Котор Варош.

Табела. 37. Спортске, спортско-рекреационе и омладинске организације

Ред. бр.	Назив	Година формирања	Број чланова
а) СПОРТСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ			
1.	ФК „Младост“ Котор Варош	1926	125
2.	Џудо клуб „Младост“ Котор Варош	1976	108
3.	РК „ФАГУС“ Котор Варош 1957.год.	1981	100
4.	КК „Младост“ Котор Варош 1978.год.	1996	110
5.	Шаховски клуб „Пролекс“ К.Варош	1980	150
6.	Карате клуб „Ипон“ Котор Варош	1989	45
7.	Кик бокс клуб и фул контакт „Пантер“ Котор Варош 1998.год.	2003	80
8.	ГД „Средњошколац“ Котор Варош	1998	200
УКУПНО СПОРТСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ			918
б) СПОРТСКО-РЕКРЕАЦИОНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ			
1.	Спортско риболовно друштво	1929	221
2.	Ловачко друштво „Узломац“ Котор Варош	1930	209
3.	Ловачко удружење „Борчић“ Шипраге	1957	165
4.	Ловачко удружење „Јеловка“ Масловаре	1990	175
УКУПНО СПОРТСКО-РЕКРЕАЦИОНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ			770
в) ОМЛАДИНСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ			
1.	Которварошки одред јединство оформљених теренских извођача „К.О.Ј.О.Т.И.“ Котор Варош	1930 и 2000	106
2.	Одред извођача „Бобан“ Масловаре	2000	70
3.	НБО Центар младих Котор Варош – омладинска унија	1936	68
4.	Клуб младих ООЦК Котор Варош	1936	56
УКУПНО ОМЛАДИНСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ			300
УКУПНО			1.988

Б.И.3.8. Вјерски објекти

На територији обухвата плана су евидентирано је 26 вијерски објекта, а од тога:

- Три католичке цркве, као и три капеле,
- Десет православних цркава, као и манастир Липље,
- Дванест џамија.

Б.И.3.9. Остале друштвене службе и дјелатности

У ову групу дјелатности спадају остале друштвене службе и дјелатности које су изван области образовања и науке, здравства, културе, социјалног старања, комуналних дјелатности, управе, финансијских дјелатности и спорта.

На подручју општине Котор Варош активне су многобројне организације између којих издвајамо три ловачка удружења: „Узломац“, „Борчић“, „Јеловка“, Одред извиђача, УГ еколошки покрет „Екоопстанак“ и удружење „Которварошко Ново Село“.

Б.И.4. Инфраструктура

Б.И.4.1. Саобраћај

Општина Котор Варош смештена је у југозападном делу бањалучке регије, а према топографском обележју њена територија спада у брдско планинске пределе. Путна мрежа представља најзначајнији сегмент саобраћајне инфраструктуре, јер омогућава транспорт робе и превоз људи до одређених релација на безбедан и сигуран начин. Из тих безбедносних разлога је потребно да постојећа путна мрежа буде усклађена са постојећим Законом и Правилником.

Слика 2: Постојећа путна мрежа

ДРУМСКИ САОБРАЋАЈ:

Путна инфраструктура:

Постојећа саобраћајна инфраструктура се састоји од категорисаних и некатегорисаних путева. Можемо рећи да окусницу путне мреже у општини Котор Варош представља магистрални пут М4, који пролази кроз поменућу Општину. Траса магистралног пута М4 је Бања Лука – Котор Варош – Добој и кроз општину пролази дужином од 36 km. Општина Котор Варош је преко магистралног пута М4 повезана са бањалучком и добојском регијом, а преко њих и са осталим градовима Републике Српске. Основна функција магистралног пута М4 је транзитна.

Табела 38: Дужина путева на подручју Општине Котор Варош

Улице унасељу km	Некатегорисани путеви km	Локални путеви km	Регионални пут km	Магистрални пут km	Укупно km
46	301	77,5	51	36	511,5
9%	59%	15%	10%	7%	100 %

Графикон 1: Дужина саобраћајница на подручју Општине

Кроз Општину Котор Варош пролазе два регионална пута и то: регионални пут Р413 (Котор Варош – Кнежево) у дужини од 10 km и регионални пут Р440 (Ободник - Грабавица - Шипраге – Крушево брдо и даље према Травнику) од 41 km.

Регионални пут Р413 пролази југозападним делом урбаног дела општине и одваја се од магистралног пута М4 Бања Лука – Котор Варош – Добој. Поменути регионални пут је једна од могућих алтернатива до Сарајева.

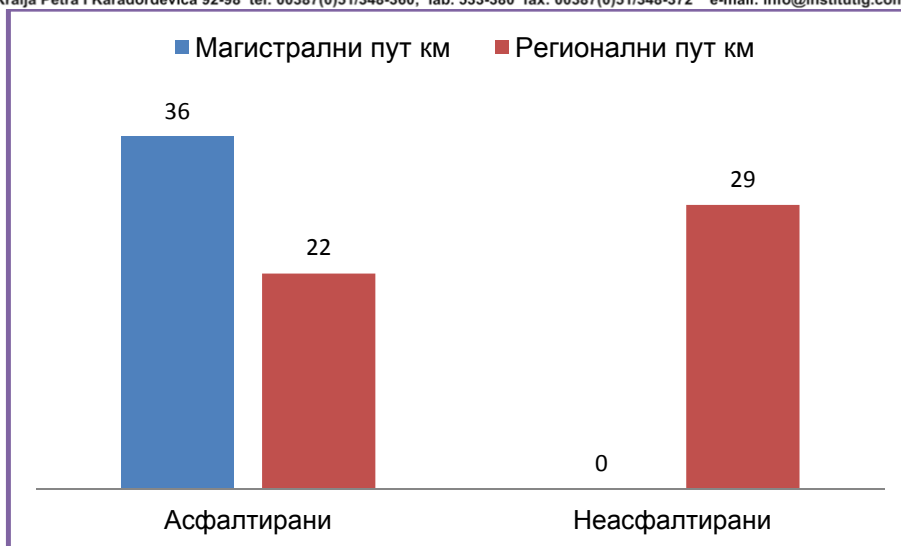
Пут углавном егзистира као земљани (шумски) пут, осим две деонице, које су од савременог коловозног застора и то:

1. деоница Котор Варош-Соколине почев од магистралног пута М-4 Бања Лука – Котор Варош – Добој у дужини цца 1,5 km и још 3 km,
2. деоница Живинице-Митровићи почев од реке Цврчке до раскрснице са Р414 у дужини сса 3,4 km.

Што се тиче другог регионалног пута Р440, он пролази јужним делом Општине, и то кроз М3 Ободник, Грабавица, Шипраге и Крушево брдо. Пут је делимично модернизован и има асфалтни коловозни застор у дужини од 18 km. Постојећа траса има неповољне ситуационе елементе и непрегледан путни појас. По друштвеном значају регионални пут Шипраге – Крушево Брдо представља најкраћу везу између Бања Луке и Сарајева преко Травника.

Табела 39: Укупна дужина магистралних и регионалних путева

Врста пута	Магистрални пут km	Регионални пут km
Асфалтирани	36	22
Неасфалтирани	0	29

Графикон 2: Укупна дужина асфалтираних и неасфалтираних путева

Поменуте саобраћајнице чине део примарне путне мреже, и пролазе кроз урбани део, односно кроз градско подручје и као такве, спадају у градске саобраћајнице и по рангу у том делу су и третиране као градске саобраћајнице. Без обзира што имају карактеристике градске путне мреже, за њихово одржавање и стање брине „Јавно Предузеће Путеви“ Републике Српске.

С обзиром да примарна путна мрежа није у најбољем стању, можемо приметити да ни секундарна, односно локални путеви нису у бољем стању. Углавном су неасфалтирани, са неповољним попречним профилима, без одводње оборинске воде, без површина за кретање пешака или у јако лошем стању са недовољном ширином, итд.

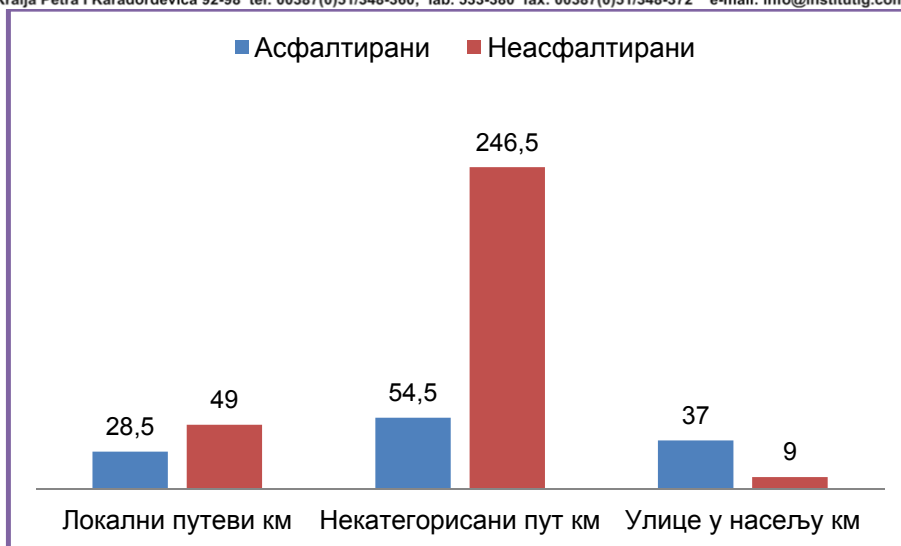
Одржавање локалне путне мреже је од стране Општине. Што се тиче саобраћајне сигнализације на целокупном подручју Општине Котор Варош, није на завидном нивоу. На магистралном путу је уочена стара вертикална сигнализација са жутом подлогом, а локални путеви и остали путеви ниже категорије немају основну саобраћајну сигнализацију. Поред локалних путева, имамо поделу на некатегорисане путеве са савременим асфалтним застором и макадамом.

Улична мрежа је класификована према функцији на:

- примарну
- сабирну и
- секундарну мрежу (приступне улице и паркиралишта).

Табела 40: Укупна дужина локалних, некатегорисаних путева и улица у насељу

Врста пута	Локални путеви км	Некатегорисани пут км	Улице у насељу км
Асфалтирани	28,5	54,5	37
Неасфалтирани	49	246,5	9

Графикон 3: Укупна дужина асфалтираних и неасфалтираних путева

Локалне путеве, на подручју општине Котор Варош, по Одлуци од 24.02.2011. године су:

1. Котор Варош – Вагани – Варјаче - Рађићи, у дужини од 17,00 км;
2. Врбањци - Доње Липље, у дужини од 22,00 км;
3. Зеленика - Горње Липље, у дужини од 6,00 км;
4. Дабовци – Долина – Гарићи - Баре, у дужини од 10,00 км;
5. Шипраге – Ћорковићи - Зловаре, у дужини од 6,00 км;
6. Забрђе – Товладић - Поповац, у дужини од 6,00 км;
7. Вагани – Бољанићи - Јаворани (граница Општине), дужине 4,50 км.

Паркинг и бициклички саобраћај:

Током обиласка терена, уочен је велики проблем у вези паркирања аутомобила на подручју градске зоне. Постоји недовољан број паркинг простора и то изискује непрописно и небезбедно паркирање. Порастом броја аутомобила, ствара се проблем у вези броја паркинг места, поготово у ужој зони града и учесници у саобраћају су приморани да крше правила и да се паркирају где им највише одговара. На територији саме Општине постоји јако мали број означеног паркинг простора, било да се врши наплата или не.

Тренутно постоје пар означена и дефинисана јавна паркиралишта, која не задовољавају довољан број места за тренутно стању у самој Општини. У оквиру ових паркиралишта постоји и паркирање са наплатом, које ће се детаљније дефинисати престојећим документима. Треба напоменути да паркинг за аутобусе званично не постоји, већ парцела која је планирана за аутобуску станицу користи као паркинг простор.

Што се тиче пешачког саобраћаја, пешачка стаза је уз магистрални пут недовољне ширине и лошег стања. Током последњих година урађено је добар део пешачких стаза по постојећој пројектоној документацији.

Бициклички саобраћај, у постојећем стању, одвија се коловозом постојећих улица и није заступљен међу грађана као један вид превозног средства или као рекреацијски саобраћај.

Јавни превоз

Друмски саобраћај:

На подручју Котор Вароша не постоји уређена аутобуска станица, иако постоји пројектна документација и одобрена грађевинска дозвола, тренутно тај простор служи за паркирање аутобуса и још аутосервис и има функцију терминуса на коме се обезбеђује пријем и отпрема аутобуса и путника.

Са овог терминуса обавља се међународни, републички и регионални саобраћај завршног и транзитног карактера. Организовани превоз путника на подручју општине Котор Варош у локалном и транзитном саобраћају врши 9 превозника, а носилац организованог превоза лица на подручју општине Котор Варош је превозник „Превоз – ГОЛУБ“ д.о.о. из Котор Вароша. Стајалишта јавног превоза су изведена уз магистрални пут М4 Бања Лука – Котор Варош – Добој. Поред јавног превоза у општини Котор Варош постоји и такси служба која је на располагању грађанима.

Остали видови саобраћаја

Железнички саобраћај је наслоњен на магистрални пружни правац који се протеже кроз централни део суседне општине Челинац. Кроз Општину Челинац пролази магистрална железничка пруга Приједор – Бања Лука -Добој, те се све потребе за железничким превозом обављају на наведеном пружном правцу, а од Челинца до Котор Вароша превоз се врши друмским теретним возилима.

Постоји и уско трачна пруга долином реке Врбање али за њено поновно пуштање у рад још увек нема потребе.

Ваздушни саобраћај је наслоњен на међународни аеродром Маховљани.

Објекти на путу:

Већина постојећих објеката се налази уз магистрални пут М4 Бања Лука – Котор Варош – Добој, једино је објекат аутосервиса и паркинга за аутобусе, лоциран уз Улицу Милоша Обилића.

Подаци преузети из публикација " Бројање возила на мрежи путева у Републици Српској – 2010. година "

Квалитетна база података о броју возила на саобраћајницама је од посебне важности, будући да прикупљени и статистички обрађени подаци омогућују праћење и анализирање саобраћајних потреба становништва и привреде и указује нам на недостатке саме инфраструктуре. Са адекватном базом података о стању саобраћаја на постојећим саобраћајницама, могуће је планирати, пројектовати и одржавати постојеће саобраћајнице ради потреба становништва и развијања привреде и индустрије.

Бројање саобраћаја врши се аутоматским бројачима на магистралној и регионалној путној мрежи. Што се тиче обраде података код континуалног аутоматског бројања саобраћаја, бројање се врши током целе године, односно 8.760 сати. На основу тога можемо добити уопштenu анализу о бројачким местима, подаци о ПГДС и часовној неравномерности протока који представљају основне информације за планирање и развој целокупне путне мреже у Републици Српској.

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

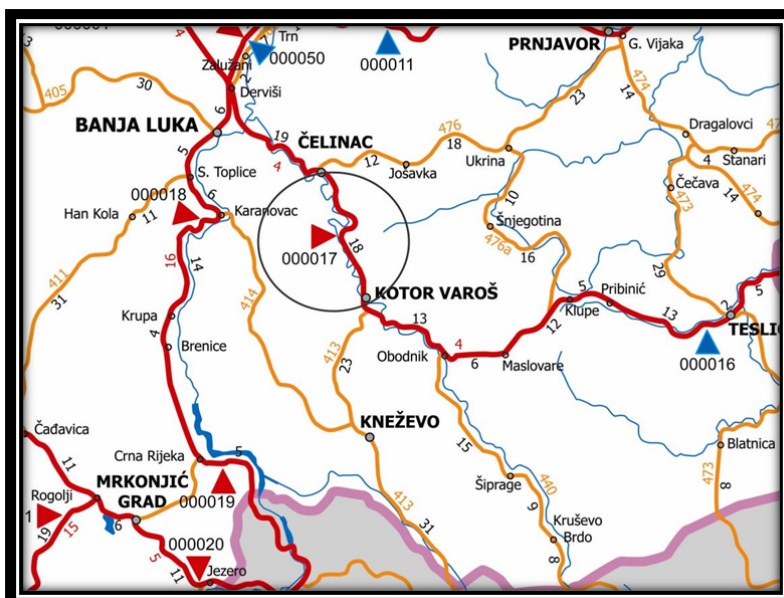
Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karadorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net
Магистрални пут М4 Бања Лука – Котор Варош – Добој, је подељен на две деонице и то на: Челинац – Котор Вароши и Котор Варош – Ободник, а бројач се налази на бројачком месту 000017 и то на релацији Челинац – Котор Варош. На основу података које смо добили, путнички аутомобили су највише користили ову трасу пута. Можемо приметити да је од 2008. год. до 2009. год. дошло до повећања саобраћаја на овој деоници, али 2010. год. имамо знатни пад саобраћаја.

Табела 41: Табеларни приказ локације и података бројача на магистралном путу М4

Број деонице	Деоница М4	Дужина	ПГДС			
			2007	2008	2009	2010
17	Челинац- КоторВарош	18.973	7167	8196	10222	8413
18	КоторВарош – Ободник	11.590	11808	11837	12459	12378

Слика 3: Положај аутоматског бројача 000017

Б.И.4.2. Енергетска инфраструктура

Б.И.4.2.1. Електроенергетика

На подручју Општине израђен је један далековод напонског нивоа 110kV „Челинац-Котор Варош“. Подручје Општине Котор Варош напаја се електричном енергијом из трансформаторске станице 110/20kV „Котор Варош“, са једним трафо пољем, инсталисане снаге 20MW. Трансформаторска станица је опремљена са 13 излаза на напонском нивоу 20kV. За трансформаторску станицу 110kV није обезбијеђено двострано напајање.

У трансформаторској станици 110/20kV „Котор Варош“ је у протеклом петогодишњем периоду евидентирано:

Година реализације	Преузето енергије	Фактурисано енергије	Вршно оптерећење	Губици енергије (%)	Остварени приходи (КМ)

	(kWh)	(kWh)	(MW)		
2007	38.900.000,00		6,8	20-21	
2008	39.150.000,00		6,8	20-21	
2009	39.800.00,00		6,8	22	
2010	40.118.401,00	30.997.117,00	6,9	22	4.002.866,00
2011	40.299.400,00	31.336.461,00	7	22	4.964.652,00

Електрична енергија дистрибуира се СН мрежом на 20kV напону. СН мрежа је разграната, у урбаном дијелу Општине подземна кабловска, а у приградском и руралном дијелу Општине надземна, реализована АlFe проводницима. Изграђено је укупно 121 трансформаторска станица преносног односа 20/0,4kV, од чега је 91 стубна трансформаторска станица. Укупна инсталисана снага свих 20/0,4kV трансформаторских станица је 31MW. СН дистрибутивна мрежа је у урбаном дијелу Општине кабловска подземна, а у приградском и руралном дијелу Општине мрежа је надземна, реализована голим АlFe проводницима дијелом на дрвеним стубовима (25%), а остатак на АБ и ЖР стубовима. Укупна дужина СН мреже је цца. 163km. Опште стање СН мреже је задовољавајуће.

НН дистрибутивна мрежа у урбаном дијелу је углавном кабловска, дијелом подземна, а дијелом надземна реализована СКС водовима. У приградском и руралном дијелу Општине мрежа је надземна, дијелом кабловска реализована СКС водовима, а дијелом од голих АлФе проводника. Укупна дужина НН мреже је сса. 380km, од чега је 8,5km подземне кабловске мреже.

На подручју Општине изграђене су три МХЕ: МХЕ Дивич, МХЕ Трећи мост и МХЕ Стари млин. Све електране су пуштене у рад 2005. године. У финалној фази градње је и МХЕ Грабовачка Ријека.

Б.ИИ.4.2.2. Термоенергетика

У простору, који је обухваћен Просторним планом општине „Котор Варош“, не постоји изграђен инфраструктурни систем за даљинско снабдијевање објеката топлотном енергијом. На подручју општине некада су постојала два топловодна крака која су водила од Енергане до Јелшинграда и СШЦ Никола Тесла, која сада више нису у функцији.

Већина јавних објеката на територији поменуто општине има сопствене котловница за централно гријање. Ове котловнице искључиво служе да обезбиједу топлотну енергију за загријавање просторија у објектима у којим су уграђене.

Такође неки дијелови насељених мјеста општине Котор Варош обезбјеђују топлотну енергију за загријавање просторија у објектима из котловница за централно гријање.

Остали пословни, стамбено-пословни и стамбени објекти у обухвату плана обезбјеђују топлотну енергију за загријавање просторија у објектима из локалних извора топлоте по просторијама.

Као основни енергент користи се чврсто гориво(дрво,угаљ) и лож уље.

Б.И.4.3. Хидротехника

Б.И.4.3.1. Водоснабдијевање

Водоводна мрежа на подручју општине Котор Варош је врло расута, односно, није увезана у некакве веће системе који би се стручно надзирали.

На подручју Општине према расположивим подацима има око 400 локалних (сеоских) система за водоснабдијевање и један централизован за водоснабдијевање града.

Од поменутих 400 система за водоснабдијевање само 13 има одобрење за грађење. Међутим по нашим сазнањима и на ових тринаест водовода рађена је реконструкција и доградња без одобрења за грађење.

Становништво МЗ Шипраге се снабдијева водом локалним водоводним системом, који је дјеломично саниран 1996. године а постоји и неколико мањих локалних водовода. Слична ситуација је и у МЗ Грабовица гдје је у току изградња централног мјесног водовода. Битно је истаћи да тренутно не постоји никакво кондиционирање воде у овим водоводним системима. На подручју МЗ Масловаре дио становништва се снабдијева водом са централног водовода који је саниран 1997. године, дио са новоизграђеног водовода "Раштани" а остали са других различитих извора. Као ни поменути локални системи за 20 водоснабдијевања, ни систем у Масловарама нема надзор и контролу квалитета воде. МЗ Ободник и Врбањци се снабдијевају водом са мјесних водовода и низа мањих алтернативних извора, такође без надзора и контроле квалитета захваћене и дистрибуиране воде. Слична ситуација је и код осталих МЗ на територији Општине (МЗ Забрђе, Липље и Вагане). У смислу рекапитулације стања водоснабдијевања у наведеним мјесним заједницама битно је истаћи да велика већина предметних система нема неопходну контролу стања квалитета и квантитета захваћене и дистрибуиране воде као и законом предвиђену документацију (одобрења за грађење, употребне дозволе и водоправни акти). Због тога је неопходно реализовати конкретне активности на сагледавању стања изворишта, његове минималне и максималне издашности, стања дистрибутивне мреже, карактеристика потрошње, биланса потреба за водом у одређеном планском периоду, хемијског, бактериолошког и микробиолошког режима захваћене воде као и мониторинга квалитета воде у дистрибутивној мрежи, начина адекватног и ефикасног кондиционирања воде и заштите свих изворишта. Што се тиче водоводног система града Котор Варош потребно је истаћи да је први водовод изграђен 1965. године. Овај систем за водоснабдијевање користи воду са каптаже извора "Соколине" и представља гравитациони систем. Поменуто врело је крашког типа са издашношћу која се карактерише израженим осцилацијама од 20 до 2-4 l/s. Врело се карактерише појавом замућења у периоду већих падавина. Овај систем обухвата и резервоар запремине 300 m³ а користи се и данас. Интензивним насељавањем, проширењем производних капацитета као и повећањем потрошње воде по становнику овај први водоводни систем није могао задовољити потребе за водом. Због тога је након спроведених истражних радова проблем додатних количина воде за водоснабдијевање Котор Вароши рјешен изградњом бунарског система на локалитету „Бијело поље“. Наиме, 1977. године извршена је изградња два копана бунара са пумпном станицом. Издашност изворишта је 50 l/s која у периоду хидролошког минимума пада и до 20 l/s. Са поменуте пумпне станице вода се потисним цјевоводом промјера $\varnothing 200$ mm дистрибуира до резервоара на Чепачком брду запремине 300 m³. Због ограниченог резервоарског простора и дотрајалости дистрибутивне мреже (секундарна мрежа) са израженим губицима долазило је до честих прекида у водоснабдијевању. Овакво стање је било до 1996. када је извршена израда пројектне документације и реализација активности која су резултирала побољшањем у снабдијевању града водом. Ове активности су обухватале:

- изградњу објекта за подизање нивоа ријеке Врбање у подручју водозавата-стабилизациони прагови;
- изградњу одбрамбеног насипа за заштиту од високих вода Врбање;

- изградњу објекта за прихрањивање и уклањање мутноће подземних вода;
- као и новог потисног цјевовода, хлорне станице, новог резервоарског простора и новог прстена дистрибутивне мреже.

Већи дио ових активности је завршен али да би се у потпуности побољшали услови водоснабдијевања града потребно је обезбједити додатна финансијска средства. У циљу заштите од великих вода ријеке Врбање изграђен је заштитни насип у дужини од 1.500 метара. У периоду израженог водостаја ријеке Врбање долази до појаве замућења и пада квалитета захваћене воде на водозахвату. До сада није изграђен предвиђени ободни канал за прихват и одвод оборинских вода које се слијевају са падине уз магистрални пут према изворишту.

Капацитет градског водовода је 37.440 по становнику годишње. Експлоатација воде се врши преко извора "Соколине" (старог дијела водоводне мреже), базена "Чепак" и водозахвата "Бијело поље". Даље се вода преко пумпне станице и потисним водом пребацује у базен "Коториште", одакле се новим дијелом водоводне мреже дистрибуира корисницима. Базен Чепак је капацитета 300 м³, базен Коториште 1.000 м³, а на самом водозахвату "Бијело поље" је природни филтер.

Самом изградњом базена и новог дијела водоводне мреже снабдијевање питком водом у граду се поправило. Примарни дио водоводне мреже представља стари дио водоводне мреже дужине 6.500 m израђен 1965. године од азбестно-цементних цијеви (Ø 60-200), које су дотрајале и које треба замјенити ПЕХД цијевима, док је 4200 m нове мреже изграђено од ПЕХД цијеви. Секундарни дио водоводне мреже у дужини од 20.000 m је израђен такође од ПЕХД цијеви, од које је један дио оштећен и дотрајао.

Већи дио приградских насеља је угрожен недостатком питке воде, који је проузрокован малим капацитетом и оштећењима водоводне мреже. Приградска насеља код којих је изражен проблем водоснабдијевања су насеља према предузећу "Јелшинград"-ФМУ, насеље Чепак (према мосту у Стислима) и ново насеље "Баре". Проблем се једино може рјешити изградњом додатних капацитета, једног базена од 1.000 м³, који је био у плану по пројектној документацији и новом водоводном мрежом дужине 3.500 m до 4.000 m и пречника цијеви Ø60-200, који због недостатка финансијских средстава није завршен. Због дотрајалости водоводне мреже јављају се губици воде.

Поред главног водовода изграђена су и користе се 224 сеоска водовода у мјесним заједницама. На основу прорачуна о потребама у води за плански период нису обезбјеђене довољне количине воде, односно присутан је дефицит воде за потребе водоснабдијевања.

На основу изнесеног потребно је иницирати и организовати активности на превазилажењу оваквог стања у водоснабдијевању. У том смислу намеће се потреба израде инвестиционо-техничке документације која би била усмјерена на могућност обезбјеђења додатних количина воде за водоснабдијевање. У том смислу би се валоризовао садашњи систем захватања воде и дала одговарајућа варијантна рјешења за нове количине захваћене воде.

Б.ИИ.4.3.2. Канализација

Канализациони систем на подручју општине није рјешен, није изграђена ни фекална ни оборинска канализациона мрежа. Само постоје секундарни водови који се налазе на подручју града и путем којих се фекалије директно испуштају у водоток. Таква је ситуација на територији цијеле општине гдје постоји техничка могућност провођења фекалија до водотока. У току је изградња канализационе мреже на подручју града.

На територији Масловара налази се погон "Језерка" (клаоница и прерада пилећег меса) који је у фази реконструкције и који посједује уређај за пречишћавање отпадних вода, чији је природни реципијент поток Језерка. Кроз Масловаре протиче ријека Крушевица која прима све

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net
фекалне отпадне воде и гдје је изражен негативни утицај отпада из дрвопрерађивачких капацитета.

Б.ИИ.4.4. Телекомуникациона инфраструктура

На подручју општине Котор Варош постоји изграђена приступна телекомуникациона мрежа. Постојеће приступне мреже у локалној петљи су грађене са бакарним кабловима и положене су дијелом у кабловску канализацију а дијелом у ров. Сервиси који се могу користити су телефонија, интернет, кабловска и дигитална телевизија, GSM и UMTS технологије. На посматраном подручју се налази неколико оптичких каблова који повезују Котор Варош са Масловарама, Врањ Брдом и Челинцом. Један крак оптичког кабла повезује Мјесто Липље са општином Теслић. Као и баракни водови, оптички су дијелом положени у канализацију, а дијелом у ров. На подручју општине дјелују три мобилна оператера и то М:тел, БХ Телецом и ХТ Еронет.

Б.ИИ.4.5. Комунална инфраструктура

На подручју Општине постоји 12 гробаља, а површине које заузимају износе 25ha.

Б.ИИИ. ПОСЕБНА ПОДРУЧЈА

Б.ИИИ.1. Заштићени простори (природни, антропогени, еколошки)

Б.ИИИ.1.1. Природне вриједности

Посебно вриједна природна добра на подручју општине Котор Варош су:

- Споменик природе „Жута буква“. Представља јединствену и ријетку биљну врсту, ријеч је о ендемичном стаблу које треба да послужи за потребе научних истраживања и спровођење програма конзервације. Споменик природе „Жута Буква“ налази се у засеоку Столићи, село Засеље. Границу зона заштите чини граница катастарске честице к.ч. 1.211, површине 5.007 m², број посједовног листа 160, катастарска општина Засеље.
- Парк природе Осмача-Тисовац-Чемерница, Бања Лука, Кнежево, Котор Варош, Мркоњић Град. (VI а)
- Парк шума Рујика, Котор Варош (VI б)
- Емералд подручје Влашић, који обухвата дио подручја општине Кнежево, Котор Варош, Теслић.
- Водоток ријеке Јакотина на којем се нарочито истиче водопад Бобас
- Ријечица Цврцка са локалитетом Виленска Врела
- Ријека Грабовица
- Демифка ријека
- Иломска са долином
- Крушевица у горњем току до ушћа Стевановине,
- Бистрица са притокама и неуобичајеним системом наводњавања,
- Локалитет Солиле и Хајдучка Вода у планини Борја на граници са општином Теслић,
- Локалитет Дјевојачка равна са шумским комплексом на подручју Грабовице,
- Локалитет Преливода изнад изворишта потока Килавац око платоа Свињска Глава,
- Видиковци: Рујева Главница, Жежица, Шепирице и Љута Грета на обронцима планине Влашић,

- Реон Соколине-Вишевице са интересантним геоморфолошким формама и спелеолошким појавама, посебно локалитет Ламница, Гтљенка, Стијене и Дунића стјене, парковски простор у самом граду.

Б.ІІІ.1.2. Културно – историјска добра

Посебно вриједна културно-историјска добра на подручју општине Котор Варош су :

Археолошко наслеђе:

- ЦРКВИНА, Шипраге. Римско насеље и касноантичка базилика.
- ЛАУШРВИЋИ, Лаушевићи. Котор Варош. Римско насеље и средњовијековна некропола.
- КОТОР (Бобас). Котор Варош. Средњовијековни град Котор.
- ТРЗАН ГЛАВИЦА, Вечићи, Котор Варош. Средњовијековна некропола.
- КОТОРИШЋЕ, Которишће. Котор Варош. Праисторијски појединачни налаз.

Значајни сакрални објекти су :

- Српскоправославна црква у Котор Варошу, Грабовици, Ободнику, Борцима и Масловарама.
- Џамије-каторска, чаршијска и доњоварошка у Котор-Варошу и џамије у Вечићима, Вранићи, Горњим Хадровцима и Равнама.
- Римокатоличке цркве у Врбањцима, Јакотини и Соколинама.

Спомен-обилежја на подручју општине:

- Партизанска гробља у Шипрагама, Врбањцима и Масловарама,
- Спомен костурница у Котор Варошу, Превилима, Борцима и Товладићу,
- Спомен-болница у Шипрагама,
- Спомен палим борцима на Борју-Солиле,
- Спомен обилежје на Крушевом Брду,
- Спомен чесме у Масловарама, Јеловки и Ковачевићима,
- Спомен плоча у Шипрагама, Масловарама, Врбањцима, Котор-Варошу, Чепку, Демички, Ђорковићима, Керлама, Грабовици и Дјевојачкој Равни,
- Спомен бисте Рудију Чајавецу у Шипрагама, Ради Личини и Лариси Шугић у Котор Варошу и Драгану Бубићу у Масловарама.

Културне баштине Републике Српске

- Стара Црква у Јаворанима

Градитељско наслеђе:

На привременој листи националних споменика БиХ налазе се следећи објекти:

- Чепак-Котор Варош-Гробљанска капела
- Јакотина-Соколине-филијална црква св. Илије Пророка
- Орахова-Врбањци-филијална црква
- Плитска-Врбањци-филијална црква
- Рујевица-Врбањци-филијална црква
- Соколине-жупна црква узнесења БДМ и Жупна кућа
- Забрђе-гробљански капена на гробљу Спасово
- Забрђе-филијална црква св. Леополда Б. Мандића и вјеронаучна дворана
- Остаци старог града и утврда (Хрвојев град)-стари град Котор
- Жупна црква рођење БДМ и жупни пасторални центар
- Билице филијална црква и гробље
- Дуратовци гробљанска капела св. Илије Пророка и гробље

- Врбањци гробљанска капела и гробље
- Врбањци Жупна црква св. Фрање Асишког и жупни пасторални центар.
- Стари Град у Лаушима.
- Шибови – филијална црква св. Анте Падованског и гробље.

На листу петиција за проглашење националним споменицима уврштени су објекти:

- Џамија у Вранићу
- Которска џамија
- Стара џамија у Вечићима
- Султанова – Царска Џамија у Котор Варошу

Б.IV. СТАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Б.IV.1. Воде, тло и ваздух

Подручје општине Котор Варош није непосредно угрожено од великих загађивача тако да је до сад стање животне средине релативно добро.

Највећи број еколошких проблема на подручју општине егзистира због заостајања у развоју комуналне инфраструктуре, те због нерјешених еколошких проблема производних капацитета. Многи еколошки проблеми узроковани су ниским нивоом свијести грађана као и појединаца о потреби очувања квалитета животне средине.

Процес планирања и израде планске документације је један од најбитнијих фактора развоја друштва. Анализирајући постојеће стање и сагледавајући потребе, а у складу са највишим критеријумима, Просторни план општине Котор Варош је документ дугорочног развоја у функцији интегралног третирања проблематике уређења простора и унапређења животне средине.

Иако немамо податке о прекомјерним концентрацијама загађујућих материја у ваздух, ипак је нужно посебне мјере предузимати код избора ложишта и горива.

Земљиште се на веома широком простору загађује отпацама, ископима и слично, еродира и деградира.

Уколико се у наредном периоду не предузму одговарајуће мјере могу се очекивати знатно убрзанији процеси деградације животне средине, односно еколошких услова што може имати знатне посљедице на цијелокупан развој Општине.

Развој производње и услуга није увјек базиран на технолошким рјешењима која су водила рачуна о проблемима загађивања животне средине. Посљедица тога је велики број производних објеката за пружање услуга изграђених и пуштених у употребу без потребних технолошких и техничких рјешења за заштиту и очување животне средине. Ово стање је довело до нарушавања природе и природних добара и животне средине, те даље активности око ових природних субјеката доводи у опасност темељно нарушавање у биосфери.

На очување квалитета еколошке средине како општине Котор Варош тако и Републике Српске њених повољних природних и климатских карактеристика, у великој мјери је утицала економска ситуација, што је довело до смањења броја загађивача.

Међутим не треба занемарити чиљеницу да се у послеријатном периоду, привредни развој заснивао углавном на искориштавању природних богатстава, што је довело да значајног уништавања шумских подручја, појаве клизишта и угрожавање квалитета изворишта за питку воду.

Искориштавањем природних ресурса и њиховом прерадом, при чему настају различити отпадни материјали, човјек све више утиче на своју околину, у негативном смислу.

Приликом израде овог просторног плана кориштена методологија је усклађена са важећим законским актима. У току израде су примјењивани критеријуми, препоруке, нормативи, услови и други чиниоци планерских поступака који су резултат стручног и научног истраживања, а чија је основна тежња усклађивање животне средине, друштвене заједнице и материјалних резултата њеног рада изражена управо кроз обликовање средине за човјека.

Анализа резултата добијених анкетањем представника мјесних заједница општине Котор Варош приказује сљедећи резултат:

- Као прворангирани проблем који утиче на животну средину, односно најзначајнији проблем по мишљењу испитаника сматра отпад и дивље депоније у општини Котор Варош .
- Другорангирани проблем животне средине сматра социјално стање становништва и однос према животној средини.

Проведена анализа постојећег стања на подручју општине дала је општу слику стања животне средине посматрајући поједине сегменте, њихову међусобну повезаност и условљеност као што су вода, тло и ваздух. Важно је напоменути да се приликом израде овог документа није располагало довољним бројем адекватних података из разлога непостојања система мониторинга на цијелом подручју општине.

ВАЗДУХ

Ниво квалитета ваздуха на подручју општине Котор Варош детерминишу различити географски, климатски, метеоролошки и други фактори. Из разлога непостојања система праћења квалитета ваздуха није могуће дати прецизне податке о квалитету ваздуха на подручју цијеле општине.

Из разлога непостојања јединственог система топлификације, загријавање објеката се врши помоћу појединачних котловница у привредним објектима као и пећи за загријавање у објектима индивидуалног становања. Ови извори загађења имају заједничку карактеристику просторног извора онечишћења ваздуха.

Квалитет ваздуха на предметном простору зависи од географских, рељефних, климатских и метеоролошких услова за одређени временски период.

На подручју општине Котор Варош тренутно се не врши контрола квалитета ваздуха, као ни праћење емисије штетних фактора у животну средину, који битно утичу на стање квалитета ваздуха.

У ширем смислу, извори негативног утицаја на квалитет ваздуха, а самим тим и на квалитет животне средине могу се подијелити на:

- Линијске изворе загађења (регионални, магистрални и локални путеви);
- Тачкасте изворе загађења (индивидуални објекти, котловнице, пилане)

Иако на територији општине Котор Варош нема већих индустријских постројења, енергана, тај утицај се огледа у емисији гасова из мотора са унутрашњим сагоријевањем, спаљивањем отпада, изазивањем пожара, сагоријевањем горива у индустријским и индивидуалним пећима, кориштење спрејева који садрже фреоне итд.

Општина Котор Варош нема већих загађивача ваздуха на свом подручју. У урбаном дијелу града евидентан је проблем загађења ваздуха који изазивају емисије издувних и других штетних гасова и прашине од стране: саобраћаја, индустрије, индивидуалних котловница (сумпор, чађ, угљен-моноксид) као и непријатни мириси са депоније и из контејнера. Зависно од хидрометеоролошких услова осјећа се непријатан мирис фабрике за штављење кожа „Еко Микс, смог од запаљених отпадака коже у кругу бившег « Пролекса », те смог запаљеног смећа градске депоније у Дуратовцима.

ВОДА

Подручје општине Котор Варош је богато водотоцима различитим по величини. Водопрпусне стијене у грађи овог простора погодовале су стварању кратких водотока који већина припадају сливу ријеке Врбање.

Водотоци који се налазе у општини Котор Варош су:

- Ријека Врбања,
- Ријека Крушевица,
- Ријека Језерка,
- Хрваћанска ријека,
- Ријека Цврцка,
- Ријека Дубока,
- Ријека Вигошта,
- Ријека Дубоковац,
- Стопанска ријека
- Демидка ријека,
- Ковачевића поток
- Ћорковића поток,
- Поток Килавац ,

На територији општине Котор Варош не постоји континуирани систем контроле и праћења квалитета вода у водотоцима, а самим тим и адекватна статистичка база података. Снабдијевање водом са градског водовода је ипак под некаквим надзором, па се може рећи да је вода бактериолошки исправна, док је снабдијевање водом са свих осталих објеката несигурно, јер вода није ни под каквим надзором.

У укупном току Врбање постоје више изражених утицаја на хемијски режим, који нарочито долазе до изражаја у градској зони. Од ових утицаја битно је поменути проблем излијевања фекалне канализације у сеоским срединама, отпадне воде града (фекалне и индустријске), појаве експлоатације ријечног наноса у кориту и водном земљишту, утицаји од дрвопрерађивачке и пољопривредне производње и одлагање отпада. У смислу сагледавања значаја заштите Врбање и очувања и унапређења хемијског режима овог водног тијела посебно треба нагласити зону тока у којој се налази извориште за водоснабдијевање града.

Испуштање отпадних вода прерађивачких капацитета, занатских радњи и одлагање комуналног отпада у близини изворишта и дуж ријечних токова изазива загађење воде. На подручју општине су изграђени дрвопрерађивачки капацитети (пилане у непосредној близини водотока, прехрамбени капацитети, аутопраонице и занатске радње). У кругу бивше фабрике "Пролекс" није ријешен пречистач индустријских отпадних вода, јер се исте директно испуштају у ријеку Врбању.

До сада нису посебно валоризовани утицаји у непосредном узводном сектору тока од изворишта. У том смислу неопходно је убрзати израду Програма санитарне заштите изворишта "Бијело поље" са успоставом санитарног режима у свакој издвојеној зони

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net (изворишта локалних водовода). Са аспекта укупне заштите вода ријеке Врбање неопходно је убрзати израду планова и реализацију изградње фекалне канализације и пречистача отпадних вода на низводном дијелу тока од града и већим мјесним заједницама (Шипраге, Масловаре, Врбањци).

На тај начин би се минимизирао овај константан негативни утицај на квалитет вода ријеке Врбање.

Водоснабдијевање

На територији Општине постоји око 400 локалних (сеоских) система за водоснабдијевање и један централизован за водоснабдијевање града. Становништво МЗ Шипраге се снабдијева водом локалним водоводним системом, који је дјеломично саниран 1996. године а постоји и неколико мањих локалних водовода. Слична ситуација је и у МЗ Грабовица гдје је у току изградња централног мјесног водовода. Битно је истаћи да тренутно не постоји никакво кондиционирање воде у овим водоводним системима. На подручју МЗ Масловаре дио становништва се снабдијева водом са централног водовода који је саниран 1997. године, дио са новоизграђениог водовода "Раштани" а остали са других различитих извора.

На територији ове МЗ налази се погон "Језерка" (клаоница и прерада пилећег меса) који је у фази реконструкције и који посједује уређај за пречишћавање отпадних вода, чији је природни реципијент поток Језерка. Кроз Масловаре протиче ријека Крушевица која прима све фекалне отпадне воде и гдје је изражен негативни утицај отпада из дрвопрерађивачких капацитета. Као ни поменути локални системи за водоснабдијевање, ни систем у Масловарама нема надзор и контролу квалитета воде. МЗ Ободник и Врбањци се снабдијевају водом са мјесних водовода и низа мањих алтернативних извора, такође без надзора и контроле квалитета захваћене и дистрибуиране воде. Слична ситуација је и код осталих МЗ на територији Општине (МЗ Забрђе, Липље и Вагане). У смислу рекапитулације стања водоснабдијевања у наведеним мјесним заједницама битно је истаћи да велика већина предметних система нема неопходну контролу стања квалитета и квантитета захваћене и дистрибуиране воде као и законом предвиђену документацију (одобрења за грађење, употребне дозволе и водоправни акти).

Због тога је неопходно реализовати конкретне активности на сагледавању стања изворишта, његове минималне и максималне издашности, стања дистрибутивне мреже, карактеристика потрошње, биланса потреба за водом у одређеном планском периоду, хемијског, бактериолошког и микробиолошког режима захваћене воде као и мониторинга квалитета воде у дистрибутивној мрежи, начина адекватног и ефикасног кондиционирања воде и заштите свих изворишта.

На основу изнесеног потребно је иницирати и организовати активности на превазилажењу оваквог стања у водоснабдијевању. У том смислу намеће се потреба израде инвестиционо-техничке документације која би била усмјерена на могућност обезбјеђења додатних количина воде за водоснабдијевање. У том смислу би се валоризовао садашњи систем захватања воде и дала одговарајућа варијантна рјешења за нове количине захваћене воде, (програмирана хидрогеолошка истраживања у ширем реону Бијелог поља).

Стационарни загађивачи

Бензинске станице – ако сагледамо све могуће утицаје који ће се емитовати у току функционисања бензинских пумпи или у случају хаварија унутар самог објекта можемо констатовати да су ови утицаји првенствено доминантни на ужу локацију објекта и да су углавном привременог карактера.

Да би сви учествовали у заштити животне средине неопходно је контролисати увоз горива лошијег квалитета те спријечити његову употребу. Наиме, све је већи број увозника који купују

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net
горива сумњивог квалитета у циљу веће зараде не бринући о штети коју тиме узрокују. Само увоз нискосумпорних горива и контрола увоза осталих може осигурати здравију околину, а то је задатак свих потенцијалних загађивача, али и државе.

Затворени циклус производње, те искориштавање нуспроизвода и отпада даје додатну димензију ефикасности, а тиме и смањени утицај на животну средину.

Основни видови загађења површинских и подземних вода су углавном посљедица сљедећих процеса:

- Воде настале спирањем терена након падавина и
- Отпадне воде које настају из производних објекта.

Сви индустријски погони и постројења треба да испоштују сљедеће мјере у цињу заштите животне средине:

- Сепаратор масти и уља је потребно правилно одржавати,
- Издвојене масти и уља складиштити и у воденопропусне бачве, те одвозити у рафинерију уља на рерафинацију.
- Септичку јаму редовно чистити у сарадњи са надлежном комуналном службом. Преливну воду из септичке јаме и сепаратора уводити у крајњи реципијент.
- У крајњи реципијент се могу упустити само истретиране воде (без присуства других честица), а у складу са Правилником о условима за испуштање отпадних вода у јавну канализацију (Службени гласник Републике Српске број: 44/01).
- Строго се придржавати смјерница које су дате у водопривредној дозволи. Редовно вршити обнову водопривредне дозволе.
- Манипулативни плато је потребно одржавати у што чистијем стању тј. редовно га одржавати како не би дошло до додатних загађења вода које се одводе са ових површина.
- Корисник водопривредне дозволе обавезан је да доставља извјештаје о количинама искористене воде и извјештај за заштиту вода од загађења.
- Правилним поступањем и одржавањем система канала прикупљања вода, септика и сепаратора масти и уља, те извођењем наведених радова на истим, не очекује се загађење животне средине овим водама.

На територији општине Котор Варош извори негативног утицаја на животну средину се могу подијелити на:

Тачкасте загађиваче

- Испусти колектора за индустријске и комуналне отпадне воде,
- Неуређене депоније,
- Индустријски и други погони (бензинске станице, ауто праоне и др.).

Линијске загађиваче

- Саобраћајна мрежа магистралних, локалних категорисаних и некатегорисаних путева,
- Подручја са неизграђеним и дотрајалим системом канализационих цјевовода за одвођење атмосферских и фекалних отпадних вода.

Расуте загађиваче (сточарство и пољопривредне површине на којима се врши производња)

- Воћарство је најразвијенија грана пољопривреде на општини Котор Варош
- Ратарство као грана пољопривреде орјентисано је на производњу пшенице и кукуруза, те повртларска производња.

Појава буке, нарочито у урбаним срединама, је проблем коме се у задње вријеме посвећује све већа пажња. Непостојање адекватног система праћења и мјерења не омогућује приказ стања животне средине са становишта буке.

Прикупљање и одвођење отпадних вода на територији обухвата плана врши се углавном путем индивидуалних септичких јама. Мала одступања у погледу прикупљања отпадних вода су само у МЗ Масловаре гдје се налази погон « Језерка » (клаоница и прерада пилећег меса) који је у фази реконструкције и који посједује уређај за пречишћавање отпадних вода а чији је природни реципијент поток Језерка.

ЗЕМЉИШТЕ

Састав и санитарно стање земљишта представља велики фактор за здравље људи, са директним или индиректним утицајем преко загађења површинских и подземних вода, као и ваздуха. Извори загађења земљишта се могу сврстати у три групе:

1. Отпадне воде као загађивачи земљишта:

- Индустрijske отпадне воде;
- Воде загађене пољопривредним активностима (вјештачка ђубрива, пестициди, органске материје различитог поријекла);
- Отпадне воде из домаћинства и одржавање хигијене насеља.

Загађење земљишта отпадним водама се не би требало десити ако се правилно и редовно одржава сепаратор масти и угља, као и систем канала. Одговорно лице треба да активно и ажурно води послове и евиденцију чишћења и одржавања истих, као и депоновање талога И то све вршити по важећем уговору са комуналним предузећем, уз сарадњу са општинским органима.

2. Загађивачи поријеклом из атмосфере који земљиште контаминирају спирањем, падавинама или директном седиментацијом:

- Емисија из индустријских технолошких процеса;
- Емисија услед сагоријевања фосилних горива (индустрија, енергетска постројења, индивидуална ложишта);
- Емисија поријеклом од моторних возила, а од трафостанице у акцидентним ситуацијама;
- Емисија поријеклом из сагоријевања различитог органског материјала.

3. Чврсти отпад различитог поријекла

Посебан проблем представља градска депонија (као привремено рјешење) лоцирана у насељу Дуратовци, налази се на удаљености од око 4 km од Котор Вароша. Укупна површина депоније је око 3 ha. На градску депонију одлаже се комунални отпад из домаћинства и са јавних површина, отпад из јавних установа, радних организација, клаонички отпад, угинуле животиње и отпад другог поријекла.

Стање система за организовано прикупљање, транспорт и депоновање отпада у општини Котор Варош је на ниском нивоу. Нарочито су сложени проблеми отпада поред самог града и у већим мјесним заједницама као: Масловаре, Шипраге, Грабовица, Ободник, Врбањци, Забрђе. Прикупљање, транспорт и депоновање отпада врши КП "Бобас" а.д. Котор Варош са дотрајалим средствима рада. Поред КП „Бобас“ одвоз смећа са подручја Општине Котор Варош врши и „ДЕПОТ“.

Депонију треба затворити и одредити локацију за формирање трансфер станице, одакле ће се прикупљени отпад одвозити на планирану Регионалну депонију у Бања Луци.

На територији општине постоји више дивљих депонија смјештених широм општине, а најкритичнији су:

- Депонија клаоничког отпада у селу Гарићи које представља велики еколошки проблем,
- Депонија индустријског отпада од коже у кругу бивше фабрике "Пролекс" и у непосредној близини корита ријеке Врбање,
- Депонија комуналног отпада у Усјеку, Подбрђе,
- Депонија отпада на Растовој коси, Борје, два локалитета

Сагледавајући ситуацију на предметном објекту могу се изнијети слједећа запажања у смислу заштите земљишта:

- За сав чврсти отпад (комунални отпад) који се ствара у неком процесу производње, поставити намјенске контејнере за одлагање, а исти се мора одвозити у складу са важећим уговором са комуналним предузећем.
- Не смије се вршити неправилно одлагање било какве врсте отпадних материја.
- У акцидентних ситуација просипања горива, мазива, уља и сличних средстава, потребно је одмах извршити прикупљање и санацију површине на којој се десило прилијевање. Ова средства врло негативно утичу на земљиште и имају кумулативно дејство, те је у свим приликама обавезно водити рачуна да се не деси пролијевање и контакт са земљиштем. Зауљене крпе и амбалажа од уља која се у оваквим ситуацијама ствара потребно је да се прикупљају у посебан контејнер који ће се празнити и депоновати на одговарајућу депонију.

Приликом грађевинских радова могуће је загађење земљишта разним штетним и опасним течностима као што су нафтни деривати, моторна уља и слично чему узрок може бити непажња и хаварија грађевинских машина. Посљедице зависе од количине истекле течности, а најчешћи узрок том догађају јесте људски фактор.

Примјена вјештачких ђубрива, пестицида и хербицида, неадекватно уклањање амбалаже хемијских препарата, нерјешени системи за одвођење отпадних вода непосредно утичу на квалитет тла, а посредно заједно са другим факторима (атмосферске падавине, геолошки састав тла) на квалитет подземних вода.

Према концентрацији привредних и других објеката (бензинске пумпе, угоститељски објекти, стамбени објекти) и фреквенцији саобраћаја (теретни и путнички) најинтензивнији утицај на околину остварује се због недостатка градске заобилазнице. Изградњом и пуштањем у саобраћај дијела магистралног пута преко превоја Борја, фреквенција саобраћаја кроз градско подручје се вишеструко повећала. Као пратећа појава повећаног интензитета саобраћаја је и повећан проценат издувних гасова који у еколошком погледу наносе велику штету.

Утицај на квалитет животне средине се огледа у повећаној концентрацији продуката сагоријевања моторних горива и емисији насталих полутаната у непосредној зони саобраћајница, повишен ниво буке, неадекватан начин одвођења контаминираних атмосферских падавина са коловоза (различита уља и масти).

КОМУНАЛНИ ОТПАД

На подручју општине Котор Варош егзистира читав низ проблема у области збрињавања чврстог отпада, што има значајне посљедице и негативне утицаје на квалитет животне средине.

Оваква ситуација у многоме може негативно утицати на здравље становништва. Квалитетно рјешење питања санитарног збрињавања чврстог отпада на подручју општине Котор Варош представља комплекс проблема како прикупљања и селектовања, тако и транспорта и коначног одлагања на депонију. Посебан проблем са аспекта заштите животне средине

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net
представља неконтролисано одлагање чврстог отпада, тзв. дивље депоније. Ова појава значајно утиче на деградацију квалитета животне средине.

Као приоритетни проблеми у области збрињавања чврстог отпада на подручју општине Котор Варош могу се идентификовати:

- Локације на којима се врши неконтролисано одлагање чврстог отпада;
- Недовољна покривеност подручја општине Котор Варош редовним одвозом чврстог отпада;
- Нарушавање санитарно-хигијенског режима депоновања на општинској (привременој) депонији;
- Непостојање селективног система прикупљања чврстог отпада и кориштења секундарних сировина.

Одржавање чистоће града, уређење зелених површина, одржавање кишне канализације и одвоз смећа врше одговарајућа правна лица путем уговарања, на територији општине постоји једно комунално предузеће.

У наредном периоду је неопходно одредити локацију трансфер станице, према Закону о управљању отпадом (Службени гласник Републике Српске број: 53/02) јединице локалне самоуправе доносе локалне планове управљања отпадом, који морају бити у сагласности са Стратегијом управљања отпадом и које усвајају скупштине локалне самоуправе.

Б.IV.2. Заштита од елементарних непогода и техничких опасности и ратних дејстава

Заштита од земљотреса и клизања тла

Област сеизмологије је обрађена у дијелу текста који се бави геолошким карактеристикама подручја обухвата Плана.

Одговарајући ниво заштите од земљотреса у смислу умањења рушилачких посљедица може се постићи кроз начин градње и строго придржавање прописа у градњи стамбених и других објеката.

Заштита од вода

Поплаве су врста елементарних непогода које би могле настати излијевањем воде из природних и вјештачких површина, као посљедица високих водостаја, хаварије насипа или брана.

Заштита од пожара

Заштита и спашавање од пожара обухвата: припрему и спровођење превентивних мјера у свим срединама, објектима, мјестима и просторијама гдје постоји могућност настанка пожара; организовање и припремање снага за гашење пожара; организацију осматрања И обавјештавања о појавама пожара; гашење и локализовање пожара; спашавање људи, материјалних и других добара из објеката и подручја угрожених пожаром.

Иначе, највећи број пожара у Републици Српској представљају шумски пожари. Градска насеља на подручју обухвата Плана због начина градње великог броја топлотних извора могу представљати погодну територију за настанак пожара.

Типични примјери непосредних узрочника пожара су: неисправни и оштећени димњаци, ложишта, електричне и плинске инсталације, преношење пожара са објекта на објекат, велика густина изграђености, коришћење лако запаљивих грађевинских материјала приликом градње објеката и слично. Овим недостацима могу се додати и неадекватно спроведене урбанистичке мјере заштите (неправилан распоред објеката и недовољна међусобна растојања објеката осјетљивих на пожар).

Заштита и спашавање од неексплодираних убојних средстава и мина

Заштита од неексплодираних убојних средстава (у даљем тексту НУС) и мина је мјера цивилне заштите која се састоји од њиховог проналажења, откривања, обиљежавања, ископавања, деактивирања, преношења, утовара, превозења, привременог ускладиштења и уништавања, без обзира на просторни размјештај и обим НУС -а.

Процјењује се да у Републици Српској има око 250.000 заосталих мина из предходног рата према БиХ МАЦ – у (Антимински центар БиХ), а према слободној процјени најмање око милион комада НУС -а и мина и 4.592 регистрована минска поља. Према подацима МАЦ – а, контаминирана површина од мина у РС износи око 700 km², што је око 2.8 % површине РС.

Заштита од ратних дејстава

Један од основних начина заштите становништва од ратних дејстава представља склањање становништва у различите врсте склоништа. Она се могу подјелити на склоништа основне заштите и склоништа допунске заштите. У овој другој групи склоништа се нарочито истичу природна склоништа попут пећина и других подземних облика рељефа.

Б.В. СИНТЕЗНА SWOT АНАЛИЗА

Основне снаге, слабости, могућности и пријетње развоју планског подручја су:

ПРЕДНОСТИ – СНАГЕ (унутрашњи фактори који имају позитиван утицај на положај општине Котор Варош и креирање регионалних компаративних предности.)

- географски положај у односу на путне правце регионалног и државног значаја обезбеђује контакте са значајним центрима у окружењу и држави;
- повољна природни услови (клима, педолошке карактеристике, геоморфолошке карактеристике....) Квантитативно и квалитативно богатство природних ресурса: плодног тла, вода, шума;
- плодно пољопривредно земљиште којим доминирају обрадиве парцеле и пашњаци; повољни природни услови за развој сточарства, воћарства, производњу здраве хране, хране дефинисаног географског порекла, лековитог и шумског биља и пчеларства;
- ресурси за производњу здраве хране.
- потенцијал за одрживу експлоатацију шума- прерада дрвета, сакупљање шумских плодова и др.);
- експлоатација минералних сировина.
- природни ресурси, амбијенталне карактеристике, и положај, и богато културно – историјско наслеђе, традиција и етно култура потенцијали су за развој туризма (посебно руралног, спортског- рекреативног, ловног, излетничког и транзитног).
- очувана животна средина и природне вриједности; значајан потенцијал обновљивих извора енергије (енергија биомасе, соларна енергија).
- туристичке вриједности које пружају могућност за развој више видова туризма (летњег, транзитног, еколошког, сеоског, етно и др.).

- коришћење нових и обновљивих извора енергије.

СЛАБОСТИ (Унутрашњи фактори који имају негативан утицај на позицију општине):

- низак степен запослености укупног и радно-способног становништва, неповољна образовна и економска структура становништва.
- синтетички индикатор развијености је испод нивоа Републике, што подразумева: низак ниво продуктивности рада предузећа, низак ниво страних улагања, технолошко заостајање привредних погона, недостатак квалификоване радне снаге, недовољну регионалну сарадњу предузећа и др.
- неповољна старосна структура становништва.
- депопулације на нивоу општине.
- ниска густина насељености
- успорен процес трансформације привреде; недостатак инвестиција и конкуренције; недовољно развијена мала и средња предузећа; низак предузетнички капацитет (непостојање предузећа - локалних привредних лидера); недостатак нових брендова.
- монолитна привредна структура (са високим учешћем пољопривреде у структури националног дохотка).
- недовољно изграђена привредна инфраструктура.
- недостатак система управљања отпадом (дивље депоније, непостојање регионалне санитарне депоније и локалних трансфер станица).
- лоше стање система енергетске и телекомуникационе инфраструктуре (неизвршена гасификација, као и покривеност читавог подручја за мобилну конекцију и др.)
- непотпуна истраженост минералних сировина и других природних ресурса.
- неадекватно корпоративно управљање, менаџмент и маркетинг.
- низак предузетнички капацитет;
- неадекватна презентација туристичких потенцијала, недовољан број стационарних капацитета и неразвијена туристичко-рекреативна понуда;
- не постојање планске и стратешке документације и пројеката, као и значајна искуства у спровођењу пројеката на локалном и регионалном нивоу који се финансирају посредством општинских власти, у оквиру међународних програма и донација развоја локалне инфраструктуре.

МОГУЋНОСТИ (проистекле из боље употребе снага или умањивање слабости, као и из позитивног утицаја екстерних фактора):

- развој савремене пољопривредне производње, производње здраве хране, мини фарми специфичних производа, подизање нових плантажа воћа, пластеника и стакленика (за рано поврће и цвеће), производња пољопривредних производа дефинисаног географског порекла; стварање инфраструктуре за обуку пољопривредника.
- велики број пројеката у области развоја локалних институција и инфраструктуре.
- развој центара у мрежи насеља и ревитализација села у складу са објективним потребама; усмеравање демографског развоја.
- реконструкција и модернизација путне мреже.
- близина великих урбаних центара, посебно Бања Луке (образовање, пласман производа, потенцијално тржиште, заједнички наступи)
- пословни инкубатори.
- повећање ефикасности рада локалне самоуправе.
- регионална и међурегионална сарадња.
- активности различитих фондова и донатора (међународних организација).

- пораст интереса за активним одморима, сеоски туризам и рекреативну наставу; Сарадња са туристичким организацијама у окружењу;
- пораст интереса за биолошки вриједном храном
- потенцијал за развој брэнда за одређене (пољопривредне) производе.
- интерес Владе Републике Српске за развој пољопривреде, веће интересовање одређених међународних организација за подстицање пољопривреде, веће интересовање донатора за сеоску средину.
- сукцесивна модернизација и развој електро мреже и објеката; перспективна гасификација у функцији заштите животне средине и рационализације потрошње енергије; примена алтернативних извора енергије; развој савремених телекомуникационих система и услуга; магистрални инфраструктурни коридори;
- санација и пошумљавање деградираних (еродираних) површина и девастираних шума.

ОПАСНОСТИ – ПРИЈЕТЊЕ :

- демографски фактор (демографско пражњење периферних делова општине и миграције, односно мања заинтересованост младих људи за живот у традиционалним условима).
- занемаривање концепта одрживог развоја.
- еколошки фактор (наставак деградације земље, воде и ваздуха, што може утицати и на опште здравље становника).
- неадекватно рјешавање проблема локалне инфраструктуре.
- недостатак стручних кадрова за реализацију потребних пројеката.
- сива економија.
- јака конкуренција у области аграра и других привредних грана, из других општина, региона и иностранства.
- непостојање регионалне депоније и система управљања отпадом; недостатак инвестиција у животну средину; занемаривање концепта одрживог развоја.
- нерационална потрошња електричне енергије; слаби изгледи за спровођење гасификације; слаба промоција примене обновљивих извора енергије.
- јака конкуренција у области привреде, из других општина, региона и иностранства; спор наставак процеса приватизације; недовољна инвестициона активност;
- недостатак стручних кадрова за реализацију потребних пројеката.

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

V. ПРОБЛЕМИ РАЗВОЈА И УРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРА

V.I. ПРОСТОР И СТАНОВНИШТВО

V.I.1. Територија

V.I.2. Становништво

- смањење броја становника (пад на општинском нивоу)
- неповољна старосна структура.
- низак образовни ниво становништва.
- висока стопа незапослености становништва.
- ниска густина насељености.
- недовољна социјална инклузија најугроженијих група становништва.

V.I.3. Систем насеља (мрежа, функције, хијерархија)

- диспропорција у размештају становништва и природних потенцијала који се могу активирати за развој пољопривреде, шумарства и њима комплементарних делатности.
- концентрација становништва, привредних активности и јавно-социјалне инфраструктуре у општинском центру, на једној страни, односно демографска уситњеност, депопулација, саобраћајна изолованост, неразвијена структура делатности и јавно-социјална инфраструктура у селима планинског дела општине, на другој страни.
- нерационално заузимање плодног пољопривредног земљишта (поготово у приградским насељима општинског центра) проузроковано стихијском и непланском изградњом, што за последицу има недостатак одговарајуће комуналне и јавно-социјалне инфраструктуре у тим насељима.
- нерационална употреба пољопривредног земљишта (уситњеност поседа) и недостатак хидро-мелиорационих система, представљају ограничење за интензивирање пољопривредне производње и изградњу објеката компатибилних овој врсти земљишта ради даље финализације пољопривредних производа (хладњаче, сушаре, магацини).
- недостатак организованог управљања у циљу заштите животне средине у општинском и околним насељима (непостојање санитарне депоније комуналног отпада, постројења за пречишћавање отпадних вода, одлагање отпада на за то непредвиђеним локацијама и др.).

V.II. РАЗВОЈНИ ПОТЕНЦИЈАЛИ

V.II.1. Природни ресурси

- недовољна и неадекватна искоришћеност целокупног природног потенцијала, вода, шума и минералних сировина,
- неуважавање и дестимулисање локалног становништва као важних фактора заштите природе и природних вредности; неорганизованост локалних пољопривредника за производњу и пласман производа;
- простор је недовољно искоришћен у области геолошких ресурса, није било истражних радова, док се за неке металичне руде тек врше испитивања,
- ниска свест становништва о природној средини у којој живе, неповољна старосна структура и недовољан ниво знања која су неопходна за максимално одрживо коришћење природних ресурса уз вишеструки бенефит,
- недовољна подршка на локалном и регионалном нивоу за сарадњу, субвенционисање и едукацију становништва како би се успоставио одрживи развој општине уз приоритетну заштиту природних ресурса од деградације и загађења.

V.II.1.1. Пољопривредно земљиште

Највећи проблеми у пољопривредној производњи су изражени кроз:

- Уситњеност парцела, тј. мали пољопривредни посједи су веома изражени на овом подручју. Те слабости се могу превазићи одређеним видовима удруживања пољопривредних произвођача и заједничким наступом на тржишту;
- Недовољна знања која је неопходно примијенити у савременој пољопривреди (низак ниво примјене агротехничких мјера);
- Одсуство категоризације бонитета земљишта за производњу еколошки безбједне хране,
- Недовољна посвећеност производњи здраве хране, обзиром да ово подручје представља здраву, незагађену средину, нису искориштени потенцијали за организовање производње здраве хране.
- Незаштићеност и загађеност пољопривредног земљишта као и непознавање присуства загађујућих материја у земљишту;,,
- Проблем пољопривредне производње на овом простору представља и непостојање прерађивачких погона за поједине области пољопривреде;
- Недовољна искориштеност плодног земљишта, непланско и неадекватно кориштење пољопривредног земљишта, претварање пољопривредног земљишта у непољопривредне сврхе,

V.II.1.2. Шумско земљиште и шуме

- Бесправну сјечу
- Недовољно искоришћени потенцијали шума у приватном власништву
- Уситњеност шумских посједа у приватном власништву
- Постојање минских поља
- Ризик од појаве пожара и каламитета штетних инсеката
- Низак степен финализације шумских дрвних сортимената при пиланској преради
- Недовољна искоришћеност осталих функција шума

V.II.1.3. Минералне сировине

- простор је недовољно искоришћен у области геолошких ресурса,
- недовољна искоришћеност посебно обновљивих извора енергије као еколошки најпогоднијих и најисплативијих – нема подршке на локалном и регионалном нивоу.

V.II.1.4. Енергетски потенцијали

- Слабо коришћење обновљивих извора енергије, првенствено хидропотенцијала и биомасе и коришћење соларне енергије за загријавање воде.

V.II.1.5. Ловна и риболовна подручја

Лов

- неопходни развој инфраструктуре и насеља, угрожава мир у ловишту
- недовољан прехранбени потенцијал ван периода вегетације

Риболов

Ограничења су с аспекта заштите водотокова.

V.II.2. Антропогени ресурси

V.II.2.1. Изграђени фондови и функције

- урбани стандард је генерално незадовољавајући на територији обухвата Плана;
- неусмјерена и неконтролисана изградња;
- комунална неопремљености и незадовољавајући ниво комуналних услуга;

V.III. ИЗГРАЂЕНОСТ И ФУНКЦИОНИСАЊЕ ПРОСТОРА

V.III.1. Стамбени фонд

- Претпостављени незадовољавајући квалитет укупног стамбеног фонда.
- Мало учешће вишепородичне градње у укупном стамбеном фонду,
- Непостојање државне и општинске стамбене политике.

V.III.2. Привреда

- Увећана незапосленост становништва општине и мањи број радних мјеста (мање запослених него 1990. год.),
- Слаба искоришћеност постојећих производно – пословних зона и привредних погона (ниска густина запослености) и њихова концентрација у неколико насеља.

V.III.3. Непривреда

- Дотрајали објекти образовних установа као и наставни прибор, учила, кабинетски намјештај.
- Лоши услови у амбуланти у МЗ Шипрагама и не задовољавање свих услуга Дома здравља у општинском центру.
- Слаб спортско рекреативни садржај

V.III.3.1. Образовање и наука

V.III.3.1.1. Основно образовање

Подручне основне школе функционишу са 50% и мање капацитета. У погледу просторних норматива подручне школе имају вишак простора. Орјентациони нормативи за задовољење потреба крећу се: 1,8 m² учioniчког простора по ученику, 6-8 m² бруто школског простора по ученику, 18-20 m² школског комплекса по ученику. У планском периоду планира се прелазак на једносмијенски начин организације наставе, што ће представљати проблем недостатка простора у општинском центру па је потребно изградити још једну школу. Потребно је изградити и санирати школска игралишта и школске дворане.

V.III.3.1.2. Средњошколско образовање

Стање у погледу односа бруто површине објекта средњег образовања и површине по прописаним нормативима је на задовољавајућем нивоу.

V.III.3.2. Култура

Стање објеката културе је на незадовољавајућем нивоу, нарочито у руралном подручју Општине. Већ је напоменуто да објекти културе не постоје ван општинског центра. Побољшање оваквог стања може се остварити лоцирањем или изградњом мањих објеката културе (универзалних дворана) по локалним центрима, а који би служили за разне културно – умјетничке садржаје (гостовања позоришних представа, изложбе, музички наступи). Овакви простори би се поред културних садржаја могли користити и за различите врсте окупљања становништва (друштвено – политичка функција), као и за потребе мобилних јавних служби. Као објекти културе у руралном подручју би се могли искористити и разни други објекти (попут напуштених школа, задружних домова) који тренутно нису у својој функцији, а чијом би се санацијом и реконструкцијом могли добити потребни објекти за културу.

Објекте културе у општинском центру потребно је санирати и обезбједити додатни простор који ће задовољити потребе грађана.

V.III.3.2.1. Вјерски објекти

Анализом просторног распореда православних цркава долази се до закључка да градско насеље са својим гравитационим подручјем има недовољан број православних цркава.

У планском периоду се претпоставља да ће као резултат повратка предратних становника исламске вјероисповјести на подручје обухвата плана доћи до обнове и изградње одређеног броја џамија.

Нови објекти вјерских конфесија ће се изграђивати на основу потреба становништва и одлука вјерских заједница.

V.III.3.3. Здравство

Генерално, нето површине објеката примарне здравствене заштите незадовољавају потребне површине према нормативима. У погледу доступности објеката примарне здравствене заштите, проблеми се јављају у појединим дијеловима општине.

V.III.3.4. Социјално старање

Анализа стања показује да предшколска установа у градском насељу функционише са 54 % капацитета и у планском периоду би могла задовољити површином планирано повећање броја становника. Капацитет предшколске установе износи од 120 до 150 дјеце. Изградња предшколских услова ван градског насеља није планирана, јер не постоје потребе за установом овог типа.

V.III.3.5. Комуналне дјелатности

Највећи недостатак простора за комуналне дјелатности је видљив у насељима са вишим централитетом, односно у локалним центрима, тако да је планом превиђено проширење дјелатности предузећа као и простора који опслужује.

V.III.3.6. Управа, финансијске и сличне дјелатности

Према прописаним нормативима за објекте управе, а на основу анализе постојећег стања долази се до закључка да су нормативи задовољени, али стање објеката је лоше, тако да се у

Banja Luka, Kralja Petra I Karadorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net
планском периоду планира санација, реконструкција па и изградња нових објеката (објекат Административне службе општине Котор Варош).

V.III.4. Инфраструктура

V.III.4.1. Саобраћајна инфраструктура

Општа карактеристика постојеће саобраћајне мреже на предметном подручју града Котор Вароши је да не постоји адекватна саобраћајница у граду која би могла да прихвати транзитна кретања, већ се иста одвијају кроз центар Котор Вароши и тако доприносе повећаном времену путовања кроз град, повећању временских губитака и смањењу експлоатационих брзина, као и смањењу безбедности односно повећању броја саобраћајних незгода проузрокованих конфликтом возило-пешак. Проласком тешких теретних возила кроз најужи центар Котор Варош и додатно повећава негативно дејство транзитног саобраћаја на буку, вибрације као и аерозагађење.

Проблеми везани за превоз у теретном саобраћају појављују се углавном због тога што улична мрежа није прилагођена потребама теретног саобраћаја, како по геометријским карактеристикама улица и раскрсница, тако и по стању коловозног застора. Како сав теретни саобраћај пролази кроз уже урбано језгро, евидентан је проблем недостатка обилазнице која би преузела теретни саобраћај.

Као и у већини наших радова, и на подручју Котор Вароша, евидентан проблем је недовољан број паркинг простора и нерегулисано паркирање.

Посебан проблем представља и недостатак паркинг простора за теретна возила.

На подручју општине не постоји мрежа бицикличких стаза, како због неповољне конфигурације терена у већем делу општине, тако и због непостојања стратегије развоја бицикличког саобраћаја.

На свим путевима и улицама се перманентно одвијају послови на редовном одржавању, али је неопходно растерећење путева реконструкцијом постојећих или изградњом нових путева истог или вишег ранга.

Остали проблеми:

- Постојање макадамског пута,
- Потреба за аутобуском станицом и окретницама
- Слаба повезаност појединих месних заједница са линијским саобраћајем
- Неовљна изграђеност тротоара и лоше стање постојећих тротоарских површина,
- Недовољан број паркинг места за све видове превоза
- Недостатак катастра саобраћајне сигнализације и
- Недостатка вертикалне и хоризонталне сигнализације на пуној градској мрежи.

V.III.4.2. Енергетска инфраструктура

V.III.4.2.1. Електроенергетика

- Инсталисана снага у трансформаторској станици 110/20кV „Котор Варош“ у планском периоду задовољава све потребе развоја Општине, рачунајући са планираним повећањем оптерећења од 2% годишње.

V.III.4.2.2. Термоенергетика

- На подручју општине Котор Варош није развијен топлификациони систем.

V.III.4.3. Хидротехничка инфраструктура

- неадекватно водоснабдијевање на подручју града,
- упитан квалитет воде за пиће,
- непостојање и дотрајалост водоводне мреже,
- неријешено водоснабдијевање у руралним подручјима, вода из постојећих сеоских водовода незадовољавајућег квалитета,
- незаштићеност и загађеност изворишта и водотокова,
- смањена количина воде у кориту Врбање,
- неуређена корита и нерегулисани токови ријека, непостојање заштите од поплава,
- незаконита градња и приватизовање ријечних токова,
- несавјестан однос становништва према води,
- неинформисаност становништва о стању водних ресурса,
- неуређена обала ријеке Врбање у градској зони.

КАНАЛИЗАЦИЈА

- непостојање и дотрајалост система фекалне и оборинске канализационе мреже,
- појава већег броја непрописно изграђених септичких јама,
- загађено земљиште, водотоци и изворишта фекалним отпадом и крутим отпадом са дивљих депонија, чак и у ужем урбаном подручју.

За све напријед наведене проблеме постоје узроци, као и последице проблема.

Главни узроци проблема у овој области су:

- недостатак важеће просторно-планске документације (Просторни план општине, Урбанистички план града и Урбанистички редови),
- непостојање планова и стратегије кориштења и управљања водним ресурсима,
- застарјелост и нефункционалност водоводног система на подручју града,
- нередовна контрола квалитета питке воде,
- неизграђеност водоводних система у руралним подручјима,
- постојећи сеоски водоводи изграђени без одговарајуће документације, заштите и нерегулисано управљање истим,
- неутврђене заштитне зоне,
- постојање дивљих депонија у зонама изворишта и у водотокима,
- испуштање свих отпадних вода директно у водотоке без пречишћавања,
- ниска општа здравствено еколошка култура становништва,
- релативно благ однос контролних и других органа у поступку санкционисања загађивача водотока (инспекцијских и судских органа),
- недостатак финансијских средстава,
- непровођење законских прописа од стране надлежних органа,
- експанзија градње у првим послеријатним годинама,
- непостојање стручних студија (студија водоснабдијевања општине, студија заштите и уређења природних вриједности - ријека, изворишта и сл.),
- недоследно спровођење законске регулативе из области уређења простора,
- недостатак квалитетних кадрова из области уређења простора.

Посљедице наведених проблема су:

- немогућност адекватног кориштења водних ресурса (за потребе домаћинства и привреде),
- угрожавање квалитета воде и нарушавање еколошких карактеристика водотока,
- стална бактериолошка загађеност локалних водовода, отворених водотока и извора (бактериолошки позитивитет),
- угрожавање здравља становништва и могућност појаве заразних болести,
- угрожавање флоре и фауне у водотоцима.

V.III.4.4. Телекомуникациона инфраструктура

Телекомуникациона инфраструктура генерално не представља сметњу развоју предметног подручја. Може се примјетити недостатак савремених телекомуникационих сервиса, као и широкопојасног приступа интернету.

V.III.4.5. Комунална инфраструктура

- Непостојање градског мултиконфесионалног гробља.

V.IV. ПОСЕБНА ПОДРУЧЈА

V.IV.1. Заштићени простори

- За општину Котор Варош не постоји ажурна валоризација културно-историјског и природног наслеђа,
- непостојање систематске евиденције свих објеката културно – историјског наслеђа (укључујући и археолошка добра),
- не утврђене мјере техничке и физичке заштите свих објеката културно - историјског наслеђа (првенствено заштитних зона),
- недостатак мониторинга укупног културно - историјског наслеђа,
- неразвијеност информативног система у области заштите културно-историјског и природног наслеђа (глобални приступ) и успостављање ефикасног система мониторинга на нивоу читавог подручја обухвата Плана,
- недовољна образованости власника и корисника културних добара у природно вриједним амбијенталним цјелинама у циљу постизања заштите и остваривања економске добити, односно остваривања принципа самоодрживости заштићеног подручја

V.V. ЖИВОТНА СРЕДИНА

- Непостојање централног уређаја за пречишћавање отпадних вода
- Велики број дивљих депонија на подручју Општине
- Непостојање површина заштићених природних подручја на територији општине

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

Г. ЦИЉЕВИ

Општи циљеви развоја, рационалне организације и уређења простора подручја општине Котор Варош јесу:

- **равномеран развој подручја општине** (територијална кохезија) и унапређење социјалне кохезије - активирати потенцијале територијалних јединица које за то имају одговорност и капацитет, што подразумева и јачање институција, кадрова, стратешких планова, културе, образовања и сл.у дјеловима општине који немају одговарајући капацитет, као и смањење разлика у степену развијености и јачање територијалне конкурентности општине и њених дјелова. Ово подразумева унапређење квалитета живљења и привређивања локалног становништва стимулацијом постојећих и развојем нових дјелатности.
- **територијална конкурентност и приступачност општине** – Конкурентна привреда у специфичном просторном окружењу, омогућиће већи привредни раст и стандард становништва. Центри развоја, а пре свега општински центар као носиоц развоја, утицаће на просторну и функционалну интегрисаност са руралним окружењем, што подразумјева повећање саобраћајне доступности и отворености подручја општине кроз развој и модернизацију свих могућих видова транспортних система, унапређење квалитета мреже водопривредне, енергетске и телекомуникационе инфраструктуре, као и мреже услуга и објеката јавних служби.
- **просторно-функционална интегрисаност подручја општине** са регионалним окружењем - интеграција подручја општине у оквиру функционалног урбаног подручја и шире, што подразумева јачање привредних, саобраћајних и других веза. Функционални утицаји развоја прелазе административно утврђене границе на свим нивоима, па је према томе неопходно систематско планско сагледавање могућности за имплементацију пројеката из области заштите животне средине, заштите и повезивања природног и културног наслеђа, развоја техничке инфраструктуре и саобраћаја, пољопривреде, туризма и др.
- **заштићена и унапређена животна средина** - заснива се на рационалном коришћењу природних ресурса, рационалном коришћењу обновљивих извора енергије, увођењу чистијих технолошких рјешења, принципу регионалног одлагања отпада, смањењу негативних утицаја у урбаном окружењу, унапређење мјера заштите животне средине у руралном подручју, уређењу предјела и пошумљавању, уређењу јавних простора и зелених површина у насељима и другим мјерама које ће унаприједити квалитет живљења на подручју општине. Одрживи развој подручја општине је могућ само ако је усклађен са принципима и критеријумима заштите животне средине, т.ј. режимима и мјерама заштите природних ресурса, што претпоставља успостављање ефикасног система управљања заштитом и развојем подручја, уз укључивање локалних заједница и становништва у активности и послове на заштити животне средине, обезбеђење компензација за спровођење режима заштите природних ресурса и ресурсне ренте.
- **заштићено и одрживо коришћено природно и културно наслеђе** - чини основ идентитета регионалног окружења, али и темељ будућег привредног/туристичког развоја општине. Ово подразумева даљи развој мрежа врједних/заштићених природних целина и културних предела, уз заштиту природног и културног наслеђа и предјела према европским и светским стандардима, конвенцијама, декларацијама и сл., са посебним задатком да се повећа површина заштићених природних целина и изврши систематизација културног наслеђа. Такође, претпоставља стварање услова за едукацију локалног становништва о природним и културним врједностима подручја, као и услова за одрживо коришћење ових врједности (уз адекватну презентацију).

Задачи Плана који из ових циљева произилазе су:

- заустављање негативних демографских трендова (депопулација, старење становништва) на великом дијелу обухвата Плана;
- рационално коришћење постојећег стамбеног фонда и побољшање квалитета стамбеног фонда до краја временског хоризонта Плана;
- смањивање развојних разлика између центра и периферије уз бржи развој подручја општине изван центра;

- остварити виши ниво и динамичнији развој привреде који би се заснивао на коришћењу сопствене сировинске базе (туристички потинцијали, пољопривредни потенцијали);
- рационално коришћење земљишта, на квалитетном земљишту, обезбедити пољопривредну производњу, а остале намјене ускладити према могућностима на земљишту лошијег квалитета; обезбјеђење и заштита простора за лоцирање пољопривредних производних капацитета; побољшање квалитета и структуре шуме;
- развијати систем насеља који ће омогућити једнаке услове за живот и развој;
- спољна повезаност општине (везе са сусједним општинама; као и унутрашња повезаност на подручју обухвата Плана);
- опремити, побољшати доступност и обезбједити просторне нормативе објеката јавних служби у насељима одређеног централитета, у области здравства (активирање сеоских амбуланти), културе, спорта итд.;
- проширење постојећих пословних зона,
- проблема депоновања отпада рјешавати у складу са Стратегијом управљања отпадом у БиХ функционисањем регионалне депоније и изградњом претоварних станица за отпад;
- трансгранична сарадња са општинама у окружењу; као и развој трансрегионалне сарадње;
- обезбједити даљу експлоатацију минералних сировина.; у току и након експлоатације минералних сировина смањити штетан утицај на околину и извршити рекултивацију деградираних површина;
- заштита и унапређење животне средине.

Г.1. ПРОСТОР И СТАНОВНИШТВО

Г.1.1. Становништво

Циљеви дефинисан овим планом за подручје општине Котор Варош у области становништва су следећи:

- * активирање локалних потенцијала и подизање мотивације становништва да развија и уређује своје насеље као дугорочну перспективу и избор за живот и привређивање;
- * заустављање депопулације и погоршања демографске и социјалне структуре становништва, нарочито становништва сеоских насеља;
- * побољшање комуналног и социјалног стандарда и квалитета живљења у сеоским насељима;
- * обезбјеђење економске и социјалне сигурности домаћинства;
- * очување и унапређење еколошких, културолошких и других вриједности у насељима и њиховим атарима;
- * обезбјеђење просторних услова за отварање нових радних мјеста у постојећим насељима, или у радијусу погодном за дневне мигранте;
- * повећање нивоа опремљености објектима инфраструктуре и подизање урбаног стандарда насеља;
- * планирање насеља кроз израду урбанистичке документације и у складу са плановима вишег реда, са циљем да се заштите необновљиви природни ресурси и животна средина;
- * стварање друштвено-економских и тржишних услова за убрзани и стабилни економски и социјални развој насеља;

Г.1.2. Систем насеља (мрежа, функције, хијерархија)

Основно стратешко опредељење у погледу развоја територије општине Котор Варош јесте равномернији просторни развој на бази повољног гео-саобраћајног положаја. Преко система мреже насеља, усмеравају се: процеси урбанизације: развој урбане опреме насеља,

Banja Luka, Kralja Petra I Karadorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net
адекватно коришћење земљишта и природних потенцијала, уз демографски развој који је основ развоја јавних и других функција и равномерног функционисања територије општине.

Полазећи од чињенице да су насеља носиоци функционалне организације и жаришта преображаја геопростора, посебан нагласак мора бити стављен на развој њихових система. У том смислу, општи циљ је уравнотеженији развој функционалних подручја центара у систему насеља. Стратешко опредељење за остваривање овог циља је планско усмеравање и контрола просторног и функцијског развоја, као и подстицање развоја функција и умрежавања осталих микроразвојних центара. Поред овога потребно је сагледати заједничке интересе и потенцијале функцијских веза у оквиру ширег региона.

Основни циљеви будућег развоја и организације система насеља и центара су:

- * даље јачање полифункционалних карактеристика општинског центра, прије свега у погледу развоја терцијалних дјелатности;
- * континуирано реструктурирање и технолошко унапређивање секундарних дјелатности у општинским центрима, уз селективну децентрализацију тих дјелатности у микроразвојне центре на подручју општине, како би се, у технолошко-производном смислу, обезбједила територијална/хоризонтална и технолошка/вертикална комплементарност и компатибилност урбане и руралне економије;
- * модернизација и развој пољопривреде и допунских активности (микробизнис и др.) развијати у функцији задржавања контингента радне снаге на пољопривредним газдинствима (фармерско сточарство, укрупњавање посједа, органска пољопривреда и др.);
- * јачање привредне и друге сарадње са центрима регионалног окружења,
- * организација и конципирање система насеља према моделу „концентрисане дисперзије развоја“, односно даљем развијању општинског центра паралелно са унапређењем и развојем осталих насеља, пре свега популационо већих центара,
- * унапређење објеката јавних служби и комуналне инфраструктуре у сеоским насељима;
- * усклађивање мрежа објеката и услуга јавно-социјалне инфраструктуре са функцијама центара у систему насеља и размјештајем корисника.
- * побољшање квалитета мреже путева и развој јавног саобраћаја како би се становништву са подручја општине омогућила боља веза са општинским центром и центрима у систему насеља;
- * подстицање планске изградње и реконструкције јавних објеката и уређења јавних простора у сеоским насељима, ради побољшања квалитета живота, очувања насеља, културних предјела и аутентичних вриједности подручја;
- * с обзиром да су основни индикатори развијености дисперзија становништва, објеката и услуга јавно-социјалне инфраструктуре и стамбеног фонда, за развој насеља је од посебног значаја функција становања. У условима урбане поларизације, постојећи стамбени фонд треба третирати као један од развојних ресурса насеља. У том смислу, неопходно је стимулисање и усмеравање стамбене и стамбено-пословне градње у руралним подручјима. Сеоском становништву је потребно омогућити квалитетну изградњу или реконструкцију стамбених и објеката сеоске економије, уз поштовање традиционалних образаца уређења предјела, али и савремених технологија грађења (биоклиматска изградња и др.).
- * развој туризма на потенцијалним пунктовима;
- * иницирање диверзификације привредне структуре у насељима аграрног карактера и формирање већег броја домаћинстава са мјешовитим изворима прихода;
- * дефинисање граница грађевинских рејона, приоритетно ради контролисане изградње, у циљу заштите плодног пољопривредног земљишта, природних ресурса и културних вриједности на подручју општине;
- * контролисана изградња у коридорима јавних путева;
- * очување идентитета насеља и квалитета традиционалног вида становања, са свим његовим специфичностима у сеоским насељима, заснованим на рационалном коришћењу простора и заштити природе.
- * лоцирање специјализованих мањих привредних зона у сеоским насељима повољних локационих погодности, а у складу са развојним интересима приватних предузетника;

- * обезбјеђивање инфраструктурно опремљених локација, са рјешеним имовинско-правним односима земљишта, ради могућности убрзаних инвестиција у производне и услужне дјелатности.

Г.ИИ. РАЗВОЈНИ ПОТЕНЦИЈАЛИ

Г.ИИ.1. Природни ресурси

Г.ИИ.1.1. Пољопривредно земљиште

Као циљеви у области пољопривреде дефинишу се:

- * Заштита пољопривредног земљишта од деградације,
- * Рационално коришћење расположивог пољопривредног земљишта, очување пољопривредног земљишта до V бонитетне класе само за пољопривредне сврхе, тј. за производњу хране,
- * Подстицање процеса укрупњавања породичних пољопривредних газдинстава,
- * Ревитализација сеоских задруга;
- * Усмјеравање ка искориштавању потенцијала за производњу здраве хране,
- * Примјена агротехничких мјера у циљу уређења и култивисања пољопривредног земљишта,
- * Повећање пољопривредне производње у свим областима како би се створили услови за успешније очување и побољшање пољопривредног земљишта.

Да би се подржао развој пољопривреде неопходно је предузети активности на:

- * Побољшању прераде и маркетинга пољопривредних производа укључујући инвестирање у опрему и нове технологије за производњу и паковање,
- * Промовисању боље интеграције укупног прехранбеног ланца,
- * Увођењу нових и профитабилних култура и технологија у пољопривредној производњи
- * Предвидјети да будући пројекти развоја пољопривредне производње треба да допринесу развоју пољопривреде и очувању, заштити пољопривредног земљишта од потенцијалне ерозије,
- * Оснивању пословних удружења и пружања помоћи процесу стандардизације

Г.ИИ.1.2. Шуме и шумско земљиште

На основу стања шума и шумског земљишта, еколошких специфичности подручја, али и потреба општине Котор Варош дефинишу се основни плански циљеви у области шумарства, којима ће се повећати допринос сектора шумарства у укупном друштвено-економском развоју.

Наведени циљеви су усклађени са другим плановима и програмима (дугорочни програм газдовања шумама, шумскопривредне основе, ловне основе, водопривредни планови, и др.), што је и прописано Законом о шумама.

То су:

- * Газдовање шумама и шумским земљиштем по критеријумима и принципима одрживог газдовања;
- * Пошумљавање голети подесних за пошумљавање и пољопривредних површина лошијих бонитетних категорија (VII и VIII), односно површина обраслих сукцесивним вегетацијским стадијима, шибљацима и шикарама;
- * Индустијску експлоатацију дрвета свести на најмању могућу мјеру;
- * Одржавање и одговарајуће побољшање шумских екосистема и њихов допринос глобалном циклусу угљеника;

- * Одржавање и одговарајуће побољшање заштитних функција у управљању шумом (посебно земљишта и вода);
- * Одржавање здравља и виталности шумских екосистема;
- * Одржавање, чување и одговарајуће побољшање биолошке разноврсности у шумском екосистему;
- * Одржавање других социјално-економских функција шума;
- * Газдовање у складу са одредбама законских докумената;
- * Реконструкција деградираних станишта и њихово претварање у виши узгојни облик;
- * Активности у циљу унапређења стања шумског фонда у приватном власништву;
- * Повећање степена коришћења споредних шумских производа и остваривање ренте од стране сектора везано за ову област;
- * Санација дивљих депонија у шумама;
- * Унапређење стања ловишта и ловне дивљачи

Основни циљ развоја шума и шумског земљишта је заштита и одрживо управљање шумом и развијање позитивних развојних функција шума.

Оперативни циљеви одрживог коришћења и очувања шумског земљишта и шума су:

- * одрживо газдовање шумама у функцији очувања свеукупног биодиверзитета,
- * очување потенцијала шума како би се задовољиле одговарајуће еколошке, економске и социјалне потребе данашњих и будућих генерација,
- * унапређење свеопштег стања шума,
- * обезбјеђење и трајно јачање и развој корисних функција шума, повезивањем шума, ваншумског зеленила и зеленила насеља,
- * усаглашавање интереса шумарства и развоја туризма и лова, водопривреде и других дјелатности,
- * заштиту и очување шума заштићених подручја и фрагмената ендемичних врста биљака и животиња као посебних екосистема, предјела и подручја од изузетног значаја.

Неопходно је дефинисати и утврдити могућности за нове шумске површине:

- * за терене који захтјевају заштиту од екстензивне и јаке ерозије,
- * за терене са клизиштима (треба избјегавати дубљу обраду и умјесто "тешких" дрвенастих врста, које доприносе интензивирању ове појаве, примјенити увођење ниских дрвенастих и сигурносних жбунастих култура, или заливађивање).
- * за примарно шумско земљиште (на стаништима девастираних шума),
- * за заштитне појасеве (заштита од вибрација и буке са јаким саобраћајница; вјетрозаштитни појасеви),
- * неплодно и деградирано пољопривредно земљиште, ради спречавања даље деградације.
- * неопходно је дефинисати услове за очување и унапређење постојећих шума, кроз програме адекватног пошумљавања, сјече ради прореда или болести (или резивање) односно програме квалитетног газдовања шумама.

Г.И.1.3. Грађевинско земљиште

Основни циљ: рационално коришћење и успостављање одрживог, економски ефикасног и социјално праведног система управљања грађевинским земљиштем.

Оперативни циљеви:

- * радикално успоравање конверзије пољопривредног у грађевинско земљиште;
- * ограничавање физичког ширења грађевинских подручја насеља, уз стимулисање урбане обнове, активирање запуштених локалитета (brownfield) и интензивније коришћење већ дефинисаних површина;

- * координација и синхронизација - планирања коришћења простora, управљања грађевинским земљиштем и политике комуналног опремања и уређења насеља.
- * дефинисање будућих концесионих подручја;
- * остваривање планских намјена простora ефикаснијом синхронизацијом свих актера – од планерских до управљачких, као контролом реализације планских рјешења.

Г.И.1.4. Минералне сировине

Основни циљ је планско, одрживо и економично коришћење минералних уз примјену мјера заштите.

Да би се то постигло, треба утврдити сљедеће оперативне циљеве:

- * Израдити Елаборате о класификацији и категоризацији резерви минералних сировина за које се утврди економска оправданост за експлоатацију;
- * стварање услова за потпуну информисаност о свим резервама минералних сировина – спровести детаљне истражне радове;
- * усклађивање експлоатационих циљева са циљевима заштите природних предјела и вриједности, односно забранити - ограничити експлоатацију у зонама заштите природног и културног наслеђа;
- * стимулисање детаљних геолошких истраживања и отварања малих погона за експлоатацију, прије свега геолошко – исплативих резерви;
- * подршка програмима коришћења секундарних сировина, као замјене природних материјала;
- * стимулисање и промовисање коришћења обновљивих извора енергије;
- * спрјечавање непланског/несмотреног коришћења минералних сировина и подземних вода;
- * утврђивање накнаде (ресурсне ренте) од коришћења минералних сировина.

Г.И.1.5. Енергетски потенцијали

Основни циљ: повећање учешћа произведене енергије из обновљивих извора енергије уз смањење негативних утицаја на животну средину.

Оперативни циљеви:

- * коришћење претприступних фондова ЕУ;
- * узимање учешћа у CDM (Clean Development Mechanizam) пројектима;
- * могућност кориштења малих водотока и биомасе;
- * утврђивање технички искористивог потенцијала обновљивих извора енергије;
- * утврђивање просторних зона за изградњу соларних електрана;
- * отварање тржишта биомасе;
- * обезбјеђивање фондова за реализацију;
- * коришћење обновљивих извора енергије у сврху повећања енергетске ефикасности;
- * утврђивање базе података о свим обновљивим изворима са њиховим потенцијалима и активностима у којима би могли бити коришћени;
- * побољшање квалитета животне средине већим коришћењем обновљивих извора енергије;
- * стимулисање локалне запослености и развој домаћег стручног кадра;
- * укључивање свих интересних група (локалне управе, становништва, стручне јавности инвеститора и невладиних организација) у процесе имплементације програма обновљивих извора енергије;
- * међуинституционална сарадња ради дефинисања заједничких одређења;
- * коришћење у већем степену обновљивих енергетских извора као што су биомаса и сунчева енергија.

Г.И.1.6. Ловна и риболовна подручја

Циљеви дефинисани овим планом за подручје општине Котор Варош у области лова и риболова су следећи:

Лов

- * заштита, гајење, повећање бројности и структуре дивљачи;
- * заштита ријетких и угрожених врста;
- * развој и унапређење ловног туризма, еколошке активности;
- * уклањање отпада у ловишту
- * побољшање природних услова станишта;
- * трајно одржавање економског капацитета ловишта кроз обнављање и прираст дивљачи главних гајених врста.
- * Могућност изградње ловних објеката на ван урбаној територији општине

Посебни циљеви проистекли из специфичности ловишта, спроводиће се кроз важеће ловне основе и годишње планове газдовања ловишта.

- * Потенцијали:
- * орографски, хидрографски, педолошки и климатски услови су повољни за гајење и развој гајених дивљачи;
- * задовољавајући прехранбени потенцијал у току вегетационог периода уз неопходну допунску прехрану зими;
- * мир у ловишту је на граници задовољавајућег;
- * ловиште има изузетно повољне услове за обуку паса птичара и гонича.

Риболов

- * циљеви развоја везани су за унапређење рибљег фонда, односно очување квалитета и састава рибље популације са могућношћу бављења риболовом у спортско рекреативне сврхе;
- * очување и побољшање рибљег фонда кроз стварање повољнијих природних услова за континуирану рибљу продукцију и обезбеђење користи од риболовних ресурса, у складу са природним могућностима овог подручја;
- * газдовање риболовним водама у заштићеном добру спроводити у складу са прописаним режимима заштите;
- * праћење и проучавање популације свих значајних, посебно рјетких и угрожених рибљих врста.

Г.И.2. Антропогени ресурси

Г.И.2.1. Изграђени фондови и функције

- * стварање компактне форме и структуре градских насеља погушћавањем грађевинских реона;
- * спречавање бесправне изградње као неусмјерене и неконтролисане урбанизације контролом земљишта;
- * санација субстандардних насеља (избјегличка насеља);
- * обезбеђење комуналне опремљености и минимума комуналних услуга;
- * креирање новог, другачијег (у складу са новим околностима) амбијента, сентимента и слике насеља;
- * побољшање система одстрањивања отпадака, и сл.

Г.ІІІ. ИЗГРАЂЕНОСТ И ФУНКЦИОНИСАЊЕ ПРОСТОРА

Г.ІІІ.1. Стамбени фонд

Ефективна стамбена потражња представља сублимат стамбене потребе и стамбене потражње, односно, реалне потражње која је израз индивидуалних потреба заснованих на економској моћи или афинитетима становништва.

Стандарди и норме за прорачун потреба за стамбеним просторима су утемељени на друштвеној моћи, култури становања, урбаном потенцијалу и сл. На простору општине Котор Варош као и за читав наш простор, тај прорачун износи 15-20 м² по становнику.

Циљеви у области становања су:

- * Побољшање квалитета стамбеног фонда (структура стамбених јединица, просјечна величина стана, опремљеност инсталацијама, старост стамбеног фонда, итд.).
- * Повећање учешћа стамбених јединица у вишепородичним стамбеним објектима у укупном стамбеном фонду.
- * Редуковање дефицита станова у односу на број домаћинства;
- * Обнављање дотрајалог стамбеног фонда;
- * Изградња у циљу подизања стандарда у погледу броја соба и површине по члану домаћинства;
- * Креирање нове стамбене политике.

Г.ІІІ.2. Привреда

Неки од битних циљева развоја привредних дјелатности, а који се могу реализовати кроз различите пројекте, су:

- * Развој мале привреде
- * Повећање стопе запослености
- * Развој инфраструктуре
- * Обезбиједити привредне инвестиције у секторима у којима постоји перспектива развоја и обучена радна снага (ради повећања запослености, уз истовремено смањење зависности од постојећих привредних капацитета);
- * Поставити основ за развој туризма комбиновањем природних потенцијала којима општина Котор Варош располаже, а при том искористити близину града Бања Луке;
- * Омогућити развој пољопривреде, обезбјеђењем тржишта (канала за пласман) локалних пољопривредних производа (здрава храна, аутохтони производи).
- * Климатска и амбијентална привлачност и еколошка незагађеност;
- * Близина и комуникацијска повезаност са већим индустријским и потрошачким центрим Бања Лука;
- * Постојање земљишних капацитета и услова за урбани и други развој;
- * Постојање индустријских и других капацитета за проширење производње и организовање нових;
- * Распожива радна снага;
- * Постојање природних и климатских услова за организовање транзитног, ловног, риболовног и сеоског туризма.

Основни циљеви привредног развоја општине Котор Варош у планском периоду требају бити:

- а) стварање новог пословног амбијента, који ће општину Котор Варош учинити препознатљивом у регији и интересантним мјестом за инвестирање. Међутим тај процес ремете тешкоће које се односе на компликоване, споре и скупе процедуре за отварање бизниса и samozapošljavanje које су одређене прописима и

zakonima Republike Српске. Адекватно унапређење пословног окружења и подстицање предузетништва је битна претпоставка за развој приватног сектора. То подразумева успостављање адекватног правног, пословног, социјалног, безбједносног и уопштено друштвено-економског амбијента;

б) интегрални рурални развој, који би се обезбједио развојем пољопривреде као привредне гране и задржавањем пољопривредног становништва у неопходном броју. Развијање породичних посједа и фармерске производње, те усмјеравање мањих индустријских капацитета у сеоска подручја. Тако би се обезбједила запосленост сеоског становништва и равномјеран развој Општине;

в) ревитализација и обнова производних и услужних капацитета који се недовољно користе и за које нису дефинисани адекватни програми (власничка трансформација, програмске и технолошке иновације, увођење европских стандарда и норматива, побољшање стратешког менаџмента и маркетинга итд.). Тако би ови капацитети постали атрактивни за улагање домаћег и страног капитала;

г) ускладити привредни развој са континуираном заштитом животне средине, јер је иста предуслов привредног и сваког другог развоја;

д) обезбједити повећање запослености и повећати број радних мјеста, те превести запослене из незваничног сектора у званични сектор.

У области просторне организације привреде, циљеви су:

- * рационално коришћење простора за потребе привреде, што прије све подразумева искориштавање постојећих просторних јединица привреде;
- * проширивање постојећих производно-пословних зона и изградња нових у складу са динамиком привредног развоја.

Г.ИИ.3. Непривреда

Циљеви који се намећу у погледу друштвених дјелатности су:

- * Побољшање просторног распореда објеката друштвених дјелатности ради повећања њихове доступности становништву;
- * Усклађивање са просторним нормативима који важе за друштвених дјелатности, што значи изградњу нових објеката, проширење постојећих, као и санацију и адаптацију објеката који нису у функцији, или су имали сличну функцију;
- * Подизање квалитета услуга друштвених дјелатности.

Г.ИИ.3.1. Образовање и наука

Основни циљеви у области образовања су:

- * Побољшање просторних услова у основним школама, према важећим прописима, нормативима и стандардима за школске објекте, прелазак на једносмјенску организацију наставе у основном образовању;
- * Побољшање и обезбјеђење просторних и функционалних услова у школским спортским објектима у складу са нормама.

Г.ИИ.3.1.1. Предшколско образовање и васпитање

У планском периоду планира се изградња одређеног броја вртића у општинском центру који ће задовољити потребе становништва општинског центра. Појавом приватних предшколских

Banja Luka, Kralja Petra I Karadorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net
установа могуће је да ће отворено тржиште само по себи регулисати потребе за отварањем и затварањем предшколских установа.

Г.III.3.1.2. Основно образовање

Потребно је предвидјети могућност ширења школских капацитета. Оријентациони нормативи за задовољење потреба су: 1,8 m² учioniчког простора по ученику, 6–8 m² бруто школског простора по ученику, 18–20 m² школског комплекса по ученику.

Г.III.3.1.3. Средњошколско образовање

Објекти за средњошколско образовање ученика задовољавају просторне нормативе по броју учioniца и пратећих садржаја.

Школа оптималне величине има од 16 до 24 одјељења, односно од 300 до 600 ученика. Максималан број ученика у средњој школи је 800 ученика.

Средњу школу у Општини Котор Варош тренутно похађа 635 ученика у двије постојеће средње школе.

Г.III.3.2. Култура

- * Интензивније укључивање дјецe и младих, са једне стране, а са друге, старије популације у активности;
- * Прилагођавање модалитета организовања и рада служби и услуга културе демографским, социјалним, економским, културним и др. обиљежјима и потребама локалних заједница;
- * Јачање компатибилних услуга (јавног саобраћаја, локалне путне мреже и сл.) као услова за повезивање корисника и интензивирање коришћење културних садржаја;
- * Децентрализација ради стварања једнаких услова у доступности за све грађане;
- * Формирање асоцијација установа културе (јавни сектор, организације цивилног друштва и приватни сектор);
- * Строга и досљедна заштита објеката и садржаја културе од општег интереса;
- * Развој и његовање мултикултуралности, културног идентитета и територијалне препознатљивости.

Г.III.3.3. Вјерски објекти

Анализом броја и просторног распореда православних цркава може се закључити да територија Општине Котор Варош нема довољан број православних цркава, као и католичких.

Обнова и изградња постојећих објеката исламске вјероисповјести ће вероватно бити резултат повратка предратних становника исламске вјероисповјести на подручју обухвата плана.

Г.III.3.4. Здравство

- * Перманентна едукација становништва о здравим стиливима живота;
- * Мотивисање стурчног кадра за рад у мањим и неразвијеним средствима;
- * Обезбјеђење финансијских средстава за подизање нивоа здравствене услуге;

- * Обезбјеђење подједнаких услова здравствене заштите за укупно становништво побољшањем услуга у малим срединама, осавремењавањем постојећих објеката или формирањем мобилних екипа;
- * Побољшање локалне путне мреже, како би се остварила подједнака доступност услугама за све грађане, без обзира на мјесто становања;
- * Обезбјеђење могућности примања здравствених услуга у најближем центру, без обзира на регионалну припадност.

Г.III.3.5. Социјално старање

- * Смањење стопе сиромаштва (отварање нових радних мјеста, едукација угрожених категорија становништва...);
- * Развој социјалне заштите на локалном нивоу – дефинисање модела интегралне социјалне заштите;
- * Унапрјеђење социјалне заштите за све категорије корисника;
- * Обезбјеђење финансијских средстава за рад и развој установа социјалне заштите.

Г.III.3.6. Комуналне дјелатности

Слабија комунална опремљеност је уочљива у појединим насељима у ширем подручју општине па према томе треба планирати квалитетније комунално опремање а нарочито насеља која су планирана као секундарни центри.

Г.III.3.7. Управа, финансијске и сличне дјелатности

Према прописаним нормативима за објекте управе, а на основу анализе постојећег стања долази се до закључка да су нормативи задовољени, али стање објеката је лоше, тако да се у планском периоду планира санација, реконструкција па и изградња нових објеката (објекат Административне службе општине Котор Варош).

Г.III.3.8. Спорт

- * Интензивније укључивање укупне популације у активности физичке културе;
- * Децентрализација ради стварања једнаких услова у доступности за све грађане;
- * Јачање компатибилних услуга (јавног саобраћаја и сл.) и побољшање комуналне опремљености насеља, као услова за интензивније коришћење спортских садржаја.

Г.III.4. Инфраструктура

Г.III.4.1. Саобраћај

Циљеви и задаци које саобраћајни систем Општине треба да задовољи у периоду од наредних 20 година су:

- * они који проистичу из Просторног плана Републике Српске,
- * они који проистичу из просторног развоја града,
- * они који проистичу из захтјева стручних служби локалне заједнице.

У односу на захтјеве у друмском саобраћају, дефинисани су следећи циљеви:

- * Преусмјерити транзитне и локалне токове на обилазницу Котор Варош

- * Преласком транзитног саобраћаја на обилазицу Котор Вароши побољшати ће се услови у саобраћају, а истовремено ће се смањити бука и аерозагађење, као и број саобраћајних незгода на постојећем путу.

Остали циљеви:

- * Изградити аутобуску станицу која ће задовољити захтјеве путника и превоза;
- * Размотрити увођење јавног градског саобраћаја у оквиру Котор Вароша;
- * Обезбједити квалитетнији ниво услуге у саобраћајном систему, попут сагледавања стања за додатним линијама појединих МЗ;
- * Изградња и уређења аутобуских стајалишта уз М4 на потребним локацијама,
- * Обезбедити довољан број такси стајалиште на подручју Општине;
- * Асфалтирати макадамске путеве на којима се одвија организовани превоз ученика,
- * Повећати проточност, капацитет, безбједност саобраћаја и еколошку заштиту
- * Обезбједити довољан број паркинг мјеста за све видове превоза;
- * Обезбједити пјешачке зоне по већ постојећој техничкој документацији и бициклическе стазе,
- * Све постојеће прикључке легализовати одређеном пројектном документацијом,
- * Прописати и озаконити заштитне појасе, за све саобраћајнице које се третирају Просторним планом

Рјешења треба да буду у рационалним границама коштања и морају одговорити условима које прописују савремени стандарди за грађење и заштиту животне средине.

Г.III.4.2. Енергетска инфраструктура

Г.III.4.2.1. Електроенергетика

- * Подизање поузданости снабдијевања општине електричном енергијом,
- * Повећање квалитета и поузданости снабдијевања потрошача електричном енергијом и смањења техничких губитака;
- * Смањења трајања безнапонског стања код крајњих потрошача услјед кварова и интервенција на СН водовима;
- * Реорганизација СН подземне кабловске мреже ради стварања јасних СН прстенова, без радијалних дионица и вишеструких петљи;
- * Санација постојећих трансформаторских станица преносног односа 20/0.4кV;
- * Изградња нових постројења за дистрибуирану производњу електричне енергије.

Г.III.4.2.2. Термоенергетика

Постојећи и планирани објекти за градњу, по својој намјени, морају загријавати просторије зими и евентуално расхлађивати љети. За ово је могуће обезбједити топлотну енергију из различитих енергената (дрво и дрвни отпацци, био маса, угаљ, течна горива, природни и течни нафтни гас, сунчева енергија и слично) и на различите начине (ложење по просторијама, котловнице за централно и етажно гријање, топлана за систем даљинског гријања), док је за расхладну енергију углавном потребна електрична енергија за рад топлотних пумпи.

Циљ плана је да предложено рјешење за снабдијевање објекта топлотном и расхладном енергијом за загријавање и расхлађивање просторија буде техно-економски оптимално и прилагодљиво промјенама.

Циљеви у овој области су:

- * у планском периоду предвидјети израду котловнице одговарајућег капацитета како би се могло реализовати даљинско гријање градског подручја;

- * што веће учешће и употреба алтернативних извора енергије за гријање (био гас, дрвни отпад, сунчева енергија и сл.);
- * модернизација и реконструкција постојећих објеката;
- * рјешавање термоизолације постојећих објеката како би се просјечна специфична потрошња енергије за гријање објеката приближила потрошњи у савременим објектима, са тежњом ка даљњем смањивању.
- * имајући у виду нерационално кориштење топлотне енергије при загријавању и хлађењу грађевинских објеката, а такође и њену нерационалну производњу у топлификационим системима, као и перспективе будуће изградње грађевинских објеката и топлификационих система у новим друштвеним односима, потребно је осмислити такав систем мјера у овој области, којима ће се обезбиједити виши ниво друштвене контроле у пројектовању, изградњи и експлоатацији грађевинског фонда.

Г.ІІІ.4.3. Хидротехничка инфраструктура

Изузетне особине воде и њен егзистенцијални значај за живот човјека, развој људске цивилизације и живи свијет уопште, формирали су веома специфичан однос појединаца и људских друштава према овом јединственом ресурсу. У свим цивилизацијама вода се третира као друштвено и јавно добро.

Међутим, адекватно сагледавање развоја дјелатности на водама и у вези њих, које ће обезбиједити несметани друштвени и економски развој, а при томе неће угрозити животну средину изузетно је тежак и деликатан задатак. Посебно се уочава проблем обезбјеђења довољне количине воде захтјеваног квалитета за све заинтересоване кориснике.

Вода, као неопходна животна потреба (пиће, справљање хране, хигијена итд.) мора се обезбједити свим становницима општине Котор Варош.

Развој водоводног система мора бити праћен развојем канализационог система и адекватном заштитом квалитета вода.

Ради стварања услова за коришћење вода и очување еколошких система у водама и око њих, неопходно је реализовати мјере заштите квалитета вода. Основни облик заштите квалитета вода састоји се од спровођења техничко-технолошких мјера на отпадним водама и концентрисаним изворима загађивања (предтретман, прикупљање и пречишћавање отпадних вода), контроле расутих извора загађивања и мјера на потенцијалним и посредним изворима загађивања.

У складу са иницијативом Европске уније морају се пречистити све воде насеља већих од 2000 еквивалентних становника најмање секундарним (биолошким) третманом, док се у одређеним осјетљивим зонама као што су изворишта подземних вода, сливови акумулација за водоснабдјевање мора примјенити терцијарни третман.

Као основни циљеви издвајају се:

- * адекватно водоснабдјевање становништва и привреде питком водом,
- * заштита изворишта и водотока,
- * изградња фекалног и оборинског канализационог система са пречистачима.

Г.ІІІ.4.3.1. Водоснабдјевање

Основни циљеви у области водоснабдјевања на подручју општине су:

- * обезбједити адекватно водоснабдјевање града питком водом,
- * квалитет воде ускладити са стандардима,
- * ријешити водоснабдјевање у руралним подручјима,
- * заштитити изворишта и водотоке,

- * изградити фекални и оборински канализациони систем са пречистачима и спријечити директно испуштање фекалних вода у водотоке,
- * регулисати ток ријеке и уредити корита,
- * спријечити приватизовање ријечних токова,
- * подигнути ниво еколошке свијести становништва,
- * санирани изграђени водоводни систем.

Г.III.4.3.2. Канализација

- * завршити изградњу канализационог система града по главном изведбеном пројекту,
- * спријечити испуштање индустријских и фекалних вода од домаћинства у водотоке,
- * израдити пројекат оборинске канализације,
- * изградити оборинске канализације града,
- * израдити пројекат пречистача отпадних вода и обезбиједити пречишћавање отпадних вода на подручју града (пречистача),
- * ријешити квалитетно управљање канализационим системима.

Г.III.4.4. Телекомуникациона инфраструктура

- * Осавремењивање телекомуникационих система и инфраструктуре електронских медија кроз модернизацију постојеће и изградњу нове савремене инфраструктурне мреже и објеката.
- * Дигитализација телефонских централа.
- * Увођење нових сервиса и услуга (сервиси које нуди NGN – Next Generation Networks – мреже следећих генерација).
- * Полагати ПЕ цијеви у приступне мреже како би се касније омогућила једноставнија и јефтинија градња оптичких мрежа (удувавање оптичких каблова у цијев) као и експлоатација изграђених мрежа са бакарном парицом.
- * Постепен прелазак са бакарне на оптичку кабловску инфраструктуру и то у следећим фазама:
  - оптичко влакно до сервисног подручја (ФТТСА) за 500-2.000 корисника
  - оптичко влакно до кабинета (ФТТЦаб) за 200-300 корисника
  - оптичко влакно до плочника (ФТТЦ)
  - оптичко влакно до зграде (ФТТБ)
  - оптичко влакно до куће или канцеларије (ФТТХ, ФТТО)
- * Омогућење кориштења широкопојасних сервиса и то у фазама:
  - хибридна рјешења оптика-бакар за увођење широкопојасности
  - широкопојасне технологије на оптичком каблу у локалној петљи

Г.III.4.5. Комунална инфраструктура

Није планирана изградња гробља.

Г.ІV. ПОСЕБНА ПОДРУЧЈА

Г.ІV.1. Заштићени простори

Г.ІV.1.1. Природна добра

Основни циљеви који се намећу у погледу природних вриједности су:

- * очување природних добара у највећој могућој мјери и задржавање свих вриједности - почев од квалитета ваздуха и вода, биљног покривача, фауне, до глобалне заштите предјела и области,
- * развијање информативног система у области заштите културно-историјског и природног наслеђа (глобални приступ) и успостављање ефикасног система мониторинга на нивоу читавог подручја обухвата Плана,
- * едукација стручњака, управљача, власника и корисника културних добара у природно вриједним амбијенталним цјелинама у циљу постизања заштите и остваривања економске добити, односно остваривања принципа самоодрживости заштићеног подручја,
- * афирмација локалних природних вриједности
- * одрживо коришћење природних вриједности;
- * створити начине за економску експлоатацију, у виду туристичких производа, подручја са природним вриједностима;
- * развијати начине њиховог коришћења путем едукације;
- * дефинисати програме, мјере и поступке за реализацију наведених циљева.
- * Покренути поступак проглашења заштићених подручја (заштићени пејзаж) и то:
  - Водопад Скакавац, површине цца 400 ха, МЗ Грабовица, насеље Српска Дубока
  - Водопад Виленска Врела. Површине цца 400 ха, МЗ Врбањци, насеље Растик

Г.ІV.1.2. Културно – историјска добра

Основни циљеви који се намећу у погледу културно – историјских добара су:

- * утврђивање систематске евиденције свих објеката културно – историјског наслеђа (укључујући и археолошка добра),
- * предлагање и утврђивање археолошких локалитета као културних добара,
- * прикупљање података о уништеним археолошким локалитетима и отуђеном покретном археолошком материјалу,
- * предлагање и провођење мјера техничке и физичке заштите свих објеката културно - историјског наслеђа (првенствено утврђивањем заштитних зона),
- * спријечити даљу деградацију постојећих простора и физичке структуре;
- * сачувати највредније примере културне баштине;
- * афирмација културно-историјског наслеђа, кроз рехабилитацију и презентацију;
- * одрживо коришћење културно-историјског наслеђа;
- * интегрисање културног наслеђа у шире регионалне и европске културне токове;
- * створити начине за економску експлоатацију, у виду туристичких производа, подручја са богатим културним наслеђем
- * развијати начине њиховог коришћења путем едукације и развијања информативног система;
- * дефинисати програме, мјере и поступке за реализацију наведених циљева.
- * обезбјеђење мониторинга укупног културно - историјског наслеђа,
- * укључивање културних добара у планове развоја подручја обухвата Плана (прије свега, туризам - сеоски, еко туризам, излетнички, ескурзиони, дјечији и омладински, културно – манифестациони и транзитни).

G.IV.2. Угрожена подручја

Основни циљ у сфери заштите од елементарних непогода, техничких опасности и ратних дејстава је повећана заштита људи и материјалних добара предузимањем прије свега превентивних мјера.

G.V. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

G.V.1. Воде, тло, ваздух, отпад

С обзиром да проблем заштите животне средине мора бити интегрисан у планове будућег развоја општине Котор Варош, тј. конкретно за услове избора и одобравања локације за поједине активности, неопходно је дефинисати стратегију унапређења и заштите животне средине преко сљедећих активности:

- * Санација еколошких "црних тачака" (дивље депоније) Општине као услова за даљи развој еколошки прихватљиве индустрије, пољопривреде и туризма, заснованих на принципима одрживости. Кроз анализу стања, оцјену и мјере заштите животне средине дати су одређени приједлози који се директно односе на санирање постојећег стања најугроженијих тачака у општини;
- * Заштита свих изворишта за водоснабдевање питком водом, заштита свих водотока на територији општине, заштита природних добара и шумских површина као природне основе за развој и заштиту животне средине;
- * Концепција управљања отпадом који подразумева затварање, санацију свих дивљих депонија и рекултивацију постојећег сметлишта и отварање нове санитарне депоније на прихватљивој локацији, односно одвоз отпада на регионалну депонију, као и постепено увођење система за рециклажу отпада;
- * Институционално јачање и формирање одјељења за заштиту животне околине при општини, што има за циљ стварање основе за предузимање конкретних активности у рјешавању еколошких проблема општине. На основу Закона о заштите животне средине изгледно је да ће доћи до одређеног степена децентрализације и преношења надлежности Министарства за заштиту животне средине на органе локалне самоуправе. У општини Котор Варош не постоји самостална служба која се бави питањем заштите животне средине па се стога види неопходност оснивања одјељења;
- * Израда катастра загађивања животне средине у општини као основу за успостављање еколошког информационог система и система мониторинга животне средине;
- * Планирани нови инвестициони објекти морају задовољити ниво квалитета средине према одговарајућим стандардима и прописаним нормама. При издавању урбанистичке документације и техничких услова за све инвестиционе објекте – потенцијалне загађиваче, морају се обезбједити све потребне сагласности и урадити и анализе утицаја на животну средину. Инвестиционо технички програми морају да садрже техничко-технолошко рјешење за минимизирање емисије загађујућих материја у животну средину, а према важећим нормама и стандардима.

Систем мониторинга

Систем мониторинга тј. праћење и мјерење квалитета појединих сегмената животне средине на подручју Општине обављају многе стручне службе (институте, заводи). Пошто у Котор Варошу не постоји надлежна институција за заштиту животне средине јавља се проблем доступности и увида у резултате мјерења и документацију, односно у стање квалитета животне средине. Проблем представља и надлежност инспекције за заштиту животне средине која није адекватно кадровски и технички опремљена да би могла радити ефикасно.

Адекватно кадровски ојачати и технички опремити службу како би могла бити у функцији контроле и управљања животном средином општине, односно потписати уговор са овлашћеном институцијом која је овлаштена испред министарства Републике Српске за обављање ових послова. Она би пратила и обрађивала податке мјерења и одређивала правце дјеловања у смислу смањења загађења животне средине.

Тренутно, на постору општине не постоје већа предузећа која посједују опрему за мјерење емисије и немају обучене раднике за рад са опремом. Тренутни већи загађивачи су магистралне и локалне саобраћајнице као и испусти из димњака једнопородичних домаћинстава.

Формирањем будућег општинског одељења за заштиту животне околине створиће се услови да се ситуација поправи. Наиме, према Закону о заштити животне средине („Службени гласник Републике Српске“, број: 71/12) предузећа имају за обавезу да сама, или преко овлашћене организације, обављају мониторинг своје имисије, учествују у трошковима мјерења имисије у зони утицаја и обезбиједи потребан мониторинг резултата санационих мера.

Основне потребе и циљеви научно-технолошког развоја и заштите животне средине треба да буду:

- * Развој и унапређење квалитета животне средине у наредном периоду мора да се заснива на увођењу савремених технологија са малим остатком отпада.
- * Строго поштивање прописаних норми и нивоа дозвољеног загађења, као и ефикасан систем контрола, као и санкције према загађивачима.
- * Будући развој технологије не смије загађивати квалитет животне средине, па је неопходна еколошка оптимизација постојећих рјешења. Контрола развојних програма треба да се врши од стране научних и стручних организација како би се стимулисала рјешења која елиминишу даље негативне утицаје на животну средину.

Савремени концепт заштите животне средине захтјева континуирано праћење степена аерозагађења, хидрозагађења, педозагађења, биљног покривача, фауне, хигијенског стања средине, здравственог стања људи, буке, вибрација, штетних зрачења и других појава и показатеља стања животне средине.

Потребе и могућности заштите животне средине су детаљно сагледане у оквиру саме припремне фазе планирања и израде нацрта овог Плана, тако да су и саме мјере заштите већ уграђене и обухваћене кроз посебне сегменте а који су састави дио овога Плана.

Основне потребе заштите заснивају се у заштити основних елемената животне средине и радом створених вриједности које су дио ове урбане цјелине, а које могу битно да утичу на квалитет човјековог живота у њој.

Општи критеријуми за заштиту животне средине полазе од међународно утврђених еколошких принципа који се могу свести на следеће:

Најбоља политика заштите животне средине заснована је на превентивним мјерама, што подразумјева благовремено спречавање еколошки негативних утицаја на животну средину, умјесто уклањања њихових последица;

У процесу доношења одлука о изградњи привредних и инфраструктурних објеката мора се анализирати и јасно утврдити утицај њихове изградње и рада на квалитет животне средине. Заштита животне средине постићи ће се остваривањем више појединачних циљева, који се односе на:

- * Заштиту вода од загађења, (свеобухватно канализација и пречишћавање отпадних вода из објеката, одржавање постојећег и планираног водоизворишта, од великог је значаја регулисање одстрањивање отпада уз будну контролу да се не стварају нове депоније. Како отпадне воде мјењају природни квалитет воде у водотоцима и уништавају

биоценозу ријека то је одстрањивање штетних агенаса из њих неопходан пут у очувању квалитета водотока. Приликом планирања нових објеката или проширења постојећих још у фази израде пројектне документације па преко контроле пројектног елабората, грађевинске дозволе затим употребне истиче се као неопходност придржавања захтјеву о предходном пречишћавању комуналних и индустријских отпадних прије упуштања у ријечне токове. Не лоцирање индивидуалних стамбених зграда по приватним њивама како би се избјегло стварање потешкоћа основним комуналним потребама јер по правилу овакви индивидуални стамбени објекти имају своје септичке јаме које угрожавају подземне воде.

- * Заштиту земљишта од загађења (спречавање депоновања отпада на за то не предвиђеним мјестима, санација постојећих дивљих депонија, организација уклањања отпада успостављена на регионалном концепту, санација свих водопропусних септика, санација површина на којима је вршена непланска експлоатација шљунка, глине, контрола примјене пестицида и других средстава за заштиту биља);
- * Заштиту ваздуха од загађења (кроз изградњу јединственог система гасификације, контролисање аеро загађења од саобраћаја и осталих извора, поштовање мезо и микро климатских услова при избору локација за потенцијалне загађиваче, повећати коришћење фосилних горива са мањим садржајем загађујућих материја и обновљивих извора енергије);
- * Заштиту од буке (кроз адекватно планирање саобраћајница и свих осталих потенцијалних извора буке, кроз њихово контролисање, спровођење различитих техничких мјера заштите, итд).
- * Заштиту вегетације, при чему се мисли на вегетацију планирану ПП-ом (заштиту од сјече, различитих болести и елементарних непогода, као и угрожавања пејзажних вриједности вегетације).

Основне потребе заштите проистичу из потреба стварања комодитета тј, комфора једне урбане цјелине са једне стране, а са друге стране ради заштите животне средине и општих природних добара којима човјек располаже.

Према закону о управљању отпадом (Сл. гл. РС бр. 53/02, IV ПЛАНИРАЊЕ УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ) надлежни органи дужни су израдити планове за управљање отпадом који ће обухватити:

- * Врсту, количину и поријекло отпада који се производи и који се треба третирати или отклонити;
- * Циљеве управљања отпадом;
- * Услове кои се тичу техничко-технолошке опремљености уређаја унутар простора на којем се налазе;
- * Расположив и подесан третман и мјеста одлагања и уређаје унутар одређене територије;
- * Специјално уређење система за третман или одлагање отпада за више општина;
- * Специјални систем управљања за поједине врсте отпада, као што је опасни отпад, течни отпад, амбалажни отпад итд.;
- * Стратешки програм са разрађеним приоритетима у управљању отпадом и дјелатности које требају предузети;
- * Листу предложених мјера које се требају предузети;
- * Процјену трошкова за извршавање задатака у управљању отпадом.

Јединице локалне самоуправе доносе локалне планове управљања отпадом, који морају бити у сагласности са Стратегијом управљања отпадом и које усвајају скупштине локалне самоуправе.

Г. V. 2. Заштита од елементарних непогода и техничких опасности и ратних дејстава

Циљеви и задаци у функцији одбране земље и заштите од елементарних непогода на подручју Просторног плана су:

- * Дефинисање зона просторне заштите објеката, комплекса и подручја од посебног значаја за одбрану земље,
- * Дефинисање мјера заштите и спасавања становништва, културних добара и животне средине у случају елементарних непогода и техничко-технолошких несрећа;
- * Изградња и реконструкција грађевинских структура без већих физичких концентрација и са значајним учешћем с лободних простора и зеленила у насељским структурама;
- * Обезбеђивање саобраћајне приступачности и мобилности подручја, са алтернативним саобраћајним правцима, без слијепих саобраћајница и без могућности запречавања у случају урушавања објеката;
- * Заштита саобраћајница и техничких система (адекватним рјешењима надземних и високим учешћем подземних објеката и мрежа);
- * Организовање служби и изградње објеката у функцији заштите од елементарних непогода и ратних разарања (цивилна заштита, противпожарна заштита и др.);
- * Успостављање информатичке подршке планирању и у прављању активностима у ванредним ситуацијама.

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

Д. ПРОГРАМ И КОНЦЕПЦИЈА РАЗВОЈА

Д.І. СТРАТЕШКА ЛИНИЈА РАЗВОЈА

Основна, стратешка линија развоја, рационалне организације и уређења простора подручја општине Котор Варош је:

- ✓ **равномјеран развој подручја општине** (територијална кохезија) и унапређење социјалне кохезије - активирати потенцијале територијалних јединица које за то имају одговорност и капацитет, што подразумјева и јачање институција, кадрова, стратешких планова, културе, образовања и сл.у дјеловима општине који немају одговарајући капацитет, као и смањење разлика у степену развијености и јачање територијалне конкурентности општине и њених дјелова. Ово подразумјева унапређење квалитета живљења и привређивања локалног становништва стимулацијом постојећих и развојем нових дјелатности.
- ✓ **територијална конкурентност и приступачност општине** – раст (привредне) конкурентности ће бити омогућен развојем мреже насеља, јачањем функција и уређењем центара развоја (општинског и локалних), очувањем и ревитализацијом сеоских насеља и развоја туризма. Конкурентна привреда у специфичном просторном окружењу, омогућиће већи привредни раст и стандард становништва. Центри развоја, а прије свега општински центар као носиоц развоја, утицаће на просторну и функционалну интегрисаност са руралним окружењем, што подразумјева повећање саобраћајне доступности и отворености подручја општине кроз развој и модернизацију свих могућих видова транспортних система, унапређење квалитета мреже водопривредне, енергетске и телекомуникационе инфраструктуре, као и мреже услуга и објеката јавних служби.
- ✓ **просторно-функционална интегрисаност подручја општине** са регионалним окружењем - интеграција подручја општине у оквиру функционалног урбаног подручја и шире, што подразумјева јачање привредних, саобраћајних и других веза. Функционални утицаји развоја прелазе административно утврђене границе на свим нивоима, па је према томе неопходно систематско планско сагледавање могућности за имплементацију пројеката из области заштите животне средине, заштите и повезивања природног и културног наслеђа, развоја техничке инфраструктуре и саобраћаја, пољопривреде, туризма и др.
- ✓ **заштићена и унапређена животна средина** - заснива се на рационалном коришћењу природних ресурса, рационалном коришћењу обновљивих извора енергије, увођењу чистијих технолошких рјешења, принципу регионалног одлагања отпада, смањењу негативних утицаја у урбаном окружењу, унапређење мјера заштите животне средине у руралном подручју, уређењу предјела и пошумљавању, уређењу јавних простора и зелених површина у насељима и другим мјерама које ће унаприједити квалитет живљења на подручју општине. Одрживи развој подручја општине је могућ само ако је усклађен са принципима и критеријумима заштите животне средине, т.ј, режимима и мјерама заштите природних ресурса, што претпоставља успостављање ефикасног система управљања заштитом и развојем подручја, уз укључивање локалних заједница и становништва у активности и послове на заштити животне средине, обезбеђење компензација за спровођење режима заштите природних ресурса и ресурсне ренте.
- ✓ **заштићено и одрживо коришћено природно и културно наслеђе** - чини основ идентитета регионалног окружења, али и темељ будућег привредног/туристичког развоја општине. Ово подразумјева даљи развој мрежа вриједних/заштићених природних целина и културних предела, уз заштиту природног и културног наслеђа и предјела према европским и светским стандардима, конвенцијама, декларацијама и сл., са посебним задатком да се повећа површина заштићених природних цјелина и изврши систематизација културног наслеђа. Такође, претпоставља стварање услова за едукацију локалног становништва о природним и културним вриједностима подручја, као и услова за одрживо коришћење ових вриједности (уз адекватну презентацију).

Д.И. ОРГАНИЗАЦИЈА ПРОСТОРА

Потенцијали за развој на овом подручју у временском хоризонту Плана би требали бити индустрија, туризам, пољопривреда, шумарство и енергетика.

У циљу развоја угоститељства и туризма, потребно је следеће:

- ❖ извршити структурно и квалитативно трансформисање и прилагођавање туристичко-угоститељске понуде промјенљивим захтјевима тражње, у циљу стварања услова за бржи развој домаћег, а посебно иностраног туризма;
- ❖ укључити се у савремене токове домаћег и међународног угоститељско-туристичког тржишта;
- ❖ постићи ниво укупне организованости и ефикасности управљања развојем у угоститељству и туризму;
- ❖ развијати нове трендове у туризму (комбиновани туризам-рурални, екотуризам и остварити интеграцију пољопривреде, угоститељства и туризма).
- ❖ развој туризма и интеграција са културним наслеђем (културолошко коришћење)

У складу са тим, у области туризма на овом подручју би требало развијати следеће гране: спортски туризам, сеоски и еко туризам, ловни и риболовни туризам, културно – манифестациони, етно и омладински туризам, излетнички и рекреативни туризам, односно планирати изградњу туристичких капацитета у виду туристичких центара, туристичких објеката, кампова итд. Као туристички потенцијал издвајају се водопад Скакавац и Виленска врела. Побољшање садашње економске ситуације индустрије може се остварити на следећим основама:

- ❖ постојећа предузећа развијати на техничко-технолошком, производном, организационом и маркетиншком преструктурирању;
- ❖ побољшању постојеће производне структуре повећањем производње и проширења асортимана производа и др.;
- ❖ производњи нових производа;
- ❖ модернизацији постојећих капацитета, проширењу асортимана производа и развоју нових прехранбених грана;
- ❖ техничко-технолошком унапређењу и бржем развоју постојећих привредних грана у приватном сектору;
- ❖ привлачењу директних страних инвестиција у изградњу нових капацитета;
- ❖ привлачењу директних страних инвестиција у изградњу нових производних капацитета и развоју малих и средњих предузећа;
- ❖ стварању повољне подстицајне локалне климе за све врсте страних улагања и домаћих предузећа и корпорација.

Развој пољопривреде базирати путем ревитализације села кроз:

- ❖ изградњу комуналне и привредне инфраструктуре;
- ❖ већу пољопривредну производњу здраве хране за потребе становништва и потребе сировина за прерађивачке капацитете у прехранбеној индустрији;
- ❖ повећању извоза и проширењу тржишта;
- ❖ рационално коришћење пољопривредног земљишта у складу са његовим природним карактеристикама.

Концепција развоја шумарства засниваће се на следећем:

- ❖ попуњавању високих разређених шума и вјештачки подигнутих разређених састојина;
- ❖ реконструкција високих деградираних шума и вјештачки подигнутих деградираних састојина;
- ❖ рјешавање имовинских односа и стварање доступне информационе базе података о стању државних и приватних шума и количинама посјеченог дрвета на годишњем нивоу;
- ❖ смањењу неприступачности шума и шумских комплекса (изградњом некатегорисаних и шумских путева), како би се испунио планирани годишњи етат (обим сјече), у

прописаном односу према годишњем прирасту, а у складу са принципима одрживог развоја овог сектора;

- ❖ едукацији локалне самоуправе, прерађивача дрвне сировине и других субјеката о карактеристикама и ефикасности коришћења дрвне биомасе као енергента, у циљу повећања производње и коришћења енергената на бази дрвне биомасе;
- ❖ искоришћењу потенцијала шума за рурални развој, туризам, ловну производњу и заштиту дивљачи;
- ❖ организовању и ефикасној заштити од потенцијалних угрожавајућих фактора (климатске промјене, пожари, вјетрови, загађивање земље, воде и ваздуха) на шумским подручјима;

Овим мјерама се постиже заштита и ревитализација аутохтоне природне средине, која (као основни продукциони принцип) треба да тежи квалитету и специфичности, а не квантитету шумског фонда.

Д.ИИ. ПРИРОДНИ УСЛОВИ И РЕСУРСИ

Планска рјешења:

- ❖ развој пољопривредних производа посебних одлика квалитета до нивоа препознатљивог географског имена порекла (тзв. брeнда – у воћарству, виноградарству) и јачање веза пољопривреде и комплементарних дјелатности,
- ❖ подизањем квалитета услуга обезбједити пласман пољопривредних производа,
- ❖ преусмјеравање дијела средстава проширене репродукције шума у приватни сектор у смислу субвенција приватних власника земљишта за оснивање шумских култура и плантажа,
- ❖ прелазак на састојински концепт газдовања,
- ❖ формирање удружења приватних власника шума,
- ❖ изградња постројења за брикетирање и пилетирање дрвног отпада у насељима са највећом продукцијом овог отпада,
- ❖ добијање био – гаса и био – дизела на фармама,

Д.ИВ. СТАНОВНИШТВО

Планска рјешења:

- ❖ Мјере локалне популационе политике за смањење трошкова родитељства,
- ❖ Мјере локалне популационе политике информативног и промотивног карактера,
- ❖ Мјере локалне популационе политике организационог карактера (оснивање Комисија за популациону политику Скупштине општине Котор Варош, одређивање професионалног лица у административној служби општине које ће се бавити пословима везаним за локалну популациону политику, оснивање фондације или клуба донатора за ванбуџетско финансирање мјера популационе политике),
- ❖ Мјере у области комуналних услуга.

Д.V. МРЕЖА НАСЕЉА

Планска рјешења:

- ❖ Подстицање развоја неразвијених подручја општине Котор Варош.

Д. VI. СТАНОВАЊЕ

Планска рјешења:

- ❖ оснивање Стамбене агенције општине Котор Варош,
- ❖ давање субвенција из општинског буџета најугроженијим породицама за станове закупљене на тржишту.
- ❖ иницирање промјена на ентитетском нивоу (промјене законодавства, пореске политике, ентитетске стамбене политике, оснивање потребних институција за провођење стамбене политике).

Д. VII. ПРИВРЕДНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ

Планска рјешења:

- ❖ здрава природна средина која се у великој мјери може исплатити општини Котор Варош кроз пољопривредну производњу здраве хране и пића;
- ❖ уређење подручја водопада Скакавац и Бобас, купалишта Бјелине и Виленских Врела за потребе развоја туризма;

Д. VIII. НЕПРИВРЕДНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ

Планска рјешења:

- ❖ Реконструкција и санација свих дотрајалих објеката као и изградња потребних садржаја да би се задовољиле све потребе образовних установа.
- ❖ Планирано је оспособити и осавременити учионице и кабинете набавком и замјеном дотрајалог намјештаја, прибора, учила и помагала неопходног за несметано извођење наставног програма.
- ❖ Школе у којима нема ученика, претворити у објекте друге намјене.
- ❖ Планом је предвиђено попуњавање дјелатности ЈДП „Центра за културу и информисање“.
- ❖ Планира се изградња објеката за четири амбуланте породичне медицине у кругу Дома здравља Котор Варош.
- ❖ Планирано је изградити рекреативну и трим стазу као и обновити и уредити подручје градског купалишта „Бјелине“.

Д. IX. ИНФРАСТРУКТУРА

Планска рјешења:

- ❖ Изградња обилазнице, планирана обилазница кружном раскрсницом искључује се са магистралног пута у насељу Забрђе пре урбаног дела;
- ❖ Реконструкција регионалног пута Р4173;
- ❖ Реконструкција регионалног пута Р440;
- ❖ у планском периоду предвидјети израду котловнице одговарајућег капацитета како би се могло реализовати даљинско гријање градског подручја;
- ❖ Изградња топлане;
- ❖ што веће учешће и употреба алтернативних извора енергије за гријање (био гас, дрвни отпад, сунчева енергија, енергија вјетра и сл.);
- ❖ интензивирати градњу приступних широкопојасних мрежа које су предуслов за давање мултимедијалних услуга користећи разне технологије које су сада у експлоатацији или ће се појавити касније.

- ❖ планирана је градња два 110kV далековада, ДВ Котор Варош – Укринa ради двостраног напајања 110kV трансформаторске станице „Котор Варош“ и ДВ Котор Варош – Кнежево ради увезивања општине Кнежево у 110kV мрежу
- ❖ Планира се санација дотрајалог дијела дистрибутивне надземне СН и НН мреже
- ❖ Изградња водозахвата.
- ❖ Изградити оборинске канализације града.
- ❖ Дефинисање зона санитарне заштите око изворишта водоснабдијевања.

Д.Х. ЖИВОТНА СРЕДИНА

Планска рјешења:

- ❖ Доношење општих нормативно-правних аката Скупштина општине о заштити и унапређењу животне средине;
- ❖ Израда катастра загађивача и његово стално ажурирање од стране надлежних, као и установљавање мјерних пунктова загађивања и услова праћења загађивања;
- ❖ Успостављање мониторинга квалитета свих сегмената животне средине;
- ❖ Израда локалног еколошког акционог плана, који има задатак да процијени стање животне средине у општини, одреди приоритетне активности и укаже на могуће правце рјешавања тих проблема
- ❖ Успостављање заштитних зона (првенствено зоне санитарне заштите) око изворишта градског водовода, али и осталих изворишта;
- ❖ Санација и рекултивација подручја дивљих депонија;

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. Upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Bijeljina

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karadorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

ГРАФИЧКИ ПРИЛОЗИ